

Revistă de biblioteconomie
și științele informării

CONFLUENȚE BIBLIOLOGICE

<http://libruniv.usarb.md>

ISSN 1857-0232

3-4
(37-38)

2014

Director: Elena HARCONIȚA

Colegiul de redacție:

Lina MIHALUȚA,

director-adjunct

Valentina TOPALO,

șef CD al ONU, șef Centru Manifestări Culturale

Silvia CIOBANU,

șef Centru Marketing. Activitate Editorială

Elena STRATAN,

șef Serviciu Cercetare. Asistență de Specialitate

Alexe RĂU,

directorul general al Bibliotecii Naționale din Republica Moldova

Silvia GHINCULOV,

dr. în științe economice, directorul Bibliotecii Științifice ASEM

Radu MOȚOC,

inginer, secretarul Asociației Pro Basarabia și Bucovina, Filiala „C. Negri” din Galați,

Membru de Onoare al Senatului USARB

Maria ȘLEAHTIȚCHI,

dr. în științe filologice, conf. univ. Universitatea de Stat din Moldova

Nicolae ENCIU,

dr. hab. în științe istorice, conf. univ. Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Republicii Moldova

Lector: Galina MOSTOVIC, cadru didactic, cat. superioară

Coperta / viziune grafică / tehnoredactare / machetare:

Silvia CIOBANU, șef Centru Marketing. Activitate Editorială

Redactor: Ana NAGHERNEAC, șef serviciul Informare și Cercetare Bibliografică

Adresa redacției:

str. Pușkin, 38, mun. Bălți, 3100, Republica Moldova

Tel/fax: +373(231)52445; E-mail: libruniv@usarb.md; Web: <http://libruniv.usarb.md>

Tiparul: Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți

© Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți

ISSN: 1857 - 0232

Sumar / Summary

CARTEA DE VIZITĂ / VIZITING CARD

Elena HARCONIȚA
**Cercetarea științifică - oglindă
a managementului de calitate**
*Scientific research is a mirror of
qualitative management* 7-21

Elena HARCONIȚA
**Comunicat privind lucrările
Colloquia Professorum, ediția a
V-a, cu genericul Tradiție și inovare
în cercetarea științifică, Secțiunea:
Biblioteca universitară în sistemul
necesităților informaționale ale
studenților și cadrelor didactice /
Press Release on the work of the fifth
edition of the Colloquia Professorum,
Tradition and innovation in scientific
research, Section: The University library
in the information needs of students
and teachers** 22-23

BIBLIOMESAGER / LIBRARY MESSENGER

Rubrică îngrijită
de Elena STRATAN /
Elena Stratan's column 24-30

OPORTUNITĂȚI MODERNE / MODERN OPPORTUNITIES

Silvia CIOBANU
**Provocarea utilizatorilor BŞ USARB
prin social media / BS USARB users
communication challenge through
the social media** 31-35

PROCESE ȘI TEHNOLOGII BIBLIOTE- CARE / PROCESS AND LIBRARIAN TECHNOLOGIES

Elena CRISTIAN
**Recuperarea documentelor pierdute
de utilizatori: studiu pentru
perioada 2010-2013 / Recover lost
documents by user: survey for 2010-
2013** 36-40

ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR, FILIALA BIBLIOTECI DE ÎNVĂȚĂMÎNT DIN NORD / ASSOCIATION OF LIBRARIANS, NORTH BRANCH LIBRARY

Elena STRATAN
**Biblioteci de învățămînt: confluente
pentru cunoaștere. Atelier
profesional / Professional workshop:
Educational Libraries: confluences
for knowledge** 41-43

PAGINI DE ISTORIE / THE PAGES OF HISTORY

Gheorghe BACIU
**Evoluția asistenței medicale a
populației bălțene / The evolution
of health care of Bălți population** 44-51

Gheorghe BACIU
**Creștinismul și istoricul bisericii
„Nașterii Maicii Domnului” din
Slobozia-Bălți / Christianity and the
history of the church „The Nativity of the
Blessed Virgin” of Balti-Slobozia** .. 52-59

Sumar / Summary

Radu MOȚOC
Angelo De Gubernatis
(1840 – 1913) continuare 60-93

Radu MOȚOC
Simpozionul de istorie și civilizație bancară „Cristian Popișteanu” / The Symposium of history and banking civilization, „Cristian Popișteanu” 94-96

Preot Vasile SECRIERU
Chestiunea calendarului „îndreptat” din Basarabia în atenția Sfântului Sinod de la București / The issue of the calendar „straighten” to the attention of the Holy Synod in Bucharest 97-101

T. КОТЫЛЕВСКАЯ
Женское образование Бессарабии как культурный феномен (I половина XIX века). К 175 – летию открытия женских учебных заведений / Women’s education of Bessarabia as a cultural phenomenon (1st half of the 19th Century). The 175-year anniversary of the opening of women’s education 102-110

Preot Vasile SECRIERU
Treptele ridicării Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului la rangul de Mitropolie / The grades of the Archiepiscopate of Chisinau and Hotin to the rank of Metropolitan 111-116

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET / SPIRITUAL FETES

ELENA CRISTIAN
Colecția particulară a Dlui Ion Călin Dimitriu integrată în colecția Bibliotecii Științifice USARB / Private collection of Mr. Ion Calin Dumitriu integrated into the USARB Scientific Library’s Collection 117-124

CAZACU GABRIELA
Bibliotecile sînt eterne datorită pămîntenilor cu suflet mare / The Library are eternal thanks to countryman with high-souls . 125-131

SVETLANA CECAN
De la biblioteca personală – la biblioteca de patrimoniu / From personal library to heritage library 132-136

Ana SOFRONI
Cea mai luminoasă cale / The brightest way 137-140

RAFTUL DE SUS / TOP SHELF

Radu MOȚOC
„Dicționarul Limbii Românești” de August Scriban (Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaisme, neologisme, provincialisme) / Dictionary of the Romanian Language of August Scriban (etymologies, meanings, examples, archaisms, neologisms, provincialism) 141-163

Sumar / Summary

OMAGIERI / HOMAGES

Eugenia PASCAL la 60 de ani /
Pascal Eugenia at 60 years **164**

Elena Scurtu. Un portret inedit în
galeria distinșilor bibliotecari /
Elena Scurtu. A unique portrait in the
Gallery of distinguished librarians ... **165**

Elena Cristian - un slujitor pasionat
al cărții și lecturii / Elena Cristian -
a passionate servant of the book and
reading **166**

PREZENTARE BIBLIOGRAFICĂ / BIBLIOGRAPHICAL REFERENCE PRESENTATION

ALIONA PURICI
Constantin Brâncoveanu, Domn și
Sfânt Martir român / Holy Voivode
Martyr Constantine Brâncoveanu
..... **167-170**

VALENTINA VACARCIUC
Vocația pedagogică: documente,
promovare, utilizare / Vocational
pedagogy: documents, promotion,
use of resources **171-174**

AUTORII / AUTHORS **175-176**

CZU 027.7(478-2)(047)

CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ - OGLINDĂ A MANAGEMENTULUI DE CALITATE

SCIENTIFIC RESEARCH IS A MIRROR OF QUALITATIVE MANAGEMENT

Elena HARCONIȚA

Abstract: *Included in the university plan and report, scientific activity of librarians of USARB took place on three research directions: Participatory management: principles and practices; Integration and continuous vocational training, professional communication; Modern library for the users of the 21st Century; Development of information resources: policies, features, experiences/effects, which were completed in 2014 with the publication of 8 works: 4 monographs, 2 bibliographies, Bibliological Confluences magazine nr. 1-4, 2014, ABRM @ Bibliouniversitas@md nr. 1, 2, and 99 items, including 12 web studies (SlideShare), 44 - electronic resources. 50 articles are published in Colloquia Bibliotecariorum „F Tlehuci”, materials, 37-in specialised magazines.*

Key words: *participatory management, vocational training, users of the 21st century, information resources, experiences, effects.*

Biblioteca instituției de învățământ este apreciată astăzi ca o bază de dezvoltare intelectuală, nivelul confortului de acces la informații al căreia este unul din indicatorii importanți ai succesului implementării noilor tehnologii educaționale universitare.

Activitatea științifică a bibliotecarilor în anul 2014 a fost orientată, prioritar, spre îmbunătățirea serviciilor info – documentare, consolidarea bazei teoretico - aplicative biblioteconomice, sporirea cunoștințelor în domeniul biblioteconomiei, bibliografiei, bibliologiei și științelor informării. Inclusă în planul USARB, s-a desfășurat pe trei direcții: 1) *Management participativ: principii și practici. Integrate și formare profesională continuă, comunicare profesională;* 2) *Biblioteca modernă pentru utilizatorii secolului XXI;* 3) *Dezvoltarea resurselor informaționale: politici, particularități, experiențe / efecte.*

52 de de bibliotecari și informaticieni, 83% fiind deținători ai gradelor de calificare superior (14), unu (19) și doi (10) au desfășurat activități sporite în vederea implementării *Proiectelor: TEMPUS MISISQ Servicii informaționale modernizate pentru un învățământ de calitate;* 19 surse electronice, elaborate de bibliotecarii USARB au fost incluse în ediția a 2-a a volumului *Privire de ansamblu asupra resurselor privind Cultura informației la nivel mondial, UNESCO's Overview of Information Literacy Resources Worldwide* apărut sub egida UNESCO în acest an la Paris, 668 pagini. <http://infolit.org/wp-content/uploads/2014/10/UNESCO-IL-ResourcesEd.2.pdf>.

4 manifestări științifice de nivel național și internațional: 2 Colloquia,

Conferința-Medalion *Bibliotecarii în timp* și 2 ateliere profesionale în colaborare cu Ministerul Educației, Asociația Bibliotecarilor și Direcțiile de Învățământ, Tineret și Sport din 15 raioane de Nord și mun. Bălți au adunat **225** de participanți și au fost susținute **45** de comunicări.

În rezultatul cercetărilor bibliografice și științifice au fost publicate 185 de lucrări: 4 monografii, 2 bibliografii, revista *Confluente bibliologice* nr. 1-4, 2014, *Bibliouniversitas@ abrm.md* nr. 1, 2 2014, **99** de articole, inclusiv **12** studii pe Internet (SlideShare), **44** – resurse electronice, **36** materiale promoționale. **50** de articole sînt publicate în culegerile de nivel național (*Materialele Colloquia Professorum*, *Colloquia Bibliothecariorum*, „Faina Tlehuci” etc.) **37** - în revistele de *specialitate Confluente Bibliologice*, *BiblioUniversitas.md*

Bibliotecarii au participat la **32** de întruniri profesionale (național/internațional), **10** stagii de formare profesională continuă în instituții acreditate, **30** ședințe de dezvoltare profesională instituțională, cu precădere în domeniul tehnologiilor moderne. Pentru prima dată în acest an **26** bibliotecari au absolvit Cursurile de formare profesională de scurtă durată „Managementul inovațional al instituțiilor infodocumentare” (75 ore) în Centrul de Formare Continuă al Universității de Stat din Moldova, iar **8** bibliotecari urmează Programul de recalificare la Specialitatea – 344.1 Biblioteconomie, asistență informațională și arhivistică, Centrul de Formare Continuă al Universității de Stat din Moldova, durata studiilor – 1 an.

La Concursurile Naționale lansate de Asociația Bibliotecarilor din R. Moldova, universitari bălțeni au câștigat Premiul I pentru lucrările *Colloquia Bibliothecariorum*, titlul de *Cel mai bun bibliotecar al anului* pentru Ala LÎȘI și Diploma Ministerului Culturii. Elena Stratan, șef serviciu a fost distinsă cu Diploma de gradul I a Guvernului Republicii Moldova; Elena Harconița și Anna Nagherneac – Diploma Ministerului Educației. Igor Afatin, Elena Cristian, Lilia Ababi, Taisia Aculova, Tatiana Prian - Diploma de excelență a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova.

Bibliotecarii au activat în colegiul de redacție a revistelor *BiblioScientia* (E. Harconița) (fondator: Bibl. Șt. Centrală „Andrei Lupan”) *Bibliouniversitas@ABRM.md*: rev. bibliotecilor universitare din Republica Moldova, *InfoStand* biblioteconomic: *Buletin de informare al Comisiei ABRM Standardizarea activității de bibliotecă* (L. Mihaluța), au publicat lucrări în reviste naționale și internaționale.

Reprezentanții Bibliotecii au fost implicați în activitatea celui mai înalt for al bibliotecilor din R. Moldova - Consiliului Biblioteconomic Național pe lângă Ministerul Culturii, E. Harconița, fiind președintele Comisiei Protecția Socială, E. Stratan, membru; L. Mihaluța este membru al Comisiei Standardizare. Norme și Statistici a CBN; Consiliului Director (CD) al Bibliotecilor din instituțiile de învățământ superior și mediu de specialitate (E. Harconița); Asociației Bibliotecarilor din RM (ABRM) (E. Harconița și L. Mihaluța); Comitetului Tehnic de standardizare nr. 1 „Biblioteconomie, Informare, Documentare” (L. Mihaluța).

Elena Harconița este membru al Comisiei de atestare în Biblioteca Științifică

Medicală a USMF „N. Testemițanu”; E. Harconita, L. Mihaluta, E. Stratan sînt membri ai Comisiei de Atestare la BS USARB.

În anul 2014 au fost publicate 4 monografii:

Margarita Tetelea : In Honorem. Alcăt.: E. ȚURCAN, A. MUSTEAȚĂ ; red. resp. E. HARCONIȚA ; red. bibliogr. L. MIHALUȚA, A. NAGHERNEAC ; red. literar G. MOSTOVIC ; trad. în engl. V. TOPALO ; lector E. STRATAN ; design/cop. tehnoed./machtetare S. CIOBANU. Bălți; Iași: ARTIS, 2014. 342 p. ISBN 978-9975-50-133-0 ; http://tinread.usb.md:8888/tinread/fulltext/tetelea/in_honorem.pdf ; <http://www.calameo.com/books/001133349c8ad9be86a65>

Biblioteca universitară în contextul societății informaționale și a cunoașterii : Materialele colloquia professorum „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”, ed. a 4-a, 11 oct. 2013. Coord. Elena HARCONIȚA ; colegiul de red. Lina MIHALUȚA, Elena STRATAN ; rez. în lb. engl. Valentina TOPALO ; design/cop. tehnoed. Silvia CIOBANU. Bălți, 2014. 98 p. – ISBN 978-9975-50-122-4.

Colloquia Bibliothecariorum „Faina Tlehuci”, colloquia (2; 2014; Bălți). Colloquia Bibliothecariorum „Faina Tlehuci” = Colloquia Bibliothecariorum „Faina Tlehuci”, Ed. a 2-a, 27 febr. 2014 /red. resp. : Elena Harconița (red. resp.) ; colegiul de red. : Lina Mihaluta, Elena Stratan ; rez. în lb. engl. : V. Topalo ; design/cop./machtetare : Silvia Ciobanu. – Bălți : Bibl. Șt., 2014. – 157 p. Antetit.: Bibl. Șt. a Univ. de Stat „Alec Russo” din Bălți. – Tit. paral.: lb. rom., engl. – Texte : lb. rom., rusă. – ISBN 978-9975-50-119-4; http://tinread.usb.md:8888/tinread/fulltext/bsu/colloquia_tlehuci.pdf ; <http://www.calameo.com/books/001133349df7cc0637651>

„Rolul agriculturii în acordarea serviciilor ecosistemice și sociale”, conf. șt. intern. (2014 ; Bălți). Rolul agriculturii în acordarea serviciilor ecosistemice și sociale = The role of agriculture in providing ecosystem and societal services = Роль сельского хозяйства в оказании услуг окружающей среде и обществу : Conf. șt. intern., consacrată aniversării a 60-a a doctorului habilitat, profesorului cercetător Boris Boincean, 25 noiem. 2014, Bălți / colegiul de red. : Elena Harconița [et al.] ; com. org. : Duca Gheorghe (președinte) [et al.]. – Bălți : Biblioteca Științifică USARB, 2014 (Tipografia Centrală, Chișinău). – 464 p. : fot., tab. Antetit. : Univ. de Stat „Alec Russo” din Bălți, Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Cercetări pentru culturile de cîmp „Selecția”, Bălți [et al.]. – Tit. paral. : lb. rom., engl., rusă. – ISBN 978-9975-50-139-2 ; <http://tinread.usb.md:8888/tinread/fulltext/boincean/agricultura.pdf> ; <http://www.calameo.com/books/001133349d522e137b1c8>

Despre Bibliotecă și bibliotecarii de la universitatea bălțeană s-a scris în mass-media și revistele prestigioase naționale și internaționale, în Internet, în culegerile întrunirilor profesionale

BACALOV, Sergiu. O frumoasă realizare a universitarilor bălțeni : [„Manuscrise de Dimitrie Balica Comisul”]. *Akademos : Rev. de șt., Inovare, Cultură și Artă*. 2014, 1, 161-163. – Elena Harconița, directoarea Bibliotecii Științifice face parte din colectivul de autori ai lucrării.

BUDIȘTEANU, Alexandru. Mesaj de suflet = Spiritual Speech. In: *Colloquia Bibliothecariorum „Faina Tlehuci” = Colloquia Bibliothecariorum „Faina Tlehuci”, ed. a 2-a, 27 febr. 2014. Bălți: Bibl. Șt., 2014, pp. 9-11. ISBN 978-9975-50-119-4 ; http://tinread.usb.md:8888/tinread/fulltext/bsu/colloquia_tlehuci.pdf ; <http://www.calameo.com/books/001133349df7cc0637651>. – „... tot ce se întâmplă în cadrul Bibliotecii Științifice a Universității „Alec Russo” are foarte multă importanță pentru mine. Sunt unul dintre cei, care admiră activitatea desfășurată de un colectiv de oameni competenți și devotați cauzei lor, care sub conducerea atât de competentă a doamnei Directoare Elena Harconița, ridică mereu - pe plan național și internațional - standardele calitative ale activității acestei instituții de elită a Republicii Moldova...”*

Comunicat CȘI „Rolul agriculturii în acordarea serviciilor ecosistemice și sociale” [on-line] [citată 12 dec. 2014]. Disponibil: <http://www.usarb.md/noutati-si-evenimente/articol/comunicat-csi-rolul-agriculturii-in-acordarea-serviciilor-ecosistemice-si-sociale/> – *Contribuția cu totul specială privind realizarea cu succes a Conferinței Științifice se datorează colectivului de colaboratori ai Bibliotecii Științifice din cadrul universității. Sub egida Doamnei Director Elena HARCONIȚĂ s-a realizat o muncă colosal de dificilă privind îngrijirea volumului cu materialele științifice publicate, concomitent au fost realizate Expoziția on-line – Omagiu la 60 de ani pentru Boris BOINCEAN, dr.hab., prof. cercet., șeful catedrei de științe ale naturii și agroecologie, cât și Expoziția de carte din holul Bibliotecii Științifice, având ca realizatori: Valentina TOPALO, Ana NAGHERNEAC, Olga DASCĂL, Silvia CIOBANU.*

CORGHENCI, Ludmila. Accente ale inovării în biblioteca din învățământ. *Bibliouniversitas@ABRM.md*. 2014, 1 [on-line] [citată 31 mar. 2014]. Disponibil: http://libruniv.usb.md/bibliouniv_rev/articole/2014-1/corghenci.pdf. – *Comunicat pe marginea Symposia Investigatio Bibliotheca (20-21 februarie 2014, Chișinău) – organizată de DIB ULIM în colaborare cu Biblioteca Națională a României. În cadrul Symposia Investigatio Bibliotheca au fost reflectate experiențele inovatoare ale mai multor biblioteci universitare din Moldova, printre care și Biblioteca Științifică a USARB.*

CORGHENCI, Ludmila. Comunicat final pe marginea lucrărilor SYMPOSIA INVESTIGATIO BIBLIOTHECA, ediția a 6-a, internațională 20-21 februarie 2014 [on-line] [citată 31 mar. 2014]. Disponibil: http://www.slideshare.net/Dib_ulim/comunicat-final-symposia-2014. – *Autoarea menționează că E. Harconița, director la Biblioteca Științifică și Lina Mihaluța, director adjunct au participat la simpoziu cu comunicarea „Potențialul inovativ al Bibliotecii în sprijinul comunității universitare”.*

Distinsă și mult stimată doamnă Silvia Ciobanu - 50 = Dear and distinguished mrs. Ciobanu – 50 / Alcăt. E. Harconița. *Confluente bibliologice : rev. de biblioteconomie și științele inform.* 2014, 1-2 (35-36), 183. ISSN 1857-0232 ; http://libruniv.usarb.md/confbib/articole/2014_1-2/Conf%201-2,2014%20183.pdf ; <http://www.calameo.com/books/00113334903b083a53590>

Igor Corman cheamă tinerii să sprijine și să promoveze integrarea Republicii Moldova în UE [on-line] [citată 20 mai 2014]. Disponibil: <http://www.prime.md/rom/news/politics/item6854/>. – *Despre întâlnirea președintelui Parlamentului Igor Corman cu profesorii și studenții de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. După*

Întâlnirea cu profesorii și studenții, Igor Corman și Pirka Tappiola, șeful Delegației UE în Republica Moldova, au vizitat Centrul de informare și documentare a UE, deschis în cadrul Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți.

Masa rotundă „Excepțiile și limitările în domeniul dreptului de autor pentru biblioteci: probleme actuale”. In: *ABRM Info*, 2014, Anul II, 3-4(9-10), 1. – ISSN 1857-4874 ; http://www.abrm.md/files/ABRM_Info_2014_3_4.pdf. – „...La masa rotundă au participat 25 de bibliotecari din bibliotecile universitare din RM: ...Biblioteca Științifică USARB, etc.

MOȚOC, Radu. O plecășiune de respect și admirație pentru „Doamna” = A bow in respect and admiration to „Lady”. In: *Colloquia Bibliothecariorum „Faina Tlehuci” = Colloquia Bibliothecariorum „Faina Tlehuci”*, ed. a 2-a, 27 febr. 2014. Bălți : Bibl. Șt., 2014, p. 12-14. ISBN 978-9975-50-119-4. ; http://tinread.usb.md:8888/tinread/fulltext/bsu/colloquia_tlehuci.pdf ; <http://www.calameo.com/books/001133349df7cc0637651>. – *Articolul este dedicat Fainei Tlehuci, fosta directoare a Bibliotecii Științifice USARB.*

PINTILEI, Elena. Bibliotecile universitare din R. Moldova parteneri ai proiectului TEMPUS „Modern Information Services for Improvement Study Quality”. *Făclia : săpt. ped.* 2014, 20 iunie (Nr 24), 9 ; In: *ABRM Info*. 2014, Anul II, 3-4 (9-10), 4. ISSN 1857-4874 ; http://www.abrm.md/files/ABRM_Info_2014_3_4.pdf. . – *Șapte biblioteci universitare, printre care și Biblioteca Științifică USARB vor participa în proiectul european TEMPUS „Servicii informaționale moderne pentru studii de calitate”*

TCACI, Lilia. Campania „Împreună facem Internetul mai bun” (11-16 februarie 2014). In: *ABRM Info*. 2014, Anul II, 1(7), 1. ISSN 1857-4874 ; http://www.abrm.md/files/ABRM_Info_2014_1.pdf. – *Bibliotecarii de la Biblioteca Științifică USARB, s-au implicat activ în campania „Împreună facem Internetul mai bun”*

TCACI, Lilia. List of Selected Information Literacy Resources Available in the Romanian (Română) Language in the Republic of Moldova. In: HARTON, Forest Woody Jr. *Overwien of Information Literacy Resources Worldawide*, 2nd ed. Paris, 2014, pp. 530-540. Disponibil: <http://infolit.org/wp-content/uploads/2014/10/UNESCO-IL-ResourcesEd.2.pdf>. – *Biblioteca Științifică USARB a participat cu 19 surse electronice.*

ZASMENCO, Ecaterina. Bibliotecile universitare în anul 2013: repere funcțional-statistice [on-line] [citat 31 mar. 2014]. Disponibil: http://www.slideshare.net/Dib_ulim/zasmenco-ecaterina?fb_action_ids=727859360581766&fb_action_types=slideshare%3Adownload&fb_source=other_multiline&action_object_map=%5B1393775030890413%5D&action_type_map=%5B%22slideshare%3Adownload%22%5D&action_ref_map=%5B%5D – *Sînt prezentați și indicatorii statistici ai Bibliotecii Științifice din anul 2013.*

O importanță deosebită are participarea bibliotecarilor universitari de la Bălți în proiecte naționale și internaționale

Denumirea proiectului	numele participanților	Instituția
Proiectul <i>Information Services for Improvement Study Quality, MISISQ: Tempus</i>	E. Harconița, I. Afatin, L. Mihaluța, V. Topalo	Consortiul a 7 biblioteci universitare împreună cu 4 parteneri din Europa: Lituania, România, Ungaria, Letonia
Memoria Moldovei – Biblioteca Digitală <i>Moldavica</i>	E. Harconița, L. Mihaluța, E. Cristian	Biblioteca Națională a Republicii Moldova
Consortiul REM - Resurse electronice pentru Moldova - EBSCO Publishing	E. Harconița, I. Afatin V. Topalo	Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice
Proiectul Building Strong Library Association (Consolidarea unei asociații puternice pentru biblioteci), implementat de către ABRM în parteneriat cu Federația Internațională a Asociațiilor Bibliotecarilor (IFLA) și cu suportul Programului Novateca	E. Harconița, L. Mihaluța, E. Stratan	ABRM, IFLA
<i>Proiectul „OA Connect+ în mediul academic al Republicii Moldova”;</i> Săptămîna Internațională a Accesului Deschis la Informație cu genericul „ Open Generation”	E. Harconița, L. Mihaluța, E. Stratan, V. Topalo, S. Ciobanu	ABRM, eIFL-OA

Proiectul <i>Overview of Information Literacy Resources Worldwide</i> , realizată sub egida UNESCO	E. Harconița, L. Mihașuța, E. Stratan, L. Răileanu	UNESCO
Programul de coordonare a „Activității de cercetare fundamentală în cadrul Sistemului Național de Biblioteci al Republicii Moldova”.	E. Harconița, L. Mihașuța, E. Stratan	BNRM
Proiectului Național „Spre Cultură și Civilizație prin Lectură”	E. Harconița, L. Mihașuța, E. Stratan, V. Topalo, S. Ciobanu	BNC „Ion Creangă”

Anul 2014 a fost bogat în evenimente organizate de bibliotecarii USARB - 19 activități la care au fost prezenți peste 2 500 de participanți.

Denumirea manifestării	Nivel internațional, național, Instituțional	Data desfășurării	Numărul de participanți
Organizate de Bibliotecă			224
Ședință de lucru a membrilor Filialei Bibliotecii de Învățământ din NORD (BIN) în contextul consolidării regionale ABRM	Național BȘ USARB Filiala BIN	18 februarie	40
Colloquia Bibliothecariorum IN MEMORIAM FAINA TLEHUCI, ediția a II-a	Internațional BȘ USARB	27 februarie	50
<i>Zilele bibliotecarului universitar bălțean în mediul virtual: conferință științifică dedicată Zilei Bibliotecarului</i>	Instituțional BȘ USARB	23-24 aprilie	45
COLLOQUIA PROFESSORUM, Tradiție și inovare în cercetarea științifică, ediția a V-a, secțiunea <i>Biblioteca universitară în sistemul necesităților informaționale ale studenților și cadrelor didactice</i>	Național BȘ USARB	10 octombrie	44
Atelierul profesional: <i>Biblioteci de învățământ: confluente pentru cunoaștere</i> Organizatori: Ministerul Educației al RM, Direcțiile Învățământ, Tineret și Sport din Zona de Nord a RM, Filiala BIN – Bibliotecii de învățământ din Nord, Biblioteca Științifică USARB - Centru Biblioteconomic departamental Zona de Nord a RM	Național BȘ USARB	20 noiembrie	45
Manifestări la care a participat Biblioteca (cu programe științifico-culturale)			20

<p>Manifestări prilejuite de cea de-a 195-a aniversare de la nașterea lui <i>Alecu Russo – Săptămîna Alecu Russo</i></p> <p>Facultatea de Litere, Catedra de literatură română și universală, Catedra de limba română și filologie romanică, BȘ USARB</p>	<p>Instituțional – USARB</p>	<p>17-21 martie</p>	<p>10</p>
<p><i>Conferința științifico-practică cu participare internațională Moștenirea artistică a lui T. G. Șevcenko în context cultural universal</i> (cu prilejul a 200 de ani de la nașterea lui Taras Șevcenko)</p>	<p>Internațional Instituțional - USARB</p>	<p>28 martie 2014</p>	<p>13</p>
<p>Conferința Științifică Internațională: Rolul agriculturii în acordarea serviciilor ecosistemice și sociale, consacrată aniversării a 60 de ani de la nașterea dlui Boris BOINCEAN, dr. hab., prof. cercet., șeful Catedrei de științe ale naturii și agroecologie</p>	<p>Internațional Instituțional - USARB</p>	<p>25 noiembrie</p>	<p>5</p>
<p>Omagieri: Valentina Prițcan: doctor în psihologie, conferențiar universitar, personalitate marcantă în comunitatea științifică națională și internațională, Facultatea Drept și Științe Sociale</p>	<p>USARB BȘ Expoziție on-line</p>	<p>13 octombrie</p>	<p>4</p>
<p>Festival de arte și educație (FAE), Ediția I USARB, Filarmonica pentru copii, Catedra de arte și educație artistică, Biblioteca Științifică a USARB Margarita Tetelea - <i>Omagiu la 55 de ani</i></p>	<p>Instituțional - USARB</p>	<p>22-27 septembrie, 2014</p>	<p>15</p>
<p>Programe/ Seminare educaționale în Clubul ONU NORD</p>			<p>2 300 part.</p>
<p>Masa rotundă „<i>Evoluția și perspectivele asocierii Republicii Moldova cu Uniunea Europeană</i>”, Facultatea Drept și Științe Sociale</p>	<p>Instituțional – USARB, BȘ, CD ONU</p>	<p>17 mai</p>	

Săptămîna Tineretului - 2014	USARB DITS Bălți BȘ CD ONU	(11 - 18 noiembrie 2014)	4
Ziua Națională a Culturii	BȘ, CD ONU	1-15 ianuarie	9
Ziua Siguranței pe Internet (SID – Safer Internet Day)	BȘ, CD ONU	11-16 februarie	
Zilele Europei	BȘ, CD ONU	15 mai	3
Zilele Dreptului de a Ști, cu genericul „O persoană activă este una bine informată, ediția a VIII-a.	BȘ, CD ONU	23 septembrie	5
Zilele Internaționale a Limbilor Europene	BȘ, CD ONU	22-26 septembrie	6
Săptămîna Internațională a Accesului Deschis la Informație	BȘ, CD ONU	20 octombrie	7
Ziua Națiunilor Unite	BȘ, CD ONU	25 octombrie 2014	8

Alte rezultate relevante ale Bibliotecii privind activitatea de cercetare, de creație și de formare a cadrelor bibliotecare în anul 2014

Participare la reuniuni profesionale / stagii de formare/ comunicări: 32/ 10/ 45

Reuniuni - 32	Stagii de formare - 10	Comunicări - 45	Participanți - 52
---------------	------------------------	-----------------	-------------------

Internaționale	Naționale	locale	Internaționale	Naționale	locale	Internaționale	Naționale	locale	Total
10	17	5	5	5	-	17	18	10	52

Participare la reuniuni profesionale, selectiv:

Elena Harconița, Igor Afatin: Biblioteca Universității de Științe Medicale din Kaunas, Lituania, Proiectul *Information Services for Improve-ment Study Quality, MISISQ*: 10-15 martie 2014.

Elena Harconița, Conferința științifică „Integrare prin cercetare și inovare”, USM, 10-11 noiembrie 2014,

Elena Harconița, Lina Mihaluța: Simpoziul Investigato DIB ULIM, „*INOVAREA ÎN BIBLIOTECĂ: Accente de management. Diversificarea serviciilor și produselor informaționale*”, ediția a 6-a, internațională, 20-21 februarie 2014

Elena Harconița, Conferința științifică „Integrare prin cercetare și inovare”, USM, 10-11 noiembrie 2014,

Valentina Topalo: Masă rotundă „Excepțiile și limitările dreptului de autor pentru biblioteci și arhive: probleme actuale”, Biblioteca Științifică Medicală a USMF „Nicolae Testemițanu”, Agenția de Stat pentru Proprietate Intelectuală din Republica Moldova, 12 iunie 2014, Chișinău.

Ana Nagherneac: „Activitatea informațional - bibliografică a bibliotecilor universitare: diversitate, complexitate și interactivitate”, atelier, 26.03.2014, Biblioteca Republicană Științifică Agricolă a UASM

Elena Stratan: Centrul Național de excelență pentru bibliotecari- BM B. P. Hasdeu, Novateca 28.03.2014

Elena Harconița, Lina Mihaluța, Igor Afatin: Proiectul *Information Services for Improve-ment Study Quality, MISISQ*: prezentare, 3 aprilie, Chișinău

Elena Harconița, Igor Afatin, Proiectul *Tempus*, prezentare COHA: 9 aprilie, Chișinău

Elena Stratan, Ana Nagherneac, Ala Lîsîi: Ziua Bibliotecarului, Teatrul Național M. Eminescu, 23 aprilie

Elena Harconița, Seminarul Național al cercetătorilor din Sistemul Național de biblioteci din Republica Moldova: realizarea modelului strategic, 10 noiembrie, BNRM

Lina Mihaluța: Conferința anuală a ABRM *Biblioteci puternice – comunități puternice* (5 noiembrie 2014, ABRM)

Elena Harconița, Întâlnirea cu Pam Sandlian Smith, director Biblioteca Anythink, SUA, 4 noiembrie, Novateca, CBN

Comunicări, selectiv:

Elena Harconița, Dimensiunea științifică a bibliotecii universitare

Elena Harconița, Studiile sociologice pentru noile politici bibliotecare

Elena Harconița, Bibliotecarii USARB: componentă și competențe (2001 – 2013).

Elena Harconița, Date statistice centralizatoare privind activitatea bibliotecilor școlare din Republica Moldova

Elena Harconița, Lina Mihaluța, Biblioteca universitară în sprijinul procesului de instruire și cercetare științifică

Elena Harconița, Lina Mihaluța, Potențialul inovațional al Bibliotecii în sprijinul comunității universitare

Elena Harconița, Ludmila Raileanu, Metode și mijloace de instruire informațională în universitarul bălțean (1968-2013): studiu istoric

Elena Harconița, Elena Stratan, *Dimensiuni calitative și cantitative ale colecțiilor bibliotecilor școlare din R. Moldova: rezultatele studiului statistic*

Elena Stratan, Practici consacrate și noi modalități de asistență metodologică a bibliotecilor de învățământ din Nordul Moldovei

Lina Mihaluța, *Importanța instituției info-documentare în acreditarea specialității de Drept*

Lina Mihaluța, Monitorizarea indicatorilor statistici în sistem informatizat în corespundere cu Standardul Statistici internaționale de bibliotecă

Ana Nagherneac, Modelul bibliografului nou: calități profesionale

Ana Nagherneac, Elena Scurtu, Performanța cercetării științifice a universitarilor bălțeni: *studiu scientometric*

Elena Scurtu, Maria Fotescu, *Parteneriat: bibliotecă – cadre didactice în colectarea, prezervarea și promovarea publicațiilor profesorilor Universității bălțene*

Elena Cristian, Depozitul Obligatoriu Universitaria – parte a patrimoniului național

Elena Cristian, *Codul de bare pe documentele bibliotecare: aspecte tehnologice*

Silvia Ciobanu, Biblioteca universitară – o privire în viitor

Silvia Ciobanu, Marketingul în BȘ USARB - tradiție și inovare

Natalia Culicov, Calitatea serviciilor de referințe în viziunea studenților și cadrelor didactice

Angela Hăbășescu, Aplicarea programului dedicat Evidență statistică în Serviciul Comunicarea Colecțiilor

Angela Hăbășescu, Olga Dascal, Universul publicațiilor periodice din domeniul pedagogiei în formarea viitorului specialist

Ala Lîsii, Colecțiile particulare - parte componentă a patrimoniului universității bălțene

Mihaela Staver, Biblioteca universitară în viața virtuală a studentului

Adella Cucu, Svetlana Șișcanu, Tendințe generale și particulare de dezvoltare a colecțiilor în BȘ USARB

Valentina Topalo, Contribuții internaționale în asigurarea informațională a proce-

selor de instruire și cercetare

Valentina Topalo, Rolul cuvintelor - cheie în cercetarea și scrierea articolelor științifice

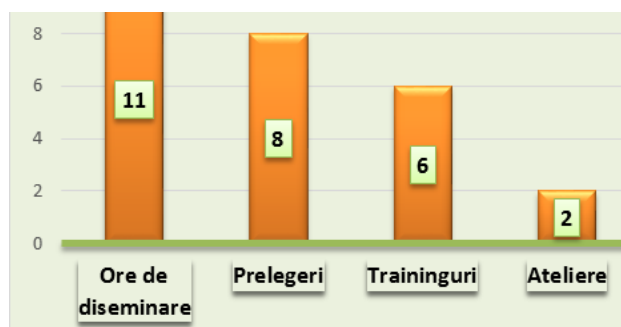
Igor Afatin, Tatiana Prian, Informatizare și modernizarea serviciilor într-un pătrar de veac

Tatiana Prian, Elena Stratan, Elaborarea / completarea / procesarea unui Chestionar on-line în Google Docs

Lilia Ababi, Gabriela Cazacu, Asigurarea logistică a instruirii și cercetării domeniului lexicografic în limbi străine: *cercetare bibliometrică*

Lilia Melnic, Gabriela Cazacu, Deservirea studenților cu documente didactice pentru studierea limbilor străine la începutul anului de studii: particularități instituționale, anii 2008 - 2013

Pentru formarea profesională continuă a bibliotecarilor au fost organizate mai bine de 30 de acțiuni de formare: prelegeri, aplicații, ateliere, traininguri, ședințe de diseminare etc.

Au fost studiate următoarele teme:

- Provocarea utilizatorilor prin Social Media, Web 3.0 (Cloud, QR, Vine, Evernote etc.).
- Utilizarea produselor Google Drive în activitatea bibliotecarilor (Foi de calcul, prezentări, formulare etc.).
- Indicatorii bibliometrici pentru activitatea comunicării științifice. IBN - Instrumentul Bibliometric Național.
- Factorii de impact personal, factorii de citări, nr. de citări per autor, per articol; indicatori ai vizibilității revistelor: aplicații: Publich of Perich, Google Academic- Google Scholar.
- Practici de indexare pe subiecte – persoane fizice.
- Metode de calcul a Indicatorilor de performanță în activitatea Bibliotecii.
- Metode moderne de păstrare și conservare a colecțiilor.
- Colecții particulare în Biblioteca Științifică USARB.

Cine sînt bibliotecarii universitari din Bălți?

Numărul total al angajaților Bibliotecii este de 52; din ei bibliotecari - 49; cu grad de calificare - 43 ori 83%.

a)	Superior	14	27%
b)	Grad de calificare I	19	37%
c)	Grad de calificare II	10	19%
d)	Fără grad de calificare	9	17%

Structura personalului după criteriul vârstei:

a)	Până la 30 de ani	2	4%
b)	31-45 de ani	22	42%
c)	46-60 de ani	22	42%
d)	De la 60 ani în sus	6	12%

Toți bibliotecarii sînt membri ai Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova și au organizat mai multe activități metodice și de instruire în cadrul Filialei BIN Biblioteci din învățămînt - Nord ABRM, președinte E. Harconița.

În **Comitetul Tehnic nr. 1** Biblioteconomie. Informare și Documentare: L. Mihaluța a participat la aprobarea standardelor bibliotecare, s-a implica în editarea Buletinul de informare al Comisiei ABRM Standardizarea activității de bibliotecă *Info-Stand*.

În **Consiliul Biblioteconomic Național** – organ consultativ pe lângă Ministerul Culturii al RM - E. Harconița, este președintele Comisiei Protecția Socială; E. Stratan – membru secretar; L. Mihaluța, membru al Comisiei Standardizare. Norme și Statistici a CBN.

În **Consiliul director al bibliotecilor din învățămîntul superior și mediu de specialitate** E. Harconița a participat la elaborarea strategiilor naționale de dezvoltare a sistemului bibliotecar și alte întruniri profesionale.

Ca Centru Biblioteconomic pentru bibliotecile școlare din 16 raioane de Nord și mun. Bălți împreună cu **Ministerul Educației al RM, Direcțiile de Învă-**

țămînt Tineret și Sport din raioanele de Nord a R. Moldova au fost organizate activități metodice.

În colaborare cu specialiștii responsabili de activitatea bibliotecilor școlare din Direcțiile de Învățămînt au fost colectate și analizate datelor statistice ale peste 650 de biblioteci școlare, a fost elaborat *Raportul Statistic centralizator al Bibliotecilor Școlare pe anul 2013*.

Echipa de lucru: E. Harconița, L. Mihaluța, E. Stratan, T. Prian.

Bibliotecarii au lucrat activ în **Consortiul REM** – Resurse electronice pentru Moldova și **Consortiul bibliotecilor** universitare din R. Moldova - participante în Proiectul de modernizare a serviciilor Informaționale – E. Harconița, I. Afatin, L. Mihaluța, V. Topalo.

La nivel internațional bibliotecarii au fost implicați în: Proiectul Building Strong Library Association (Construind Asociații Puternice de Bibliotecari), Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova în parteneriat cu Federația Internațională a Asociațiilor Bibliotecarilor (IFLA) și cu suportul Programului Novateca și în menținerea colaborării în cadrul Consortiului eIFL.net – REM –EBSCO; **Întreținerea relațiilor de colaborare cu structurile internaționale:** CIUE, PNUD, JDP – USA, Societatea de prietenie Moldova – Elveția, Alianța Franceză, Banca Mondială, reprezentanța din Moldova, Institutul Goethe – București, Institutul Cultural Român, NATO, Asociația Pro Basarabia și Bucovina, Filiala „C. Negri” din Galați, Consiliul Mondial al Românilor, Bibliotecile universitare din România, Bibliotecile instituțiilor de învățămînt din R. Moldova.

Care au fost beneficiile acestor colaborări?

- Schimb interbibliotecar național / internațional
- Recepționarea donațiilor, organizarea de expoziții
- Acces/utilizarea în comun a bazelor de date – Consortiul REM-EBSCO. Prin Consortiul REM a fost oferit accesul la **12** noi resurse științifice online: *IOPscience, OECD-iLibrary, Cambridge University Press, BioOne, IMF eLibrary, Nature, New England Journal of Medicine, Oxford English Dictionary Online, Oxford Reference Online, Oxford Textbook of Medicine, Pediatric Neurology Briefs*
- Acces la baze de date ale ONU, ale Băncii Mondiale
- Completarea continuă a Colecției de publicații periodice JDP - Journal Donation Project New Zorc, SUA, pentru bibliotecile științifice din Europa de Est.

CZU 027.7(478-2)(047.5)

COMUNICAT

**privind lucrările COLLOQUIA PROFESSORUM, Ediția a V-a, cu genericul
Tradiție și inovare în cercetarea științifică, Secțiunea: BIBLIOTECA
UNIVERSITARĂ ÎN SISTEMUL NECESITĂȚILOR INFORMAȚIONALE ALE
STUDENȚILOR ȘI CADRELOR DIDACTICE, Vineri, 10 octombrie 2014**

Press release on COLLOQUIA PROFESSORUM, Fifth Edition, entitled tradition and innovation in scientific research, The UNIVERSITY LIBRARY: the INFORMATION NEEDS of STUDENTS and TEACHERS on Friday, October 10, 2014

ELENA HARCONIȚA

Moderator: Elena HARCONIȚA, directoarea Bibliotecii.

Au participat 50 de bibliotecari, inclusiv: Ludmila CORGHENCI, director adjunct, Irina CERNEAUSCAITE, coordonator CID ULIM de la Departamentul Informațional Biblioteconomic ULIM, Ludmila SPINEI, șef serviciu, Tatiana CIORNOLUȚCHII, bibliograf de la Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a AȘM, Olesea DOBREA, șef secție Automatizare Tehnologii de Bibliotecă, Angela GHEORGHÎȚA, bibliotecar - Biblioteca Științifică Medicală a USMF „Nicolae Testemițanu”, Elizaveta CHIRIAC, șef serviciu Lectură Publică Biblioteca Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, Margareta DIACONU de la Camera Națională a Cărții.

Participanții la COLLOQUIA, au fost prezenți la ședința în plen, moderată de către Valentina PRIȚCAN, dr., conf. univ., prorector pentru activitate științifică și relații internaționale, audiind comunicările: Mihaela MOCANU, dr., cerc. șt., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România, *Abordarea interdisciplinară – modă sau necesitate în cercetarea științifică?*; Vasile ȘARAGOV, dr. hab., conf. univ. *Experiența în utilizarea analizei de sistem în procesul de studiu*

Sala de Conferințe a Bibliotecii a găzduit lucrările secțiunii *Biblioteca universitară în sistemul necesităților informaționale ale studenților și cadrelor didactice*, fiind susținute 15 comunicări. Au fost abordate următoarele subiecte: studiile sociologice pentru noile politici bibliotecare; contribuția Bibliotecii Științifice în procesul educațional și de cercetare; *importanța instituției info-documentare în acreditarea specialității de Drept*; cultura informației – axă a procesului de formare continuă a bibliotecarilor; performanța cercetării științifice a universitarilor bălțeni: *studiu scientometric*; site-ul Bibliotecii Științifice Medicale prin prisma criteriilor de calitate; implicarea bibliotecii universitare în procesul de evaluare a programelor de formare profesională în domeniul de studii Drept: pe marginea experienței Departamentului Informațional Biblioteconomic; rolul Bibliotecii universitare în asigurarea informațională și crearea condițiilor pentru lucrul individual al studenților; biblioteca universitară în viața virtuală a studentului; calitatea serviciilor de referințe în viziunea studenților

și cadrelor didactice; Rolul cuvintelor - cheie în cercetarea și scrierea articolelor științifice; depozitul Obligatoriu Universitaria – parte a patrimoniului național; universul publicațiilor periodice din domeniul pedagogiei în formarea viitorului specialist; colecțiile particulare - parte componentă a patrimoniului universității bălțene; biblioteca universitară – o privire în viitor.

Colloquia a realizat un dialog profesional constructiv, prezentările au generat dezbateri, participanții au intervenit cu informații și propuneri utile. Fiecare comunicare a avut o doză de inventivitate și originalitate, creînd o atmosferă lucrativă și sentimentul de satisfacție profesională pe tot parcursul manifestării. Bibliotecarii au vizitat expoziția *Activitatea științifică a bibliotecarilor USARB* care a etalat încă odată bogăția și varietatea celor mai reprezentative lucrări editate în anii 2004 – 2014, fiind lansate lucrările:

- ☛ Colloquia Bibliothecariorum „Faina Tlehuci”, Ed. a 2-a, 27 februarie 2014
http://tinread.usb.md:8888/tinread/fulltext/bsu/colloquia_tlehuci.pdf
- ☛ Margarita TETELEA : IN HONOREM, 2014
<http://ru.calameo.com/read/001133349c8ad9be86a65>
- ☛ Confluente Bibliologice: Revistă de biblioteconomie și științele informării a Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alec Russo”, Nr. 1-2 (35-36), 2014
<http://ru.calameo.com/read/00113334903b083a53590>

COLLOQUIA PROFESSORUM a fost încheiat într-o atmosferă foarte agreabilă. Finalul Colocviului a fost asociat cu un frumos moment artistic - master-class „Duo de pian” cu: ALIONA VARDANEAN, conf. univ., Maestru în Arte și IRINA SAVINA, lect. univ., Academia de Muzică, Teatru și Arte plastice din Chișinău.

Atmosfera evenimentului a fost una distinsă. Activitatea a oferit posibilitatea menținerii în actualitatea profesiei tuturor slujitorilor cărții, oferind sentimente de mulțumire fiecărui participant.

Galerie foto: https://www.flickr.com/photos/bsu_balti/sets/72157646443779884/;
https://www.flickr.com/photos/bsu_balti/sets/72157646663411913/

BIBLIOMESAGER

LIBRARY MESSENGER

Elena STRATAN

7 iulie 2014

În perioada 7-11 iulie bibliotecarii universitari au fost antrenați în sesiunea de vară dedicată formării profesionale. Programul a inclus seminare, workshop-uri, aplicații, prezentări conform următoarelor subiecte: diseminarea materialelor Seminarului Național „Managementul colectivului de femei: aspecte de gender”; aplicații în Google Drive; metode moderne de păstrare și conservare a colecțiilor; practici de indexare pe subiecte – Persoane (Subdiviziuni); Colecții particulare în Biblioteca Științifică USARB; indicatorii bibliometrici pentru activitatea comunicării științifice, bibliometrie, scientometrie, webometrie: studiere și aplicare; Publish or Perish, Google Scholar; indicatori de performanță etc.

18 septembrie

Sala de lectură Științe Filologice a găzduit lansarea cărții „Viziuni asupra vieții și morții poezilor martiri Eminescu, Mateevici, Vieru”. Autorul, pămînteanul nostru, **Gheorghe BACIU**, medic – legist, 11 ani a deținut funcția de director al Centrului de Medicină Legală, Membru al Academiei Balcanice de medicină Legală, autor a circa 500 de lucrări, inclusiv 25 de cărți și 12 brevete de invenții. În lucrarea prezentată, Dl Gh. Baciuc a relevat adevărul despre moartea poezilor Mihai Eminescu, Alexe Mateevici și Grigore Vieru din perspectiva medicului legist. La evenimentul, moderat de Prof. univ. dr.hab. Gheorghe POPA, rectorul USARB au participat studenți, cadre didactice, bibliotecari. Expoziția „**Gheorghe Baciuc. Doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar**” și secvențele interviului acordat de către autor televiziunii centrale au sporit informațiile pe care le-au receptat cititorii în Bibliotecă.

22-26 septembrie

Ziua Internațională a Limbilor Europene a fost marcată prin organizarea expozițiilor științifico-educaționale tradiționale, în Power-Point, on-line, prezentări bibliografice, prezentări de resurse electronice, postări, comentarii privind Ziua Limbilor Europene pe Blogul Bibliotecii Științifice, Rețelele de Socializare, teleinformații: 26 septembrie - Ziua Limbilor Europene, Comunicare fără frontiere, Scriitori români traduși, 2014 – Anul Dumitru Matcovschi, Însușirea limbilor străine cu mijloace multimedia (din colecția Mediatecii), Ziua Limbilor Europene în Internet. La evenimente au fost prezenți 357 de utilizatori, studenți ai Facultății de Litere, elevii ai Liceului Teoretic Republican „Ion Creangă”, cadre didactice, bibliotecari.

2 octombrie 2014

La Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, sala de lectură Științe Filologice, în cadrul Proiectului Național „Spre Cultură și Civilizație prin Lectură”, coordonat de Doamna Claudia Balaban, Președinte a Secției Naționale IBBY, Director General al Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”, cu susținerea Bibliotecii USARB, Editura „Știința”, reprezentată de *Mircea V. Ciobanu*, critic literar, redactor-șef la Editura Știința și Mihail PAPUC, șef de redacție, a lansat volumele din Colecția „Moștenire”: Ion Buzdugan „Scrieri”, 2 volume și Dumitru C. Moruzi „Scrieri”, 2 volume. La acest eveniment, moderat de Anatol Moraru, au participat studenți, cadre didactice, bibliotecari. Participanților le-au fost propuse expozițiile de carte „Ion Buzdugan” și „Dumitru C. Moruzi”. Editura „Știința” a oferit Bibliotecii în dar un set de cărți, pentru care le mulțumim mult.

14 octombrie 2014

În Centrul de Informare și Documentare privind NATO a fost organizată lecția publică cu genericul *Rolul NATO în asigurarea păcii și securității. Definirea unui*

parcurs pentru relația Republica Moldova - NATO și masa rotundă *Percepția NATO în Republica Moldova: Între mit și realitate*, cu participarea Alei Roșca, profesoară științele politice la Universitatea New Orleans, USA, Elenei Mârzac, Director CID

NATO în Moldova și a reprezentanților NATO: James Mackey, șeful Departamentului de Integrare, Parteneriat și Cooperare Euro-atlantică și Krisztian Meszaros, ofițer în cadrul Departamentului de Integrare, Parteneriat și Cooperare Euro-atlantică, Divizia Afaceri Politice și Politici de Securitate. Au participat studenți, cadre didactice, bibliotecari, ONG-uri studențești, mass-media regională. Reprezentanții NATO au manifestat interes pentru Biblioteca Științifică USARB care a fost prezentată de către Elena Harconița, Director BȘ USARB. Musafirii și-au lăsat impresiile în Cartea de *Opinii și sugestii*. „M-a impresionat Biblioteca și cei care se dedică lucrului Bibliotecii. Am primit placerea discutând cu studenții.” James Mackey

17 octombrie

În Serviciul Informare și Cercetare Bibliografică a avut loc Ora de Informare pentru membrii Catedrei de Științe ale educației (șef-catedră conf. univ., dr. Lora Ciobanu). Bibliotecarele Ala Lîsîi și Valentina Vacarciuc, membre ale grupului *Promotorii resurselor info-documentare*, au prezentat peste 80 de documente recent achiziționate de Bibliotecă din domeniul Științelor pedagogice. Valentina Topalo, șef Centru Manifestări Culturale a informat cadrele didactice despre Bazele de date ce pot fi accesate în BȘ USARB; despre Repozitoriul Instituțional ORA USARB, Săptămîna Internațională (20-26 octombrie 2014) a Accesului Deschis la informația științifică *Generația Open*. Ana Nagherneac, șefa Serviciului Informare și Cercetare Bibliografică, a vorbit despre oportunitățile softului Publish or Perish, prezentînd indicatorii de evaluare a lucrarilor cercetătorilor din catedră, calculați de acest program.

24 octombrie

În cadrul *Salonului Editorial UNIVERSITARIA* Lilia Iavorscaia, Natalia Culicov, Margareta Iulic și Lilia Ababi, membre ale grupului *Promotorii resurselor info-documentare*, au prezentat publicațiile cadrelor didactice și colaboratorilor USARB editate în anii 2013 – 2014, precum și noile achiziții din colecția Bibliotecii Științifice USARB. Revista bibliografică a fost însoțită de prezentările în PowerPoint pe domenii: *Științe socio-umanistice și economice; Științe reale și naturale; Științe filologice.*

29 octombrie

Au fost lansate volumele: „*Teroarea stalinistă în Basarabia*”, „*Românii în gulag*” de Anatol Petrencu, profesor universitar și istoric, „*Stalin mi-a furat copilăria*” de Boris Vasiliev, profesor din Sărătenii Vechi, Telenești. Autorii Anatol Petrencu și Boris Vasiliev au vorbit despre nume cunoscute sau mai puțin cunoscute, dar cu destine tragice, aspre și neîndurătoare. N. Leahu, conf. univ. dr. în filologie, A. Moraru, lector-superior, M. Curtescu, conf. univ. dr. în filologie, L. Pădureac conf. univ. dr. în istorie și-au exprimat părerile despre cărțile lansate. Evenimentul, la care au participat studenți, cadre didactice, bibliotecari, a fost moderat de D. Vrabie, conferențiar universitar, dr. în filologie. V. Topalo, șefa Centrului Manifestări Culturale, a prezentat expoziția de documente: „*Memorii spirituale basarabene*”.

20 noiembrie 2014

A avut loc Atelierul profesional: *Biblioteci de învățămînt: confluente pentru cunoaștere* la care au participat 45 de bibliotecari școlari, de colegiu și școli profesionale, specialiști - responsabili de activitatea bibliotecilor școlare din zona de Nord a Republicii Moldova (15 raioane: Briceni, Dondușeni, Drochia, Edineț, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnîța, Rezina, Rîșcani, Singerei, Soroca, Șoldănești, Telenești, Ungheni și mun. Bălți). În mesajul de deschidere a atelierului Elena Harconița, Președintele Filialei BIN ABRM, directoarea BȘ USARB, moderatoarea acțiunii, a remarcat importanța bib-

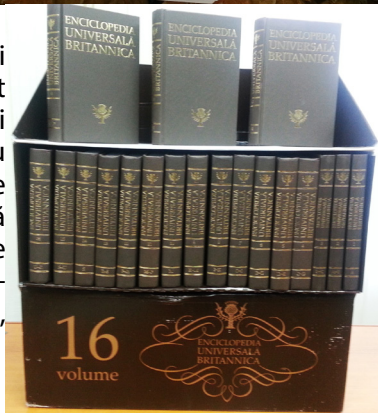
liotecilor în comunitate, a mediatizării profesionale și dinamizării competențelor în Societatea Cunoașterii. Participanții au fost salutați de *Liuba Arion*, președintele Secțiunii „Biblioteci școlare” ABRM, care a relatat succint despre lucrările Conferinței anuale a ABRM *Biblioteci puternice – comunități puternice (5 noiembrie 2014)* precum și a întrunirii profesionale a bibliotecarilor școlari (100 de participanți din întreaga Republică), organizat de Dumneaei la Liceul Teoretic „MINERVA” din Chișinău. Dna *Elena Harconița* a completat informațiile despre Conferința ABRM cu materialele pregătite de către *Lina Mihaluța*, director adjunct BȘ USARB, comentând prezentarea în PowerPoint și apelul conducerii ABRM de a participa la discuțiile publice privind noul Cod deontologic al bibliotecarilor și propunerile de modificare a Statutului ABRM, care pot fi accesate pe site-ul ABRM. În cadrul atelierului *participanții* și-au creat conturi în Google, au editat formulare on-line în baza chestionarului *Biblioteca de învățământ în Societatea Cunoașterii*. Fiecare participant a intrat în posesia unui suport didactic (pe stick), donații de documente din partea BȘ USARB, ABRM, CD NATO.

21 noiembrie 2014

Biblioteca a beneficiat de o importantă **donație de carte** oferită de către Departamentul Românilor de pretutindeni prin Asociația obștească Syllabus din București la inițiativa *Ministerului Culturii*. Acțiunea face parte din proiectul Asociației Syllabus, „Caravana cărții Gaudeamus la Chișinău”, lansat în cadrul Salonului internațional de

carte, 31 august - 4 septembrie 2014. Grație acestui proiect Biblioteca Științifică USARB și-a îmbogățit colecțiile cu 319 de cărți în valoare de 47 mii lei ori circa 3 000 EURO. Fondul Bibliotecii va fi suplinit cu titluri de carte care răspund necesităților actuale de organizare a procesului de instruire calitativă în învățământul superior. Astfel, cadrelor didactice și studenților le vor fi asigurate condițiile unei excelente documentări în științele: istorie, filosofie, psihologie, filologie, geografie, biologie.

10-11 decembrie

În Clubul ONU NORD al Bibliotecii au fost desfășurate evenimente speciale cu prilejul Zilei Internaționale a Drepturilor Omului, marcate prin prezentări de expoziții tradiționale și în Power Point: 10 decembrie - Ziua Drepturilor Omului, Anul 2014 - Anul European pentru Reconcilierea Vieții Profesionale și de Familie cu participarea studenților de la anul IV, Facultatea de Litere. În cadrul programului de activități au avut loc prezentări de baze de date, semnificația și istoricul sărbătorii, precum și evoluția drepturilor omului în Republica Moldova, cît și pe glob.

16 decembrie

O nouă contribuție la creșterea vizibilității USARB sînt cele 19 resurse informaționale (cursuri, ghiduri, articole, tutorial) elaborate de bibliotecarii universitari bălțeni incluse în lucrarea editată de UNESCO *Privire de ansamblu asupra resurselor despre Cultura Informației la nivel mondial: UNESCO's **Overview of Information Literacy Resources Worldwide** 2nd ed. 2014 – 2015*, editată la Paris în anul 2014. List of Selected Information Literacy Resources Available in the Romanian (Română) Language in the Republic of Moldova / prepared by: Lilia Tcaci // *Overvien of Information Literacy Resources Worldwide / by Forest Woody Harton Jr. – 2nd ed. – Paris, 2014. – P. 530-540 .*

22 decembrie 2014

Felicitări bibliotecarilor universitari pentru premii și diplome obținute în cadrul Concursului Lucrărilor Științifice pentru anul 2014, Secțiunea Biblioteconomie, desfășurat la USARB

Diplomă de gradul I

Margarita Tetelea : In Honorem / Bibl. Șt. a Univ. de Stat „Alec Russo” din Bălți ; alcăt. : Elena Țurcan, Ariadna Musteață ; red. resp. : Elena Harconița ; red. bibliogr. : Lina Mihaluța, Anna Nagherneac ; red. literar : Galina Mostovic ; trad. în engl. : Valentina Topalo ; lector : Elena Stratan ; design/cop. tehored./machetare : S. Ciobanu. – Bălți : [S.n.], 2014. – 342 p. : fot. – (Personalități universitare bălțene). – ISBN 978-9975-50-133-0 ; http://tinread.usb.md:8888/tinread/fulltext/tetelea/in_honorem.pdf ; <http://www.calameo.com/books/001133349c8ad9be86a65>

Diplomă de gradul II

Colloquia Bibliothecariorum „Faina Tlehuci”, colloquia (2 ; 2014 ; Bălți). Colloquia Bibliothecariorum „Faina Tlehuci” = Colloquia Bibliothecariorum „Faina Tlehuci”, Ed. a 2-a, 27 febr. 2014 / red. resp. : Elena Harconița (red. resp.) ; colegiul de red. : Lina Mihaluța, Elena Stratan ; rez. în lb. engl. : V. Topalo ; design/cop./machetare : Silvia Ciobanu. – Bălți : Bibl. Șt., 2014. – 157 p. Antetit. : Bibl. Șt. a Univ. de Stat „Alec Russo” din Bălți. – Tit. paral. : lb. rom., engl. – Texte : lb. rom., rusă. – ISBN 978-9975-50-119-4. ; http://tinread.usb.md:8888/tinread/fulltext/bsu/colloquia_tlehuci.pdf ; <http://www.calameo.com/books/001133349df7cc0637651>

Diplomă de gradul III

„Rolul agriculturii în acordarea serviciilor ecosistemice și sociale”, conf. șt. intern. (2014 ; Bălți). Rolul agriculturii în acordarea serviciilor ecosistemice și sociale = The role of agriculture in providing ecosystem and societal services = Роль сельского хозяйства в оказании услуг окружающей среде и обществу : Conf. șt. intern., consacrată aniversării a 60-a a doctorului habilitat, profesorului cercetător Boris Boincean, 25 noiem. 2014, Bălți / colegiul de red. : Elena Harconița [et al.] ; com. org. : Duca Gheorghe (președinte) [et al.]. – Bălți : Biblioteca Științifică USARB, 2014 (Tipografia Centrală, Chișinău). – 464 p. : fot., tab. Antetit. : Univ. de Stat „Alec Russo” din Bălți, Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Cercetări pentru culturile de câmp „Selecția”, Bălți [et al.]. – Tit. paral. : lb. rom., engl., rusă. – ISBN 978-9975-50-139-2 ; <http://tinread.usb.md:8888/tinread/fulltext/boincean/agricultura.pdf> ; <http://www.calameo.com/books/001133349d522e137b1c8>

PROVOCAREA UTILIZATORILOR BS USARB PRIN SOCIAL MEDIA

BŞ USARB USERS COMMUNICATION CHALLENGE THROUGH THE SOCIAL MEDIA

SILVIA CIOBANU

Abstract: *Library 3.0 is a new library science philosophy, a space for interaction, innovation, inspiration, creation. Get immediate information to users, regardless of location. Use methods of spreading like: tags, semantic web, web OPAC. Librarians constantly improved how to handle easily information with*

Key words: *mobile technology, social media, dynamic web, widgets.*

În epoca societății informaționale, când tehnologiile informaționale avansează vertiginos, fluxul de informații este nelimitat, iar Biblioteca 3.0 ne copleșește zilnic cu produse noi. Accesul la resurse, serviciile oferite utilizatorilor se modifică rapid. Dacă nu implementăm noi metode eficiente de furnizare a serviciilor vom fi ignorați de către utilizatori.

Semantic web, cloud computing, aplicații mobile, noi dispozitive de social media și noile tehnologii de căutare au inundat piața informației de ultimă oră. Ele contribuie la faptul ca colecțiile să fie disponibile imediat utilizatorilor bibliotecii, fără a ține seama de locația lor. Pentru prezentarea informațiilor se folosesc: tag-uri, semantic web, web OPAC etc.

Viitorul apropiat al BŞ USARB - OPAC mobil app

Biblioteca 3.0 este o filozofie modernă virtuală, spațiu perfect pentru interacționare, inovare, inspirație, creare. În conformitate cu *Managementul cunoașterii* bibliotecarii se perfecționează, se străduie să posede abilități tehnologice avansate, învață să manipuleze cu tehnologia mobilă, social media, web dinamic, widget-uri. Datorită ofertei de conținuturi calitative, relevante, compacte și concise crește numărul de utilizatori ai Bibliotecii.

Folosirea rețelelor sociale mobile este o provocare atât pentru noi, bibliotecarii, cât și pentru utilizatori: Web site-ul bibliotecii, SMS-uri de referință, MOPACs (Mobile OPACs), Colecții mobile, e-Books mobile, instrucțiuni mobile, Audio / Video Tour Mobil, Servicii de referințe virtuale. WebOPACul mobil (Web OPAC prima dată a apărut în 1983 - DYNIX) este un pas important pentru Biblioteca noastră. Colecțiile sînt permanent alături de utilizatori. Bibliotecarul se străduie să opereze cît mai dibace cu noile tehnologii:

să obțină informații solicitate și să le facă disponibile utilizatorului; folosește căi alternative de furnizare a informației în cazul când un mijloc de comunicare nu reușește. Bibliotecarul învață întruna. Satisfacerea solicitărilor de informații și cunoaștere ale utilizatorilor prin metode interactive, participative, personalizate, precum și de colaborare, mobilizează și provoacă bibliotecarul la creativitate.

Web 3.0 este împărăția roboților, care navighează prin rețele în căutarea informației. Ce ne așteaptă mâine? Trendurile *touch screen* și *smartphone* evoluează rapid. Poate roboții vor scrie textele, vor comunica în forumuri, scrie în bloguri în locul nostru. Mâine... Dar astăzi bibliotecarii fac tot posibilul ca munca lor să fie văzută și apreciată. Aplicațiile au scopul de a ne face munca mai comodă, iar atunci când

utilizatorul are un telefon deștept, primul lucru care trebuie făcut e să-l ajutăm să folosească aplicațiile utile pentru studiu. Numarul aplicațiilor destinate este enorm, o parte din ele fiind disponibile spre descărcare în mod gratuit:

- **Rețelele de socializare** cu profil personal, comunicarea virtuală, discuții, împărtășirea informațiilor. Gen rețele de socializare: MySpace, Bebo, Facebook, Odnoklassniki, VKontakte, Google+ etc.
- - **Wikis** - permit crearea, editarea și împărtășirea informațiilor despre un anumit subiect. *Wikipedia*, este unul dintre cele mai populare siteuri din lume, care ajută la regăsirea informațiilor de orice natura într-un mod facil, relativ ușor și repede.
- - **Video sharing** - **YouTube, Vine** (aplicație gratuită și cea mai descărcată din App Store iOS. Se folosește în Bibliotecă pentru răspîndirea unor informații fulger), permit descărcarea și partajarea clipurilor instituției cu restul comunității on-line.
- - **Photo sharing** - **Flickr, Instagram** răspîndește imagini foto, oferă userilor posibilitatea de vizualizare și stocare a pozelor și imaginilor într-un cont personal ce pot fi vizualizate de utilizatori la solicitare.
- - **Platformele de știri** - **Digg** furnizează cele mai recente informații publicate de orice gen din întreaga lume și este unul dintre cele mai mari agregate on-line.

Prezența în rețele sociale este un imperativ al Bibliotecii contemporane mai ales cea din dispozitivele mobile, devenind obligatorie.

Cel mai mare, mai flexibil, mai protejat, mai curat site de social networking la moment este **Facebook** (peste 1,23 mlrd utilizatori (numărul crește zilnic). 94% de instituții aplică Facebook în promovarea serviciilor. Este permanent în creștere furtunoasă de-a lungul anilor. Este una dintre cele mai populare site-uri sociale din întreaga lume. În comparație cu Odnoklassniki și VKontakte, Facebook dispune de cele mai bune filtre de depistare a conturilor duplicate sau false, iar aceasta înseamnă că numărul lor este foarte aproape de cel real.

Facebook Mobile - este prezentul și viitorul. Peste 200 milioane de utilizatori de telefonie mobilă de azi sînt prezenți aici. Facebook anunță în mod constant mai multe comunicate și upgrade-uri pentru cele mai populare aplicații de Android

și iPhone, care sînt tot mai mult și mai mult în cerere, în special printre utilizatorii tineri. BŞ USARB a creat cont, pe urmă pagină de Facebook. Pentru ca feedback-ul cu utilizatorii să fie bun, creem conținut corespunzător și interesant, pentru a stimula cantitatea solicitanților. Mesajele le postăm la momentul potrivit al zilei, cînd mai mulți utilizatori pot fi conectați la rețea, pentru a cîștiga mai multe like-uri, mai multe aprecieri a informației plasate.

Șaizeci la sută din utilizatorii de **Twitter** sînt pe mobil, mult mai activi decît pe desktop. Acest lucru indică faptul că marketingul social media pe Twitter mobil trebuie optimizat de noi prin twitter app mobil, care partajează imediat informații de ultimă oră.

Pe **Flickr** activăm de mai mulți ani. Ne vom prezenta și în **Instagram**, care este una dintre cele mai populare aplicații mobile: imagini de înaltă calitate, posibilități de decupare, suprapunere, Video Instagram, care se integrează ușor cu alte platforme, ca Facebook și Twitter.

Biblioteca Științifică este prezentă pe **Google+** în mai multe cercuri de interes. Interesați de acest serviciu sînt mai puțini, dar, cu siguranță, că distribuind informațiile în această rețea ele vor ajunge la utilizatorii interesați.

Rețeaua socială pentru profesioniști - **LinkedIn** ne ajută să comunicăm pe diverse teme și să partajăm informații utile în comunitatea bibliotecară mondială. Preluăm diferite practici necesare acestei activități.

Geotagging ne ajută la depistarea informațiilor specifice locației. Se pot găsi imagini luate de aproape, știri bazate pe locație, site-uri sau alte resurse.

Codurile de răspuns rapid (QR - cod de bare sub forma unei matrici sau cod bidimensional), care poate fi citit de scanere mobile pentru coduri de bare, de telefoane mobile dotate cu camera sau de smartphone-uri. Codul consta în module negre aranjate într-un patrat pe fond alb. Informația codată poate fi un simplu text, o adresă de internet sau orice alte date. Creat de compania Denso-Wave (Japonia) în anul 1994, codul QR este unul din cele mai populare coduri de bare bidimensionale. QR reprezintă inițialele de la cuvântul QuickResponse=RăspunsRapid. Pentru crearea codurilor QR se poate accesa pagina www.biggu.com/qr.

Aplicația este creată pentru iPhone, iPad și iPod Touch. Codurile de răspuns rapid au devenit cel mai bun instrument pentru promovarea produselor Bibliotecii. Codul de bare „2D” QR poate fi citit de cititoare, poate fi descărcat de telefoane inteligente, cu capacități de aparat de fotografiat – scanare. QR este un instrument bun în cazul în care biblioteca promovează servicii de: căutare, întrebă bibliotecarul, program, locații, tutoriale video, mass-media social. Utilizatorul va lua o imagine a codului și atunci poate avea acces la orice serviciu de bibliotecă dorit.

O noua generație a tehnologiilor informației este **Cloud computing**. Platformă extrem de practică de stocare virtuală și de acces rapid la hardware-ul și software-ul de pe Internet. „Norul” este doar o metaforă. Un

server - depozit a internetului, nor pufos Cumulonimbus alb, care acceptă conexiuni și informații care „plutesc”. Stocarea datelor se efectuează de la rețele diferite – fie domiciliu, fie birou. Elasticitatea serviciilor „plutitoare” ajută la evitarea încărcării de vîrf a serverului și păstrarea resurselor informaționale la providerii internetului. De *Cloud computing* beneficiază astăzi aproximativ 20% din utilizatorii internetului. Nespus de comod și flexibil. Crearea contului pentru *Cloud* se efectuează pe diverse platforme, ca Mail.ru, Google, Youtube, Moldtelecom, Orange etc.

Dropbox-ul este cel mai simplu mod în care se pot descărca poze și fișiere de pe iPhone. Se instalează această aplicație pe IP și pe iPhone, creînd un Foldere, care vor fi mereu în sistemul de sincronizare. Trebuie doar plasat un document în folderul de pe calculator pentru ca acesta să apară și pe telefon.

Duolingo (o limbă străină de la zero: exerciții de dicție, vocabular (engleză, franceză, spaniolă, germană, portugheză și italiană), **Mobile banking** (gestionarea conturilor bancare), **CamScanner** (pentru studentul grăbit aplicația are două funcții principale: fotografierea și transformarea în fișier PDF), **Translator universal**, **Scribd**, **Calameo**, **E-books**, **TV** etc.

Pentru Biblioteca 3.0 mobilă este necesar:

- ☛ să ne asigurăm că mesajele sînt relevante suporturilor mobile
- ☛ utilizatorii țintă trebuie să fie conectați la internet
- ☛ înainte de a posta trebuie să ne asigurăm că conținutul arată bine în feed-uri de telefonie mobilă
- ☛ să maximizăm aria de partajare a conținutul, ușor partajabil de pe dispozitive mobile
- ☛ dacă postăm un link, să ne asigurăm că este de la o pagină prietenoasă, fără viruși.

Echipa Unified Social SUA a examinat de ce companiile îndreaptă publicitatea socială spre telefonie mobilă:

- ☛ 40 % din informațiile din YouTube vin de la suporturi mobile.
- ☛ Tabletele vor eclipsa computerele personale pînă în anul 2015 .
- ☛ Utilizarea Pinterest mobil a crescut cu 60%
- ☛ 79 % din utilizatorii de telefoane mobile folosesc Twitter-ul zilnic.
- ☛ Utilizatorii de telefoane mobile au partajat conținut mai des decît utilizatorii de desktop Utilizatorii de telefoane mobile Twitter sînt cu 66% mai mulți.
- ☛ În multe țări, utilizatorii de rețele sociale utilizează dispozitive mobile ca punct de acces principal.
- ☛ În 2013 vizualizările informațiilor de pe *LinkedIn* telefonie mobilă a crescut la 250%.
- ☛ Utilizatorii Facebook mobile au crescut cu 39%.

Concluzia ar fi că, nici nu putem renunța la rețele de socializare dar nici nu putem permite ca acestea să ne domine. Totul trebuie făcut cu măsură, este important să ne menținem în pas cu noutățile, să răsfoim albumele virtuale. ș.a.

Bibliotecile trebuie să utilizeze tehnologii noi și avansate cu scopul de a

ajunge mai rapid la utilizatorii secolului XXI, pentru că utilizatorii bibliotecii caută modalități mai eficiente de a obține informații și biblioteca trebuie să se schimbe rapid.

Biblioteca 3.0 este centrată pe utilizator și este o completare virtuală a bibliotecii cu spații fizice, ea acționează ca high-tech-ul Bibliotecii contemporane și are posibilitate de a fi cu utilizatorul oriunde și oricând - Bibliotecă de buzunar. Bibliotecile mobile sînt noua generație de biblioteci.

Americanii egalează biblioteconomia cu ocrotirea sănătății, considerînd că sănătatea spirituală este la fel de importantă ca și sănătatea fizică a oamenilor. **Djess H. SHIRA**, bibliolog din SUA menționa că „însemnătatea sau semnificația Bibliotecii este direct proporțională activității intelectuale din spațiile ei”. Creșterea prestigiului Bibliotecii depinde de aspirația și ieșirea ei din formele tradiționale de activitate, încorporarea noilor metode și tehnologii. Mixul lor cu biblioteconomia tradițională este viitorul Bibliotecii.

Nu numai tehnologiile vor hotărî toate problemele. Bibliotecile micșorînd cheltuielile fizice, aruncă povara asupra activității intelectuale a bibliotecarului. Anual se editează 3 mln. de publicații. Un om poate să citească în mediu pe parcursul vieții 3 mii de publicații. Este oare nevoie de explicat funcția principală a bibliotecarului. Atît cît oamenii vor avea nevoie de cunoștințe va fi în vogă și profesia de bibliotecar.

Bibliografie:

1. ГИЛЯРЕВСКИЙ, Р. С. Библиотека в облаках. В: *Науч. и техн. б-ки. 2014, nr. 1, pp. 52-57.*)
2. <http://bibliopolis.hasdeu.md/?bpa=2219>
3. <http://librarycat.blox.ua/2013/06/Biblioteka-30.html>
4. <http://ehhu.ru/people/user/6/blog/13487/>
5. <http://www.socialbakers.com/facebook-pages/media/country/moldova/>
6. <http://www.afpnet.org/files/ContentDocuments/36%20Library%20Case%20Statement.pdf>
7. http://www.academia.edu/3270949/Library_3.0_the_art_of_Virtual_Library_services
8. <http://www.infoeuropa.md/educatie/raportul-privind-imbunatatirea-calitatii-predarii-si-a-invatarii-in-universitati/>
9. http://library.spbstu.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=532:2014-06-24-17-53-40&catid=47:2010-11-01-09-37-42&Itemid=91
10. <http://www.helsinki.ru/helsinki-centre/blog/biblioteka>
11. <http://www.bcuculj.ro/bibliorev/arhiva/nr16/biblio1.html>

CZU 024:027.7(478-2)

RECUPERAREA DOCUMENTELOR PIERDUTE DE UTILIZATORI: STUDIU PENTRU PERIOADA 2010-2013

RECOVER LOST USER DOCUMENTS: STUDY FOR THE PERIOD 2010-2013

ELENA CRISTIAN

Abstract: *This paper presents the work of recovering documents lost, broken or damaged by users within the Scientific Libaray of USARB. Physical recovery of the lost publications by users is made according to Instruction,, Library Collections Evidence”, No.152 of 08. 05. 2003; The Regulation on Rights and Obligations of Users in Scientific Library USARB.*

Key words: *loan documents, lost documents, document recovery, acquisitions, users.*

Biblioteca Științifică USARB asigură condițiile necesare pentru efectuarea de către toate categoriile de utilizatori a împrumutului de documente la domiciliu. Unii utilizatori din diverse motive pierd documentele împrumutate. Recuperarea fizica a publicatiilor pierdute de către utilizatori se face conform Instrucțiunii, Evidența colecțiilor de bibliotecă, nr. 152 din 08.05.2003; Regulamentului privind drepturile și obligațiile utilizatorilor în Biblioteca Științifică USARB. Distrugerea sau pierderea documentelor de bibliotecă atrage după sine recuperarea fizică a documentului cu unul identic sau conform profilului de studiu în Universitate. La fixarea gradului de recuperare se ține cont, în principal, de interesul instituției pentru păstrarea fondului documentar și a întregului patrimoniu material de care dispune, de valoarea informațională a documentelor, numărul de exemplare existent în evidență, vechimea acestora, uzura fizică și morală. Toți cei care distrug sau pierd documentele bibliotecii sunt preîntâmpinați sau în unele cazuri pierd chiar dreptul de a mai împrumuta documente la domiciliu.

În continuare prezentăm procesul de recuperare a documentelor pierdute de utilizatori în anii 2010-2013 în BȘ USARB.

Dinamica recuperării documentelor pierdute

Anul	Pierdute de utilizatori ex./ singur tit.	Valoarea documentelor	Prețul mediu al unui doc. pierdut	Recuperarea prin caiet de schimb ex./titluri noi	Valoarea documentelor	Prețul mediu al unui doc. recuperat
2013	209 / 0	3 381, 64 lei	16, 18	176 / 109	12 640, 43 lei	71, 82
2012	505 / 0	6 265, 95 lei	12, 50	280 / 146	15 143, 75 lei	54, 10
2011	66 / 0	1 330, 34 lei	20, 15	69 / 36	3 571, 75 lei	51, 76
2010	248 / 0	2 336, 47 lei	9, 42	277 / 169	13 610, 97 lei	49, 14
Total	<u>1 028 / 0</u>	<u>13 314, 40</u>	<u>12,95</u>	<u>831 / 460</u>	<u>44 966, 90</u>	<u>54,11</u>

Din tabel observăm că din punct de vedere cantitativ numărul de documente pierdute este mai mare, dar achizițiile sunt mai calitative. Biblioteca nu a pierdut în acești ani nici un titlu de carte, în schimb s-a îmbogățit cu 460 de titluri noi. Cantitatea mai mică de documente achiziționate se explică și prin prețul mediu al unui document, se vede o diferență dintre prețul pierdut (12,95 lei) și prețul achiziționat (54,11 lei). Mai mult de 60 % din numărul documentelor pierdute au fost din anii 1970-1999 al secolului trecut, iar criteriile de selectare pentru recuperare sînt valoarea informațională și de patrimoniu, conținutul și utilitatea documentului, valoarea documentului în raport cu profilul Universității s.a.

Achizițiile după categorii de documente au constituit:

- ☛ cărți – 99%
- ☛ documente electronice CD - 1 %

Achiziții după tip documente

Anul	Științifice ex./tit.	Beletristică ex./tit.	Didactice ex./tit.
2013	76 / 48	42 / 22	58 / 17
2012	153 / 57	92 / 77	35 / 12
2011	35 / 18	16 / 12	8 / 6
2010	46 / 24	141 / 121	90 / 24
Total	<u>310 / 147</u>	<u>291 / 232</u>	<u>191 / 59</u>

Din acest punct de vedere achiziția de documente este calitativă, prevalează documentele științifice 37 %, urmate de beletristică 35% și didactice 23 %. Din numărul documentelor pierdute 70 % le-au constituit documentele didactice.

Achiziții pe limbi

Anul	Ro	Ru	În limbi străine			
			en	fr	de	alte limbi

2013	72	9	61	0	0	34
2012	131	11	101	10	8	19
2011	49	6	14	0	0	0
2010	87	14	155	24	0	0
Total	339	40	331	34	8	53

Documentele achiziționate în limba română, constituie 41%, în rusă – 4,8%, în limbi străine - engleză 40 %, alte limbi 11,5 %. Indicii de achiziții după limbi îi putem considera la fel calitativi, din motiv că procesul de studiu în Universitate se desfășoară cu precădere în limba română, iar studenții actuali au tendințe vădite de studiere a limbilor străine, în deosebi limba engleză.

Achiziții documente conform domeniilor de știință - CZU (Clasificare Zecimală Universală)

Domeniul	Documente ex.
Generalități	25
Filosofie	120
Științe sociale	118
Matematică. Științe naturale	105
Științe aplicate	85
Artă. Sport	22
Lingvistică. Filologie. Literatură	320
Geografie. Istorie	36

Din datele analizate vedem că cele mai multe documente achiziționate sînt din domeniul Lingvisticii, Literaturii, urmat de Filosofie, Științe sociale, Matematică. Considerăm că literatura artistică are un rol important în colecția Bibliotecii, de oarece există:

- Necesitatea realizării funcției educative și cultural-estetice a bibliotecii de învățămînt.
- Menținerea interesului utilizatorilor pentru lectură prin apropierea colecției de beletristică de procesul de studii.
- Lecturi pentru suflet și spirit.

Menționăm pierderi valoroase:

1. Călinescu, George. Pagini de estetică. – București : Albatros, 1990.
2. Mândăcanu, Vergil. Bazele tehnologiei și măiestriei pedagogice. – Ch. : Lycem, 1997.
3. Watzlawick, Paul. Une Logique de la communication. 1972.
4. Psihologia generală : Man. pentru studenții univ. ped. red. : V. V. Bogoslovski, A. G. Kovaliov. – Ch. : Ed. Lumina, 1992.
5. Практический курс английского языка : 1 курс. Учеб. для вузов, red. : В. Д. Аракин. – ВЛАДОС, 2002.

Și achiziții foarte importante:

1. Ciobanu-Suhomlin, Irina. Tezaurul muzical de tradiție bizantină din RM. – Ch. : Cartea Moldovei, 2007.
2. Corpul uman. Enciclopedie. – București : Ed. Encicl. RAO, 202.
3. Dornan, Jim. Pianul de pe plajă: Imagini, Principii și Perspective asupra succesului ca lider și în viață. – București : Ed. Business Tech Intern. Press, 2005.
4. Palii, Alexei. Cultura comunicării. – Ch. : Epigraf, 2008.
5. Практический курс английского языка : 4 курс. Учеб. для вузов, red. : В. Д. Аракин. – ВЛАДОС, 2008.

În urma investigației efectuate putem face următoarele concluzii:

- ☛ Analiza achizițiilor în baza documentelor pierdute de către utilizatori a pus în evidență procesul inevitabil pentru bibliotecă, recuperarea documentelor pierdute.
- ☛ Documentele achiziționate în baza procesului de recuperare a documentelor pierdute contribuie la dezvoltarea calitativă a colecțiilor.
- ☛ Informarea utilizatorilor privind drepturile și obligațiile lor.
- ☛ Urmărirea restituirii la timp a documentelor împrumutate, în așa fel se va preîntîmpina pierderea documentelor bibliotecare.

CZU 027.7:027.8(047.5)

BIBLIOTECI DE ÎNVĂȚĂMÎNT: CONFLUENȚE PENTRU CUNOAȘTERE
ATELIER PROFESIONAL

Professional workshop: Educational Libraries: confluences for knowledge

ELENA STRATAN

În data de 20 noiembrie 2014, la Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, a avut loc Atelierul profesional: *Biblioteci de învățămînt: confluente pentru cunoaștere* la care au participat 45 de bibliotecari școlari, de colegiu și din școli profesionale, specialiști - responsabili de activitatea bibliotecilor școlare din zona de Nord a Republicii Moldova (15 raioane: Briceni, Dondușeni, Drochia, Edineț, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnița, Rezina, Rîșcani, Sîngerei, Soroca, Șoldănești, Telenești, Ungheni și mun. Bălți).

În mesajul de deschidere a atelierului Elena Harconița, Președintele Filialei BIN ABRM, directoarea BȘ USARB, moderatoarea acțiunii, a salutat prezența a numeroși reprezentanți ai bibliotecilor școlare, a subliniat importanța bibliotecilor în comunitate, a mediatizării profesionale și dinamizării competențelor în Societatea Cunoașterii.

Participanții au fost salutați de *Liuba Arion*, președintele Secțiunii „Biblioteci școlare” ABRM, care a relatat succint despre lucrările Conferinței anuale a ABRM *Biblioteci puternice – comunități puternice (5 noiembrie 2014)* precum și a întrunirii profesionale a bibliotecarilor școlari (100 de participanți din întreaga Republică), organizat de Dumneaei la Liceul Teoretic „MINERVA” din Chișinău.

Atelierul a început cu ora practică dedicată **elaborării, completării și procesării unui Chestionar on-line în Google Drive. Participanții și-au creat conturi în Google, apoi au editat Formularul on-line în baza chestionarului Biblioteca de învățămînt în Societatea Cunoașterii, formatori Tatiana Prian**, bibliotecar principal în Centrul Informatizare și Activități în Rețea, *Elena Stratan*, șef serviciu Cercetare. Asistența de specialitate BȘ USARB.

Dna *Elena Harconița* a completat informațiile despre Conferința ABRM cu materialele pregătite de către *Lina Mihaluța*, director adjunct BȘ USARB, comentînd prezentarea în PowerPoint și apelul conducerii ABRM de a participa la discuțiile publice privind noul Cod deontologic al bibliotecarilor și propunerile de modificare a Statutului ABRM, care pot fi accesate pe site-ul ABRM.

În continuare Dumneaei a felicitat bibliotecarii din învățămînt cu noul statut de *cadru didactic auxiliar* (Codul Educației, nr. 152 din 17.07.2014), ceea ce contribuie semnificativ la creșterea imaginii bibliotecii și bibliotecarului în comunitățile deservite; s-a referit la subiectele importante din domeniul biblioteconomic gestionate în acest an de către Consiliul Național Biblioteconomic de pe lîngă

Ministerul Culturii: Regulamentul privind modul de conferire a categoriilor de calificare a personalului profesional și specializat din biblioteci, Regulamentul privind activitatea metodologică în cadrul Sistemului Național de Biblioteci din Republica Moldova; Politici de acces la Internet în bibliotecile din Republica Moldova și documentul deja aprobat de către membrii CBN - Regulamentul privind Sistemul Național de Împrumut Interbibliotecar (SNÎB) în Republica Moldova.

Doamna E. Harconița a accentuat importanța participării bibliotecarilor școlari la sondajul *Statutul social al bibliotecarului din R. Moldova*, lansat de comisia Protecția Socială a Consiliului Biblioteconomic Național (CBN), subliniind că din cele peste 500 de chestionare completate, 188 aparțin bibliotecarilor școlari. Rezultatele sondajului vor fi prezentate în CBN și publicate în mass-media.

Cu bucurie au receptat bibliotecarii informația privind proiectul de creare a Centrului de Cercetare și Formare în domeniul Culturii (<http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=1946>), proiect elaborat în scopul dezvoltării competențelor și potențialului oamenilor de cultură prin intermediul procesului de formare continuă profesională și prin dezvoltarea sectorului de cercetare și proiecte, prevăzut în Strategia „Cultura 2020”.

Despre Lunarul Internațional al Bibliotecilor Școlare – Octombrie 2014 în Zona de Nord a R. Moldova a relatat *Elena Cociurca*, specialist principal DGIT Soroca. Scopul Lunarului a fost promovarea imaginii bibliotecii școlare în comunitate, unul din obiective fiind stimularea gustului pentru lectură, inovație și creativitate la elevi. La Lunar au participat 32 de biblioteci școlare din raion, 700 de elevi, cadre didactice și manageriale, părinți, au fost elaborate 28 planuri de acțiuni, inclusiv Workshopul „Tîrgul ideilor și experiențelor de succes: Rezultatele Lunarului Internațional al Bibliotecilor Școlare”.

Elena Stratan a prezentat experiențele pozitive în bibliotecile școlare, de colegiu și școli profesionale din Nordul Moldovei postate pe blogul BIN <http://filialabrm-bin.blogspot.com/>, cu precădere din mun.Bălți și raionul Soroca, precum și propuneri de poziționare mai activă a bibliotecilor pe NET, promovare prin: site-ul BȘ USARB, blogul BIN, rețele sociale Facebook, Google+, publicații pe cel mai mare catalog internațional Calameo, în revistele de specialitate online: Confluente bibliologice, BiblioUniversitas. În același context Marina Magher, bibliotecar principal BȘ USARB, a prezentat bibliografia *Viața bibliotecilor și bibliotecarilor școlari în publicațiile periodice naționale*, un proiect inițiat recent în cadrul Filialei. Olga Dascal, bibliotecar principal BȘ USARB a prezentat webliografia *Resursele informaționale în susținerea activității profesionale a bibliotecarilor din învățământ*.

Mesajul organizatoric a ținut de adunarea cotizațiilor de membru ABRM, revizuirea / renovarea formularului bazei de date BIN, continuarea colectării Fișei de înregistrare ABRM, acțiuni monitorizate de Lina Mihaluța, dir.-adjunct BȘ USARB

Discuțiile dintre participanții Atelierului au generat mai multe propuneri către Ministerul Educației precum:

Informaticizarea bibliotecilor școlare, de colegiu și școli profesionale, instalarea a cel puțin un computer în fiecare bibliotecă școlară și conectarea la Internet;

Implicații în achiziția unui soft, la prima etapă pentru cîteva biblioteci școlare, precum și a softurilor educaționale: EDUTECA, Biblioteca Școlară Virtuală, Platforma școlară de e-learning.

Susținerea bibliotecilor școlare în achiziția resurselor informaționale, cu precădere a documentelor științifice și beletristică.

Participare la asigurarea formării profesionale continue a bibliotecarilor școlari.

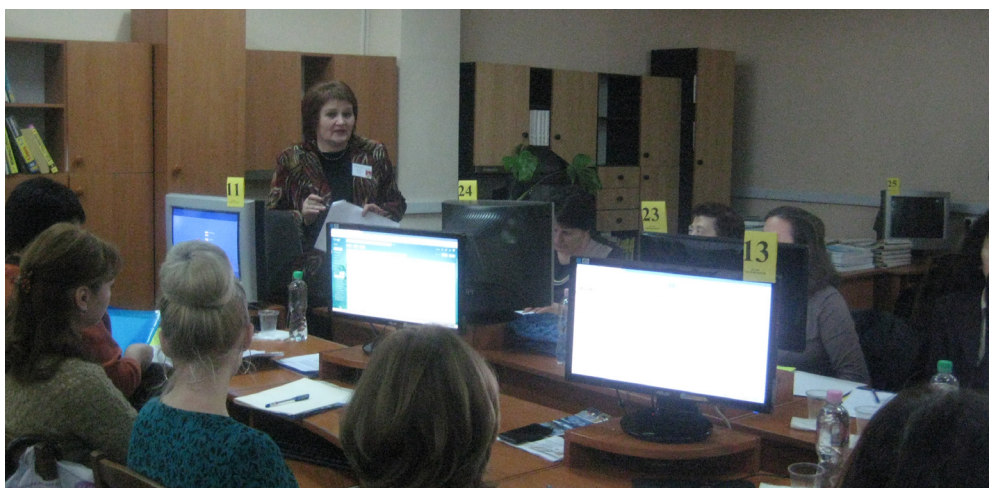
Fiecare participant la Atelier a intrat în posesia unui suport didactic în format electronic:

- Crearea unui cont Google: tutorial
- **Elaborarea / completarea / procesarea unui Chestionar on-line în Google Drive: tutorial**
- Direcțiile raionale învățămînt, tineret și sport, raioanele de Nord și mun. Bălți *Biblioteca de învățămînt preuniversitar în Societatea Cunoașterii: CHESTIONAR*
- Informații din viața bibliotecilor și bibliotecarilor școlari în publicațiile periodice naționale: bibliografie
- Resurse informaționale în susținerea activității profesionale ale bibliotecarilor din învățămînt: webliografie
- Forma 6-c

Donații de documente din partea BȘ USARB, ABRM, CD NATO

În ansamblu, atelierul a inclus acțiuni / comunicări / informații diverse, generatoare de discuții și stimulatoare de inovații. Subiectele prezentate se constituie, cu certitudine, în modele de bune practici, ce se pot disemina și aplica cu succes în bibliotecile școlare din RM. Acest eveniment este o încurajare pentru activitatea bibliotecilor, o conștientizare că tot ceea ce face astăzi un bibliotecar școlar este în sprijinul creșterii calității procesului educativ în concordanță cu cerințele actuale.

Galeriefoto: https://www.flickr.com/photos/bsu_balti/sets/72157649061655219/

CZU 614(478-2)

EVOLUȚIA ASISTENȚEI MEDICALE A POPULAȚIEI BĂLȚENE

THE EVOLUTION OF HEALTH CARE OF BĂLȚI POPULATION

GHEORGHE BACIU

Abstract: *In Bessarabia were established zemstvo medical hospitals in the second half of the 18th century. But the population health care remained on account of private physicians who come from other countries. In 1870, on the outskirts of Balti, began construction of a new hospital with two levels which was partially completed with the financial support by private individuals. In 1884, Calistrat Hâncu (Hânculov) the chief doctor built a zemstvo hospital building (premises of the former section of infectious diseases). All expenses for the building have been supported exclusively by landowner Nicolae Casso (Casu), the great patriot of the country, marshal of the nobility of Balti County. The author presents an important page in the history of the Balt city, the evolution of health care based on authentic documents from archives and libraries.*

Key words: *zemstvo medical hospitals, the 18th century, support by private individuals, landowner, nobility, evolution of health care in Bessarabia.*

Pe parcursul istoriei populația localității Bălți a avut nespuse suferințe, atât datorită multiplelor epidemii a bolilor contagioase, cât și prin acțiunile dăunătoare și violente, comise de către diferiți cotropitori ai plaiului. La finele secolului XV, urba a fost complet arsă de hoardele tătare. În anul 1711 localitatea din nou a fost distrusă în timpul retragerii prin regiune a armatei rusești a lui Petru I. După raptul din 1812, situația populației din partea stîngă a Prutului era astfel caracterizată de către Leon Aristid Casso (basarabean de origine, profesor universitar, fost ministru în guvernul țarist): „Basarabia fusese transformată de armatele ruse în stepă goală... Localnicii erau supuși de regim numai la lucru fizic și se comportau cu ei mai rău decît cu animalele... Grozăvia terorii, munca silnică, sărăcia și bolile îi făceau nevoiți să lase casele și gospodăriile, emigrînd în masă peste Prut, fugind de „eliberatorii ortodocși”, preferînd suveranitatea turcească” (Л. А. Кассо. Россия на Дунае и образование Бессарабской области. Санкт-Петербург, 1913, стр. 211).

Eugen Țircoveanu și colaboratorii descriu: „Valurile de ciumă abătute asupra Moldovei în prima jumătate a secolului al XVII-lea, au imprimat nu numai groaza față de un astfel de flagel, ci și dimensiuni din ce în ce mai consecvente și mai temeinic conturate pentru măsurile de ocrotire și de apărare... Locul pentru cimitirul celor morți de ciumă devine, după flagelul de la 1734, și locul primei organizări sanitare, mai mult de izolare preventivă și carantină... Epitropia Sf. Spiridon lași își trage rădăcinile din cerințele fundamentale de ocrotire cît mai

organizată și eficientă a populației împotriva epidemiilor, în deosebi a ciumei, cât și din înțelegerea tot mai profundă a rolului pe care o asemenea instituție îl prezintă pentru interesul general..." (E. Tîrcoveanu, I. Chiriac, M. Lițu, O. Iepure. Epitropia „Sfântul Spiridon” Iași, Ed. Dansater, 2000, p. 17.) În anii 1777-1778, mai mult de jumătate din locuitorii Bălțului, au decedat de pe urma groaznicii epidemii de pestă (ciumă), care a bîntuit în teritoriu (Primul Ghid al municipiului și județului Bălți, sub redacția lui I. Broitman, 1937-1938, p. 65).

În Basarabia primei jumătăți a sec. XIX-lea exista doar un singur spital, cel orășenesc – din Chișinău, destinat întregii regiuni, precum și cîteva centre sanitare în județele Hotin, Bender și Akkerman. Fiecărui centru, în medie, îi revenea cîte un singur medic, o moașă și 4-5 felceri. În condițiile localității Bălți, oamenii continuau să se adreseze după ajutor medical diferitor persoane care foloseau metode de tratament neverificate din punct de vedere medical (Материалы для истории Земской медицины Бессарабской Губернии, Кишинев, 1893, с. 6).

După fondarea în Basarabia a spitalelor de zemstvă (1870), asistența medicală rămînea pe seama medicilor particulari, sosiți din alte țări, iar tratamentul se efectua la domiciliu și nu satisfăcea nici pe departe necesitățile unui tratament adecvat bolii. În 1870, la marginea orașului Bălți, a început construcția unui spital nou cu două niveluri (viitor nr. 1), care parțial s-a finisat către începutul anului 1872, cu ajutorul financiar al persoanelor particulare. În anul 1884, sub conducerea medicului-șef, Calistrat Hîncu (Hînculov) se mai construiește o clădire a Spitalului de zemstvă (sediul fostei secții de boli infecțioase). Toate cheltuielile pentru clădirea secției respective au fost suportate în exclusivitate de marele patriot al plaiului, moșierul Nicolae Casso (Cașu), multiplu mareșal al nobilimii din județul Bălți.

Unicul spital particular din orașul Bălți – Spitalul Israelit, a fost înființat la finele secolului al XIX ca instituție de binefacere. Denumirea lui se datora faptului că era fondat și susținut de evrei, însă, practic, el funcționa ca spital comunal. Inițial spitalul se afla într-o mică clădire de pe strada Nicolaevscaia, avîndu-l ca medic-șef pe doctorul Chenicșat. În 1904, spitalul a fost mutat într-o clădire nouă, medic-șef devenind Pinchinzon, urmat de A. Polski. În spital funcționau următoarele secții: Maternitatea (dr. Sclear și Pinchenzon); Chirurgie (dr. Rîbakov și Gurfel); Boli interne (dr. Grobman și Daț); Boli de copii (dr. Cruti); Ginecologie (dr. Gurfel, Sclear); Boli molipsitoare (dr. Polski, Fainblat, Fleișman). Medicii erau ajutați de moașe și un corp selectat de surori de caritate. Spitalul era administrat de o Epitropie, compusă din 16 epitropi și medic șef, avînd un statut modern. Funcția de președinte a epitropiei în anii 1937-1938 a fost deținută de Iosif Volman. Statutul prevedea că componența epitropiei să fie realeză odată la 4 ani (I. Broitman. Spitalul Israelit. În: Primul Ghid al Municipiului și județului Bălți, 1937-1938. Tip. „SEGAL”, Bălți, p. 91-93). După ocuparea orașului Bălți de sovietici, această instituție a fost rebotezată în Spitalul orășenesc nr. 2.

Îndată după Marea Unire din 1918, în or. Bălți, capitala județului, și-au reînceput activitatea spitalul orășenesc și cel evreiesc, iar populației bălțene îi acordau ajutor medicii: Benderschi, Bogovschi, Buzenschi, Crasuic, Frenchel, Grauberg,

Soibelman, Hîncu, Raiculescu, Vesterman ș. a. În 1923–24, în județul Bălți activau deja 19 medici. Ceva mai târziu (1925–1926), populația județului și orașului Bălți era deservită de 34 medici, în frunte cu Emil Buzenschi, medic-șef al județului, și Victor Liubenzki, medic-șef al orașului. Primarul orașului Bălți, Traian Bonciu, acorda o atenție deosebită dezvoltării sistemului de sănătate (Anuarul României, 1925-1926, București, p. 186).

În anul 1929, în orașul Bălți continuau să funcționeze spitalul județean, condus de Emelian Buzenschi, spitalul orășenesc (israelit), condus de M. Neculescu. Se înregistrau 14 farmacii particulare, care aparțineau în exclusivitate evreilor. În acel an, în Slobozia-Bălți s-a deschis primul Dispensar al căilor ferate, menit să acorde asistență medicală lucrătorilor căii ferate de la gara de nord și localităților din preajma Bălțiului. Șef al acestui dispensar devine Carol Buzenschi. Populației din județ îi presta servicii medicii sosiți din partea dreaptă a Prutului: Nicolae Angelescu, Samuil Benderschi, Constantin Bujovschi, Dumitru Ciocanu, Fișel Crașiuc, Carol Frenkel, Isai Frenkel, Caetan Golubaș, Nicolae Hacichianț, Imas Ludovic, Nicolae Mușatescu, Constantin Vasiliu, Ilie Visterniceanu; stomatologii: Iosif Broitman, Leonid Lenkovski. În scurt timp și-au început activitatea alți medici: Liuba Rațimor, Nicolae Trufinescu, Iia Paverman, Matus Cotlear ș. a.

De menționat că în anul 1936 la Bălți s-au înregistrat aproximativ 600 cazuri de febră tifoidă și peste 1000 cazuri de trahom. Acest număr impunător de oameni bolnavi era deservit de 15 medici, 11 felceri, 9 stomatologi și 8 agenți sanitari ai spitalelor nr. 1 (50 paturi) și nr. 2 (30 paturi). În perioada anilor 1940–1941, blocurile spitalicești esențial s-au reconstruit; s-a instalat aparataj radiologic și fizioterapeutic; numărul de paturi a crescut pînă la 180. În premieră au fost prevăzute 20 paturi cu profil pediatric.

Pentru prima dată în anii 1936–1940, în orașul Bălți servicii speciale a prezentat un medic legist titular – Dumitru Mihăescu. După 1944, în Bălți, au activat succesiv medicii legiști: Fridrih Sigal, Miron Adjiderski, Zoia Epilrand - Vasilieva, Evelina Ștuli și Nistor Scutaru. Actualmente, aceste funcții de mare valoare sînt deținute de medicii legiști Sergiu Macrițchi și Laurențiu Grecu.

Sistemul de sănătate publică după cel de-al doilea război mondial, a fost dirijat de secția respectivă de pe lîngă Comitetul executiv, iar în ultimele decenii – de pe lîngă Primăria orașului Bălți. Pe parcursul a peste 70 de ani, secția nominalizată a fost condusă de medicii: S. M. Lerner, V. T. Spițîn, V. N. Udalova, I. G. Grama, I. G. Goreacii, G. I. Drăgan, G. I. Chetrari, V. Batîr, iar din 2013, în fruntea acestui departament se află doamna Feodora Rodiucova.

În anul 1944, în cele 2 spitale (nr. 1 și nr. 2) din Bălți și-au început activitatea doar 2 medici și 6 asistente medicale. În perioada inițială spitalele au fost conduse de medicii I. Iagodin, A. Matieț, S. Veis și K. Sauret, apoi, spitalul nr. 1 a fost condus de A. Șevțov și L. Marmor, iar în fruntea spitalului nr. 2 mulți ani la rînd s-a aflat Irina Suruhanova. Spitalul feroviar a fost condus de cunoscutul chirurg Iacob Kotigher.

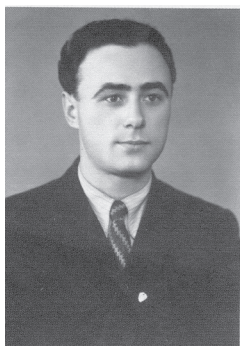
Spre finele anului 1946, spitalele orășenești dispuneau de 300 de paturi. Aici activau 20 de medici și 70 de asistente medicale. În 1948, policlinicile au

Un grup de medici-veterani ai orașului Bălți (1972): E. Lusim, R. Rabinovskaia, S. Chișelev, L. Tomașevici, I. Faverman, L. Goldenberg, V. Splavnic, Z. Mihelman, I. Chilari, I. Dascăl ș.a.

fost subordonate spitalelor respective. În această perioadă în spitalele din Bălți treptat își încep activitatea chirurgii Ipatie Sorocean, Iurie Astrojnicov, internişti Samuil Chișelev, Marc Reznic, urologul Efim Lusim, oftalmologul Tudor Gițu ș.a. În perioada următoare se deschid mai multe secții specializate (otorinolaringologie, oftalmologie, traumatologie etc.).

În conformitate cu Hotărârea Consiliului de Miniștri al RSSM (din 19.02.1964) și ordinul ministrului Ocrotirii Sănătății, Nicolae Testemițanu (din 18.03.1964), spitalele nr. 1 și nr. 2 au fost comasate, fondînd Spitalul Republican din Bălți, iar în funcția de medic-șef este numit Ion Cozub. În scurt timp, spitalul devine un centru medical pentru deservirea populației din nordul republicii. În anii 1967–1969 (medic-șef Eugen Paladi), spitalul este orientat spre asistența medicală specializată. Sub conducerea medicilor-șef Vladimir Popa, Climentie Codreanu și Petru Chimerciuc, numărul serviciilor medicale prestate populației, cît și imaginea spitalului se află în ascensiune, iar complexitatea și calitatea asistenței medicale au crescut esențial.

Ion Cozub
(1964–1967)

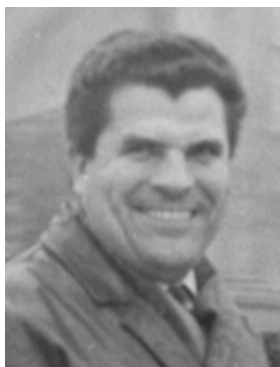
Eugen Paladi
(1967–1970)

Vladimir Popa
(1970–1973)

Clementie Codreanu
(1973–1982)

Petru Chimerciuc
(1982–1994)

Grigore Chetrari
(1994–2013)

Timp de 20 de ani (1994–2013), în fruntea acestei instituții medicale s-a aflat Grigore Chetrari, căruia i-a revenit un imens lucru organizatoric, condiționat de mai multe procese de reformare. La 16 februarie 1995 spitalului orășenesc i se acordă statutul de spital municipal, iar la 31 decembrie 1997, se reorganizează în Spitalul Clinic Republican Bălți pentru acordarea asistenței medicale spitalicești, de ambulatoriu și de urgență, inclusiv pe linia serviciilor AVIASAN, populației din toate raioanele de nord ale R. Moldova. În octombrie 1999, în scopul realizării prevederilor Legii privind reorganizarea teritorial-administrativă și Legii privind administrarea publică, a fost organizat Spitalul Județean Bălți (director general – Gr. Chetrari). În componența lui au intrat: Spitalul Clinic Republican Bălți; Spitalul de copii; Maternitatea municipală; dispensarele: Psihoneurologic, Pneumoftiziologic, Narcologic și Policlinica consultativă. Spitalul Județean Bălți deservea obligatoriu și locuitorii din patru sectoare județene: Rîșcani, Sîngerei, Fălești și Glodeni. În urma reformei teritorial-administrative din 2003, Spitalul Județean Bălți devine Spital Clinic Municipal, iar din 1 ianuarie 2004 activează după principiul de autofinanțare (Gr. Chetrari, M. Pădure, S. Rusu-Gorea. *Spitalul Clinic Municipal Bălți*. Chișinău, 2007).

În anul 2013 conducerea Spitalului Clinic Municipal din Bălți este preluată de către medicul de categorie superioară, Valeriu Postolachi, care și-a propus drept scop adaptarea activității serviciului bălțean de sănătate publică sarcinilor contemporane.

Asistența medicală mamei și copilului în orașul Bălți are un istoric comun cu cea din alte regiuni ale Basarabiei. Pe timpuri, majoritatea nașterilor aveau loc la domiciliu, asistate de către moașe, preponderent fără studii medicale, dar multe din ele dispuneau de suficiente cunoștințe în acest domeniu. La sfârșitul sec. XIX, medicii particulari acordau ajutor calificat unui număr mare de parturiente, iar în 1904, s-au lărgit posibilitățile de prestare a serviciilor femeilor gravide într-o secție specializată din Spitalul israelit.

După al doilea război mondial, maternitatea bălțeană a fost amplasată într-o clădire veche, cu un singur nivel, de pe strada Hotin. Funcția de medic-șef

o deținea Teodor Sirchis, alături de care activau medicii Tina Simionovna Sochircă, Irina Zinovievna Rodomîselskaia și Tatiana Gavrilovna Kovalskaia.

În 1961, pentru maternitatea bălțeană s-a dat în exploatare o nouă clădire cu trei niveluri unde funcționau 130 paturi. La început în maternitatea existau următoarele secții: fiziologie (șef – dr. T. Kovalskaia), patologie (șef – dr. E. Erlih), ginecologie (șef – dr. A. Damașcan), o consultație de femei (șef – dr. G. Șibaeva) și secția de laborator (șef – dr. S. Goldman). În 1981 s-a mai construit un bloc al maternității, în care funcționau deja 305 paturi.

Grație reorganizării sistemului de sănătate din anul 1999, maternitatea bălțeană, sub denumirea de Centru Perinatologic, intră în componența Spitalului județean (unificat), apoi a Spitalului municipal Bălți. Pe parcursul anilor acest serviciu a fost condus de următorii medici-șefi: Teodor Sirchis (1961–1965); Simion Guranda (1965–1985); Filaret Gudumac (1985–1987); Valentin Tîrșu (1987–2003), iar în 2003 director al Centrului Perinatologic devine Petru Nedelciuc. În funcția de medic-șef adjunct, în acești ani, au fost Taisia Jestcova, Tatiana Kovalskaia, Valentin Tîrșu, Silvia Chetrari ș.a.

Colectivul maternității din Bălți în frunte cu medicul-șef Simion Guranda (în centru), 1986.

Spitalul de copii și-a început activitatea în primii ani de după al doilea război mondial. Pe atunci, nivelul medicinei pediatrice era foarte scăzut, nu existau spitale specializate, iar copiii bolnavi erau repartizați în secțiile respective ale spitalelor orășenești împreună cu persoanele adulte. Totodată, existau policlinici

specializate pentru mame și copii, în care erau examinați și tratați de medici cu o pregătire specială.

La începutul anilor 50 ai sec. XX, funcționa un mic spital pentru copii, situat într-o clădire veche cu un nivel, lângă biserica „Sf. Nicolae”, în care erau tratați numai bolnavii cu boli somatice. Copiii cu maladii specifice (tuberculoză, boli infecțioase) și cei care necesitau intervenții chirurgicale continuau să fie consultați și tratați în secțiile comune pentru persoanele adulte și copii. L. Ghereke a deținut postul de medic-șef al Spitalului de copii din 1953 până în 1960, iar în perioada anilor 1960–1964, această funcție a fost exercitată de Ecaterina Curiga.

Circa jumătate de secol (1964–2009), Spitalul de copii din Bălți a fost condus de medicul pediatru, Mihai Durnea, absolvent al Institutului de Medicină din Chișinău (1962). Chiar de la bun început, tânărul medic-șef a întreprins măsuri energice pentru a rezolva două probleme importante, dezvoltarea bazei tehnico-materiale a spitalului și implementarea asistenței pediatrie specializate (chirurgicale, neurologice, pulmonologice, gastrointestinale etc.). Deja în anul 1976 s-a finisat construcția noului spital multifuncțional pentru copii. S-a depus un efort considerabil pentru dotarea acestui edificiu

măreț cu utilajul și aparatul medical, s-au fondat secții pediatrie specializate: chirurgie și traumatologie pediatrică (Anatol Țurcanu), otorinolaringologie (Remus Tunițki), serviciul de urgență, anesteziologie și reanimare pediatrică (Valeriu Neamțu, Oleg Bozdei ș.a.). Fondarea unui complex specializat de asistență medicală pediatrică în mun. Bălți a pus baza ridicării calității serviciilor medicale prestate copiilor, fapt confirmat și de indicii morbidității și mortalității infantile.

Acest lucru se datorează, în mare măsură, competenței manageriale și profesionale a pediatrului Mihai Durnea, care s-a aflat la cîrma acestei instituții medicale în cele mai complicate etape de funcționare. Nu în zadar, activitatea rodnică, îndeplinită cu mare dăruire, a medicului emerit din RM, a ilustrului organizator al serviciului pediatric din or. Bălți – Mihai Durnea, a fost apreciată și de populație, și de stat: Eminent al Ocrotirii Sănătății (1970), ordinele „Drapelul Roșu de Muncă” (1981) și „Meritul Civic” (1999), titlul Om Emerit (2004). În anul 2009 conducerea Departamentului Pediatrie al Spitalului Municipal Bălți a fost preluată de către pediatrul-cardiolog, Maria Neamțu, fostă profesoară la Colegiul de Medicină din Bălți, specialist cu o pregătire teoretică și practică bună. Alături de doamna director Neamțu, continuă să muncească mulți veterani ai serviciului pediatric bălțean și alți profesioniști mai tineri (Gh. Baci. Orașul Bălți și oamenii lui. Chișinău, 2010, 496 p.).

La momentul actual se poate vorbi, cu siguranță, despre o ascensiune în dinamica asistenței medicale acordate populației din capitala de nord a Republicii Moldova. Aceasta se referă atât la numărul specialiștilor de înaltă calificare, cît și prin dotarea instituțiilor medicale specializate cu aparataj de diagnostic contemporan

și implimentarea metodelor avantajoase de tratament al bolnavilor. Este plăcut să auzi de la locuitorii municipiului Bălți cuvinte frumoase adresate lucrătorilor medicali, care au demonstrat, pe parcursul anilor trecuți, capacități profesionale excepționale și calități pur omenești. Dintre cei care nu și-au știrbit autoritatea de lucrător medical vom evidenția veteranii: Ion Borș, Elena Goreacii, Ion Balica, Cristofor Panea, Elena Durnea, Valentina Cracan, Ada Cozub ș.a.

Aceștia, cu mare dăruire, au transmis ștafeta profesională reprezentanților generațiilor mai tinere: soților Ion și Maria Căpățînă, Svetlana Enache, Silvia Chetrari, Vitalie Pădure, Victor Golobciuc, Vladimir Pascaru, Alexandru Brînză, Anatol Moscalu, Veronica Dorogoi, Petru Nedelciuc, Stela Russu-Gorea, Vladislav Galbur, Valentin Sofronie, Viorel Guranda și multor altora. Ultimii, la rîndul său, continue să tuteleze proaspeții absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu”, care s-au încadrat la serviciu în sistemul de sănătate publică din municipiul Bălți.

Un grup de medici ai Spitalului Municipal din Bălți

CZU 27-9(478-2)

**CREȘTINISMUL ȘI ISTORICUL BISERICII
„NAȘTERII MAICII DOMNULUI” DIN SLOBOZIA-BĂLȚI**

CHRISTIANITY AND THE HISTORY OF THE CHURCH „THE NATIVITY OF THE
BLESSED VIRGIN” OF BALTI-SLOBOZIA

GHEORGHE BACIU

*O, clopote! Frumos mai suni,
Când credincioșii îi aduni
La locul sfânt de rugăciune,
În cer cântarea să le sune...
O, sună dar prin munți și văi,
Să vie-nchinătorii tăi.
Alexei Mateevici*

Abstract: *The study of documents and material published show that most saint houses of the Balti County occurred in the second half of the 18th Century, being built of wood in villages with old traditions. In Balti city Saint Houses have started to build similar neighbouring village-made of wood, and later of stone. It talks about the history of the church in Slobozia-Balti (1888), which first was built from wood, possible built until 1742, the year shown on stone cut, found during excavations in the yard of the church, with the nomination of authors.*

Key words: *saint houses, 18th century, wood church, stone cut, excavations.*

Marele împărat, Constantin și mama sa Elena, au fost printre primii care au îmbrățișat credința creștină. Deja în anul 325 reprezentantul dacilor, episcopul Theofil, a luat parte la primul sobor convocat la Niceea. Pe parcursul secolelor, creștinismul a fost de nezdruccinat și s-a transmis din generație în generație, cu toate că s-a confruntat cu multe constrângeri și perioade extrem de dificile.

Evoluția relațiilor țărilor romane cu lumea creștină, în special cu patriarhiile, locurile sfinte și așezămintele monastice din Imperiul Otoman, a fost complicată, mai cu seamă în secolele XIV–XV. Bisericile creștine au început să piardă o mare parte din sursele care veneau de la alți mari dregători. Statele românești se aflau în regiunea unde se întretaiau sferile de interese ale marilor puteri, acest teritoriu devenind ulterior teatrul unde se vor confrunta mai bine de câteva secole Islamul și Creștinismul, Imperiul Otoman și puterile europene regionale. Cucerind Constantinopolul, turcii vor acorda patriarhilor ecumenici dreptul de a administra populația creștină de pe teritoriul imperiului. Astfel, patriarhii devin „primii între egali”(Teodor Candu. Revista de istorie a Moldovei, Chișinău, 2005, nr. 1-2, p. 75).

Periodic în istoriografie se discuta problema ridicării bisericilor la rang de patriarhie. Locul deosebit, pe care îl ocupa biserica moldovenească în lumea ortodoxă, poate fi demonstrată și prin faptul că Varlaam a candidat la scaunul patriarhal ecumenic. La acel timp Țara Moldovei și Țara Românească erau principalul sprijin al ortodoxiei din teritoriile aflate sub stăpânirea otomană. De aceea, în drumul lor spre alte teritorii locuite de creștini ortodocși, arhiepiscopii, călugării și misionarii din Constantinopol, Ierusalim, Antiohia, Sinai, Athos etc. treceau prin aceste țări, de unde nu plecau cu mâna goală. Unii stăteau aici o perioadă mai îndelungată, obținând danii și scutiri de la domnii și locuitorii țărilor române (Teodor Candu, *Ibidem*, p. 76-78).

De menționat că Mitropolitul Moldovei, Varlaam (1590–1657), a fost acela care a editat prima carte în limba română, intitulată „Carte românească de învățătură”, în care scria: „Sfânta Scriptură trebuie editată în limba înțelesului oamenilor,

pentru ca să înțeleagă fiecare, să se învețe și să mărturisească minunatele lucruri ale lui Dumnezeu, cu mult mai vădit limba noastră românească, ce n-are carte pre limba sa, cu nevoie este a înțelege cartea altei limbi" (Varlaam. Opere, Chișinău, 1991, p. 20-22).

Actele oficiale ale vistieriei din 1777 ne arată că în Țara Moldovei existau aproximativ 4500 preoți și diaconi, iar în 1803, numărul lor era deja de 4750. Aceași situație se observă și în Basarabia. Fiecare sat avea câte 2-3 preoți. Mulți primeau hirotonia dincolo de Dunăre. Principalul mijloc de trai servea lucrul în câmp, iar altul – slujba în biserică (Viața bisiricească-religioasă în Basarabia în anul anexării ei de către ruși. Iași, 1922, p. 9-11).

Până la 1808, biserica ortodoxă din Basarabia făcea parte integrantă din biserica națională, fiind ierarhicește obləduită de Mitropolia Moldovei. În 1859 s-a definitivat organizarea administrativă a bisericilor din Basarabia, iar la Bălți, la acel timp, funcționa o singură biserică. Pe vremea răpirii Basarabiei (1812), județele Bălți și Orhei se supuneau mitropoliei Iașilor, iar județele Greceni, Codru, Hotărniceni, Lăpușna și Soroca – episcopiei Hușilor. Creștinii din Bugeac și din raialele turcești din sudul Basarabiei stăteau sub obləduirea mitropoliei Provoslaviei, iar raionul Hotinului își avea propriu episcop. Pe timpul ocupației rusești, Sfântul Sinod din Petrograd a numit „Exarh al Moldovei, Valachiei și Basarabiei” pe mitropolitul Gavriil Bănulescu, care a păstorit țările române până la anul 1812 (Arhivele Basarabiei. București, 1929, nr. 2, p. 40).

La congresul preoțimii din 1869 s-a luat hotărârea ca, în ziua de 1 iunie 1869, să se înființeze o nouă școală spirituală la Bălți, la care au trecut ținuturile Hotin, Iași, Soroca și o parte din jud. Orhei. La început, școala funcționa într-un local închiriat, dar s-a hotărât să se înceapă construcția unui local propriu, nu la Bălți, ci la Edineț, unde i s-a oferit teren pentru construcția seminarului. În anul 1889, în temeiul „Pravililor” din 24 martie–18 mai 1888, au fost înființate secții județene ale Consiliului Școlar Eparhial în 8 orașe, inclusiv la Bălți. Pentru a intensifica activitatea școlară, ocârmuirea eparhială folosea și alte măsuri organizatorice (Ion Nistor. Istoria Basarabiei. Chișinău, 1991, p. 234-235).

Studiul unor documente și materiale publicate, arată că majoritatea lăcașelor sfinte din județul Bălți au apărut în a doua jumătate a secolului XVIII, fiind construite din lemn pe teritoriile satelor cu tradiții vechi. Printre primele biserici din județul Bălți au fost ridicate în satele Petrușeni și Camenca (1702); Oișeni-Musteața (1757); Dușmani (1760); Albineți (1760–1765). Apoi au apărut biserici în satele Danul (1802); Recea (1804); Iabloana Nouă (1806) și Balatina (1807).

Pe teritoriul orașului Bălți lăcașe sfinte au început să se construiască similar satelor învecinate – din lemn, iar mai târziu – din piatră. Până în zilele noastre s-a păstrat următoarea oficializare a bisericilor: „Sf. Ierarh Nicolae” (1795–1804); „Sf. Arh. Mihail și Gavriil” (1888); „Sf. Grigorie Humenistul Armeniei” (1910–1914); Catedrala episcopală „Constantin și Elena” (1924–1935); Capelele „Sf. Arhanghel Mihail” (1925–1936); „Sf. Apostoli Petru și Pavel” (1929); „Nașterea Maicii Domnului”

(1930?); „Sfânta Parascheva” (1934); biserica de la Spitalul Municipal Bălți „Sf. Mare Mucenic Panteleimon” (funcționează din 2001 în clădire adaptată), iar biserica romano-catolică „Sf. Arhangheli Mihail, Gavriil și Rafail” și-a început activitatea mai târziu (Muzeul de Istorie și Etnografie din Bălți. Culegere de studii și articole, redactată de L. Dobrogeanu, Bălți, 2008, manuscris 17 pagini).

Conform istoriografiei oficiale, *Biserica „Nașterea Maicii Domnului”* din Slobozia-Bălți, ar fi fost construit în anul 1884. Totodată, însă, în anexa la schița istorică a lui Gheorghe Ghibănescu (*Slobozia-Bălților*, Iași, Institutul de Arte Grafice, 1931, p. 34-40) se prezintă următoarele informații:

1) Datele aduse în Episcopia Hotinului (Chișinău, 1925, pag. 85) arată că biserica din Slobozia Bălților a fost zidită în 1888 din piatră; că în Slobozia Bălților se află astăzi 581 gospodari români și ruși. Putem întregi cu mult aceste scurte arătări ale semantismului Episcopiei Hotinului.

2) În arhiva Eparhiei „Sfântul Spiridon” (din Iași) se păstrează un dosar întreg, întemeiat încă în 1863, mai, 29, supt nr. 1299 (iar la noul inventar al arhivei pus sub nr. 106), care poartă titlul *Relativ la zidirea din nou a bisericii de pe moșia Slobozia Bălților*. După titlul dosarului, reiese că în acest loc mai fusese o altă biserică, mai veche, și acum se pusese întrebarea dacă e rezonabil să o rezidească din nou sau s-o repare pe cea veche. Dacă a mai fost o altă biserică pe locul acestei de acum, apoi cât de veche să fi fost biserica de lemn? Din ce material de construcție a fost făcută ea? Și cine a construit-o?

Dosarul amintit conține două rapoarte privind starea vechii biserici din Slobozia-Bălți: în primul, adresat Arhiepiscopului de Chișinău, din 30 aprilie 1863 (nr. 2421), se arată: „păreții sunt așa de vechi și părăduiți încât dacă s-ar începe o reparație s-ar dărâma și biserica în interiorul ei, așa-i de veche și urâtă, încât este necesar de a realiza reclădirea ei din nou” (fila 2).

La 11 iulie 1863, Teodosie Aroneanu, reprezentantul Eparhiei „Sf. Spiridon” din Iași, semnează: „Am găsit biserica în cea mai rea stare, încât de a face vreo reparație nu este chip, căci ar fi o cheltuială zădarnică, pentru aceia este nevoie de a zidi o altă biserică din nou” (fila 9).

Mai lămurit în descrierea bisericii este revizorul Marino, care, în referatul său din 20 februarie 1863, raportează următoarele: „Biserica este construită cu pereți din lemn de brad și învelită pe din afară cu tavanuri, clădită pe temelie din piatră și înconjurată cu o îngrăditură de zid” (fila 22).

3) Tălmăcirea documentelor de stăpânire a moșiei de peste Răut nu permitea autorilor aprecierea datei construcției bisericii în Slobozia-Bălți. Această dată pare a fi concretizată prin inscripția de pe segmentul unui monument, găsit în timpul săpăturilor și ridicat din cimitirul actualei biserici de „cătrev Ivan Mardarie cu femeia lui și Dumitru Bălan”, datată cu 1911 (începutul lucrărilor). Pe latura de nord a inscripției de pe monumentul dezgropat se vizualizează (în chirilică) „старый престол, 1742” – aici a fost vechiul prestol; iar pe latura de răsărit este scris «сей паметник) сооружили Иваном Мардарем его женой (Еленой) и Дмитрием

Баланом» – acest monument al prestolului s-a ridicat de către Ivan Mardarie cu soția (Elena) și Dumitru Bălan. Autorul lucrării admite că cei doi săteni puteau să se încurce cu inscripția anului 1742! Totodată, suspjecția lui nu este argumentată prin probe convingătoare.

4) Povestea (începută în 1863) despre construcția noii biserici în Slobozia—Bălți s-a depănat încă mulți ani. Din acest motiv, chiriaria din Chișinău a intervenit, din numele Mitropoliei Moldovei la Epitropia generală a Casei Ospitalelor Sfântului Spiridon din Iași cu rugămintea de a rezidi din nou biserica din Slobozia Bălților, cu pereții vechi și părăduiți; mai ceruse chiriaria de Chișinău să intervină la Eforia Spitalelor Sf. Spiridon să scoată din satul Bălților pe israelitul Rabinovici, care, ca arendaș, tulbură și răscolește satul”.

5) Devizul de materialul necesar bisericii din Slobozia Bălților a fost pregătit. Pentru începutul lucrărilor de construcție a noului lăcaș sfânt la acel timp era nevoie de autorizare de la Comitetul lucrărilor publice de la Chișinău. Planul bisericii și devizul de cheltuieli au fost întocmite de arhitectul Math Nitshmann la 18 ianuarie 1864. Epitropii Constantin Negruzzi și dr. A. Greceanu expediază documentele respective lui Teodosie Aroneanu, reprezentantul Epitropiei Sf. Spiridon, să completeze devizul materialelor, iar costul lor de coordonat cu prețurile locale. Timp de 18 ani lucrările de construcție a noii biserici au rămas neîncepute. Ceea ce n-a făcut Epitropia, au făcut locuitorii satului.

6) În 1881, sătenii de sine stătător au strâns materiale de construcție și au început a zidi biserica. Din cauza celor doi ani secetoși s-au stopat lucrările, dar izbutind ridicarea pereților bisericii până la ferestre. După ajutor financiar s-au adresat la mănăstirea Sf. Spiridon din Iași, fiind susținuți de protoiereul Bălților, poliția locală și starostele bisericii de Bălți, care au aprobat o legalizare a jalobei colective, semnată de către 54 gospodari ai satului.

Printre semnături ai plângerii figurează multe nume cunoscute mie: *Albu, Ciucianu, Frunză, Curoș, Bunescu, Revencu, Dabija, Ciobanu, Ursachi, Harconiță, Iepure, Stratan, Bălan, Mardari, Pojiță, Bărbieru, Ursu, ș.a.*, săteni din mahalaua în care locuiau și străbunii mei. Mă bucură nespus de mult că printre semnatarii acestei adresări figurează și numele străbunicului meu – *Ion Bălan* și al fratelui său – *Manolache*. Se arată că în 1888, când s-a inaugurat biserica, în Slobozia Bălților locuiau aproximativ 600 de familii.

Un deosebit interes prezintă și adresarea oficială a unui reprezentant al bisericii din Slobozia-Bălți, din 19 februarie 1843, către Consistoriul din Chișinău, în care se spunea: „Respectuos rugăm a-l elibera de la învățătură din Seminarul duhovnicesc pe Fiodor Munteanu, 16 ani, fiul preotului bisericii din Slobozia-Bălți, în legătură cu dorința lui de a trece serviciul militar” (A.N.R.M., fond 6, inv. 8, n.p. 239).

Informațiile enumerate mai sus confirmă cu certitudine că până la începutul construcției noii biserici din piatră în Slobozia-Bălți (1888), pe acest loc, cu siguranță, a existat o altă biserică, mai veche, din lemn, posibil ridicată până la 1742, an indicat pe prestolul din piatră, găsit în timpul săpăturilor din curtea bisericii, cu no-

minalizarea autorilor. O dovadă în plus este și adresarea reprezentantului bisericii din Slobozia către Consistoriul din Chișinău cu privire la eliberarea fiului preotului din localitate de la învățătura la seminarul teologic(1843).

Menționez că în biserica din Slobozia au fost botezați și cununați părinții mei, care și-au botezat și copiii. Pe timpul copilăriei mele, în acea biserică slujea părintele Baltaga, feciorul căruia, Anatol, a absolvit Institutul de Medicină în 1964. Mai târziu aici a slujit părintele Eugen Nazarciuc, feciorul căruia, Ghenadie, mi-a fost student la Facultatea de medicină la USMF „Nicolae Testemițanu”. O perioadă scurtă funcția de dascăl a îndeplinit-o Gheorghe Eșanu, viitor artist al poporului, iar bunelul meu după mamă, Gheorghe Bălan, aproape 20 de ani a fost starostele bisericii. Din această biserică au fost petrecuți în ultimul drum strămoșii, părinții Sofroni și Maria Baciuc, precum și fratele Leonid.

Este imposibil a nu evidenția politica de deznaționalizare a băștinașilor prin intermediul bisericii, insistent promovată de către regimul țarist după anexarea Basarabiei (1812). Un scriitor rus, pe nume Durnov, chiar și-a permis să afirme că „toate cărțile sfinte de pe la bisericile moldovenești, tipărite în limba moldovenească, au fost depuse la mitropolia din Chișinău, unde arhiepiscopul Pavel Lebedev, timp de 7 ani, le-a ars, încălzind cu ele palatul mitropolitan. Acest act de vandalism grosolan și fără pereche aparține azi domeniului istoriei”. Iar pentru ca de sub teascurile tiparniței arhidiecezane să nu iasă nici o slovă moldovenească, cucernicul, propovăduitor al dragostei creștinești, desființă acest vechi așezământ, pentru a nu se răspândi elementele culturii moldovenești...

...Ajungând, la 1904, în scaunul episcopal de la Chișinău, episcopul Vladimir a urmat o cale mai blajină, fiind îndrumat de episcopul Iacov, care fusese misionar și își dădea bine seama de puterea cuvântului sfânt viu, rostit într-o limbă înțeleasă de popor. Episcopul Vladimir a hotărât să-i susțină pe băștinași și să-i scoată din „întunericul și umbra neștiinței”. În acest scop, el a început să învețe limba română și a introdus studiul acestei limbi și în seminarul din Chișinău, plătind pe profesorul de limba română din propriul cont. Tot el a obținut consimțământul Sfântului Sinod de a tipări cărți liturgice și rituale moldovenești, reînființând vechea tipografie locală cu litere chirilice (Ion Nistor. Începutul rusificării sub arhiepiscopul Pavel și urmașii săi Serghie, Isachie, și Neofil. *Istoria Basarabiei*, 1991, p. 231-235).

Încă la 14 noiembrie 1907, blagocinul sfintei biserici „Nașterea Măicii Domnului” din Slobozia-Bălți, protoiereul Dumitru Certan, prezintă, în numele Consiliului eparhial, un raport către Episcopul Chișinăului și Hotinului, arhiepiscopul Vladimir, prin care solicită permisiunea de a se deschide pe lângă biserică o dugheană alimentară pentru enoriașii săraci (A.R.N.M., fond 208, inv. 4, u.p. 32).

Politica țarismului de colonizare a pământurilor basarabene și de înlocuire a băștinașilor cu reprezentanții altor națiuni a contribuit la creșterea numărului de confesiuni religioase de altă orientare, decât cea creștină, care a dominat mulți ani, iar regimului sovietic a continuat și cu lupta înverșunată împotriva religiei, nu numai în orașul Bălți. Acțiunile de distrugere a bisericilor și mănăstirilor s-au bazat pe

falsele „acutizări ideologice”. Formal, ele erau „legiferate” prin anumite hotărâri și ucizări fariseice, elaborate de către persoane necărturare și incompetente (dar cu posturi înalte), interpretate în baza „testamentelor” ideologului bolșevic Vladimir Lenin, care opta pentru salvarea poporului de „opiul religios”! Lăcașele sfinte erau devastate în mod barbar sau folosite în alte scopuri meschine.

Referitor la acele evenimente, Mihai Tașcă scrie: „Veniți pe șinele tancurilor sovietice în urma anexării Basarabiei la 28 iunie 1940, comuniștii nici n-au ajuns să se instaleze bine la putere că, în loc să se ocupe de probleme economice sau de altă natură, și-au găsit imediat o ocupație deosebită – au lovit în religie. Ghidați de faimoasa declarație a lui Lenin precum că „Religia este opiu pentru popor”, la scurt timp după luarea puterii, ocupanții, prin intermediul Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești, folosind mai multe decrete din lunile februarie și aprilie 1941, pun în aplicare planul de lichidare a lăcașelor de cult din Basarabia... La închiderea bisericilor și mănăstirilor, antihriștii au folosit diferite tactici – unele biserici au fost pur și simplu închise, fără nici o explicație; pentru altele au folosit „cereri” sau „donosuri” organizate, iar celor care nu se dădeau închise, comuniștii le-au majorat impozitele în așa măsură, încât enoriașii nu mai puteau face față plăților atât de mari și au solicitat „benevol” lichidarea (Mihai Tașcă. Ocupanții au atacat și bisericile. In: *Timpul*, 15 ian. 2010, nr. 21).

În continuare autorul reproduce integral doar două decrete ale Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești – din 20 februarie (protocol nr. 3) și 12 aprilie 1941 (protocol nr. 12), păstrându-se originalul textului: „Protocolu nr. 3 ședinței Prezidiumului Sovietului Suprem a RSS Moldovenești de la 20 februarie anul 1941. Președinte tov. Brovko F. G. Au fost de față: Înlocuitoru Președintelui tov. Gherasimenko, Secretariu Prezidiumului Sovietului Suprem a RSS Moldovenești tov. Kisili E. T. Membri – tov. Alioșin I. I., Scurtul M. V., Nicolski N. P., Danova P. I., Ipai P. G., Negru I. F., Bursuc M. I. De la Procuratura RSSM – procuroru tov. Bondarciuk. De la redacția „Sovetskaia Moldavia”, tov. Poleakov. Ucazu Prezidiumului Sovietului Suprem a RSS Moldovenești (nr. 8). Despre lichidarea bisericii fosta frăție în numele lui Aleksandr Nevski. De întărit hotărârea Sovietului Comisarilor Norodnici a RSS Moldovenești din 29 decabru anu 1940 Nr. 161/30 – despre lichidarea bisericii fosta înfrățare în numele lui Aleksandr Nevski, fiindcă biserica iasta n-are niș un venit – biserica de închis, clădirea bisărișii de înfolost pentru trebuinți culturale. Gospodăria bisărișii de dat secției orășănești de finanțe. Șererea comandirului batalionului deosebit VNOS despre așeia ca de dat clădirea bisărișii pentru trebuințele batalionului VNOS – de înlăturat”.

Al doilea exemplu poate servi Ucazul Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești (nr. 12) privind închiderea bisericii de pe lângă închisoarea din orașul Bălți, în care se menționa: „De întărit hotărârea comitetului județean din Bălți de la 05.11.1940 și hotărârea Sovietului Comisarilor Narodnici a RSSM de la 05.01.1941 – despre închiderea bisericii de lângă închisoarea din Bălți – biserica de închis, clădirea de folosit pentru trebuințele culturale”. După devastarea interiorului, în 1954

biserica s-a transformat în școală sportivă.

Reîntorcerea „eliberatorilor” sovietici în Basarabia, în anii 1944–1945, a însemnat și reluarea luptei împotriva credinței creștine și a populației băștinașe. A continuat o perioadă de prigonire drastică a credincioșilor, iar numărul bisericilor și mănăstirilor s-a redus considerabil. Multe din ele s-au transformat în grajduri, depozite, spitale, cluburi etc., iar icoanele și alte obiecte de preț au fost furate și batjocorite. S-a ajuns la aceea ca biserica „Sfânta Parascheva” de la Pământeni să fie devastată și transformată într-un „centru” de luptă cu religia și de „iluminare” politică a cetățenilor.

Eu am fost martor ocular la pângărirea bisericilor din Bălți. Bisericii „Nașterea Maicii Domnului” din Slobozia-Bălți, învecinată cu casa părinților mei, i s-a luat jumătate din curte, cândva voluminoasă, cu ieșire spre strada centrală (Kiev), și au „trântit” de-a lungul străzii o clădire primitivă cu trei niveluri, ca să „astupe” lăcașul sfânt de frumusețea priveliștii. Locatarii ai acestei case au devenit cei sosiți de pe aiurea la îndemnul comunist, care disprețuiau și biserica, și pe băștinași cu limba lor strămoșească. Slujbele erau supravegheate cu strictețe de către oameni selectați, cununile și botezurile erau interzise, făcându-se doar pe secret, în timpul nopții sau în casele gospodarilor.

Biserica de pe strada Sorociei din Slobozia Nouă, după devastarea interiorului, s-a transformat mai întâi într-un depozit pentru mărfuri cinematografice, apoi pentru păstrarea pesticidelor. Catedrala „Sfinții Împărați Constantin și Elena” a fost închisă în 1961 și transformată într-un muzeu orașenesc. Frescele de o valoare inestimabilă au fost acoperite cu multe straturi de var, iar icoanele, cărțile bisericești și splendidul candelabru – obiecte foarte prețioase – au dispărut. Aceeași soartă au avut și alte biserici din Bălți.

Eugen Pleșca, un enoriaș din Bălți, de asemenea, descrie cu durere în suflet ce au avut de suferit bisericile creștine: „Te cutremuri, aruncându-ți privirile îndărăt și imaginându-ți prin ce calvar au avut de trecut locașurile sfinte din Bălți timp de peste o jumătate de secol de stăpânire sovietică. Populația orașului – dezrădăcinată, zeci de mii de credincioși deportați în lagărele morții sau trimiși la munci istovitoare în Siberia... Bisericile au fost închise sau transformate în muzee, observatoare astronomice etc. Dintre toate locașurile rămăsesse să activeze doar unul – biserica „Sf. Nicolae”, dar și aceasta – periodic. Și în cazul acestei biserici nu putem vorbi despre săvârșirea serviciului divin după cerințele trecutului, pentru că, ținând cont de numărul impunător al enoriașilor din localitățile limitrofe, clerul nu putea înfăptui decât slujbe solicitate. Într-un cuvânt, greutatea cu care regimul ateu de atunci a apăsât și torturat biserica a fost de-a dreptul îngrozitoare”(Andrei Ceban. Altarul Credinței, anul VIII, nr. 3, 14 februarie 2008, p. 9).

Anul 1991 a fost un an de revenire la credința strămoșească și de redeschidere a bisericilor. Odată cu proclamarea independenței Republicii Moldova, s-a început restaurarea lăcașelor sfinte distruse de antihriști, și a început construcția noilor biserici și mănăstiri pe teritoriul municipiului Bălți.

CZU 001(450)(092):008(498)

ANGELO DE GUBERNATIS

(1840 – 1913)

RADU MOȚOC

Abstract: *The author highlights the writer Angelo De Gubernatis merits. Angelo De Gubernatis was an Italian scholar, which left many written records about his relations with Romania. Angelo De Gubernatis is an example of loyalty in friendship and support Romanian case in Europe and it is worth stressing his enthusiasm for everything which is in connection with latinity reflected in any form: language, customs, songs, games, monuments.*

Continuare

Al doilea capitol, care se referă la **populație** avea să ne ofere mai multe considerații interesante referitoare la populație, costum popular, ospitalitatea proverbială românească și starea lui de spirit. De Gubernatis avea să includă în populația românească toți locuiesc din Valahia, Moldova, Basarabia, Banat, Transilvania, Bucovina, Dobrogea și pe cei din Macedonia. Vechea denumire de DAC, avea să consemneze autorul, a dispărut, dar a fost înlocuită cu un alt nume care pare mai nobil, de român¹.

Orientalistul italian avea să evalueze întreaga populație de autentici români la douăsprezece milioane de suflete, din care numai cinci milioane și 400 000 aparțin regatului Român, fiind răspândiți pe o suprafață de 129 947 km pătrați. În afară de aceștia mai trăiesc în România: 300 000 de israeliți așezați cu precădere în orașele din Moldova; 190 000 nemți; 100 000 bulgari; 15 000 greci; 15 000 armeni; și 2 000 musulmani².

O altă remarcă este cea legată de faptul că românii erau la acea dată: „un popor foarte complex și care necesită a se civiliza și perfecționa, constituind proba vechii lor noblețe, ca o garanție pentru o dezvoltare nelimitată”. Autorul avea să apeleze la un text scris de Carmen Sylva, ca fiind „strălucitor și pitoresc”, în care observă cu mare atenție poporul român.

Regina avea să descrie modul cum a văzut pe românul adevărat la el la țară: „Apropiindu-mă de un grup pitoresc, văd statui magnifice, cu capete de o rară frumusețe, serioși și nu-și permit decât foarte rar un zîmbet fin, care dezvelește un rînd de dinți albi ca perlele”³. Referindu-se la o caracteristică dominantă a poporului român, cea referitoare la ospitalitate, autorul avea să apeleze tot la lucrarea scrisă

¹ *Ibidem*, p. 118.

² *Ibidem*, p. 119.

³ *Ibidem*, p. 122.

Carmen Sylva

de Carmen Sylva: „Totdeauna masa este așezată pentru două sau trei persoane în plus, pentru oaspeți neașteptați. Omul din popor vă invită la masă chiar atunci când mîncarea este compusă numai din cîteva bucăți de ceapă, fasole verde fiartă în apă și jumătate de pepene verde. Sinceră să fiu nu am văzut în viața mea un popor mai melancolic...Nici odată românul nu se miră de nimic, este născut indiferent. Țăranul moldovean care a fost trimis lui Pasteur, pentru că a fost mușcat de un cîine turbat, nu s-a uimit de loc de Paris, mai mult ca de propriile lui orașe. El nu are frică de moarte, țăranul român moare cu lumînarea în mîină, cu o indiferență perfectă și cu o demnitate

tot orientală”⁴. Cu siguranță regina Elisabeta supranumită *mama răniților* a avut multe ocazii să fie părtașă la asemenea decese în timp ce îngrijea răniții din războiul de independență.

Sînt descrieri interesante referitoare la muzica și dansul populară, care este remarcat ca fiind: *grav, solemn și grațios*. Despre costumul popular pe care îl găsește elegant, avea să facă o precizare cu privire la pasiunea cu care înalta societate românească, la îndemnul reginei Elisabeta, a adoptat costumul național la recepții oficiale.

În finalul acestui capitol De Gubernatis avea să afirme un interesant comentariu: „Românii din înalta clasă socială care au învățat comportamentul civilizată european nu constituie decît un elegant luciu strălucitor; forța veritabilă a celor cinci mii de familii boierești din România constă chiar din țara lor și țara primește de la popor culturile solului, țăranul care le muncește este păzitorul cel mai fidel al tradițiilor naționale. Nobilul cel mai puternic va fi acela, care va rămîne cel mai aproape de țărani săi, care va înțelege cel mai bine nevoile spirituale ale acestora. Curentul de civilizare a cuprins tot Bucureștii, dar românii fac foarte bine cînd deschid porțile și toate ferestrele luminii venite din exterior; dar nici o lumină străină țării nu are dreptul să elimine culoarea locală, și nici să îndepărteze producției românești parfumul pămîntului său. Grefa poate veni de departe, dar fiecare plantă românească trebuie să aibă rădăcini adînci în țara sa. Numai în aceste condiții orașele românești se pot reface fără sfîrșit și să trăiască fără moarte”⁵. Cît de actuale sînt aceste sfaturi cînd ne gîndim la legumelor aduse din străinătate, care nu au nici un gust.

⁴ *Ibidem*, p. 124.

⁵ *Ibidem*, p. 130.

Spiritul acestui capitol este influențat și de scrierile istoricului, academician Gh. Ionescu Gion (1857-1904), care este citat cu generozitate.

Trebuie remarcată și bogata ilustrare a acestui capitol în care apar țărani în diferite ipostaze; la sărbătoare, la munca câmpului dar și prezentarea unei fete de la țară torcînd lînă sau un cioban cu cojoc sprijinindu-se de un baston, cu toții îmbrăcați în frumoasele costume populare.

Capitolul al treilea a fost conceput pentru a prezenta capitala țării – **București**, stațiunea Sinaia cu accent pe **castelul Peleş** și importanța podului de la Cernavodă cu toate că în titlul acestui capitol apare orașul **Constanța**.

După sonoritatea cu care este perceput cuvîntului *București*, orientalistul italian avea să sugereze semnificația ascunsă sub această denumire, considerînd că el reprezintă *bucuria*, cu alte cuvinte, acest loc ar indica faptul că București ar fi un oraș al plăcerilor ⁶.

După ce trece în revistă toate monumentele vechi ale capitalei, în marea lor majoritate biserici și mănăstiri, De Gubernatis va prezenta o listă substanțială cu instituții noi construite în marea lor majoritate sub patronajul regelui Carol I. Printre edificiile remarcate se numără: Palatul regal proaspăt restaurat, Universitatea, Ateneul Român, Palatul de justiție, Primăria capitalei, Banca Națională etc. Este remarcat și faptul că toate aceste edificii au fost ridicate într-un ritm record, dar și faptul că mai multe străzi au fost aliniate, precum Calea Victoriei ⁷.

Palatul Peleş a fost un subiect important atît prin caracterului său de reprezentare la nivel național dar mai ales privind conținutul său artistic. „Dorind să fixeze o amintire luminoasă a domniei sale pe pămîntul românesc, regele Carol I a inaugurat acest castel în anul 1883 ca un Romulus al Renașterii române, care să servească nu numai plăcerilor sale, dar și ca un monument național destinat a conserva trofeele victorioase de la Plevna”, avea să defnească inspirat caracterul spiritual al acestui castel, ilustrul orientalist italian. În continuare avea să citeze și epitaful exprimat de acest rege legendar:

„Moi, le roi Charles, j'ai bâti,
De coeur et d'âme, avec mon peuple,
En temps de guerre, mon royaume,
En temps de paix, ma résidence” ⁸.

Dacă ar fi fost rugat Tacit (58-120 d.I.H.- istoric și celebru orator roman), să facă o inscripție pentru această inaugurare a castelului Peleş, De Gubernatis avea să afirme că: „nu ar fi făcut una mai inspirată, iar regele Carol I a scris lucruri demne de a fi făcute, și lucruri demne de a fi scrise”.

Cît de profund avea să perceapă autorul acestui studiu rolul reginei și mai ales sensibilitatea cu care percepea natura și tot ce este frumos, în pasajul următor, selectat dintr-o bogată descriere a uimitoarei regine Carmen Sylva: „În timp ce

⁶ *Ibidem*, p. 133.

⁷ *Ibidem*, p. 135.

⁸ *Ibidem*, p. 138.

regele lucrează, sensibila preoteasă a sanctuarului, Carmen Sylva se plimbă în pădure, pentru a aduna din jurul castelului toate cîntecele, toate poveștile și toate legendele poetice, care se găsesc între un brad și altul și zbîrnîie ca o albină din floare în floare de-a lungul palatului. Carmen Sylva cere fiecărei plante, fiecărei pietre, fiecărei surse, să reverse istoria ei, pentru că această istorie nu o mai regăsim, oamenii par că le ignoră sau le-a uitat, ea (regina) le reconstituie, precum poetul ei Alecsandri, în imaginația ei fertilă repopulează deșertul cu viziunile ei poetice”⁹.

Profund impresionat de toate detaliile din castelul Peleș, autorul remarcă pe cele legate de vitralii considerate ca făcînd parte din principalele opere din care este compus acest edificiu. „În vestibul urcînd scara oficială ne găsim în fața celor mai mari domnitori ai vechii României, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul. Reprezentați într-o ținută plină de mîndrie, cu căciulă sau coroana din aur pe cap, ei frapază prin îmbrăcămintea strălucitoare sau albul herminei. La dreapta și la stînga acestor principii stau în picioare cavaleri care poartă armurile cu stemele celor două provincii românești”¹⁰.

O analiză specială avea să o facă De Gubernatis referindu-se la atenția pe care a acordat-o regele Carol I, căilor ferate, navigației pe Dunăre și portului Constanța.

Înainte de a accepta tronul Principatelor Unite, Carol I a privit harta cu țările din Balcani și a constatat faptul că românii au o poziție geografică de *țară de viitor*. Autorul acestui studiu avea să reamintească un pasaj din discursul pronunțat de regele Carol I la inaugurarea podului de la Cernavodă, construit de ing. Anghel Saligny (1854-1925) în perioada anilor 1890-1895: „Drumul cel mai scurt din Anglia în India este prin România, pentru că linia dreaptă trasă de la Londra la Bombay trece prin București”. Deci, avea să tragă o concluzie orientalistul italian: „Românii trebuie să se felicite pentru această idee fixată de către suveranul lor, care îi protejează în prezent, dorește să le garanteze o prosperitate în viitor”.

Dar surpriza vine imediat atunci cînd autorul se referă la canalul de la Cernavodă planificat de Regele Carol I: „Este în favoarea comerțului internațional între Europa și India, China și Japonia faptul că România a inițiat proiectul unui canal fluvial între Cernavodă și Constanța”¹¹.

Apelînd la un studiu efectuat de un specialist român în economie, dar pe care nu-l citează deocamdată din păcate, De Gubernatis avea să consemneze: „Canalul de la Cernavodă, departe de a face concurență Căilor Ferate Române, și ale diminua traficul lor, din contra ar fi pentru ei o sursă de cîștig, pentru că vapoarele schimbînd încărcătura lor cu grîne, vor lăsa în Constanța două sortimente de marfă: una puțin valoroasă și voluminoasă, care nu poate suporta un transport scump, urmînd să fie transportate pe fluviu; altele, mai valoroase, pentru care prețul de transport nu joacă nici un rol, numai cel al duratei de transport, vor pleca pe linia ferată. Va depinde de inteligența căilor ferate române de a obține condiții

⁹ *Ibidem*, p. 140.

¹⁰ *Ibidem*, p. 144.

¹¹ *Ibidem*, p. 151.

favorabile pentru tranzitul efectuat prin Ungaria, Austria și Germania, a mărfurilor debarcate la Constanța”¹².

Timpul înseamnă bani spune englezul, avea să reamintească autorul atunci când face alte referiri interesante la importanța acestui canal: „Sînt patru companii de navigație rivale care traficează grîul din China spre Anglia. Acestea sînt: Hell, Castlo, Glen și Clon. În fiecare an, spre sfîrșitul lunii mai, un vapor din fiecare aceste companii pleacă din Shanghai și luptă cu viteza pentru a cîștiga premiul de 250.000 fr. acordatî celui care ajunge primul, încărcat cu ceai, în docurile din Londra. Dar aceste vapoare, oricît de rapide ar putea naviga prin Port Said la Londra, sau prin Gibraltar, nu vor putea niciodată prin viteză să concureze cu linia Constanța – Ostende, care traversează toată Europa, de la Est la Vest, traversînd teritoriul românesc cu un sfert din drumul total. În categoria mărfurilor în care viteza contează cel mai mult intră serviciile poștale și cel al turismului. România este în situația de a acapara o mare parte din tranzitul între Germania de Nord, Anglia și India, totul în favoarea căilor ferate române”¹³. „Dacă administrația Căile Ferate Române ar oferi importante reduceri de tarif la tranzit, victoria portului Constanța asupra porturilor concurente precum: Salonic, Brindisi, Triest, Fiume, ar fi asigurat”¹⁴, avea să declare în încheierea acestui capitol, De Gubernatis.

Monumentele din România va constitui subiectul celui de **al patrulea capitol**. Autorul avea să mărturisească cu sinceritate faptul că: „Nu poți să descrii o țară pe care nu ai văzut-o. Dar pentru că pe acest pămînt ne interesează opera oamenilor, care au modificat-o în spiritul lor, revelator pentru acest popor civilizată sînt monumentele istorice”. Din acest motiv avea să prezinte în acest scurt capitol principalele monumente pe care le-a văzut sau a auzit de ele. De remarcat este și faptul că fiecare monument, unde este cazul, va fi alăturat persoanei care a contribuit la ridicarea edificiului sau este în poziția de a o conduce la vremea respectivă cu onoare și competență.

Important este și faptul că lista acestor monumente începe cu *Ateneul Român*, care pe lîngă faptul că este legat de „patriotismul bine inspirat a lui C. Esarcu, secondat de V. A. Urechia” este semnalat mai ales pentru semnificația acestuia, valoarea monumentală, dar și pentru „colecția remarcabilă de tablouri și obiecte de artă”¹⁵.

Muzeul de arheologie fondat în 1864 de către V. A. Urechia, era condus la vremea respectivă de Gr. Tocilescu, care a adăpostit bazo-reliefulurile monumentului de la Adamclisi (106-109 d-Hc.) pe care le-a cercetat în perioada anilor 1882-1894, considerînd acest monument, certificatul de naștere al poporului român. Tot în acest muzeu va fi semnalat și tezaurul descoperit la Pietroasa în 1837 și studiat de

¹² *Ibidem*, p. 151.

¹³ *Ibidem*, p. 152.

¹⁴ *Ibidem*, p. 153.

¹⁵ *Ibidem*, p. 155.

Alex. Odobescu, care îl va expune în 1867 la Expoziția internațională de la Paris. Din cele 22 de piese descoperite nu au putut fi recuperate decât 10, restul au rămas și în acest moment la Moscova. Interesant este faptul că cei doi țărani: Ion Lemnarul și Stan Avram au vândut acest tezaur unui antreprenor Verussi de la care a fost recuperat de fratele domnitorului Alex. Ghica, banul Mihalache Ghica, tatăl Elenei Ghica (Dora d'Istria), care îl pune în valoare, intrînd în circuitul public.

Palatul Universității (1857-1869) în aula căreia își desfășura provizoriu lucrările *Senatul* la acea dată.

În fața edificiului avea să fie semnalată și *statuia lui Ion Heliade Rădulescu*, care a fost lucrată în marmură de sculptorul italian Ettore Ferrari și dezvelită în 1880. Autorul avea să facă precizarea faptului că același sculptor a realizat și *statuia lui Ovidiu* din Constanța, fiind dezvelită în 1887.

Este menționată și *statuia lui Mihai Viteazul*, care a fost opera unui sculptor francez Albert-Ernest Carrier-Belleuse (1824-1887) fiind dezvelită în 8 noiembrie 1874, cu toate că era terminată în 1873, dar din motive politice inaugurarea a fost amînată cu peste un an.

Statuia lui Gh. Lazăr (1779-1823), cel care a fondat în 1818 prima școală românească unde s-a predat în limba română, a fost opera sculptorului român Ion Georgescu (1856-1898) pe care o dezvelește în 1886. Ultima statuie din fața Universității, care îl reprezintă pe Spiru Haret nu putea fi semnalată de autor pentru că Ion Jalea avea să o termine în anul 1935

Un șir întreg de clădiri care găzduiau la acea epocă instituții importante aveau să fie enumerate fără prea multe detalii precum: Academia și biblioteca ei; Palatul Regal; Palatul Cotroceni; clădirile ministerelor; Camera Deputaților; Școala politehnică, Școala de arte și meserii, Liceul Lazăr, Conservatorul de muzică, Teatrul Național etc. Toate construite în ultima jumătate de secol, aveau să fie catalogate ca rezultatul unui „efort nobil al României contemporane pentru a se plasa în rîndul celor mai civilizate țări din Europa”¹⁶.

- Nici orașul **Galați** nu a fost neglijat, fiind cu siguranță semnalat și datorită activității pe tărîm cultural al prietenului V. A. Urechia. De fapt cu acest motiv avea să justifice atenția acordată acestui oraș, înaintea lașului, în care se spune că „a fost decorat prin generozitatea patriotului său Urechia, cu un bust al lui M.Kogălniceanu, care a fost sculptată de artistul W. Heghel” și inaugurat în anul 1893. Au mai fost semnalate și colecția de tablouri și stampe cît și o bibliotecă, donată de V. A. Urechia, care cuprindea la data respectivă aproape treizeci de mii de volume. Bine informat De Dubernatis, amintea și despre mormîntul lui Mazeppa din Galați, despre care spune ar fi fost cîntat de Byron.

- Este amintit și orașul **Bacău** unde „inepuizabilul binefăcător Urechia” a donat un bust al poetului *Vasile Alecsandri*, care s-a născut în acest oraș, realizat de același sculptor W. Heghel, fiind dezvelit în 1897. În prezent acest bust, care nu mai este amplasat în locul inițial și nici pe un postament din piatră cioplită, avînd inscripții pe toate cele patru laturi, cum era inițial, are aplicat pe el un panou din

¹⁶ *Ibidem*, p. 156.

tablă de culoare stridentă, semnalînd faptul că este monument istoric cu steaua caracteristică instituției, care are menirea de a proteja monumentele istorice. Este se pare singurul caz de acest gen din România unde s-a aplicat o asemenea inscripție aflată într-o contradicție vizibilă atît estetică cît și cu regulamentul care vizează aplicarea acestor semne. Mai mult, consultînd istoria acestui bust, redactat de Direcția Județeană pentru Cultură Bacău, constatăm că V. A. Urechia nu mai este pomenit ca donator al acestui bust, care constituie cel mai vechi monument de for public din Bacău.

- Nu este neglijată nici fosta capitală a Moldovei, **lași**, unde autorul pomenește de o altă lucrare de suflet a lui V. A. Urechia, *statuia lui Miron Costin*, amplasată în apropierea Teatrului Național și dezvelită în 1888, opera sculptorului W. Heghel. Și în acest caz dacă consultăm informațiile oferite de Wikipedia referitoare la inițiativa și contribuția esențială la ridicarea acestei statui, care aparține lui V. A. Urechia, vom putea constata faptul că acesta este total ignorat și singura lui participare ar fi fost un discurs susținut la dezvelirea statuii. Dar De Gubernatis avea să mai adauge și faptul că Urechia a creat *Galeria de tablouri* în care se regăseau la acea dată tablouri de Murillo, Velasquez, Van Dyck, și numeroși pictori români, cînd acesta îndeplinea funcția de ministru al Instrucțiunilor Publice.

- Referindu-se la *statuia lui Gheorghe Asachi* din Iași, executată de sculptorul Ion Georgescu, dezvelită în 1870, autorul avea să precizeze și faptul că acesta a reorganizat școlile din Moldova dar a fost și tatăl nevestei lui Edgar Quinet, pe care o chema Hermiona.

- Și *statuia lui Ștefan cel Mare* este semnalată fiind executată de sculptorul francez Emmanuel Frémiet și dezvelită în anul 1883 în prezența Regelui Carol I. Ridicarea statuii a fost posibilă datorită sumelor colectate prin subscriere publică.

- *Universitatea din Iași* pe care o califică ca fiind superbă, o semnalează ca fiind inaugurată greșit în anul 1887, în realitate clădirea principală a fost construită în perioada anilor 1893-1897 după planurile arhitectului francez Louis Blanc, fiind inaugurată în anul 1897 în prezența Regelui Carol I ¹⁷.

- *Biblioteca Universitară din Iași* este amintită nu pentru sediul ei actual, care a fost construit în perioada interbelică (1930-1934), autorul dorea să ne amintească de aromânului Ioan Caragiani (1841-1921), membru fondator al Academiei Române, care dacă dăm crezare orientalistului italian ar fi fost în perioada cînd a vizitat România, directorul acestei biblioteci.

- *Teatrul Național din Iași* este pe lista monumentelor semnalate de autor, fiind proaspăt construit și inaugurarea în 1896, cu mențiunea că deține o „magnifică sală”.

Referindu-se tot la Iași, sînt pomenite și obiectivele eclesiastice precum: *Mitropolia; Biserica Trei Ierarhi*, despre care avea să amintească că a fost refăcută din temelie de către arhitectul francez Leconte de Nouy; mănăstirile *Galata, Golia* și *Cetățuia*.

Despre *mănăstirile românești*, De Gubernatis avea să facă următoarele

¹⁷ *Ibidem*, p. 158.

mărturisiri: „Mănăstirile românești devin fortărețe și chiar muzee de istorie, biblioteci, unde se păstrau marile valori naționale. În nici o altă istorie în afara Serbiei și României, trecutul și prezentul au un loc atât de intim, în care patria și religia găesc sentimente comune atât de vii și de roditoare”¹⁸.

Istoria și tradițiile constituie tema abordată de autor în cel de al **cincilea capitol**. Un citat din Cicero avea să definească importanța istoriei pentru o națiune: „Dacă istoria trebuie să existe după cum dorea Cicero să fie *magistra vitae*, un popor va trăi mai bine dacă va ști să învețe din istoria sa”. Orientalistul italian constata cu satisfacție faptul că Academia Română în ultimii treizeci de ani acorda o atenție deosebită studiilor istorice. După o incursiune în istorie începând cu anul 107, care este considerat în acest studiu ca data de la care se poate vorbi de români, evenimentele sînt relatate succesiv ajungînd la anul 1848, cînd avea să afirme faptul că: „Rusia se instalase atât de bine în Principate încît dădea senzația că nu va mai pleca niciodată”¹⁹.

Toate evenimentele amintite de autor, care definesc istoria României, pînă la anul de grație 1898, cînd este publicat acest studiu, avea să afirme în finalul acestui capitol, nu pot singure să caracterizeze fizionomia și caracterul ei: *istoria vibrează numai prin vocea și gesturile oamenilor iluștrii care le animă și prin tradițiile populare care lasă urme și le însuflețesc*²⁰.

Al șaselea capitol avea să fie consacrat **scriitorilor români**, constituind un adevărat studiu extins, care avea să acopere întreg spectrul de activitate de la istorici, scriitori, folcloriști, filozofi etc. Pentru a înțelege mai bine viziunea despre literatură a remarcabilului savant italian merită a fi citat primul paragraf al acestui capitol: „Dintre toate documentele din viața unui popor, literatura este cea care o poate reprezenta cel mai fidel; și acolo unde limba și literatura au un caracter național bine definit, ea devin indicele cel mai semnificativ al civilizației sale”²¹.

Ignorînd total structura vechii limbi dacice și tracice, nu se poate afirma cu certitudine cum a fost afectată limba romană de influențe provenite din limba turcă, maghiară sau slavă, avea să-și pună întrebarea orientalistul italian. Dar, se afirmă în continuare, prin etimologie, fonetică și morfologie, limba română intră cu certitudine în categoria limbilor neo-latine. Vecinii slavi utilizînd alfabetul chirilic timp de secole, au „împrumutat” această scriere românilor, total străină, eliminîndu-i fizionomia latină, contribuind secole la rînd la stoparea progresului literaturii române. Dar patriotismul a trei scriitori români pe care De Gubernatis avea să-i nominalizeze: „Ion Heliade Rădulescu, Vasile Alecsandri și Mihai Kogălniceanu, au fixat într-o manieră definitivă soarta limbii române, ridicînd-o la un rang de limbă capabilă să se dezvolte într-o strălucită literatură”²².

¹⁸ *Ibidem*, p. 159.

¹⁹ *Ibidem*, p. 162.

²⁰ *Ibidem*, p. 164.

²¹ *Ibidem*, p. 177.

²² *Ibidem*, p. 178.

Sînt reliefate patru dialecte în limba română: *valaha*, considerată ca fiind cea mai pură și mai puțin amestecată; *moldava* vorbită și în Basarabia; *ardeleana* vorbită în Transilvania și *zinzara* vorbită de macedo-românii. Dar limba nobilă scrisă, limba națională este una singură, avea să precizeze autorul, este limba care este cîntată de Heliade și Alecsandri și cea recitată de Kogălniceanu.

Activitatea de elaborare a dicționarilor întreprinse de: Hașdeu, Laurian, Masimm, Costinescu, Codrescu, Barițiu, Cipariu, au avut drept efect eliminarea din limba română a „paraziților străini care i-au amenințat existența”, în același timp au pus în evidență toată bogăția tezaurului ei latin²³.

Dar cu onestitate, De Gubernatis avea să citeze un „ilustru amic”, bănuim de noi a fi chiar Hasdeu, care avea să-i facă o anumită precizare în legătură cu dicționarele inițiate de Academia Română: „Academia are și meritul de a fi restrîns latinizarea prea exagerată a lexicului român, pe care îl doreau filologii transilvăneni. Reacția contra invaziei de neologisme, ne legitime, a reușit din plin”. Cu siguranță *ilustrul amic* se referea la *Dicționarul Limbii Române* a lui A. T. Laurian și J. C. Massim apărut în 1871, care latinizase exagerat lexicul românesc. Limba română a supraviețuit, ca și italiana, afirma autorul, datorită poporului său care a continuat să vorbească și să cînte în propria lui limbă. Limba populară toscană vorbită de Dante (1265-1321), Petrarca (1304-1374) și Boccaccio (1313-1375) după care de Lorenzo de Medici (1395-1440), Politien (1454-1494) și Machiavelli (1469-1527), a devenit instrumentul literar a mai multor genii și a servit pentru poemele lui Arioste (1474-1533), pentru scrierile științifice ale lui Galilei (1564-1642), pentru satirele lui Parini (1729-1799) și Giusti (1809-1850), dar și pentru dialogul lui Leopardi (1798-1837) și romanelor lui Manzoni (1785-1873). Această trecere în revistă a personalităților italiene nu putea fi realizată dacă nu exista o „mare sursă inepuizabilă, care a fost limba pe care poporul italian, inimos, din centrul Italiei, o vorbea”²⁴.

La fel și în România, avea să demonstreze De Gubernatis, dorința de a avea o literatură românească a început cu acele cîntece populare. Micile poeme ale lui Văcărescu se inspirau din această tradiție populară. După ce-l va remarca pe Gheorghe Lazăr și pe Heliade Rădulescu, avea să mărturisească despre publicarea în *Revista Orientală*, care apărea la Florența în anul 1867, a trei studii remarcabile ale prințesei Elena Ghica (Dora d'Istria), referitoare la Ion Heliade Rădulescu, G. Crețianu și asupra cronicarului Gh. Șincai²⁵.

Autorul este posibil să fi simțit ignoranța cu care a fost tratată permanent această savantă, pentru că avea să pună accent pe această situație, cînd afirmă: „Aceste lucrări scrise de o ilustră compatriotă sînt, ignorate sau uitate în România. Eu cred că Italia are datoria de a le reda cel puțin în extras din părțile ei esențiale, țării de unde ele au venit”.

Această stare de ignorare a unei personalități române de mărime europeană

²³ *Ibidem*, p. 179.

²⁴ *Ibidem*, p. 180.

²⁵ *Ibidem*, p. 193.

a continuat pînă în zilele noastre cînd dicționarele enciclopedice nu scriu nici un cuvînt despre persoana Elenei Ghica și opera sa.

Putem constata și sursa utilizată de autor cînd pomenește de cronicarii: Miron Costin, Radu Grecianu și Gheorghe Șincai dar și de Kogălniceanu, Urechia și Xenopol, ca fiind tot Dora d'Istria, care a scris cu mult suflet despre toți acești istorici români.

Istoria cum a fost scrisă *Cronica Românilor* de către Gh. Șincai (1754-1816) este prezentată cu detalii de către Dora d'Istria, din care citează De Gubernatis, parcă special pentru a ne atrage atenția în anul 1898, ce personalitate este această scriitoare originală din România.

Faptul că Gh. Șincai a scris timp de treizeci și patru de ani această cronică, a impresionat-o profund pe autoare, pentru că avea să facă următoarea apreciere referitoare la Șincai: „A fost perceput ca un compilator activ, un veritabil benedictin. Dar este din contra, un scriitor în care limba utilizată este naturală, animată și populară, este un critic cu discernămînt admirabil, unul din creatorii marii școli de istorie care a dat în secolul al XIX-lea pe Augustin Thierry (1795-1856), Macaulay (1800-1859), Ranke (1795-1886). Dacă ne aducem aminte că a fost condus de această metodă în perioada anilor 1790-1808, într-o epocă în care nici o activitate a criticii contemporane nu văzuse lumina, admirația trebuie să fie uimitoare. Dacă Șincai publica opera sa în Anglia sau Statele Unite, ar fi obținut o imensă glorie și se putea îmbogății. Fiind sub o coroană străină, zelul lui pentru istoria națională a suferit persecuții și lanțuri. Cînd a dorit să publice manuscrisul în 1808, cenzorul a scris: *opus igne, auctor patibulo dignus* (lucrare aprinsă, autorul merită spînzurătoarea). Nimic nu l-a descurajat pe istoricul român. Fiecare operă proscrisă el o păstra ca pe o avere pînă în clipa morții sale (1816). Dacă persecuția nu a putut triumfa asupra admirabilei energii a cestei inteligențe hotărîte, ea cel puțin a sufocat-o cît a putut. Treizeci din volumele vastei sale lucrări, au dispărut, pierdere cu atît mai dureroasă pentru că trebuia o generație de erudiți pentru a reface munca acestui patriot neobosit și care poartă în știință eroismul gloriei veșnice. Principala lui operă *Cronica Românilor*, putea fi în continuare uitată, dacă un prinț care a dat țării sale libertatea presei, ultimul domn al Moldovei, Alexandru Grigore I. Ghica, nu o publica la Iași în 1853 (indicat greșit 1835) cele trei volume”²⁶.

Dora d'Istria, fiica banului Dimitrie Ghica și nepoata domnitorilor Grigore și Alexandru Ghica, care studiasse în tinerețe cartea lui Șincai, trebuie să fi citit în prefață faptul că manuscrisul a fost cumpărat de Grigore Alexandru Ghica pentru a fi publicat și hărăzit *Bibliotecilor școlare din Iași*²⁷.

²⁶ *Ibidem*, p. 195.

²⁷ Denumirea completă a celor trei volume este: **Hronica Românilor** și a mai multor neamuri câte au fost ele așa de amestecate cu Românii. Cât lucrările, întâmplările și faptele unora fără de ale altora nu se pot scrie pe înțeles, din mai multe mii de autori, în curs de 34 de ani culeasă și după anii de la nașterea Domnului nostru Ic.H. alcătuită de **Gheorghe Șinkai din Șinka**. Doctor în filozofie și teologie, fost director al școlilor naționale în toată țara Ardealului. Tipărită de pe manuscrisul cumpărat de către Înălțimea sa Grigore Alexandru Ghica B. B. Domnitorul Moldovei. Și hărăzită Bibliotecilor școlare din Iași. Iași:

Domnitorul Grigore Alexandru Ghica avea să prefațeze această lucrare printr-o declarație adresată: „Cinstit credinciosului boier Domniei mele, vornicul Grigore Cuza, șeful Departamentului averilor bisericești și al învățămîntului public” prin care îi comunică că: „Noi n-am precedat de îndată a-l cumpăra din ale noastre mijloace, spre a-l hărăzi bibliotecii naționale; fiind însă că un asemenea odor național, nici se cuvine, nici dorim a rămîne mai îndelungat proprietatea privată, punem Dumitale îndatorire ca neîntîrziat din fondul Școlare să pui la cale tipărirea zisului manuscris în cel mai înmulțit cu putință număr, păstrîndu-se ne alterat textul original, spre a se putea răspîndi în mîinile tuturor, și mai ales a junimii, pentru care Istoria țării este învățătura cea mai neapărată”. Documentul cu nr. 249 a fost redactat și semnat în numele Domnitorului de secretarul statului, Radu Rosetti²⁸

Logofătul Nicolae Suțu avea să scrie cu ocazia apariției primelor două volume, o prefață adresată „Prea înălțate Domn!” în data de 4 iunie 1853, prin care relatează pe scurt peripețiile acestui manuscris: „Din nenorocire, această capodoperă de erudiție, aproape de jumătate de secol de cînd a ieșit din mîna nemuritorului autor, zăcea uitată în două singure manuscrise, din care unul al Episcopiei din Oradea-Mare, și altul cumpărat de arhimandritul Gherman din Iași la o licitație în Viena. Și profesorul A. Gavra din Arad (căruia sau încredințat manuscrisul de la Oradea-Mare spre acest scop), și arhimandritul German au tot încercat în anii trecuți a da la lumină produsul osteneților lui Șincai de treizeci și patru de ani, dar cu toate chemările presei românești, cu tot sprijinul iubitorilor de istorie, manuscrisul din Oradea – Mare nu s-a putut tipări în Tipografia Universității din Pesta de cît pînă la anul 1383; iar acel din Iași încredințat teascurilor Mitropoliei Moldovei nu au ieșit de cît pînă la anul 1000 de la nașterea lui Hristos.

Frumoasa chemare de a îndeplini o lipsă așa de mare în literatura istorică a românilor era păstrată Înălțimii Voastre, care din însuși caseta Voastră cumpărînd prețiosul manuscris de la arhimandritul Gherman, și hotărînd ca să se dea la lumină cu fondurile Departamentului învățăturilor publice menite pentru tipărirea cărților folositoare, ați dat o vie dovadă cît de bine simțiți acea ce așa de bine ziceți: „Că neadormită vă este îngrijirea de a depune pe altarul patriei ori ce din parte-vă ar putea să-i aducă sporire, nu numai materială, ci și virtos morală și intelectuală”.

Prin aceasta, Înălțimea Voastră nu ați făcut mai puțin pentru Istoria Românilor în general, de cît acea ce au făcut pentru Istoria Moldovei în special strălucitul Vostru strămoș Grigore Ghica B. B. care la anul 1730, nu numai a adunat într-o singură colecție *Cronicile Moldovei*, răspîndite și rătăcite, dar încă a pregătit din ele și o traducere grecească²⁹, și cu chipul acesta s-au fost făcut apărătorul și

Tipogr. româno-franceză, 1853.

²⁸ Gheorghe Șincai din Șinca, *Hronica Românilor*. Iași, : Tipogr. româno-franceză, 1853, p. 6 din prefață.

²⁹ Precizare făcută de **Nicolae Suțu** la subsolul paginii: „Manuscrisul grecesc tradus de Slugerul Alexandru Amirac se află în Biblioteca regală din Paris, depus de D. de Peyssonel,

păstrătorul anelor țării sale³⁰.

Logofătul Nicolae Suțu avea să facă și precizarea faptului că oferta cea mai ieftină a fost făcută de *Tipografia română-franceză* și faptul că au fost editate un număr de 1000 de exemplare cu prețul de jumătate de galben volumul. Cel care a corectat manuscrisul fără să intervină în profunzime a fost A. Treboniu Laurian, care îndeplinea funcția de Inspector general al școlilor. Această prefață adresată domnitorului și redactată de Nicolae Suțu a fost semnată și de ceilalți membrii ai comisiei înființate prin hrisov domnesc nr. 249 din 4 iunie 1853: vornicul Alecu Donici; colonelul M. Kogălniceanu; aga Anastasie Panu; A. Treboniu Laurian³¹.

Referindu-se la V. A. Urechia, autorul avea să scoată în evidență: „Pasiunea pentru vechile legende, tradiții, cîntece și cronici. Deja 12 (n.a. 14 volume în final) mari volume din lucrarea sa *Istoria Românilor* au apărut. El are două urechi totdeauna gata să asculte, una vocea puternică a trecutului, cealaltă țipătul de ajutor al viitorului... El începe prin unificarea fraților români și continuă cu unirea fraților latini. Visează o federație carpato – balcanică unde ungurii și românii vor putea găsi marele secret al pacificării necesare unei securități al peninsulei orientale,”³².

*Tradiția populară românească este imensă, se poate spune aproape nepuizabilă, în afară de cîntece, legende, povești, superstiții, de care au avut grijă cei 24 de scriitori nominalizați de Gubernatis în frunte cu Alecsandri, mina este încă departe de a fi epuizată. Poporul este cel care a inspirat poezii*³³.

O mărturie impresionantă, referitoare la Vasile Alecsandri, avea să fie reprodusă de orientalistul italian, pe care a scris-o Carmen Sylva în memoria poetului, care reflectă cel mai bine sentimentul întregii națiuni române, al cărui suflet vibra atât de armonios: „Văd încă ochii săi luminoși, zîmbetul lui dezvelind dinți superbi, cînd umplea serile de toamnă la castel recitînd, înveselea bătrînii, interesa tineretul și amuza copiii. Era cel mai frumos povestitor al zilelor noastre, amabil și calm, luînd viața așa cum este. El mi-a dat o mică bijuterie *Moșu și baba*, după ce mi-a spus la revedere cu pălăria în mîină și pardesiul pe mîină. Nevasta lui mi l-a descris în somnul lui veșnic, zîmbind. Bătrînețea pentru el era grațioasă, moartea a venit înaintea durerilor de nesuportat.

Toată viața lui a fost o armonie și rațiune. El mi-a mărturisit că a scris și versuri triste, dar pe care le-a ars. Nu dorea să lase după el decît un surîs. Cu mîina lui blîndă el a îndepărtat voalul negru al gîndurilor mele, el mă făcea să văd cerul albastru și cîmpiile pline cu flori. Era indulgent precum doamnele în vîrstă, dar deplîngea

căruia i s-a dăruit de către însuși Domnul Grigore Ghica în timpul petrecut în Moldova, trimis fiind de regele Ludovic al XV spre a studia comerțul țărilor vecine cu Marea Neagră”

³⁰ Gheorghe Șincai din Șinca, *op., cit.*, p. 7 din prefață.

³¹ *Ibidem*, p. 8 din prefață.

³² Angelo De Gubernatis, *op., cit.*, p. 198.

³³ *Ibidem*, p. 202.

superficialitatea considerînd-o cauza multor suferințe”³⁴.

În cadrul acestui capitol, autorul avea să rezerve un spațiu special și destul de amplu pe care îl va acorda prințesei românce, cu care a colaborat și de la a cărei deces se împlineau zece ani. Este mai mult decît o simplă prezentare, este un mesaj închinat și femeilor românce, impecabil reprezentate prin această unică prințesă plină de har și talent, alături de Carmen Sylva.

„C'est ainsi que l'on doit vénérer en Roumanie la mémoire de Dora D'Istria. Avant Carmen Sylva, elle était la seule femme écrivain de l'Orient balcanique devenue illustre en Europe”. Cu această afirmație avea să înceapă De Gubernatis mesajul lui referitor la personalitatea prințesei Elena Ghica³⁵.

Limba în care a scris a fost de regulă franceza, dar a fost tradusă în limba germană, engleză, greacă și italiană, cu toate că vorbea mai multe limbi dar nu suficient să poată scrie în ele. Chiar și în limba română îi devenise dificil să scrie, pentru că după mariajul făcut în Rusia a locuit pînă la sfîrșitul vieții în Italia, timp în care nu a avut cu cine exersa limba română. Biografi au scris mult despre talentul ei pentru pictură și muzică, despre șarmul ei de mare doamnă, elegantă și spirituală, despre curajul ei de a călătorii și de a practica alpinismul, despre operele ei de caritate, și mai ales despre erudiția ei³⁶.

Autorul avea să remarce și faptul că cea ce caracteriza lucrărilor literare ale Dorei d'Istria este: „acel amestec al spiritului critic față de idealurile umanitare. Femeie cu bun gust, din cînd în cînd se simte influența artei asupra cărților sale; dar originalitatea lor constă în vederea de ansamblu și a tendinței de a generaliza și punere în valoare a unor detalii din viață și istorie pe care le consideră profetice”³⁷.

Este remarcabil gestul lui De Gubernatis de a consemna cele mai importante cărți scrise de Dora d'Istria, selectate cronologic de el, la care avea să mai adauge și alte 21 de articole scrise de prințesă³⁸. Acest gest ne sugerează faptul că sîntem

³⁴ *Ibidem*, p. 204.

³⁵ *Ibidem*, p. 208.

³⁶ *Ibidem*, p. 209.

³⁷ *Ibidem*, p. 210.

³⁸ *Ibidem*, p. 209-210. Cărțile selectate de De Gubernatis din nenumăratele ei lucrări:

- *La vie monastique dans l'Église Orientale*. Bruxelles, 1855;
- *La Suisse Allemande et l'ascension du Moench*. 4 vol. Paris ;Geneva,1856;
- *Les Femmes en Orient*. Zurich, vol. I, 1859, Vol. II, 1860;
- *Excursions en Roumélie et en Morée*. 2 vol. Zurich, 1863;
- *Des femmes par une femme*. 2 vol. Paris ; Bruxelles, 1865;
- *Au bord des lacs helvétiques*. Paris ; Geneva, 1871;
- *Les Albanais en Roumanie*. Florenza, 1873;
- *La poesie des Oltomans*. Paris Maisonneuve

Referitor la articolele apărute în mai multe reviste, De Gubernatis avea să semnaleze următoarele:

- *La nationalité roumaine d'après les chamts populaires*;
- *La nationalité hellénique d'après les historiens*;

atenționați cu discreție pentru a nu ignora o asemenea personalitate, care are o contribuție științifică și națională demnă de a fi admirată și prețuită.

O altă remarcă făcută de orientalistul italian atunci când se referă la operele Elenei Ghica: „Ea combate cu adevărat de una singură, contra tuturor speciilor de ipocrizii religioase, politice și sociale, pasiunea pentru apărarea drepturilor tuturor naționalităților persecutate sau oprimate, care i-au creat o aureolă în jurul frunții încît moartea și distanța nu o mai pot șterge. Compatrioții ei care au vizita-o în ultimii ani ai vieții la vila din Florența, poate ar fi dorit să o vadă mult mai atașată de interesele României, mult mai româncă, mult mai mîndră că aparține unui popor, care după bătălia de la Plevna a arătat Europei întregi că este demnă. Dar nu se poate neglija și faptul că au fost puțini scriitori care au consacrat mai mult timp, penița, și inteligența lor, unei cauze mai nobile și mai liberale decît a fost marcată spiritual Dora d'Istria”³⁹.

Aprecierea pe care o face la adresa ei se referă și la notorietatea pe care o deține și după moarte, fiind eclipsată mai tîrziu doar de Carmen Sylva. A fost un bun prilej pentru autor, de a semna scrierile române, care s-au remarcat în ultimii treizeci de ani: Matilda Cugler-Poni (1851-1931)⁴⁰, Veronica Micle (1850-1889), Maria Flechtenmacher (1838-1888)⁴¹, Julia Sachellarie, care a publicat în

-
- *La nationalité hellénique d'après les chantes populaires;*
 - *La nationalité serbe d'après les chants populaires;*
 - *La nationalité bulgare d'après les chants populaires;*
 - *La nationalité albanaise d'après les chants populaires;*
 - *La nationalité magyare;*
 - *L'épopée persane;*
 - *L'épopée indienne;*
 - *Les Iles Ioniennes;*
 - *Les Klephtes de la Grèce moderne;*
 - *Les Albanais Musulmans;*
 - *L'ascension du San Salvatore;*
 - *Un été au bord du Danube;*
 - *Le Golfe de la Spezia;*
 - *Pegli;*
 - *Esquisses albanaises;*
 - *Scènes de la vie Serbe;*
 - *Les sept péchés capitaux;*
 - *Două povești: Le proscrit de Biberstein și La Vénitienne.*

³⁹ *Ibidem*, p. 210.

⁴⁰ **Matilda Cugler-Poni** (1851-1931): A debutat la 16 ani în *Convorbiri literare* la Iași, dar a publicat în peste 35 de reviste din țară și străinătate. Ciprian Porumbescu a utilizat versurile ei *Lăsați-mă să cânt* pe care le-a introdus în opereta *Crai nou*.

⁴¹ **Maria Flechtenmacher** (1838-1888) scriitoare, muziciană și publicistă: În 1871 a publicat Poezii și proză, unele poezii au fost puse și pe muzică. În perioada 1878-1881 a editat revista *Femeia română* unde a militat pentru drepturile cetățenești ale femeilor. La această

1874 o carte despre femei celebre, Eufrosina Homoriceanu (n. 1853)⁴², Maria Suci-Bosco (1841-1891)⁴³, Constanța Dunca-Schiau (1843-1924)⁴⁴, Maria P. Chitiu, care a tradus în românește *Divina Comedie* în anul 1883, și evident Iulia Hasdeu (1869-1888)⁴⁵.

De Gubernatis a fost impresionat de moartea luliei Hasdeu și a considerat necesar să prezinte câteva date biografice, știind faptul că acest volum scris în limba franceză va putea fi citită în toată Europa civilizată, în același timp este un gest de mare noblețe pe care îl face pentru cel pe care îl aprecia în mod special pentru erudiție, acesta fiind prietenul lui B. P. Hasdeu: „Acest copil uimitor știa să citească la vârsta de doi ani și jumătate; la vârsta de opt ani vorbea germana, franceza și engleza, și a luat examenele pentru cele patru clase primare într-o școală de băieți. La vârsta de unsprezece ani termina la București cele patru clase secundare la Liceu de băieți *Sf. Sava*, unde a luat primul loc. În același timp era premiată și de către Conservatorul de muzică. În 1886, la vârsta de șaisprezece ani avea să treacă strălucit la Sorbona, cele două examene de bacalaureat în litere (retorică și filozofie) și se înscrie ca studentă la Facultatea de Litere, urmînd în același timp cursurile de capacitate pentru obținerea licenței la Școala de Înalte Studii din Paris. Studia în paralel: pictura cu Diogene Maillart⁴⁶, avînd pentru desen un talent remarcabil și canto cu Lauwers pentru că avea o voce superbă de mezzo-soprană dramatică”⁴⁷.

Hasdeu avea să-i mărturisească lui De Gubernatis faptul că Iulia admira trei personalități: Napoleon I (1769-1821), Ferdinand de Lesseps (1805-1894)⁴⁸ și Victor Hugo (1802-1885)⁴⁹.

revistă au mai publicat și Vasile Alecsandri, Constantin Bacalbașa și Iosif Vulcan.

⁴² **Eufrosina Homoriceanu** (n.1853), publicistă și editoare, redactează revista științifică-literară *Aurora*, care avea ca moto: Învățătura deschide calea spre virtute. Publică apeluri în sprijinul susținerii Războiului de Independență, desfășurând o susținută activitate culturală și socială în beneficiul soldaților răniți. Publică două lucrări premiate: *Căsătoria* și *Femeia*.

⁴³ **Maria Suci-Bosco** (1841-1891), din Bihor, este printre primele autoare care a scris operă lirică. A debutat în revista *Familia* la 23 ani cu poezia *Ruga unei June*.

⁴⁴ **Constanța Dunca-Schiau** (1843-1924), scriitoare, militantă pentru emanciparea femeilor în România. Studiată la Viena și Paris și obține certificatul de Înalte Studii Pedagogice la Collège de France. Prezintă domnitorului Alex. Ioan Cuza și Camerei Deputaților în 1863 un memoriu intitulat *Educația femeilor în România*. Fondează în 1863 revista *Amicul familiei*. A scris piese de teatru, romane, poezii și critică de teatru.

⁴⁵ **Iulia Hasdeu** (1869-1888), poetă română de expresie franceză, a scris poezii, piese de teatru, povești și povestiri. Primul volum de poezii apare în 1889 intitulat *Bourgeois d'Avril*.

⁴⁶ **Diogene Maillart** (1840-1926), pictor și decorator, a luat Marele premiu de la Roma în 1864, a scris *Istoria artelor frumoase* și *Arta bizantină*, a fost numit *Cavaler al Legiunii de Onoare* în 1885.

⁴⁷ Angelo De Gubernatis, *op., cit.*, p. 212.

⁴⁸ **Ferdinand de Lesseps** (1805-1894), diplomat și antreprenor francez care a finalizat *Canalul de Suez* pe care l-a inaugurat în anul 1869.

⁴⁹ Angelo De Gubernatis, *op., cit.*, p. 214.

Orientalistul italian declara cu regret faptul că „influența Romei și Italiei în România este mult mai redusă decât cea a Parisului și Franței. Din acest motiv ar fi dorit ca politicienii italieni să acorde o mai mare atenție relațiilor cu România. Ar fi dorit ca Italia să se intereseze mai mult de România, și această apatie politică, ne face să nu vedem care este în general politica în Orient. Noi facem o mare confuzie între un popor și altul și nu ne interesăm ce se întâmplă în peninsula balcanică... Cu certitudine România este acum bine guvernată și administrată și poate singură să meargă pe un drum glorios fără să se gîndească la noi (italienii), dar de ce trebuie să neglijăm tot ce este dispusă România să deschidă calea și terenul pentru influența noastră în artă, literatură, comerț și industrie? Ce a făcut *Societatea* noastră de a propaga cultura italiană în străinătate, care a luat denumirea augustului *Dante Alighieri*, pentru a relua cultul limbii italiene în România, și pentru a oferi sufletul nostru prin cărțile noastre și operele noastre de artă? După *Jurnalul de București* editat de Ulysse Marcillac, în limba franceză apare și *L'indépendance roumaine*, care este cotate ca unul din cele mai mari din Orient. Chiar și nemții au la București un jurnal *Bucarester Tageblatt*... Dacă limba italiană nu este la modă în înalta societate românească, dacă este preferată limba franceză și de puțin timp limba germană, dacă limba italiană a rămas limba muncitorilor italieni care lucrează în România, dacă literatura noastră interesează mai puțin, noi trebuie să ne întristăm în acest moment și trebuie să ne acuzăm pe noi de neglijență. Această frumoasă limbă italiană care devenise o limbă vorbită la curțile regale din: Ungaria sub Matei Corvin, fiu de român; din Franța sub François I, Henri II-IV și pînă la Ludovic al XIII-lea; din Viena sub Maria Tereza, ar fi meritat să devină limba vorbită elegant la curtea din România ⁵⁰.

Dar experiența trăită în România l-a uimit atunci cînd Carmen Sylva avea să aleagă limba italiană pentru primele două conferințe susținute la Ateneu, cu toate că notabilitățile de la București au afirmat că ar fi fost mult mai bine înțeles de către tineret dacă ar fi vorbit în limba franceză.

Savantul italian avea să sugereze și o soluție privind limba italiană fără să neglijeze limba franceză: „Toate cele trei limbi: româna, franceza și italiana sînt necesare tuturor românilor civilizați; savanții trebuie să utilizeze limba germană în cercetările lor; dar toți românii cultivați și oamenii de bun gust trebuie să posede profund limba cîntecului și a dragostei (n.a. limba italiană). Românii au o facilitate prodigioasă la învățat limbile și științele. Dar arta este idealul suprem, care numai în italiană, de cînd greaca a tăcut, se poate inspira și învăța secretul divin al creației operelor de artă perfecte„ ⁵¹.

După moda veche romană bunii oratori erau apreciați de populație nu numai pentru mesajul transmis cît mai ales pentru farmecul cum era rostit. Poate din acest motiv De Gubernatis a rezervat un capitol special pentru **oratorii români**.

Elocința, avea să o definească ca fiind dintre toate artele, cea mai nobilă,

⁵⁰ *Ibidem*, p. 219.

⁵¹ *Ibidem*, p. 220.

cea mai trăită, cum ar fi în serile de manifestări muzicale, cîntecul omenesc. Dar *elocința* în mare parte este un dar natural. În admirație sinceră pentru români, orientalistul italian avea să recunoască faptul că: „Puține popoare posedă acest dar, românii sînt printre ce privilegiați...La ei se distinge grija artistului care în afară de undele muzicale caută să ofere discursului un fel de demnitate augustă, o grație majestoasă, o măsură și o armonie interioară care fac un fel de poem în proză. Studiul vechilor oratori de la Demostene la Cicero, chiar și oratorii din timpul Revoluției franceze, se pare că au pregătit oratorii actuali din Parlamentul României. Sînt nominalizați peste douăzeci de personalități selectați după acest criteriu a-l oratoriei. Pe unii doar îi nominalizează cu funcțiile pe care le dețin la acel moment, pe alți îi prezintă cu detalii din activitatea politică sau culturală, acolo unde este cazul.

Pe **Barbu Ștefănescu Delavrancea** (1858-1918) l-a cunoscut la banchetul dat de Liga culturală, avea să-l prezinte astfel: „Este un *eminent și simpatic orator*, care în afară de un mare talent, cultură și un rafinat literat, posedă o voce caldă și insinuantă, pe care trebuie să o ascuți cu plăcere și admirație chiar și de către adversari.

După ce pomenește de **Nicolae Fleva** (1840-1920) fost ministru și primar de București, amintește de Djuvara fără să precizeze care din ei: **Alexandru G. Djuvara** (1858-1913) fost ministru de externe, sau **Trandafir G. Djuvara** (1856-1935), ambii sînt valoroși și meritau a fi semnalati. Putem presupune și faptul că lui De Gubernatis îi era cunoscută lucrarea celor doi intitulată *Românii și Ungurii* semnată de Alexandru Djuvara și *Bibliografia chestiunii naționale*, redactată de Trandafir Djuvara, ambele apărute sub aceeași copertă în anul 1895 la Editura Sococ⁵².

Lui **Take Ionescu** (1858-1922) avea să-i rezerve un spațiu mai generos pe care îl merita din plin: „Spirit subtil, foarte cultivat, volubil și energic, despre care se spune că este ca un clavecin spiritual de o bogăție rară; diplomat rafinat, *orator eminent* în discursurile parlamentare sau la academie; jurnalist și publicist cu o abilitate extremă, excelent avocat, amator și pasionat de artă și literatură, consiliază tronul cu patriotismul lui inepuizabil...toate aceste calități se datorează și *talentului oratoric*, un talent rar cu adevărat. În discursul său Take Ionescu are ceva specific, o notă personală care sfidează ori ce metodă, o frază elegantă și corectă, dar limpede și perfectă, fără pretenții, exprimată cu facilitate și o suplețe fără egal, toate acestea într-o limbă română perfect literară”⁵³.

Lista oratorilor români menționați de autor va continua cu informații succinte

⁵² În lucrarea *Bibliografia chestiunii naționale*, Trandafir Djuvara avea să amintească opt lucrări scrise de Dora d'Istria, toate legate de România, dar și lucrarea lui Angelo De Gubernatis intitulată *La Hongrie politique et sociale*. Paris, 1885. Trebuie semnalată și recunoștința autorului Trandafir Djuvara, menționată într-o postfață pe care o intitulează *Supliment* (pag. LXX) unde mulțumește lui Dimitrie Sturdza pentru faptul că i-a facilitat accesul la biblioteca lui personală și lui V. A. Urechia care i-a oferit catalogul cărților donate bibliotecii din Galați, care îi poartă numele.

⁵³ Angelo De Gubernatis, *op.,cit.*, p. 223-224.

referitoare mai mult la funcțiile ocupate:

Constantin Schina (1838-1913) – Președintele Curții de Casație și Justiție în perioada anilor 1886-1906, un *distins orator*, doctor jurist-consult⁵⁴;

Eugen Stătescu – Ministru de Justiție în perioada 1876-1881 și cu intermitență pînă în 1902. Avocat cu renume, fost deputat și președinte al Senatului, cu o elocvență elegantă și nobilă în pledoariile judiciare⁵⁵;

Nicolae Dimitrie Xenopol (1858-1917), fratele mai mic al lui Alexandru D.Xenopol, este menționat ca un: „om politic, deputat, publicist, vechi colaborator la *Convorbiri literare* din Iași unde a publicat un roman *Brazi și putregai*, fost redactor la ziarul *Românul*, și redactor la *Voința Națională*, fost șef de cabinet a lui I.C.Brătianu (1885-1888)”⁵⁶. Autorul acestui studiu menționează în legătură cu calitățile de oratorie că *este un bun orator cu abordări tranșante*. Ca diplomat a fost ambasador la Tokio unde a și decedat;

Petru Grădișteanu (1839-1921): „Vice-președintele Senatului, avocat deosebit de căutat, un distins nobil, *orator cu măsură*, simpatic și elegant”⁵⁷. Merită a ne reaminti discursul lui ținut la dezvelirea statuii lui Ștefan cel Mare de la Iași din 1883, cînd în prezența regelui Carol I avea să afirme faptul că din Coroana Regală lipsesc cîteva nestemate: Banatul, Bucovina și Transilvania;

Titu Maiorescu (1840-1917): „Profesor de filozofie la Universitate, fost rector, fost ministru la Instrucțiunilor Publice, șeful Junimii, un *bun orator* cu fraze politicoase și corecte, în discursurile sale nu este prea călduros și ritmul deranjează urechea”⁵⁸. În ultimele afirmații se poate presupune o influență avută de la V. A. Urechia, care era într-un conflict deschis cu Titu Maiorescu;

Lascăr Catargiu (1823-1899): „Unul dintre ultimii supraviețuitori al generației M. Kogălniceanu, C. A. Rosetti și I. C. Brătianu, șeful partidului conservator, cel mai înzestrat în cel mai bun sens, de cinste și energie, dezinteresat în măsura în care a renunțat la tron, care i-a fost oferit în 1858 în Moldova, dorind să vadă o singură țară unită și mult mai puternică; lider de partid ținea cuvîntări într-o limbă românească aspră și defectuoasă, dar cu o certă abilitate de a se descurca”⁵⁹.

George Mîrzescu (1834-1901): „Profesor de drept civil la Facultatea din Iași, avocat celebru, *orator spiritual și tăios*, fost ministru al Instrucțiunilor Publice”⁶⁰.

Anastasia Stolojan (1836-1901): „Avocat, Ministru al Justiției, *orator eminent* și om de stat cu vederi foarte largi”⁶¹.

Lista este numeroasă a celor nominalizați de autor și impresionează

⁵⁴ *Ibidem*, p. 225.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 226.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 226.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 226.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 226.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 227.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 228.

⁶¹ *Ibidem*, p. 229.

faptul că a scos în evidență pe lângă funcțiile avute și *calitățile de oratori* cu toate nuanțele posibile. Asta confirmă o excelentă documentare, dar și dorința de a pune în valoare personalitățile de primă mărime din România pe un criteriu mai puțin politic cît mai mult profesional, pe fondul unor *calități de oratorie*. Printre cei menționați în continuare cu respectarea cronologică sînt următorii: V. A. Urechia (1834-1901); Periețeanu-Buzău; Ion C. Brătianu (1864-1927); George G. Cantacuzino (1832-1913); Mihai Pherekyde (1842-1926); Caton G. Lecca (1860-1913); Dincă Schileru (1846-1919)-țăran din Gorj, care a fost deputat în Parlament României în perioada anilor 1879-1911; Alexandru Marghiloman (1854-1925); Grigore Mihai Sturdza (1821-1901); Nicolae Ceaur Aslan (1832-1902); Constantin Nacu (1844-1920); George D. Vernescu (1829-1900); Spiru Haret (1851-1912); Emanuel M. Porumbaru (1845-1921); Alexandru M. Vitzu (1852-1902); Constantin I. Stoicescu (1852-1911); Ioan Mincu (1852-1912); Vasile Gheorghe Morțun (1860-1919); Vasile M. Kogălniceanu (1863-1941); Menelas Germani (1834-1899); Ion C. Grădișteanu (1861-1932); Ion Bianu (1856-1935)⁶².

Lista putea fi mai lungă, dar autorul a preferat să explice faptul că: „*Elocința* este un dar natural a poporului român. Limba nu se desface nicăieri mai ușor decît la București. Varietatea culturală primită în ultimii cincizeci de ani de către români a servit admirabil *elocinței românești*, care a devenit mai bogată și mai interesantă. Nota patriotică, chiar dacă revine în discursurile oratorilor români atît de des, aceștia găsesc noi resurse și modulații pentru a nu deveni monotone, astfel încît totdeauna ele rămîn calde și foarte vibrante”⁶³.

Artiștii din România este subiectul celui de **al optulea capitol**. Autorul tratează cu precădere pictorii dar în final face referiri și asupra actorilor dramatici și cîntăreților de operă.

„Științele au o aplicație mai frecventă, mai urgentă și mult mai utilă în viață, din acest motiv nu trebuie să ne mirăm de progresul mult mai rapid decît al artelor în România, și de faptul că un mare număr de români s-au îndreptat cu ardoare și succes asupra științelor. Dragostea pentru studiu este o dorință vie de a pune România cît mai repede în rîndul națiunilor moderne și mai civilizate și la o avansare rapidă a culturii științifice în țară. În afară avocaților și a medicilor români, care au obținut doctoratele în Occident, o mulțime de ingineri români și-au perfecționat în străinătate studiile lor tehnice. Germania, Belgia sau Franța au atras românii spre științele aplicate din industrie, precum altă dată Atena atrăgea oamenii de litere romani”⁶⁴. Sînt aprecieri care pun în valoare nu numai capacitatea românilor de a studia dar mai ales atmosfera din societate românească dornică de afirmare. Despre inginerul Anghel Saligny (1854-1925), autorul a pomenit în capitolul referitor la Constanța legat indirect de podul de la Cernavodă, ca un bun

⁶² *Ibidem*, p. 231.

⁶³ *Ibidem*, p. 232.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 233.

exemplu al rezultatelor obținute de cultura științifică internațională în România.

De Gubernatis atrage atenția asupra faptului că: „Românii nu trebuie să uite nici odată că marea lor forță este legată de amintirea ideii de Roma. Frumusețea este un element esențial al fericirii umane...Românii au toată dispoziția naturală ca să devină un mare popor de artiști. Dar trebuie să acorde mai multă atenție artei fără să negligeze cele materiale”⁶⁵.

Autorul cu multă sinceritate mărturisește și un regret pe care îl trăiește referindu-se la Italia lui: „Eu, italian, regret pentru țara mea, că leagănul și templul artelor frumoase nu mai are în prezent altare, mai mulți preoți oficianți, mai mulți credincioși pioși, eu nu pot decît să fac o constatare că entuziasmul tinerilor artiști români pentru Italia, ne face să credem din nou despre focul lor electrizant”⁶⁶.

Dar cum orientalistul italian avea să afirme cu bucurie că în România talentele nu lipsesc, va nominaliza un șir lung de pictori și sculptori care erau deja consacrați; „Eugen Voinescu (1842-1909); Oscar Obedeianu (1868-1915); Gheorghe Tattarescu (1820-1894); Ștefan Ionescu Valbudea (1856-1918); Ion Georghescu (1856-1898); George Demetrescu Mirea (1852-1934), care a fost elevul lui Carolus Duran (1837-1917) și a lui Theodor Aman.

Referindu-se la arhitecții restauratori care au lucrat la cele mai frumoase monumente din România, dar și la construcția altor clădiri, avea să constate că cei mai mulți erau din străinătate, fără să nominalizeze pe nimeni, nici măcar pe André Lecomte du Noüy (1844-1914), care la origine era italian din Piemont. Totuși avea să remarce faptul că *Școala de Belle Arte*, care făcea parte din *Universitatea din București*, în acea perioadă: „este destinată să prepare o generație de tineri arhitecți, care cu siguranță vizează să armonizeze arta latină cu cea greacă evitînd banalitățile și vulgaritățile dintr-un număr mare de construcții moderne”⁶⁷.

Succesele obținute de pictorii Mirea și Grigorescu constituia o garanție pentru autor, care este optimist afirmînd că: „sînt speranțe în domeniul artei românești ca să producă lucrări remarcabile și originale”.

Este semnalat tabloul legendar *Vîrful cu Dor*, executat de Mirea, care a ilustrat nuvela scrisă de Carmen Sylva și publicată în *Revue des Deux Mondes* în anul 1884. Cunoscut este faptul că această lucrare a fost tradusă din limba germană în limba română de Mihai Eminescu. Nicolae Grigorescu este considerat ca: „un mentor pentru tinerii pictori români, și faptul că ești elevul lui este deja un titlu care te recomandă...Pictorul impresionează prin diversitate: peisaje și portrete, figuri din popor sau din societate, scene rustice și militare, studii asupra nudurilor și după natură moartă, flori și fructe, toate genurile sînt reprezentate și atrag atenția în mod egal”⁶⁸. De Gubernatis avea să descrie cu lux de amănunte tabloul lui Grigorescu intitulat *Viitorul cetățean român* unde este pictat un evreu din Iași,

⁶⁵ *Ibidem*, p. 235.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 235.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 236.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 239.

dar nu este singura lucrare pe care o amintește.

Conservatorul din București este amintit cu cele două secții de: artă dramatică și de muzică. Audițiile muzicale devenite frecvente la Ateneu dar și seratele muzicale organizate de Carmen Sylva la Palat sînt argumente suficiente pentru ca autorul acestui studiu să tragă concluzia că *muzica este arta favorită a românilor*. Dar cu un ușor accent de regret avea să recunoască și faptul că nemții au introdus muzica clasică în România și meritul revine în particular lui Eduard Wachtmann (1836-1908), directorul *Conservatorului*. Este menționată și cîntăreața Maria Assan, care a devenit și profesoară la *Conservator*, fiind decorată de regină cu medalia *Benemerenti* clasa I ⁶⁹.

Arta dramatică este reprezentată prin actorii: Constantin Nottara (1859-1935) și Aristizza Romanescu (1854-1918), care a devenit profesoară, fiind considerată de un critic, unică pe scena teatrală. Acești mari actori, care determinau publicul să vină la teatru, erau dublați și de operele teatrale ale unor scriitori români precum: V. Alecsandri; Bolintineanu; B. P. Hasdeu; Negruzzi etc., care au creat o *bibliotecă dramatică românească* ⁷⁰.

Capitolul nouă intitulat **Școala și Biserica** sînt subiecte percepute de autor în corelare cu atmosfera din perioada respectivă din România. Ele sînt percepute și descrise ca un european cultivat, care avea o privire de ansamblu, fiind la curent cu problemele asemănătoare din țările, nu puține la număr, pe care le-a vizitat și mai ales a scris despre ele.

Referindu-se la religia românilor, recunoaște că: „În general este religia greco-ortodoxă, care a depins de Patriarhia din Constantinopol. Dar din anul 1864 biserica română este independentă și este condusă de un sinod prezidat de un mitropolit primat al României, care este ales de Parlament și aprobat de rege. Ministerul Instrucțiunilor Publice este și Minister al Cultelor, care intervine și aprobă fiecare decret sinodal” ⁷¹.

Secularizarea averilor mănăstirești este considerată de autor ca un avantaj pentru prosperitatea economică a statului român și a oferit posibilitatea efectuării de împrumuturi pentru înarmare și împrumutarea țăranilor săraci. Independența bisericii a eliminat dependența de clerul grecesc, care influența și educația românilor prin seminarele pe care le patrona.

Românii veritabili, avea să afirme autorul acestui studiu, *sînt ortodocși. Catolicii, calvinii, luteranii, armenii și lipovenii sînt toți străini și nu deranjează prea mult. Mahomedanii au 250 de moschee, evreii 400 de sinagogi. De secole toate religiile sînt admise și tolerate în România. Constituția garantează tuturor cultelor libertate deplină. Dacă există în România și cu precădere în Moldova, o problemă ant-semită,*

⁶⁹ *Ibidem*, p. 246.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 251.

⁷¹ *Ibidem*, p. 252.

o problemă evreiască, aceasta nu are legătură cu religia, și de ordin politic și social⁷².

De Gubernatis avea nenumărate surse despre problemele din România, din acest motiv avea să citeze dintr-un studiu cu caracter statistic, fără să-i indice autorul: „În 1820, erau în București numai 204 familii de evrei și astăzi (n.a.1897) sînt mai mult de 30 de mii. Aproape toate orașele din Moldova sînt în mîinile evreilor. Iași are trei pătrimi populație evreiască. Este o *adevărată invazie străină*, rebelă la toate asimilările națiunii române, ei au acaparat toate mijloacele de existență națională și sînt avangarda invaziei germane sau slave, iată în cîteva cuvinte problema noastră evreiască”⁷³.

Totuși făcînd comparație cu situația din Ungaria, autorul avea să: „felicite pe români pentru că evreii din România nu au fost tentați de a se asimila vieții românești, precum ei s-au asimilat vieții maghiare unde acum cîți va ani am avertizat prietenii mei maghiari de sfîrșitul Ungariei pe care o așteaptă, de cînd au oferit primul loc evreilor străini în statul lor”.

Făcînd o comparație cu situația din Italia, autorul avea să afirme faptul că evreii din Italia nu sînt periculoși, mai degrabă utili, ei fiind în minoritate și respectuos naționalizați de mai multe secole. Această situație nu se regăsește în Ungaria unde bătrînii maghiari sînt pe cale să dispară, pentru a ceda locul unei invazii evreiești sosită din Germania, din Polonia și din Rusia, ca o armată de lăcuste gata să distrugă și să digere tot ce găsește în drumul ei. În timp ce evreii din Moldova și Valahia refuză să se românezeze, ea se face doar detestată și pericolul este mai puțin grav decît dacă ar fi dorit să prindă alura unor boieri bătrîni sau a unor mari domni, sau dacă ar fi încercat prin maniere insinuante să devină amabili. Dar pentru că România trebuie să aparțină românilor și să păstreze o fizionomie latină, numărul străinilor evrei devenind enorm de mare, trebuie o atenționare de oprire a unor noi invazii de evrei”⁷⁴.

Această situație demografică, avea să precizeze autorul, este contracarată printr-o politică inteligentă de pregătire a tineretului în școlile primare.

Referindu-se la investițiile făcute pentru instruirea elevilor din clasele primare comparativ cu Italia unde se investeau pentru o populație de 32 de milioane de locuitori, doar 40 de milioane de franci, în România pentru o populație de cinci milioane de locuitori se investeau 22,5 de milioane de franci.

Pe lîngă școlile primare și licee sînt menționate și cele două *Universități* din Iași și București; Școala superioară de Poduri și Șosele; Școala superioară de agricultură de la Herestrău; Academia forestieră de la Bruneșteni; Stațiunea de cercetări agricole; Școala veterinară; Societatea geografică prezidată de rege; Academia Română, care veghează la publicarea unui dicționar al limbii române și care deține un capital de opt milioane de franci cu o redevență anuală de 465.000 franci, din care se acordă marile premii pentru lucrările științifice și literare;

⁷² *Ibidem*, p. 253.

⁷³ *Ibidem*, p. 253.

⁷⁴ *Ibidem*, p. 254.

Fundația Carol creată de regele Carol I pentru susținerea studenților fără posibilități materiale la studii și decernarea unor recompense în bani celor mai bune lucrări studentești din domeniul științelor și literelor; Azilul *Elena Doamna*, unde tinerele fete fără părinți și fără mijloace materiale sînt educate pentru a deveni învățătoare sau profesoare în lucru manual ⁷⁵.

Analiza făcută de autor va continua cu anumite etape esențiale din evoluția învățămîntului din România: „V. A. Urechia a fost primul care a impulsionat fondarea a mii de școli primare, s-au dovedit după puțin timp insuficiente și a fost nevoie ca o pleiadă de oameni de stat inteligenți și curajoși precum: Take Ionescu, Titu Maiorescu, Dimitrie Sturdza, și Petre Poni să proclame învățămîntul primar obligatoriu. Toate satele care depășeau numărul de 50 de familii erau obligate să înființeze o școală. Petre Poni a propus în Parlament în sesiunea din 1895-1896 înființarea unui fond de 30 de milioane de franci pentru a veni în ajutorul comunităților care nu au posibilitatea să construiască o clădire pentru o școală. Dar nu existau nici învățători și nici învățătoare. A fost necesar ca statul să înființeze patru *Școli Normale* pentru crearea acestor educatori⁷⁶.

Se fac referiri și la școlile militare care au contribuit la consolidarea societății românești atît prin educație cît și printr-o strategie de apărare națională.

Capitolul zece este dedicat **Armatei**, care este și bogat ilustrat cu portretele mai multor generali: Gheorghe Manu (1833-1911); Candiano Popescu (1841-190); Iacob Lahovari (1846-1907); Eracle Arion (1838-1903).

Grija acordată de către principele Carol de Hihenzollern armatei de cum a ajuns în România, iau permis ca după zece ani să lupte deja contra turcilor în fruntea unei armate de 114 000 de soldați și 200 de tunuri. Este un bun prilej pentru autor să amintească de principesa Elisabeta care a transformat rezidența din Cotroceni într-un spital pentru răniți, devenind soră de caritate pentru care a fost și numită *Mama răniților*. Legea din 27 februarie 1876 chema la arme pe toți românii care au împlinit vîrsta de 21 de ani, astfel încît după șaptesprezece luni această tînă armată avea să treacă Dunărea și va arăta cît de bine a fost instruită și condusă, raportînd victoriile de la Calafat, Nicopole, Rahova, Smîrdan și Grivița.

De Gubernatis avea să apeleze la informațiile primite de la toate instituțiile vizitate pentru a oferi Europei civilizate mărturii istorice dar și realitățile de zi cu zi din România. Referindu-se la Armata română avea să ofere o imagine interesantă pe timp de pace sau război: „ Această strălucitoare armată este redusă în timp de pace la 42 000 soldați și cuprinde 2 480 de ofițeri, 8 200 de cai și 366 tunuri. În timp de război ea poate să se ridice la 235 000 de soldați, 3 670 de ofițeri, 25 000 de cai și 500 de tunuri. Înrolarea se ridică la 28 000 de tineri pentru un district dintre care 11 000 sînt destinați armatei active, iar durata serviciului militar nu poate dura mai mult de trei ani. Restul de 17 000 sînt repartizați infanteriei teritoriale denumiți *Dorobanți*, unde serviciul militar durează cinci ani, în timp ce la cavalerie denumită

⁷⁵ *Ibidem*, p. 255.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 256.

Călărași, serviciul militar durează numai patru ani. Există numai patru corpuri de armată, fiecare cu două divizii. Fiecare corp are câte un batalion de vânători, o brigadă de artilerie, un escadron de tragere, o companie de serviciu sanitar, una de aprovizionare și alta pentru administrație militară. Infanteria utilizează puști cu repetiție de 6.5 milimetri, care bate la maxim 2.750 metri, iar artileria este dotată cu tunuri Krupp din fontă. România posedă două arsenale militare și o școală pirotehnică, o fabrică de pulbere, o herghelie de iepe, Academie militară, școală de război, școală de aplicație, școală pentru ofițerii din administrație, școală pentru sub-ofițeri și două școli pentru copiii militarilor. O centură de optsprezece fortificații, care protejează orașul București și o linie de apărare Focșani-Galați, care apără de la distanță capitala ⁷⁷.

Sînt prezentați și patru generali cu meritele lor, care oferă cititorului posibilitatea de a admira cariera militară de excepție a celor nominalizați.

Navigația și comerțul va fi tema celui de al **unsprezecelea capitol**. Un capitol concentrat, dar de unde se poate constata, care erau realitățile în perioada respectivă, meritînd să fie scoase în evidență de orientalistul italian.

La nivelul anului 1897 flota militară a României se limita la un singur crucișător *Elisabeta* de 1 300 tone cu o putere instalată de 4 700 CP, care era dotat cu 14 tunuri și douăzeci de vase mici care serveau la apărarea porturilor sau erau utilizate de poliție.

Autorul avea să felicite: „Cumiștenia Guvernului român, care după ce re-dobîndi-se Dobrogea și obținuse acces la Marea Neagră, nu a dorit să dețină o mare flotă militară, mulțumindu-se cu strictul necesar pentru apărare și posibilitatea de a supraveghea coastele maritime ale României. Luînd exemplul vechilor republici comerciale italiene, Guvernul român a încurajat numai navigația în scop comercial, a creat o mișcare admirabilă pe tot parcursul românesc al Dunării” ⁷⁸.

Sînt nominalizate și principalele companii maritime care se concureau pe Dunăre în ordinea numărului de vase de care dispuneau:

- Prima *Societatea Austriacă de Navigație cu abur pe Dunăre*, fondată în 1829, cu sediul la Viena, transporta cu 190 vapoare pasageri și marfă de la Regensburg la Sulina, de unde un alt serviciu făcea legătura directă cu Odesa și Rusia meridională;
- *Societatea de navigație cu abur rusească* pe Marea Neagră și Dunăre, făcea curse între Galați și Calafat și între Odesa - Batumi în Rusia, cu 98 vapoare;
- *Societatea de navigație austro-ungar Lloyd* din Trieste, care dispunea de 24 vapoare, deservea Constantinopolul și porturile din Mediterana;
- *Linia germană din Levant* avea 21 de vapoare;
- *Societatea engleză W. Johnston*, dispunea de 45 vapoare;
- *La Navigazione generale italiana*, naviga cu 23 vapoare;

⁷⁷ *Ibidem*, p. 261.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 270.

- Societățile franceze: *Fraicinet* și *Messageries maritimes*;
- Două societăți turcești de navigație: *Courdjie* cu 39 de vapoare și *Mashsoussé* cu 23 de vapoare;
- Societățile de navigație *Gläfske* și *Hennings* din Hamburg, întrețineau un serviciu lunar între Constantinopol și Odesa, cu legături în Marea Neagră și pe Dunăre⁷⁹.

Toată această navigație legată de porturile românești au favorizat activitatea comercială, care a dus și la prosperitatea României. Libertatea de navigație pe Dunăre s-a împlinit după războiul Crimei, când prin *Tratatul de pacea de la Paris* din 18 martie 1856, Dunărea a intrat sub supraveghere internațională. *Comisia Europeană a Dunării* și-a început activitatea la Galați în data de 4 noiembrie 1856, și a continuat timp de 82 de ani, pînă în data de 18 august 1938, când s-a desființat. După războiul de independență și încorporarea Dobrogei, Regatul României a devenit membră cu drepturi depline în Comisia Europeană a Dunării, așa cum avea să semnaleze și De Gubernatis. Dar autorul avea să facă și anumite aprecieri referitoare la inițiativa României de înființare a unei linii noi de navigație, care deservea de două ori pe lună ruta Constanța – Rotterdam. Sursa utilizată este de data asta precizată, fiind vorba de cartea consulului general al României, Carol Gustave Rommenholler (1853-1931), care a publicat în anul 1898 un studiu despre România⁸⁰.

Referindu-se la această linie de navigație românească, deservită de cinci vapoare, două construite în Germania și celelalte trei în Anglia, autorul avea să-și exprime regretul că navele nu au fost construite într-un șantier latin. În data de 8 august 1897, primul vapor, *Dobrogea* a sosit la Rotterdam. Din anul 1890 România avea și un serviciu de remorcare deservit de cinci vase cu abur. Aceste nave erau întreținute de Șantierul Naval din Turnu Severin, pe care România l-a cumpărat în 1893 de la *Societatea Austriacă de Navigație cu Aburi pe Dunăre*. Navigația pe Prut pînă la Sculeni era utilizată pentru transportat grîul. Pe Siret cu precădere era transportat lemnul dar și grîu pînă la Galați. Flota României se compunea din 400 de vase și nave maritime, cu un deplasament în jur de 26 000 tone. Începînd cu anul 1895 nava *Medea* făcea curse regulate de la Galați la Tucea, Sulina, Constanța, Constantinopol într-o cooperare orară cu trenurile și chiar cu *Orientul Express*. Nava *Cobra* deservea cursele între Constanța și Constantinopol. Statistica semnalată din studiul menționat de autor indica numărul navelor care au acostat în porturile din România în anul 1898, funcție de țara de origine: engleze=733; turcești=417; grecești=251; rusești=108; austriece=69; italiene=42; franțuzești=37; germane=26; norvegiene=18⁸¹.

⁷⁹ *Ibidem*, p. 271.

⁸⁰ În anul 1926 C.G.Rommenholler avea să editeze o altă lucrare pe care o va intitula: *La Grande-Roumanie. Sa structure economique, sociale, financière, politique, et particulièrement ses richesses*.

⁸¹ Angelo De Gubernatis, *op., cit.*, p. 272.

Sînt semnalate și silozurile din Galați și Brăila care facilitau depozitarea grînelor într-un volum de 600 tone pe oră și de descărcare spre vapoare de 300 de tone pe oră. Faptul că România are un sol bogat și țărani odată instruiți, ajutați și bine conduși se puteau obține producții de zece ori mai mari, ar duce la un comerț mult mai înfloritor, avea să prezică autorul. Utilizînd în continuare sursa menționată, De Gubernatis avea să selecteze anumite detalii care cu siguranță l-au frapat pozitiv, precum: „Vinul țării are calități, care îl plasează între vinurile bune de Bordeaux și Bourgogne. Cel mai bun este cel de Cotnari, care seamănă cu vinul de Tokay, dar mai alcoolizat și mai puțin dulce”. Mai sînt semnalate podgoriile de la Nicorești, Odobești, Dealu-Mare și Drăgășani, considerîndu-le că se pretează de minune la șampanizarea lor. Cu regret avea să afirme și faptul că pentru a obține vinuri nobile de înaltă calitate ar fi necesară o îmbunătățire a depozitării în pivnițe, butoaie mai bune și un tratament adecvat ⁸².

Este evaluat și numărul animalelor disponibil la export: „3 mil. de boi, tauri, vaci și viței; 5 mil. de oi și berbeci; 800 mii de porci; 500 mii de capre; 500 mii de cai; 50 mii de bivoli și 8 mii de măgari”. În continuare autorul face referiri la lemnul combustibil, fructe, peștele din Dunăre, ape minerale, bogățiile minerale din subsolul României. Pe fondul acestor bogății avea să facă și remarca: „Din păcate industria românească este încă departe față de bogățiile generoase ale subsolului. Cele mai multe fabrici sînt în mîini străine. Comerțul interior este destul de dezvoltat. În anul 1890, Registrul Camerei de Comerț indica un număr de 42 000 de firme, dintre care 19 885 sînt românești; 12 479 evreiești și 1 637 grecești, restul de 8 000 aparțin altor naționalități. În București sînt 4 838 de firme; în Iași = 1 711, Galați = 1 471; Craiova = 1 389; Brăila = 929 ⁸³.

Penultimul capitol avea să fie rezervat **finanțelor române**. Sursele de data asta vor fi patru autori: C. G. Rommenh ller, Edmond Th ry (1854-1925) - directorul revistei *l' conomiste Europen*, G. Grigore Cantacuzino (1832-1913) și George Lahovari (1838-1909).

De Gubernatis dependent de sursele cele mai credibile pe care le selectează cu mare discernămint, va începe cu un cita din lucrarea lui Rommenh ller intitulată *Studiu economic și comercial asupra României*: „Finanțele sînt pe primul loc în grija guvernamentală. Ele sînt în prezent într-o stare înfloritoare pentru că fondul public în România a devenit un plasament de capital foarte sigur. În spatele datoriei publice stă ca întotdeauna imensele Domenii ale Statului. Asupra creditul public guvernamental veghează ca ochii din cap. Legea severă a falimentului este bine făcută pentru a asigura comerțianții străini”.

Vine rîndul economistului francez Edmond Th ry să fie citat. Problema financiară avea să fie sistematizată în șapte mici capitole. Dar și E. Th ry se baza pe datele oferite de G. Grigore Cantacuzino, care în calitatea lui de ministru a finanțelor

⁸² *Ibidem*, p. 275.

⁸³ *Ibidem*, p. 277.

a luat mai multe decizii care au influențat pozitiv datoria de stat. Împrumutul contractat de stat ajunsese la cifra de 1 366 300 000 franci, dar în anul 1898 avea să scadă cu 143 300 franci.

Referindu-se la această datorie substanțială, E. Théry avea să justifice stadiul în care se găsea România la acel moment: „Această țară eminentamente agricolă, unde industria nu a prins încă a se dezvolta, dar unde ea ar putea găsi un teren propice, pentru că populației română nu-i lipsește inițiativa și calitățile necesare pentru a se angaja să lucreze în mine și în fabrici. Dar pentru moment producția agricolă îi este suficient și aceasta i-a permis să dezvolte comerțul”⁸⁴.

Evoluția comerțului exterior a României avea să fie analizată într-o perioadă de 25 ani (1871 – 1896):

În 1871 era de 260 mil. de fr., din care 83 mil. fr. erau importurile și 177 mil. fr. reprezentau exporturile;

În 1885 ajunsese la 570 mil. fr., din care 305 mil. fr. erau importurile și 265 mil. fr. erau exporturile;

În 1896 valoarea comerțului exterior ajunsese la 661 mil. fr., din care 337 mil. fr. erau importurile și 324 mil. fr. reprezentau exporturile.

Se poate constata faptul că în această perioadă de 25 de ani importurile au crescut de patru ori, iar exporturile s-au dublat. Această situație se poate explica datorită dezvoltării resurselor agricole⁸⁵.

E. Théry publicase un tabel din care autorul avea să sintetizeze faptul că suprafața agricolă însămintată cu grâu din anul 1897, față de anul 1893 crescuse cu 25 000 de hectare. Această creștere este explicată prin înființarea *Creditelor agricole*, care ofereau țăranilor posibilitatea de a cumpăra utilaje agricole.

Și dezvoltarea căilor ferate, care de la 1 184 km în 1883 au ajuns în 1897 la 2 879 km, au contribuit esențial la transportul cerealelor spre porturi⁸⁶.

Bugetul pe anul fiscal 1898-1899 era perfect echilibrat cu ajutorul resurselor proprii.

În concluzie la acest capitol consacrat finanțelor, De Gubernatis avea să afirme: „Astăzi România este o țară cu o circulație financiară sănătoasă în care biletele emise de Banca Națională sînt tot timpul acoperite în aur. Rezumînd, România se pare că intră în prezent într-o nouă perioadă de dezvoltare economică, comercială și financiară, de care creditorii externi nu au decît de cîștigat”⁸⁷.

Capitolul final al acestui studiu a fost consacrat **Iredentismului românesc**, inspirat atît ca denumire cît și ca mișcare politică din iredentismul italian, care în secolul al XIX-lea a urmărit unirea teritoriilor locuite de populație de origine italiană

⁸⁴ *Ibidem*, p. 281.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 282.

⁸⁶ *Ibidem*, p. 283.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 288.

aflate sub dominația Imperiului austro-ungar⁸⁸. Avînd la bază experiența prin care a trecut Italia dar și cunoașterea profundă și recentă a situației din Ungaria și Serbia pe care le vizitase nu demult și despre care a scris cu multă competență și echilibru, a abordat acest subiect delicat politic și actual pentru românii care trăiau sub diferite imperii. Dar să vedem abordarea și viziunea acestui rafinat orientalist european.

Motivarea acestui subiect este justificat de autor ca avînd la bază: „Adevărurile istorice și sociale, care vor forța mai devreme sau mai tîrziu dominatorii să recunoască drepturile românilor oprimați. Dar înainte de a ne angaja în această problemă care arde, ar fi bine să cunoaștem ce gîndesc românii cei mai cuminți și mai moderați în opiniile lor și aspirațiile lor, cu alte cuvinte opinia guvernului despre agitația românilor din Transilvania și Macedonia și poziția oficială a statului Român în fața puterilor străine și peninsula Balcanică”

Punctul de vedere al guvernului (la nivelul anului 1898) este citat generos dar concentrat pe problema respectivă: „Nu există om politic român care să nu dorească un viitor al țării sale în alianță sinceră a popoarelor Carpato - Balcanice. Acuzațiile ungare de iredentism sînt false. Există cu siguranță capete încălzite, inimii generoase, care doresc Dacia romană, dar înțelepciunea celor care conduc partidele politice împiedică astfel de manifestări”⁸⁹.

Referindu-se la Liga culturală română, guvernul nu putea contrazice ideile acesteia, mai ales că Liga a declarat de nenumărate ori că nu susține iredentismul.

Erorile istorie aveau să creeze suspiciuni în rîndul populației și un bun exemplu avea să fie oferit în cazul Basarabiei: „Dacă Rusia nu avea să comită eroarea de a relua românilor Basarabia, simpatia lor în acest moment (n.a. 1898), precum era în timpul războiului ruso-turc, ar fi rămas pentru Rusia. În același timp în România există o mare simpatie pentru Franța și Italia. Față de Serbia există toate motivele de a menține cele mai bune raporturi, dar și față de Bulgaria care dorește și ea să iasă din izolația în care este. Turcia încă nu înțelege cît de mult ar putea cîștiga dacă ar acționa inteligent. Sultanul a refuzat României un mitropolit ortodox pentru Macedonia, chiar dacă guvernul actual (n.a. 1898) a făcut tot posibilul pentru a ilumina Divanul turc asupra intereselor sale, dar a fost totul în zadar”⁹⁰.

Referitor la Transilvania și peninsula Balcanică: „Tot ce le cerem este ca toți cei care s-au născut români dar înafara României să li se recunoască naționalitatea, să le respecte religia, limba românească și individualitatea lor. Este o calomnie acuzația precum Liga culturală română dorește încorporarea Macedoniei⁹¹ la

⁸⁸ *Mic dicționar enciclopedic*. Ed. a 2-a. București : Ed. Științifică și Enciclopedică, 1978, p. 501.

⁸⁹ Angelo De Gubernatis, *op., cit.*, p. 289.

⁹⁰ *Ibidem*, p. 290.

⁹¹ Referindu-se la Macedonia, studiul face o precizare importantă la subsol: „Aromânii din Macedonia au în prezent două licee și un număr considerabil de școli în limba română. Prima școală românească a fost fondată acum peste treizeci de ani de către **V. A. Urechia**. În

România. Acest lucru este imposibil. Singurul ideal al majorității ar fi o *Confederație carpato-balcanic*, dar pentru moment Bulgaria și Ungaria nu dau semne că ar dori acest lucru. Pentru românii din Macedonia și Transilvania încercăm să-i ajutăm să-și întrețină bisericile și școlile⁹².

Pentru a exemplifica atmosfera adoptată de Liga culturală română, gestul de demisie din Senatul României a celor doi vice-președinți: V. A. Urechia și C. Grădișteanu (1833-1890) a fost motivată de faptul că actualul guvern a autorizat ofițerii români să participe la un banchet la Brașov, fiind invitați de ofițerii maghiari. Acest gest de camaraderie militară a fost interpretat ca o greșală politică. Dar există o dorință guvernamentală exprimată în acest fragment citat de autor prin care: „există speranța și dorința ca această fraternitate între opresorul actual și fratele oprimat să reentre în drepturile naturale, dacă ar fi posibil”.

Autorul acestui studiu avea să tragă o concluzie asupra diferențelor de vedere între Liga culturală și guvern, afirmând că este vorba doar de o chestiune de formă, cantitate și măsură. Guvernul din cauza poziției sale internaționale își impune o poziție mai rezervată și bună cuviință în timp ce Liga este mai simplă și mai fermă, ea visează la un sfârșit cu un singuri ideal, nu are aranjamente și nu dorește să compromită sau să pună guvernul român într-o încurcătură, dar „face bine că ține trează conștiința guvernanților din când în când, pentru că are dreptul să traseze o linie dreaptă tuturor celor implicați”⁹³.

Pentru savanți ca și pentru scriitorii români De Gubernatis avea o deosebită admirație afirmând că aceștia aveau datoria să vegheze constant asupra țării lor precum avea să-i citeze pe cei doi arheologi: Grigore Tocilescu (1850-1909) și Alexandru Odobescu (1834-1895) și pe istoricii V. A. Urechia, Alexandru Xenopol (1847-1920) și Petre Rășcanu (1846-1913).

„Vocea generoasă a bătrînului poet și patriot român C. A. Rosetti a fost auzită în 1879, când s-a adresat regelui Humbert, pe care îl numea regele Italiei și a Imperiului Latin, cu rugămintea de a recunoaște și proteja tînărul principat al României”. Această dezvăluire a lui De Gubernatis avea să o claseze ca pe „o pagină elocventă a unei mari voci a istoriei naționale, pe care nu o pot reciti decît cu cea mai vie emoție”⁹⁴.

Orientalistul italian avea de mult timp o admirație pentru lucrările lui B. P. Hasdeu, dar la acest capitol avea să amintească faptul că pe data de 2 februarie 1896 savantul român a prezentat la Academia ungară un studiu referitor la *România*

prezent la București există o *Societate culturală Macedo-Română* recunoscută de stat și care are ca președinte de onoare pe Mitropolitul primat al României și președinte executiv pe **V. A. Urechia**. Tot la București se publică un jurnal Macedo-român. Printre personalitățile de origine macedoneană este citat **Iosif Vulcan** (1841-1907), **George Murnu** (1868-1957), **Ioan D. Caragiani** (1840-1921) membru fondator al Academiei Române

⁹² *Ibidem*, p. 291.

⁹³ *Ibidem*, p. 292.

⁹⁴ *Ibidem*, p. 293.

din Banat din punctul de vedere al conservatorismul dialectal și teritorial. Dar va continua cu anumite precizări inedite: „L-am ascultat evocînd încă de la prima pagină despre Sfîntul Nichita, românul din Dacia, episcop dac care a fost primul care a creștinat și civilizat pe Huni, pentru a felicita pe maghiari care împlineau o mie de ani de la Arpad(850-907)”.

Avea să fie amintită și lucrarea lui Alexandru Xenopol intitulată *Românii și unгурii*, unde subiectul istoric devine o armă de luptă puternic accentuată. Pentru a exemplifica această latură De Gubernatis avea să citeze din lucrarea menționată: „Este demn de remarcat faptul că toate ilustrațiile ale Ungariei unde se cercetează originile, aparțin altor rase de cît cea ungară. Chiar familia Corvin cu faimosul Ioan Corvin de Hunedoara și fiul său regele Matei Corvin erau de origine română; Kossuth și Petöfi erau amîndoi slovaci; Deak, ministru al justiției, era tot român; Hunfalvy israelit”⁹⁵. Autorul avea să consemneze la subsol și alte personalități maghiare de origine israelită precum: Pulszky, Vambery, Fraknoi, Goldziher, dar și pe un fost prim-ministru(1867-1871) de origine armenească, Andrassy.

Dar această analiză făcută în 1896 de istoricul ieșean Alex. Xenopol, avea să fie continuată printr-o comparație între diferite popoare cu referire la capacitatea acestora de a fi deschise spre civilizație. „Dacă turcii otomani sînt un popor staționar și incapabil de a se adapta la lumina civilizației, cauza trebuie căutată nu în religia lor ci mai degrabă în inferioritatea rasei lor, pentru că aceiași religie la arabi, rasă albă, ramură semitică, are din contra un impuls de spirit spre a se civiliza. Nu ne putem explica de ce unгурii, care sînt din aceeași rasă ca și turcii au un element indefinit civilizabil, egal cu cel al rasei ariene. Singura explicație ale acestei veleități civilizabile a unгурilor rezidă din amestecul lor cu sînge arian care le-a dat posibilitatea de a asimila pînă la un punct cultura europeană. Turcii care nu s-au amestecat cu rasa ariană pe care au subjugat-o în Europa, nu au putut deschide spiritul lor spre lumina acestei culturi. Unгурii, din contra, unde au avut loc aceste amestecuri, au dobîndit cu certitudine această capacitate de a o face. Dacă acest amestec a poporului maghiar a dat posibilitatea să se ridice la un anumit nivel de civilizație, limba maghiară a rămas un obstacol serios spre dezvoltarea completă a ideii de civilizare”⁹⁶.

Acest pasaj selectat de autor avea să fie comentat ca: „un exemplu a percepție pînă în profunzime a națiunii maghiare, și astfel devine excesiv de crud... Aceste remarci, în fond, sînt juste, dar tonul și intențiile pe care le acompaniază nu seamănă a fi făcute pentru a facilita supremul vis al Ligii, al unui final și a unei păci federale între români și maghiari”.

În final De Gubernatis ca un adevărat european cultivat, cunoscător a celor două țări avea să emită și anumite sfaturi prietenești: „Înțelegem că guvernul României ține doar o singură ureche deschisă la aceste reclamații, și preferă demonstrațiilor ostile de fiecare dată cînd au loc, o adoptarea a unor măsuri

⁹⁵ *Ibidem*, p. 294.

⁹⁶ *Ibidem*, p. 295.

inteligente. Scriitorii și profesorii au datoriat să spună tot ce doresc, tot ce gîndesc ca fiind adevărat și bun de a fi spus, dar guvernul ar face bine să țină cont numai de ce este posibil și realizabil⁹⁷.

De Gubernatis avea să semnaleze la subsolul acestui ultim capitol, mai multe lucrări pe care cu siguranță le-a consultat. Este vorba de:

Les Roumains de Hongrie, scrisă de Henri Gaidoz și apărută la Paris în 1894.

La question des trois nationalites en Hongrie, care redă mitingul ținut la 11 iulie 1896 la Paris sub președinția lui Emile Florens, editată la Paris în 1896;

La question roumaine en Transylvanie et en Hongrie, este o replică a tineretului universitar român din Transilvania și Ungaria, Viena, Budapesta, 1892;

Autour du Millenaire hongrois, autor Ion Ghica, Paris, 1896;

Les Roumains de Transylvanie et de Hongrie, o scrisoare adresată lui Scissy, redactorul revistei *Journal* de către Ion Ghica, Paris, 1896.

Dar ar merita să fie semnalate și alte surse pe care De Gubernatis le-a consultat cu siguranță avînd o legătură de prietenie cu V. A. Urechia, care i-a pus la dispoziție toate documentele referitoare la problema românilor din Transilvania, mai ales că a și răspuns la solicitarea acestuia, cînd a fost vorba de memorandiști. Semnalăm aceste documente deosebit de importante, care au fost editate înainte de anul 1898, cînd a fost scris acest studiu:

Memorandul românilor din Transilvania și Ungaria către Maiestatea Sa Imperială și Regală Apostolică Francisc Iosif I, Sibiu, 1892;

Un memoriu politic. Chestiunea Română în Transilvania și Ungaria, Eugen Brote, Vice-președintele Comitetului Partidului Național Românesc din Transilvania și Ungaria, Tipografia *Voința națională*, București, Berlin - în limba germană, Torino - în limba italiană, toate în anul 1895.

Acest studiu asupra României și românilor avea să fie finalizat la Roma în data de 13 iulie 1898 cu anumite **concluzii**.

Lucrarea era dedicată celor trei prieteni pe care îi și nominalizează în prima pagină: V. A. Urechia, Constantin Esarcu și St. Sichleanu.

Faptul că numai cu o lună înainte de a termina acest studiu, pe 8 iunie 1898, a decedat Constantin Esarcu, avea să-i dedice un frumos omagiu spunînd că *Ateneul* a devenit un fel de mausoleu pentru cel care l-a inițiat. Autorul regretă că C. Esarcu nu va primi această carte, „care ar fi putut să-i placă ca o adiere caldă dinspre Italia pe care o iubea și pe care atît de mult a vizitat-o. Pace și binecuvîntare în amintirea lui!”⁹⁸.

Conștient de impactul pe care îl poate avea acest studiu asupra lumii civilizate din Europa, De Gubernatis avea să se întrebe: „Dar această carte a fost ea bine făcută? Cu adevărat am spus despre poporul român tot binele pe care îl gîndesc? Va servi această carte cuiva la ceva? Dorința mea, intenția mea, speranța

⁹⁷ *Ibidem*, p. 296,

⁹⁸ *Ibidem*, p. 298

mea a fost să atrag atenția și stima publicului civilizată european asupra unui nobil popor latin care ține atât de sus și falnic steagul, în timp ce se aud voci răutăcioase din nord, precum rasa latină este terminată și este moartă veșnic. Această sevă puternică care se revarsă pe malurile Dunării latine, nu este un indiciu minunat a unei forțe nemuritoare a rasei noastre latine? Ea este guvernată de un cuminte cavaler din nord. Dar dacă poporul român nu ar fi atât de sfânt, robust, inteligent și generos; și solul atât de bogat, acest miracol care durează de treizeci de ani nu s-ar fi produs... Această carte, dacă o rezumăm, dorește să atragă atenția Occidentului, lumii latine în particular Franței și Italiei, care o vor citi (fiind scrisă în franceză), faptul că există în Orient, care ne este atât de aproape, un mare prinț reformator și creator al unui stat, care a devenit puternic și datorită unui popor cuminte care ascultă de guvernanți în opera de progres spre care tinde”⁹⁹.

Al 12-lea Congres al orientaliștilor de la Roma din 13 octombrie 1899, a fost un alt bun prilej de punere în valoare latinitatea românilor, profund afectată de ultimele conferințe ale istoricului maghiar Ovary, din perioada respectivă.

Angelo De Gubernatis printr-o scrisoare convingătoare redactată cu un an înainte, avea să-i facă propunerea lui V. A. Urechia de a participa la acest congres, care se desfășura sub auspiciile regelui Umberto I-lea și a guvernului Italiei. Simpatia pe care o purta De Gubernatis pentru România l-a determinat să spera ca un număr cât mai mare de intelectuali români să participe la acest congres. Semnatarul scrisorii avea să anticipeze un posibil refuz din partea lui Urechia pe care îl și anticipează, scriind: „La noi nu sînt orientaliști cu adevărat, cunoscători ai limbilor orientale sînt foarte puțini în România. Noi nu putem aduce un minim de contribuție la cunoașterea limbilor orientale”.

Pentru a-l convinge, orientalistul italian avea să vină cu următoarele argumente: „Etnografii și arheologii români au o mulțime de detalii interesante a comunica, pe care Europa le ignoră total, dar în știința comparată a orientului se pot aborda subiecte precum: geografia istorică și istoria civilizațiilor în care se pot face referiri la istoria artei, arhitectura, sculptura, pictura, decorațiunile, miniaturi, toate păstrate în documente prețioase aflate pe teritoriul românesc. Dar și muzica populară și religioasă, au un raport atât de intim cu muzica orientală, pot constitui un câmp de cercetare, care vor fi ascultate cu mare atenție la congresul nostru. Secțiunile congresului vor fi următoarele: Geografie și etnografie orientală; Mitologie; Folclor și istoria religiilor; o secție special rezervată pentru *Grecia și Orientul*, pentru Bizanț și Balcani”.

Astfel avea să-l convingă pe Urechia să participe, oferindu-i un câmp de investigare și cercetare pentru specialiștii din România, avînd astfel sentimentul utilității depline la congres.

Mai mult, De Gubernatis avea să-l îndemne să participe cu un număr cât mai mare de specialiști la acest *Congres de pace luminoasă*. După ce-l asigură că va fi

⁹⁹ *Ibidem*, p. 303.

primit *la Roma cu toată simpatia*, avea să-i comunice și unele facilități: „pe căile ferate italiene și pe căile de navigație, pentru a elimina neplăcerile de la vamă. Toți participanții la Congres vor primi *gratis* toate buletinele și volumele cât și actele emise la Congres. Cotizația de participare va fi de 20 fr., iar pentru doamnele care vor însoții participanții vor beneficia de aceleași drepturi”¹⁰⁰.

Ca urmare a acestei scrisori V. A. Urechia a reușit să convingă 60 de aderenți la congres. În același timp a lucrat și la 3 comunicări pe care intenționa să le susțină la această importantă manifestare științifică de nivel european.

Dar proiectul de a depune în mod solemn o coroană de bronz la picioarele Columnei lui Traian, a fost inițiat de Urechia pe când era în Norvegia fiind într-o companie selectă de personalități române din care nu lipseau Petre Grădișteanu și lancu Poenaru-Bordea. Au convenit să se facă o subscriere publică, prezentând coroana ca pe un omagiu adus împăratului Traian, din partea națiunii române. Sculptorul a fost ales în persoana artistului venețian Ettore Cadorin, stabilit în România. Dar entuziasmul ce-l caracteriza pe Urechia avea să-l determine să propună lui De Gubernatis o: „Expoziție vie de țărani români din diferite provincii locuite de români, toți în costumul lor minunat”¹⁰¹.

La această propunere De Gubernatis avea să răspundă cu același entuziasm: „Dragul meu și incomparabil prieten, aveți cu adevărat idei luminoase și entuziasmul vostru este de o fecunditate foarte puternică. Gădesc proiectul vostru admirabil. Ați intuit bine că voi fi alături la acest proiect cu toată inima. Cel mai bun mijloc de afirmare ar fi ca Badea Cârțan să fie în capul acestei mici armate de pelerini costumați în portul național”.

Acest proiect generos a fost anulat din lipsa fondurilor, ca și cel ce viza un cor de 30 de cîntăreți care se preconiza să dialogheze cu un alt cor italian pentru a se putea percepe de cei peste 500 de congresmeni asemănarea de limbă. Din fericire coroana din bronz era gata și fusese expusă în vitrina magazinului de muzică de la parterul Hotelului Continental.

V. A. Urechia a fost nevoit să plece cu o lună înainte la Roma pentru a obține toate aprobările necesare acestei manifestații la *Columna lui Traian*. Peste tot a fost susținut de prietenul său De Gubernatis, care l-a însoțit și la audiența oferită de primarul Romei, Galuppi, care și-a declinat competența acestei aprobări, indicînd politicos o solicitare adresată guvernului. Intervenția la Ministru Instrucțiunilor Publice, dr. Baccelli a fost un bun prilej ca Urechia să fie însoțit de doi senatori filoromâni și de nelipsitul De Gubernatis. În final ministrul Baccelli a avizat favorabil solicitarea, dar mai mult, a promis că va fi prezent la manifestare. O afirmație semnalată cu plăcere de Urechia, confirma atmosfera caldă cu care a fost primit de

¹⁰⁰ V. A. Urechia, *Dare de seamă, Festivitatea Română de la Roma, XII octombrie 1899*. București : Inst. de Arte grafice ; Ed. „Minerva”, 1899, p. 9.

¹⁰¹ *Ibidem*, p. 11.

ministru: „Unde se adună românii nu poate lipsi guvernul Romei”¹⁰².

Festivitatea depunerii coroanei de bronz la baza *Columnei lui Traian* din ziua de 12 octombrie 1899, avea să fie un succes pentru delegația română în frunte cu V. A. Urechia. La venirea ministrului un cor a intonat aria *Ginta Latină* pe versurile lui Vasile Alecsandri, premiate la Montpellier, muzica de Marchetti. Coroana a fost depusă de Badea Cârțan la baza Columnei, la sugestia lui De Gubernatis, după care au urmat discursurile.

Dar cu două zile înainte, pe 10 octombrie, un alt succes al delegației noastre la Congres a fost concertul oferit celor 600 de congresmeni și elitei societății din Roma, în sala Umberto I-lea, susținut de solista româncă Carlotta Leria, fiind acompaniată la vioară de Duse și Emma Mettler la pian. V. A. Urechia avea să mărturisească recunoștința celor care au făcut posibil acest concert, care s-a bucurat de un mare succes. Este nominalizată în primul rînd regina Elisabeta, considerată *marea protectoare a artei române* și Tache Ionescu la acea dată Ministrul Instrucțiunilor Publice, care au îndemnat pe solista Operei, Carlotta Leria să vină la Roma special pentru acest concert¹⁰³.

Ne putem imagina cît de satisfăcut putea să fie Angelo De Gubernatis de succesul repurtat de delegația română la Congres, pe lîngă remarcabilele comunicări susținute de specialiștii noștri.

Acest remarcabil savant italian, care a fost **Angelo De Gubernatis** poate constitui un exemplu de loialitate în prietenia și susținerea cauzei românești în Europa și merită subliniat entuziasmul acestuia pentru tot ce reprezenta latinătate reflectată sub ori ce formă: limbă, port, obiceiuri, cîntece, jocuri, monumente etc. Respectul pe care îl manifesta pentru personalități deosebit de erudite precum B. P. Hasdeu, sau față de talentul manifestat de Elena Ghica (Dora d'Istria) în abordarea complexă a unui domeniu dificil precum studiul comparativ în cercetarea orientalismului, și nu în ultimul rînd prietenia sinceră și devotată arătată față de V. A. Urechia, care reprezenta în sensul cel mai curat mișcarea națională a românilor pe fondul latinității, merită toată admirația și recunoștința noastră.

¹⁰² *Ibidem*, p. 19.

¹⁰³ *Ibidem*, *op.*, *cit.*, pag. 70.

CZU 336(498)(091)

SIMPOZIONUL DE ISTORIE ȘI CIVILIZAȚIE BANCARĂ
„CRISTIAN POPIȘTEANU”, Ediția a XXII-a, București, 7 mai 2014

The SYMPOSIUM of HISTORY and BANKING CIVILIZATION, „CRISTIAN
POPIȘTEANU”, Edition XXII, Bucharest, May 7, 2014

RADU MOȚOC

Abstract: *The symposium was devoted to Cristian Popișteanu, a journalist and a historian, being paid tribute to those who knew him and worked with him.*

The views expressed by the word were under the sign of «round table» moderated by Cristian Paunescu. The speakers emphasized the complexity of the character of Cristian Popișteanu which he left many scientific papers and memories. Reverential volume written by the Cultural Foundation Magazin Istoric has published more than 100 memories, dedications and signatures of national and international personalities.

Key words: *a journalist, a historian, complexity of the character, scientific papers and memories, national and international personalities.*

Ediția din anul acesta a fost consacrată ziaristului și istoricului **Cristian Popișteanu**, fondatorul „Magazinului Istoric”, care în anul 1993 avea să-l întrebe pe guvernatorul BNR: „Credeți că publicul din România are vreo șansă să înțeleagă activitatea bancară după 40 de ani de cultură de altă natură ?”¹.

Această provocare a dat naștere unei colaborări culturale între BNR și *Magazinul Istoric*, concretizată prin simpozioane care se desfășoară anual începând cu anul 1993.

Anul acesta se împlinesc 134 de ani (aprilie 1880) de când I. C. Brătianu a depus în Parlament proiectul *Legii constitutive a Băncii Naționale a României*, aplicînd deviza politică economică națională „prin noi înșine”².

În cuvîntările de deschidere a simpozioanelor, guvernatorul BNR, acad. Mugur Isărescu, cu multă eleganță amintește de fiecare dată despre preocupările instituției pe care o conduce, legate de acțiuni culturale care au marcat un sprijin constant și divers avînd un statut de mecenat. Merită a fi amintite doar cîteva din aceste activități recente:

Inaugurarea statuii lui *Eugeniu Carada*, fondatorul Băncii Naționale. Prima statuie ridicată în anul 1924, care îl reprezenta pe E. Carada, a fost opera sculptorului

¹ *Simpozionul de istorie și civilizație bancară „Cristian Popișteanu”,* București, 25 aprilie 2012. Cuvîntul de deschidere al acad. Mugur Isărescu, Guvernator, BNR, pag. 11.

² *Simpozionul de istorie și civilizație bancară „Cristian Popișteanu”,* București, 29 aprilie 2013. Cuvînt de deschidere al acad. Mugur Isărescu, pag. 8

Ernest Dubois, fiind distrusă de autoritățile comuniste în anul 1953³.

Achiziționarea și restaurarea conacului care a aparținut lui Mihai Oromolu, guvernator al BNR în perioada 1922 - 1926. Conacul se află în localitatea Păușești - Măglași din județul Vâlcea, fiind o lucrare rezidențială rurală proiectată de arhitectul Petre Antonescu în stil neoromânesc, avînd elemente specifice culorilor olteneste⁴.

Înființarea *Muzeului Tezaurului de la Mănăstirea Tismana*, unde în anul 1944 a fost adăpostit într-o peșteră tezaurul Băncii Centrale a Poloniei alături de tezaurul BNR⁵.

Simpozioanele din perioada 2012 - 2013 au abordat subiecte deosebit de interesante, care au constituit o colecție remarcabilă de volume din care merită a fi semnalate cîteva din aceste comunicări:

- *Considerații privind marea criză economică din 1929-1933* – Acad. Mugur Isărescu și Mihaela Tone.
- *Consilieri străini la BNR* – Cristian Păunescu.
- *Trei povești adevărate despre aur: Tezaurul de la Moscova, o istorie neterminată; Aurul polonez, o istorie terminată și cu final fericit; Operațiunea Neptun (Mănăstirea Tismana), o decizie înțeleaptă* – Acad. Mugur Isărescu.
- *Despre aur și valoarea cunoașterii resurselor minerale naționale* – Emil Constantinescu.
- *De la bimetalism la monometalism, sistemul monetar al României* – dr. Brîndușa Costache și dr. Nadia Manea.
- *Tezaurul de la Moscova între legendă și adevăr* – Ion Bistreanu.
- *Sovieticii despre aurul românesc* – Cristian Păunescu.
- *Povestea aurului de la Tismana* – Gheorghe Birău.
- *Emisiuni monetare din aur ale Băncii Naționale* – Cristian Ciornei.
- *Politica Băncii Centrale privind achiziția de aur* – Lucian Croitoru.

Anul acesta, simpozionul a fost consacrat în totalitate personalității ziaristului și istoricului Cristian Popișteanu, fiind omagiat de cei care l-au cunoscut și au colaborat cu el.

Luările de cuvînt au fost sub semnul unei „mese rotunde” moderate de Cristian Păunescu și-au scos în evidență complexitatea acestui personaj, care a lăsat în urma lui pe lîngă lucrări științifice și foarte multe amintiri. Volumul omagial redactat de *Fundația Culturală Magazin Istoric* a publicat peste 100 de amintiri, dedicații și semnături ale unor personalități naționale și internaționale.

Printre cei care au mărturisit impresii legate de cel omagiat este și istoricul Radu Florescu, profesor la Boston College (USA): „În această vreme, *Magazinul Istoric* reprezenta pentru mine, un român venind de dincolo de hotare, o legătură aproape unică amintind istoria țării mele așa cum am învățat-o la Liceul „Titu Maiorescu” între cele două războaie. Eram în special interesat în memoriile publicate de Cristian ale

³ *Simpozion 2012*, pag. 9.

⁴ *Ibidem*, pag. 11.

⁵ *Ibidem*, pag. 10

unor personalități din epoca interbelică, cum ar fi Marghiloman, Martha Bibescu, Titulescu și alții, personalități puțin cunoscute de public în perioada comunistă⁶.

Cei care au luat cuvîntul la acest simpozion, aducînd un omagiu lui Cristian Popișteanu, sînt: acad. Mugur Isărescu; acad. Dan Berindei, Radu Varia, acad. Răzvan Theodorescu, Mihnea Constantinescu, Cristian Păunescu, Marian Ștefan și Dorin Matei.

A fost vernisată și o expoziție cu mărturii legate de Cristian Popișteanu din colecția Sorin Buică.

Premiile *Fundației Culturale Magazin Istoric*, ca în fiecare an, sînt acordate unor lucrări științifice selectate de fundație și recompensate de diverse societăți comerciale care sponsorizează individual cele 16 lucrări din acest an. Fiecare premiu are o denumire a unei personalități de primă mărime în istoriografia romînească. Dintre lucrările premiate care au apărut în anul 2013 semnalăm cîteva:

Premiul „Nicky Chrissoveloni”: *Prizonieri de război romîni în Uniunea Sovietică. Documente 1941- 1956* – Coordonator Vitalie Văratîc.

Premiul „Grigore Gafencu”: *O istorie în date a exilului și emigrației romînești (1949-1989)* – Dumitru Dobre.

Premiul „Gh. I. Brătianu”: *Academia română și Casa regală a României. Două destine paralele 1866-1948* – Studiu introductiv acad. Păun Ion Otîman, note biografice și selecția textelor de dr. Dorina Rusu.

Premiul „Virgil Cîndea”: *Dicționarul zugravilor de subțire, monahi și mireni* – Olga Greceanu.

Premiul „G. M. Cantacuzino”: *Palatul Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale și personalități din lumea constructorilor* – Nicolae Șt. Noica.

Premiul „Ion Nistor”: *Canalul morții. Martor* – Valentin Hossu-Longin.

Premiul „Dimitrie Onciul”: *Ioan Basarab, un domn romîn la începuturile Țării Românești* – Matei Cazacu și Dan Ioan Mureșan.

Ultimul număr din „Magazinul Istoric” apărut în mai 2014 abordează o tematică pe cît de interesantă pe atît de actuală:

Rusia – Ucraina. Istoria unei relații – Ion Bistreanu

Hanatul tătar din Crimeea – Tasin Gemil.

Avea lui Carol I (Cu accent pe acțiunile de binefacere) – Ion Bulei

Războiul de independență-ecouri italiene – Francesco Guida

Mareșalul Ion Antonescu se adresează muncitorilor de 1 mai 1943 – Valeriu Rîpeanu.

Detronarea lui Cuza – Dionisie V. Craifaleanu

Monumentul Ion C. Brătianu din București – Cezar Petre Buiumaci⁷.

Acest simpozion s-a încheiat cu un recital susținut de „Pro Arte”, care a interpretat două lucrări de Joseph Haydn și Ludwig van Beethoven. Acest trio fondat în anul 1978 este compus din trei membri ai Filarmonicii „George Enescu”: violonista Anda Petrovici, violoncelistul Marin Cazacu și pianistul Nicolae Licareț.

⁶ Fundația Culturală Magazin Istoric, *În memoriam Cristian Popișteanu*, București, 2000, pag. 15

⁷ *Magazin Istoric*, mai 2014.

CZU 27-56(478)

CHESTIUNEA CALENDARULUI „ÎNDRAPTAT” DIN BASARABIA ÎN ATENȚIA SFÂNTULUI SINOD DE LA BUCUREȘTI

THE ISSUE OF THE CALENDAR „STRAIGHTEN” TO THE ATTENTION OF THE SAINT SYNOD IN BUCHAREST

Preot VASILE SECRIERU

Abstract: *The introduction of straightened calendar in Bessarabia was one of the most difficult problems of the ecclesiastical authorities in 1924 of the 20th century. The Bessarabia press, especially the one printed in the Russian language, reacted swiftly against the introduction of the new calendar in the Church. The reactions are produced, first of all, the ignorant and faithful conservative mass up to fanaticism - „new style” represent the betrayal of true faith. The believers would have reacted differently if he had been „subjected to” a propaganda smart catechist. Priesthood and secular press did not showed convinced of the justness of the appeared „stylist” movements. Even churches aren’t looked more responsive, they have vehemently opposed the introduction of the straightened calendar, provoking the „stylist” movement. They came into open conflict with Archbishop Gurie Grosu, who fight for the unity of the Church and the Holy Synod of the Romanian from Bucharest.*

Key words: *straightened calendar, „stylist” movement.*

Una dintre cele mai dificile probleme, de după anul 1924, a fost cea a introducerii calendarului „îndreptat” în Basarabia. În Biserică, noul calendar a fost acceptat, îndeosebi în Moldova și Basarabia, mult mai greu, rămânând, pentru un timp îndelungat, una dintre cele mai spinoase chestiuni cu care avea să se confrunte autoritatea bisericească.

Presa bisericească dar și cea laică din Basarabia, mai ales cea tipărită în limba rusă, a reacționat prompt împotriva introducerii noului calendar în biserică.

Aceste reacții reflectă dificultățile cu care erau confruntate autoritățile bisericești și civile din Basarabia în problema introducerii calendarului „îndreptat”. Ele se produceau, în primul rând, în masa credincioșilor ignorantă și conservatoare pînă la fanaticism, în ochii căreia „stilul nou” reprezenta trădare credinței adevărate, o cedare în fața Apusului. Credincioșii ar fi reacționat altfel dacă ar fi fost „supuși” unei propagande catihetice inteligente. Dar, acest lucru era dificil de realizat.

Preoțimea dar și presa laică nu s-au arătat convinse de justetea și oportunitatea acestei schimbări, mai mult chiar, după o serie de date, s-au înregistrat cazuri cînd unii clerici s-au erijat în conducători de mișcări „stiliste”. Astfel, se prezenta situația în rîndul creștinilor mai puțin instruiți, dar nici păturile culte nu se arătau mai receptivă.¹

O parte dintre preoți, care făceau parte din *Uniunea clericilor ortodocși din Basarabia*, s-au opus vehement introducerii calendarului „îndreptat”. Ei au intrat în conflict deschis chiar cu arhiepiscopul Gurie Grosu, care, pe tot parcursul păstoriei sale, a luptat pentru unitatea bisericii române, pledînd pentru introducerea noului calendar în biserica din Basarabia. Despre arhiepiscopul Gurie avea să spună, mai târziu, că „a vîndut stilul vechi”.

Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Chișinăului, în sesiunea din 8-10 decembrie 1925, a adoptat hotărîrea de a trimite la București o delegație oficială, compusă din preoții Ioan Andronic și Pavel Guciuja și din mirenii Teodor Neaga, Pavel Latoțchi și Victor Mateevici, care trebuia să prezinte Sfîntului Sinod, ce urma să se întrunească în sesiunea ordinară de iarnă, un memoriu în care se cerea revenirea la „stilul vechi”. Acest demers al delegației Adunării Eparhiale de la Chișinău pe lîngă Sfîntul Sinod, întrunit în sesiunea din decembrie 1925, nu va obține cîștig de cauză.²

Patriarhul Miron Cristea, ca răspuns la adresele arhiepiscopului Gurie cu numărul 11491 și 15133/925, prin care se comunica Sfîntului Sinod greutățile ce se întîmpină în eparhie la aplicarea calendarului „îndreptat”, a trimis o hotărîre a Sfîntului Sinod, din data de 19 decembrie 1925, „obligatoare pentru toți clericii și pravoslavenicii din Țara noastră”. Arhiepiscopul Gurie, prin *Cartea pastorală despre calendarul îndreptat*, chema pe toți clericii să treacă la calendarul „îndreptat”.³

Chestiunea calendarului „îndreptat” din Basarabia a fost mereu în atenția Sfîntului Sinod de la București. Astfel, în ședința Sfîntului Sinod din data de 28 noiembrie 1934, Patriarhul Miron Cristea a dat citire adresei înregistrată la Nr. 1412/934, a Ministerului Armatei, prin care a cerut să fie luate măsuri contra propagandei stilștilor și bapțiștilor din Basarabia. Mitropolitul Gurie, în alocuțiunea sa, a arătat „că cei ce-au făcut propagandă în Basarabia pentru vechiul calendar, au fost acei preoți hirotoniți de episcopul Sefafim din Viena și care au fost trimiși în Moldova dintre Prut și Nistru”. Acești preoți au fost aterisiți, dar ei, totuși, au continuat opera lor distructivă nestingheriți de nimeni. Autoritățile administrative și polițienești nu au reacționat în nici un fel pentru a-i împiedica să mai slujească prin case particulare transformate în capele.

În urma discuțiilor, la care au participat: Patriarhul Miron, Episcopii – Lucian al Romanului, Ghenadie al Buzăului, Grigore al Aradului și Titu Târgovișteanul, Sfîntului Sinod a hotărît: „1. Adresa Ministerului Apărării Naționale se va comunica tuturor Chiriarhilor basarabeni, spre a lua măsurile cerute de împrejurări, pentru contra propagandă intensivă, împotriva stilștilor și sectanților. 2. Se va interveni la Ministerul de Interne și cel de Culte, cerîndu-se să dea tot concursul PP.SS. Chiriarhi basarabeni, pentru stăbilirea relelor menționate în adresa Ministerului Apărării Naționale Nr. 2911/934, aceasta fiind în interesul nu numai ai Bisericii, dar chiar al siguranței Statului”.⁴

Sfîntul Sinod, în anul următor, 1935, revine la mișcarea stilistă din Basarabia. În cadrul ședinței din 3 decembrie 1935, episcopul Vasile al Caransebeșului, raportorul comisiei pentru doctrină și viață religioasă, a dat citire referatului co-

misiiei mișcării stiliste din Basarabia și în special cea din Albineți, înregistrată sub Nr. 247/935. Comisia a propus: 1) A ruga ierarhii în ale căror eparhii sunt stiliști să utilizeze exclusiv mijloace duhovnicești pentru reducerea acestora pe calea adevărată, renunțând la mijloacele de constrângere cu ajutorul autorităților civile. 2) „Pe cât este posibil, preoții din parohiile basarabene cu stiliști să ia legătura cu preoții din Moldova, care au obținut rezultate frumoase în jurul reducerii rătăciților stiliști la matcă și să întrebuițeze același metode ca aceștia la combaterea stilismului.” 3) Rezultate pozitive ar da misiune religioase bine organizate, cu slujbe în sobor însoțite de predici și conferințe lămuritoare asupra calendarului îndreptat. 4) Să se ceară și concursul intelectualilor laici în combaterea acestui rău. Mitropolitul Nicodim al Moldovei și Sucevei a arătat cum pe cale pașnică, fără constrângere polițienească, s-a ajuns la împuținarea stilismului în parohiile din Moldova. Mitropolitul Gurie al Basarabiei a expus rolul pe care îl pot avea intelectualii în combaterea stilismului.

În urma discuțiilor ce s-au purtat, s-a decis: 1) Sfântul Sinod recomandă chiri-arhilor în ale căror eparhii sînt stiliști să intensifice propaganda pentru readucerea acestor rătăciți la matcă, întrebuițind exclusiv mijloace duhovnicești, renunțându-se la constrângerea prin ajutorul forței publice. 2) Preoții din parohiile stiliste, vor fi îndrumați să pună cât mai mult tact pastoral și iubire creștinească în opera lor de stopare a stilismului. 3) Chiriarii basarabeni se vor informa despre metodele de stîrpire a stiliștilor în parohiile din cuprinsul Mitropoliei Moldovei și Sucevei și le vor aplica în eparhiile lor. 4) În părțile contaminate de stilism se vor trimite de la centru misiuni religioase, care prin oficierea de slujbe în sobor, predici și conferințe, să clarifice și să îndrepte pe cei rătăciți. 5) Ierarhii vor cere și concursul intelectualilor laici din parohii în vederea combaterii acestei rătăcirii. 6) Prevederile de mai sus vor fi comunicate Guvernului, rugîndu-l să ia măsurile necesare, ca „atît corpul profesoral și învățătoresc din orașe și comunele rurale, cît și celelalte autorități ale Statului să dea tot concursul preoților pentru combaterea stilismului”. Același Raportor, Vasile al Carabușului s-a referit verbal asupra adreselor Ministerului Cultelor înregistrate cu Nr. 1286, 1288/935, prin care se arăta cum chiar unii preoți din Basarabia au îndemnat poporul să țină vechiul calendar, iar cu adresa înregistrată la Nr. 1289/935, a adus la cunoștință propaganda ierarhilor se afla sub conducerea lor canonică și care au făcut propagandă tot pentru vechiul calendar.⁵

Din sumarul ședinței Sfîntului Sinod, din data de 16 martie 1936, aflăm că s-a dat citire referatul comisiei asupra chestiunii stiliste din Basarabia, ridicată de episcopul Tit al Hotinului, prin adresele Nr. 2631, 1173, 287, 1007/936 ș.a. Comisia a propus ca Sfîntul Sinod să-și însușească memoriul episcopului Tit al Hotinului, înregistrat sun Nr. 485/936. După ce a citit memoriul său, episcopul Tit a Hotinului a încheiat arătînd că Statul a cerut, chiar din anul 1918, Bisericii să îndrepte calendarul, iar Sfîntul Sinod îi răspunsese că „chestiunea încă nu e coaptă”, iar „lumea nu este încă pregătită pentru schimbare”.

Mitropolitul Gurie al Basarabiei a informat Sfîntul Sinod despre măsurile luate pentru a se respecta calendarul îndreptat în Arhiepiscopia Chișinăului, precum

și cele pentru oprirea preoților hirotoniți de episcopii ruși de peste hotare. Sfântul Sinod a primit propunerea comisiei și a hotărât: 1. Sfântul Sinod își însușește memoriul întocmit de episcopul Tit al Hotinului privind chestia stilistă, împreună cu propunerile sale; 2. Acest memoriu se va înainta Ministerului de Culte și celui de Interne, cerându-le să ia măsurile necesare pentru: a) să înceteze teroarea; b) să fie restabilite legile de apărare a Sfântului și indivizilor suspendate de Ministerul Internelor; c) să se „execute mandatele de arestare împotriva călugărilor vagabonzi și preoților turburători streini”; d) să asigure ordinea și autoritatea în Stat; e) dacă Guvernul nu va lua măsurile cerute de Sfântul Sinod, atunci acesta din urmă este „nevoit a da deslegare Episcopilor din Eparhiile de stiliști să procedeze în așa fel ca Biserica să nu se divizeze din cauza calendarului”. 3. Sfântul Sinod va emite o Carte Pastorală pentru Moldova, Bucovina și Basarabia că „la calendarul vechi nu se mai revine”. 4. Sfântul Sinod face apel la șefii partidelor politice să nu mai speculeze chestiunea stilistă în propagarea electorală, deoarece acest fapt „constituie cea mai puternică sursă de agitații stiliste”⁶

La data de 7 octombrie 1936, patriarhul Miron Cristea a anunțat membrii Sfântului Sinod că motivul, pentru care i-a convocat la ședință, a fost problema stilistă. Guvernul s-a convins că mișcarea stilistă a fost nu numai o problemă a Bisericii ci și a Statului, adică ordinea și siguranța lui. Biserica, încă de la începutul provocărilor stiliste, i-a arătat că au fost alimentate și conduse de către cetățeni străini. Aceasta s-a dovedit odată cu arestarea capilor stiliști. S-a constatat faptul că s-a atacat din patru părți: 1. din partea spionajului sovietic, ai cărui agenți au cucerit Basarabia și ațâțat populația și sub latura bisericească a calendarului; 2. din partea Sinodului rus de la Karlovitz din Iugoslavia, care era compus din ierarhi ruși refugiați din Imperiul rus, în frunte cu arhiepiscopul Anastasie al Basarabiei, care n-a dorit să recunoască unirea Basarabiei cu România; 3. din partea episcopului rus Serafim de la Viena; 4. în „al patrulea rând s-a văzut mâna Ungurilor”.

În urma acțiunilor energice ale Ministerului de Interne, au fost arestați frunții mișcării stiliste: Climovici, 31 călugări, 57 călugărițe și surori. De comun acord cu jandarmeria, s-a decis ca călugării agitatori, după ce vor ispăși pedepsele, date de organele civile, vor fi internați, călugării la Schitul Iezerul și Mănăstirea Cheia, iar maicile la Schitul Barbu din Buzău. Chestiunea pe care Sfântul Sinod a fost chemat să o rezolve a fost întreținerea lor pe tot timpul internării. În al doilea rând, Sfântul Sinod a stabilit acțiunile care trebuiau întreprinse în locurile de unde au fost ridicați capii stiliști. Acolo trebuiau organizate misiuni religioase venite de la centrul eparhiei, iar locuitorii fiind tratați cu multă blîndețe și tact pentru readucerea lor în sânul bisericii.⁷

După tentativa nereușită de a reveni la „stilul vechi” pe cale legală, tulburările în tagma preoțească s-au domolit, cel puțin în straturile de sus ale acesteia. Aceste tulburări au continuat însă pînă în 1935-1936, în multe zone din Basarabia și sub diverse forme. Anii de vîrf ai tulburărilor „stiliste”, în Basarabia, par a fi fost anii 1929-1930.⁸

Aceste tulburări aveau să înceteze odată cu neutralizarea forțelor conservatoare, nu atît prin forță, cît prin desfășurarea unui proces natural. La un moment

dat, promotorii acestora s-au confruntat cu credincioșii, în rîndul căror aveau să se producă schimbări de mentalitate, în favoarea calendarului „îndreptat”⁹

Mișcarea stilistă revine în atenția Sfîntului Sinod în decembrie 1938. Inspectoratul General al jandarmeriei a dat un tablou statistic al mișcării sectelor pe primul semestru al anului 1938, din care s-a constatat că aproape tot numărul de stiliști provin din cele două eparhii basarabene: Arhiepiscopia Chișinăului și Episcopia Cetatea Albă-Ismaïl. După lămuririle oferite de P.S. Locotenent Arhiepiscop Efrem Tighineanu și P. S. Episcop Dionisie al Cetății Albe-Ismaïl, s-a hotărît: „Sfîntul Sinod invită pe PP. SS. Chiriarhi basarabeni de Chișinău și Cetatea Albă-Ismaïl să înceapă o campanie riguroasă pentru combatere rătăcirii stiliste, obligînd pe preoții basarabeni să activeze intens pentru clasificarea credincioșilor și convingerea lor de a intra în ascultarea dispozițiilor Sfîntului Sinod. Acolo preoții unde vor fi dovediți de rea credință și lipsă de activitate pentru combaterea stilismului, să ia măsurile disciplinare cele mai severe împotriva lor aplicîndu-li-se după caz și gravitatea abaterii constante personal de chiriarh, suspendări temporale și chiar înlocuiri cu elemente capabile”¹⁰

După mai mult de un deceniu de la introducerea „stilului nou”, se putea vorbi de un „triumf al acestuia”. În timpul sărbătorilo pe „stilul nou”, bisericile erau pline cu credincioși. Foștii „lideri” stiliști din rîndul preoțimii își recunoscuseră rătăcirea. Din Basarabia au dispărut și acele nuclee izolate, care în alte părți ala României s-au format pe atunci și au rezistat pînă în zilele noastre.

Odată cu ocuparea Basarabiei de către Uniunea Sovietică, în anul 1940 și apoi în 1944, a revenit în atenția credincioșilor de aici și problema „stilului”, inițial ca un instrument de propagandă în favoarea regimului, iar mai apoi ca unul de diversiune politică și de separatism „provincialist”.¹¹

În final, putem afirma că Sfîntul Sinod de la București, autoritatea superioară a Bisericii Ortodoxe Române, a depus eforturi susținute în vederea rezolvării problemelor cu care s-au confruntat creștinii ortodocși din Basarabia, inclusiv și mișcarea stilistă.

Referințe bibliografice

1. BUZILĂ, Boris. *Din istoria vieții bisericești din Basarabia(1812-1918; 1918-1944)*. București : Ed. Fundației Culturale Române ; Ch. : Știința, 1996, pp. 216-220
2. BUZILĂ, Boris, ref. 1, pp. 222-223
3. *Luminătorul*. 1926, nr.1, pp. 2-4
4. *Biserica Ortodoxă Română* (în continuare B.O.R.), București 1935, nr. 7-8 din iul.-aug., p. 125
5. *B.O.R.* 1936, nr. 5-6, pp. 28-29
6. *B.O.R.* 1936, nr. 9-10, pp. 46-47
7. BUZILĂ, Boris, ref. 1, p. 225
8. *B.O.R.* 1938, nr. 11-12, p. 82
9. BUZILĂ, Boris, ref. 1, p. 221

CZU 37 (478)(091)

**ЖЕНСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ БЕССАРАБИИ КАК КУЛЬТУРНЫЙ
ФЕНОМЕН (I половина XIX века)**

К 175 – летию открытия женских учебных Заведений

WOMEN'S EDUCATION OF BESSARABIA AS A CULTURAL PHENOMENON
(1st half of the 19th Century)

a 175-year anniversary of the opening of women's educational institutions

Т. КОТЫЛЕВСКАЯ

Abstract: *Progressive representative of Bessarabian society always have recognized women's education as a universal value, considering it as a way to enter the world of culture and science. In 20-40 years of the 19th century began to be opened Lancasterian schools, in which were opened classes for girls. A special contribution had Gheorghe Asachi - the writer, who argued that women's education should be provided by law and shall be under the state control. He tried to enforce an order of the Organic Regulation and to raise women's education in the Principality of Moldova to the level of Western Europe.*

Key words: *women's education as a universal value, Lancasterian schools, classes for girls, law, state control.*

Женское образование в Бессарабии – часть нашей истории, которая отражает культурный уклад в стране, бессарабский менталитет и даже проблемы сегодняшней педагогической практики (которая стала нишей для женской профессии). В этой связи представляет интерес исторический экскурс в теорию и практику женского образования в Республике Молдова, что поможет современной школе использовать все самое ценное в данном опыте и не растерять, а возродить культурные традиции, связанные с воспитанием и обучением девочек в учебных заведениях Бессарабии I половины XIX века.

Возникает вопрос: «Когда же начинает развиваться женское образование в Бессарабии как объективный культурный феномен с формально-исторической точки зрения и каковы его истоки?».

В историко-педагогических источниках XV – начала XIX века фактически нет данных о том, что в Молдавии девушки получали образование в школах. В условиях господства церкви, османского ига и бесправия женщин тормозилось культурное развитие страны и развитие женского образования, в частности. «Дочери бояр» получали образование в домах своих родителей, реже в женских монастырях и учебных заведениях Западной Европы.

Знатные семьи, приглашали в дома наставниц (бессарабцы называли их «даскалицы») для своих дочерей, которые обучали их грамоте, чтению и ху-

дожественному рукоделию. Круг грамотных и образованных женщин состоял в основном из представительниц привилегированных сословий. Следует отметить, что такое домашнее воспитание было значительным явлением до начала XIX века, да и несколько позже. Тем не менее, нельзя обойти молчанием тот факт, что на протяжении столетий женское образование развивалось в рамках свободного семейного воспитания. Так образованными женщинами в XV – начале XVII вв. были Елена Стефановна (Волошанка), дочь молдавского господаря Стефана III, супруга молдавского господаря Петра Рареша Елена, которая по своей воспитанности и образованности превосходила всех жён молдавской эпохи того времени, дочь молдавского летописца Григорие Уреке-Антимия, дочери господаря Василия Лупу – Мария и Руксандра, Мария Кантемир, дочь государственного деятеля Молдовы Дмитрия Кантемира и др.

Дочери богатого боярского сословия намного реже получали образование в женских монастырях – Хороднике (упомянут в грамоте от 15.06.1439 г.) и Сокола (упомянут в грамоте от 12.04.1583 г.). Возможно в этих монастырях обучались способные девушки из простых семей, которые впоследствии становились воспитательницами («даскалицами») в семьях господарей и бояр. Например, в семье господаря Молдавии Николая Маврокордата служила даскалицей «госпожа Смаранда», которая воспитывала и обучала грамоте его дочь, а её духовным и педагогическим наставником являлся патриарх Христиану Нотаре.

Для развития бессарабской культуры необходимо было просвещение всех слоёв общества и в организации образования ясно просматривались следующие основные тенденции: наблюдались слабые попытки построить систему образования, ориентированную на модель педагогики свободы, ведущей целью которой является научение и приучение воспитанника быть свободным и нести ответственность за свою жизнь, за выбор духовных ценностей; предпринимались активные действия со стороны государства по созданию традиционной модели системы образования в рамках определённой идеологии – модели систематического академического образования как способа передачи молодёжи универсальных элементов культуры прошлого. В этом случае воспитание осуществлялось как оперирование природой человека и манипулирование его действиями.

В соответствии с концепцией традиционализма образовательная система должна была решать задачу формирования базовых знаний, умений и навыков на основе сложившейся историко-культурной и национальной традиции Бессарабии.

В I половине XIX века на фоне возрождения культуры и просвещения женское образование укрепляет свои позиции в Бессарабском крае: расширяется книгопечатание, открываются публичные библиотеки; в сложных условиях формируется просветительская идеология писателей, общественных деятелей, интеллигенции; развивается искусство (театральное, музыкальное и т. д.), происходит эволюция школы и педагогической науки, формируется

система государственного и частного образования, ещё сохранившая традиции сословного образования.

Конкретная историческая обстановка, влияние просветительской идеологии Западной Европы, Дунайских княжеств, России, активная педагогическая деятельность Г. Асаки (1788-1869) в Молдавском княжестве, который считал школу основным учреждением, предназначенным для воспитания и образования молодежи – все это оказало влияние на некоторые особенности становления и развития школьной системы образования в Бессарабии, в том числе и женского. Мы считаем, что особый интерес представляет организаторско-педагогическая деятельность Г. Асаки в области женского образования, которое, по его мнению, должно быть предусмотрено законом и взято под контроль государства. Поэтому он стремился претворить в жизнь предписание Органического Регламента и поднять женское образование в Молдавском княжестве на уровень стран Западной Европы. Впервые в данном Регламенте были учтены проблемы образования девушек. Статьей узаконивалось учреждение «института для воспитания 50 дочерей и сирот государственных сановников». В ноябре 1834 г. в Яссах при монастыре св. Ильи состоялось торжественное открытие школы для девочек с трехгодичным сроком обучения. Было принято 70 учениц (дочери бояр и горожан), которым предстояло изучить «чтение, письмо, катехизис, арифметику», а также рукоделие. В 1836 г. обучение девочек продлили еще на год, четвертый, названный «политехническим», усилив практическую направленность процесса образования. Следует подчеркнуть, что это была первая в Молдавском княжестве государственная школа для девушек.

В образовательной системе Бессарабии победили традиционалисты, которые видели главную роль образования в сохранении и передаче молодому поколению элементов культурного наследия восточной и западной цивилизации, которая прошла долгий и противоречивый путь. Традиционная система построения образования явно вводила особые нормы и требования для женского образования: открытие пансионов и училищ закрытого типа, раздельное обучение мальчиков и девочек, специфические учебные планы и программы, целью которых было обучение всем правилам доброго воспитания, благонравия, светского обхождения и учтивости, знание домостроительства (ведение домашнего хозяйства) и рукоделия. Женское образование Бессарабии можно рассматривать как социокультурное явление, которое находилось в центре внимания государства, всех общественных институтов, общественности и делало первые шаги по созданию системы образования. Следует отметить, что прогрессивные представители бессарабского общества признали женское образование в качестве общечеловеческой ценности, рассматривая его как способ вхождения человека в мир культуры и науки. В 20-40-е гг. XIX в. начали открываться многообразные женские школы: ланкастерские школы (классы), епархиальные женские училища, закрытые пансионы благородных девиц, женское уездное училище.

Изучение и анализ историко-педагогической литературы [1-6] позволил нам представить процесс открытия и распространения женских школ в Бессарабии, показать особенности функционирования этих школ и объективные трудности, с которыми сталкивались их руководительницы в условиях не преодоленного педагогического авторитаризма, обилия профессиональных мифов, тяге, к традиционным методам преподавания, с одной стороны, а с другой – альтруизм, самоотверженность в борьбе за женское образование, стремление к внедрению школьных инноваций. Эти противоречия как бы удваивались и были особенно заметны в рамках женского образования.

Большой вклад в развитие женского образования внесли известные педагоги Бессарабии 20-60-х гг. XIX века, которые боролись против сословной школы, за гуманное отношение к ученикам, устранение механического изучения предметов, за широкое распространение женского образования. Это такие педагоги как Якоб Хынку (Гинкулов) (1800-1870) – первый директор гражданской ланкастерской школы, профессор валахо-молдавского языка, Штефан Марцелла (Маржелла) (1783-1850) – видный деятель культуры и просвещения Бессарабии, Кирилл Яновский – старший преподаватель математики Кишиневской гимназии, И. Гриневич – директор бессарабских училищ, бывший профессор Ришельевского лицея, Александр Абышкин – преподаватель Аккерманского уездного училища и др.

В 30-е гг. открываются женские ланкастерские школы (классы), которые сыграли положительную роль в повышении уровня грамотности девочек и овладения ими жизненно важными видами рукоделий (вязание, шитьё, вышивка).

Изучение практики ланкастерских школ подтверждает, что наибольшее количество приходских ланкастерских школ было открыто в колониях «задунайских переселенцев»: в болгарских колониях к 1846 г. их было 87 школ. Девочки обучались совместно с мальчиками в Болградской школе (в 1842 г. обучалось 22 девочки), в Комратской школе (10 девочек), в Томайской школе (2 девочки). Отдельный класс девочек был открыт лишь в Болградской школе, в которой они находились под надзором наставницы. Болгарские и гагаузские девочки изучали чтение, письмо, арифметику и осваивали элементарные виды рукоделия (вышивание, плетение шнурков и тесемок, вязание кружев, чулок, перчаток, кройка и шитье простого платья и т.д.). В этих школах практиковался способ взаимного обучения, смысл которого состоял в том, что учитель сначала обучал небольшую группу способных учениц, а затем каждой из них поручал обучение маленькой группы девочек, на которые подразделялся весь состав класса. Ланкастерский метод (или метод взаимного обучения) несколько видоизмененный сохранился в этих типах школ до 60-х гг. XIX века.

В 1827 году было основано Кишиневское епархиальное училище, возникшее на базе трехклассного училища девиц духовного звания. В этом училище воспитывались дочери православного духовенства, для которых обучение было бесплатным. Учебный курс (6 классов) был близок к курсу уездных

училищ. К числу необязательных предметов, преподаваемых за особую плату и во внеклассные часы относились новые языки (французский и немецкий), музыка и рисование.

Бессарабские просветители (К. Стамати, А. Хыждеу, А. Руссо и др.) стремились поднять образовательный уровень всего населения, особенно женского. Поэтому их просветительская деятельность оказала влияние на открытие женских пансионов с широкой программой общеобразовательных предметов и особенно предметов эстетического цикла (музыка, танцы, рисование, художественные виды труда).

В Бессарабии начали открываться частные женские **пансионы** (фр. *pension* – буквально – плата за квартиру) – средние учебные заведения для детей дворян, чиновников и купцов. В этих частных школах основное внимание обращалось на обучение девушек новым европейским языкам (немецкий и французский) и воспитанию светских манер. Женские пансионы были делом частной инициативы: плата с пансионеров была высока и можно сделать вывод о том, что учились в пансионах дети состоятельных родителей. В бессарабском обществе ясно осознавалась потребность в женском образовании: естественное и законное стремление женщин к образованию было встречено в обществе с пониманием. Следует отметить, что пансионы занимали вторую степень образования (после приходского училища), в которых воспитанницы обучались по 2-х годичной или 3-х годичной программе. Цель этих учебных заведений заключалась в том, чтобы дать девушкам светское воспитание: привить манеры приличного поведения, умение общаться на европейских языках (особенно французском), танцевать, играть на фортепиано, овладеть навыками рукоделия и домоводства.

Возникает вопрос: «Какие женские пансионы в Бессарабском крае явились первоосновой развития женского образования?»

В 1821 году Кишиневский бургомистр ходатайствовал перед губернатором Катакази о разрешении открыть вдове 14-го класса Евве Петровой благородный девичий пансион. Учебный план предусматривал изучение следующих предметов: языки (русский, французский, немецкий), закон божий, арифметика, история, география, рисование, музыка (фортепиано), танцы, рукоделие (вышивка шелком на канве, плетение шнуров и кошельков). Занятия были рассчитаны на 5 часов в день: 3 часа утром и 2 часа после обеда. Плата за обучение намечалась в 400 рублей в год. Однако документы подтверждают, что этот пансион не был открыт.

В середине 30-х годов XIX века в г. Кишиневе функционировал женский пансион госпожи Шафаревской, в котором воспитывалось не более 10 девиц, но и этот пансион был близок к закрытию.

22 июня 1839 года вышло разрешение министра народного просвещения об открытии в Кишиневе **Образцового Девичьего Пансиона** девицами **Анастасией** и **Екатериной Ризо**, который частично финансировался государством. **7 января 1840 г.** состоялось торжественное открытие девичьего пан-

сиона по типу уездных училищ. В этом пансионе воспитывались 30-50 девиц. Здесь преподавались те же предметы, что и в уездных училищах. Пансионеры изучали новые языки (немецкий и французский), музыку, танцы, катехизис и священную историю, русский язык, арифметику, всеобщую географию, русскую историю, естественную историю, занимались рисованием и чистописанием, правописанием и рукоделием, специфичным для девушек из богатых семей (кройка и шитье, вязание, художественная вышивка и изготовление кружев разными способами: шитого кружева, плетеного на коклюшках и т.д.). **Образцовый Девичий Пансион**, открытый **7.01.1840** г. девицами А. и Е. Ризо, явился **первым женским учебным заведением**, положившим начало открытию и распространению женских школ. С формально-исторической точки зрения женское образование масштабно начинается с 7 января 1840 года, в день открытия Образования Девичьего пансиона. Так был заложен государственный фундамент женского образования в Бессарабии.

На холме Образцовый Девичий Пансион, открытый 7 января 1840 г. девицами А. и Е. Ризо. Первое женское учебное заведение Бессарабии.

Изображение из Интернета

В начале 40-х годов начали учреждаться школы и пансионы для дочерей господствующего класса в городах Бессарабского края.

В г. Кишиневе были открыты следующие пансионы: в 1841 году – пансион французки Терезы Фори, в 1843 году – пансион девицы Жано Чапооглу

и женская школа девицы Е. Самарино. В других городах Бессарабии были учреждены такие женские учебные заведения: в 1842 году в г. Бендеры – женский пансион жены отставного поручика Келпш; в конце 40-х гг. в г. Измаиле – женский пансион госпожи Мисеевой (16 воспитанниц). В 1851 году в г. Кишиневе был учрежден пансион девиц - дворянок Веры и Любови Козловых и пансион Бален-де-Балю. В конце 50-х гг. в городе Аккермане был открыт женский пансион госпожи Зайцевой, в котором воспитывалось 22 пансионерки. Женские пансионы (Терезы Фори и девицы Жано Чапооглу в Кишиневе, Екатерины Келпш в Бендерах) работали по типу уездных училищ, но с дополнительным преподаванием в них новых языков (французского и немецкого), музыки, танцев и разных видов рукоделия. Основной контингент воспитанниц пансионов составляли дочери дворян и чиновников. В отчетах приводятся следующие данные: в 1855 г. в пансионе Терезы Фори числилось 49 пансионеров: дочерей дворян и чиновников – 43; духовного звания – 3 и купеческого звания – 3. В образцовом пансионе сестер Ризо числилось 48 воспитанниц: дочерей дворян и чиновников – 43; духовного звания – 2; городского сословия – 3. В это время были открыты частные школы для девиц иудейского вероисповедания: в г. Кишинёве основали такую школу Блюменфельд и Шейнфельд, а в г. Хотине – Тютинман.

В мае 1845 года дворянка Анна Кленгель ходатайствовала о разрешении открыть в городе Хотине женский пансион. Однако этот пансион не был открыт. В каждом пансионе преподавался курс школьного рукоделия. В число этих рукоделий входили следующие виды работ:

а) общее рукоделие: *вязание* на спицах чулка, носка и др., вязание салфеточек, воротничков, кружев, детских башмачков, кофточек, шапочек и др.; *шитье* иголкой, *вышивание*, *штопка* и починка белья и платья, *кройка* простого белья и платья;

б) специальное рукоделие: более сложное изготовление белья и меток (строчкой, мелом, мылом), шитьё платьев по модным картинкам;

в) делание искусственных цветов и шляп (из кружев, соломки);

г) изящные работы (вышивка шелком, сутажом, стеклярусом, ленточками, блестками, разными цветными металлическими нитками, шитье по канве, вязание ваз, кошельков, салфеток, накидок и т.д.).

Содержание обучения рукоделиям в женских школах состояло в том, чтобы дать воспитанницам общую подготовку для разного рода женских работ и научить их изготавливать для себя и семьи вещи, необходимые для ведения семейного хозяйства.

Видный представитель раннего просветительства в Бессарабии К. Стамати (1786-1869), разделявший взгляды Г. Асаки, указывал на следующие недостатки воспитания в женских пансионах: воспитанницы не имеют систематических знаний по учебным предметам; их не учат ценить истинную красоту, а приучают заниматься мелочами - шитьем по канве; не прививают элементарных навыков ведения домашнего хозяйства. В связи с этим он предлагал

усовершенствовать пансионное образование, выделяя такие направления в учебно-воспитательном процессе:

- ♦ выработка определенной системы обучения и воспитания в соответствии с задачами, стоящими перед женскими пансионатами;
- ♦ обучение девушек на родном (молдавском) языке;
- ♦ разработка методов обучения, обеспечивающих понимание и усвоение знаний в процессе изучения учебных предметов;
- ♦ привитие навыков ведения домашнего хозяйства.

Из анализа педагогических идей К. Стамати видно, что он стоял на позициях широкого просветительства женщин и подготовки их к семейной жизни, связанной с общими женскими рукоделиями и целесообразного ведения домашнего хозяйства на основе знаний простейших законов экономики.

14 февраля 1840 года был разработан проект Устава для **казенного уездного училища** для воспитания благородных девиц. Чиновники и служащие г. Кишинева написали прошение на имя директора училищ Бессарабской области с просьбой «**открыть учебное заведение для воспитания благородных девиц**, куда бы могли безденежно посылать дочерей наших...». В проекте Устава говорилось, что «в училище принимаются девицы не моложе 8 лет и не старше 14 лет всех сословий и вероисповеданий...». Училище должно состоять из 3-х классов с широким преподаванием следующих предметов: Закон Божий, русский язык, чистописание, арифметика, геометрия, история, география, черчение и рисование, молдавский язык, французский язык, рукоделие (кройка и шитье, вязание спицами и крючком, вышивка шелком по канве, кружевное плетение).

Анализ развития женского образования в I половине XIX века в Бессарабском крае позволяет сделать следующие **выводы**:

- ♦ Бессарабия, обогатившись культурно-образовательными традициями Запада и Востока, заложила собственный фундамент женского образования, в основе развития которого лежали свои национальные традиции воспитания и образования молодого поколения и появлялась тенденция сочетания целенаправленных и ценностно-рациональных подходов к решению воспитательно-образовательных проблем;
- ♦ с формально-исторической точки зрения становление женского образования связано с открытием Образцового девичьего Пансиона А. и Е. Ризо (7.01.1840), который положил начало распространению и развитию женского пансионного, а позднее и гимназического образования;
- ♦ в Бессарабии складывалась система женских учебных заведений разного типа, в основе открытия которых лежала государственная и частная инициатива, что имело громадное цивилизационное значение для культурного развития края;

- ◆ женские епархиальные училища, предназначенные для воспитания дочерей православного духовенства, давали право выпускницам на звание домашних учительниц (даскалиц), что означало начало последовательной подготовки учительских кадров;
- ◆ женские ланкастерские школы (классы), особенно в южных Бессарабских поселениях, сыграли прогрессивную роль в повышении уровня образованности девушек и приобщении их к художественному труду;
- ◆ женские частные пансионы были доступны, в основном, детям привилегированного сословия (дворян, чиновников, купцов), в которых воспитанницы овладевали не только светскими манерами, но и женскими рукоделиями, что позволяло проявить художественные способности в предпочитаемом виде рукоделия и оставить потомкам великолепные образцы изделий ремесленного творчества.

Краткий экскурс в историю женского образования Бессарабии I половины XIX века показывает, что на протяжении этого периода развития школьной системы просматривается и обнажается такое социокультурное явление как отношение общества к девочке (девушке) – отношение к ней как к будущей хозяйке в семье и матери-воспитательницы своих детей, для которой профессиональная и общественная деятельность является закрытой, незначимой и необязательной. Женское образование в бессарабском обществе стало реальной, но молчаливой ареной столкновения различных интересов и представлений о роли женщины в семье и обществе, о необходимости создания социальных условий для её самоопределения и самореализации, что оказало благотворное влияние на развитие классического женского образования.

Библиографические ссылки:

1. ГРЕК, И. *Общественное движение и классовая борьба болгар и гагаузов юга России (конец 20-х – середина 50-х гг. XIX века)*. К. : Штиинца, 1988. 135 р.
2. ЗЕМЦОВА, Т. Ланкастерские школы Бессарабии. В: *Пед. журн.*. 1995, nr 3-4, pp. 117-120.
3. ЗЕМЦОВА, Т. Труд – рукоделие в женских школах Бессарабии (20-60-е г. XIX в.) In: *Revista Tehnoscopia*. 2011, nr 1(4), pp. 51-58.
4. КРАЧУН, Т. *Развитие школы и педагогической мысли в Молдавии*. Под ред. А. М. ЛАЗАРЕВА. К. : Лумина, 1988, гл. III : Школьное образование и педагогическая мысль в молдавии I пол. XIX в, pp. 44-80.
5. ОГАНЯН, Л. *Общественное движение в Бессарабии в первой четверти XIX в. Ч. 1-2*. К. : Штиинца, 1974. 245 р.
6. САНДРАЦКАЯ, Т. Ланкастерские женские школы Бессарабии XIX в. In: *Strategii actuale în lingvistică glotodidactică și știința literară*. Ed. a 2-a. Bălți : Presa universitară bălțeană, 2009, pp. 214-217.

CZU 2-73(478+477)

TREPTELE RIDICĂRII ARHIEPISCOPIEI CHIȘINĂULUI ȘI HOTINULUI LA RANGUL DE MITROPOLIE

THE GRADES OF THE THE ARCHIEPISCOPATE OF CHISINAU AND HOTIN TO THE RANK OF METROPOLITAN

Preot VASILE SECRIERU

Abstract: Gurie Grosu was invested in Archbishop of Chișinău and Hotin on March 29, 1921. He was appointed as Archbishop of this diocese with Royal Decree No. 5481/921. The ceremony of investing was held in Bucharest in the Royal Palace in the presence of the King and the Royal family. Hieromonk Gurie Grosu always threatened of foreign dominion, wander from village to village under the wing of the Church, to spread the spiritual word in the ancestral language of Church, singing together with the people and dividing them little book, which was the first ABC Romanian book in Bessarabia.

Key words: invested in Archbishop, diocese, hieromonk, foreign dominion, church, little book, ABC Romanian book.

După Unirea Basarabiei cu România, episcopul Nicodim Munteanu al Hușilor a păstorit Arhiepiscopia Basarabiei până la alegerea unui titular, funcție în care a fost numit și împuternicit de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române: „P.S. Episcop al Hușilor – Nicodim să conducă afacerile Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului până la alegerea unui titular”, menținându-se că „Odată cu trimiterea Prea Sfințitului Nicodim, atât Sf. Sinod cât și înaltul guvern au ținut ca într-un glas să dea încredințare că vi se vor îndeplini cu sfințenie toate dorințele privitoare la autonomia bisericească de care aveți nevoie”¹.

La 16 iunie 1918, Sfântul Sinod de la București publica „Cartea Pastorală”, prin care se acorda autonomie Bisericii basarabene.

Nicodim Munteanu a sosit la Chișinău în ziua de 23 iunie 1918. Redăm, în continuare, un pasaj dintr-o cuvântare a arhiepiscopului Nicodim: „Căci atunci când Basarabia a trecut de a sa bunăvoie la România, a trecut și cu trupul și cu sufletul, a trecut cu tot ce a avut, a trecut cu toate instituțiile sale. Nu se poate pricepe cu mintea ca Basarabia să fie alipită cu trupul la țara de peste Prut, iar cu sufletul să rătăcească peste Nistru”.

La 1 septembrie 1918, s-au desființat toate organele administrației vechi ale eparhiei: Consistoriul bisericesc, Sfântul eparhial, Consiliul școlar bisericesc și Ad-

ministrația economică. În aceeași zi, în locul lor au fost înființate: 1. Administrația centrală eparhială a Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului; 2. Consiliul superior eparhial. Administrația centrală eparhială a fost formată din cinci direcții: administrativă, economică, judecătorească, matricolă și stării civile².

Arhiepiscopul Nicodim Munteanu a păstorit biserica din Basarabia timp de un an și jumătate (iunie 1918 – decembrie 1919).

După o perioadă de aparentă acalmie, la 8/21 februarie 1920, a fost convocat Congresul Eparhial Extraordinar, în componența căruia au intrat clerici și mireni. Congresul l-a ales pe Gurie Grosu, arhiepiscop al eparhiei Chișinăului și Hotinului și pe Dionisie Erhan, episcop cu titlu „al Ismailului”. În felul acesta cei doi au fost titularizați de un for necunoscut de legile statului român, caz fără precedent în practica Bisericii Ortodoxe Române. Timp de aproape un an, statutul celor doi ierarhi din Basarabia a rămas incert. Bucureștiul ecleziastic și civil a continuat să-l considere pe Gurie „arhieru, delegat de Arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului”. În această calitate i s-a adresat corespondența oficială de la mitropolitul primat și de la guvern. Chișinăul, însă, l-a considerat pe Gurie Grosu, arhiepiscop titular. Conflictul cu autoritățile centrale, bisericești și civile s-a stins prin „înțelegerea manifestată de acestea față de basarabeni”. La 17 decembrie 1920, membrii Sfântului Sinod, în prezența și cu participarea ministrului cultelor și a directorului general al cultelor „încheie actele oficiale de stat”, „în legătură cu alegerea de chiriarhi săvârșită la 8/21 februarie 1920, la Congresul General Clerical al Eparhiei Chișinăului și Hotinului”³.

În cadrul congresului protopopiatului orașului Chișinău din 5/18 iunie 1920 s-a ridicat problema raporturilor bisericii basarabene cu biserica română și a declarației rostite la 29/11 iunie 1920 în ședința Sfântului Sinod a Bisericii Autocefale Române de către arhiepiscopul Gurie și episcopul Dionisie. Adunarea a decis ca hotărârea definitivă în privința acestor probleme să fie luată în altă ședință a congresului, care trebuia să fie convocat la 23 iunie 1920. În ambele ședințe ale congresului de cerc, din 18 și 23 iunie 1920, la care au luat parte preoții, diaconii, dascălii, episcopii din Basarabia, s-a discutat în principal despre situația bisericii basarabene⁴.

Protoierii A. Baltagă și S. Bejan, ca delegați ai bisericii din Basarabia, la 9 iulie 1920, au înaintat Ministerului Cultelor o declarație prin care au arătat între altele, că alegerea arhiepiscopului Gurie și a episcopului Dionisie ca chiriarhi ai bisericii basarabene s-a făcut după nedreptățile săvârșite de episcopul Nicodim și fostul guvern, care au făgăduit păstrarea drepturilor bisericii basarabene. Până la congresul din februarie 1920 și alegerea lui Gurie și Dionisie, soarta bisericii din Basarabia din punct de vedere canonic, n-a fost hotărâtă definitiv, pentru că ea nu și-a spus părerea în această privință. Soarta bisericii basarabene putea să fie hotărâtă, din punct de vedere canonic, numai prin convorbiri între Biserica Ortodoxă Rusă și Biserica Ortodoxă Română, care și începuseră. Biserica rusă, însă, prin „Gramata”⁵ Patriarhului Tihon de la Moscova, din 23 mai 1918, pe adresa mitropolitului Pimen, a renunțat la dreptul său, dând deplină libertate bisericii din Basarabia, care, prin congresul său eparhial, să-și hotărască soarta. Congresul eparhial din februarie 1920, prin alegerea lui Gurie și Dionisie, hirotoniți de Biserica Ortodoxă Română și împuterniciți de Sfântul Sinod și de guvernul român, a votat unirea bi-

sericii basarabene cu biserica română. Această votare s-a făcut în unanimitate, cu participarea românilor basarabeni cât și a minoritarilor⁶.

Gurie Jrosu, la 29 martie 1921, a fost investit ca arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului. El a fost desemnat ca arhiepiscop titular al acestei eparhii, cu decretul regal nr. 5481/921. Ceremonia de investitură a avut loc la București în Palatul Regal, în prezența Regelui și a familiei regale⁷.

În perioada 13 - 14 martie 1923 s-a desfășurat Congresul Eparhial Extraordinar al reprezentanților clerului și credincioșilor din Basarabia, sub președinția lui Alet Baltaga. Congresul a fost convocat la Chișinău cu scopul participării reprezentanților clericilor și mirenilor la desemnarea ierarhilor titulari ai noilor scaune episcopale de Hotin și Cetatea Albă și la ridicarea Arhiepiscopiei Chișinăului la rangul de Mitropolie. Această importantă problemă bisericească a fost ridicată încă din 1917. După intervențiile oficiale și câteva delegații la București, s-a decis înființarea a două noi episcopii. La 13 martie 1923, s-au adunat la Chișinău cei mai mulți dintre delegații preoților, cântăreților și mirenilor. Au fost prezenți circa 80 de delegați, restul n-au putut să ajungă din cauza drumurilor inundate și a timpului scurt. În după-amiaza zilei s-a săvârșit o slujbă în biserica mitropoliei. Arhiepiscopul Gurie a ținut o cuvântare și a făcut un scurt istoric al problemei, arătând că biserica din Basarabia s-a hotărât să se consolideze imediat ce provincia avea să se afirme ca unitate politică însemnată în rândul popoarelor din Rusia. Când, însă, Basarabia a devenit independentă, atunci ideea înființării mitropoliei la Chișinău și a întemeierii celor două episcopii a căpătat și mai multă vigoare. Congresele eparhiale au cerat insistent realizarea acestor cerințe⁸.

Merită atenție și Adresa Ministerului Cultelor și Artelor, nr. 11.549 din 6 martie 1923, către arhiepiscopie: „Înalt Prea Sfințite, prin legea votată de corpurile legiuitoare, sancționată și promulgată prin Monitorul Oficial nr. 266 s-au înființat Episcopiile de Hotin și Cetatea Albă. Alegerea Chiriarhilor titulari ai acestor Eparhii, urmează să se facă potrivit art.II din această lege de Marele Colegiu Electoral, la care vor participa și șase delegați ai Congresului Eparhial din Arhiepiscopia Chișinăului și Hotinului ca reprezentanți ai clerului basarabean. În consecință sunteți rugat, pentru aducerea la îndeplinire a legii, să dispuneți convocarea de urgență a Congresului Eparhial în sesiune extraordinară, pentru alegerea acestor șase delegați. Primiți, vă rugăm Înalt Prea Sfințite, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni. Ministrul - Constantin Banu. Director General - Șt. Brădișteanu". Au fost numiți ca episcopi titulari, episcopul Visarion la Hotin și arhimandritul Scriban la Cetatea Albă. Congresul a ales ca delegați care să participe la Marele Colegiu Electoral pe A. Baltaga, S. Bejan, T. Gavrilovici, P. Guciuja, Vl. Dumitra, I. Postoronca. Congresul a hotărât ca această delegație să se retragă de la lucrările Marelui Colegiu Electoral, dacă nu erau propuse pentru votare cele două persoane dorite de biserica ortodoxă basarabeană, fapt care ar fi însemnat încălcarea drepturilor bisericii locale. Tot acest forum a decis ca în momentul instalării noilor episcopi în scaunele de Hotin și Cetatea Albă, arhiepiscopia Chișinăului să fie ridicată la rangul de mitropolie. Acum s-au luat și alte decizii:

1. Biserica din Basarabia va rămâne nedreptățită în elementele ei constitutive și anume mitropolie, episcopii, protopopiate de cerc, parohii și mănăstiri.
2. Cele două eparhii noi, Hotin și Cetatea Albă, vor rămâne sub jurisdicția cano-

nică a autorității centrale superioare bisericești din Chișinău, instalarea chiriarhilor făcându-se la fața locului de către viitorul mitropolit al Basarabiei, iar hirotonirea arhimandritului Iuliu Scriban, congresul dorea să fie făcută la Chișinău, ceea ce ar fi avut o mare influență pentru clericii și drept credincioșii păstoriți.

3. Pentru întreaga biserică din Basarabia trebuia să rămână nemodificată organizarea ei de atunci.
4. Instituțiile clerului local să rămână neschimbate și unitare⁹.

Clerul basarabean, prin *Cererea Congresului Extraordinar Eparhial* de la Chișinău, și-a manifestat dorința de a se ridica arhiepiscopia Chișinăului la rangul de mitropolie. Astfel, la 8 iulie 1923, a avut loc în sala eparhială din Chișinău o ședință solemnă a Congresului Extraordinar Eparhial, cu participarea delegaților clericilor și mirenilor, aleși de toate cercurile protopopești din Basarabia. La această ședință, delegații s-au preocupat de problemele bisericii basarabene. Au considerat că scaunul ierarhic din Chișinău trebuie să depindă direct și numai de Sfântul Sinod de la București. La Congresul General Eparhial din 1917 se hotărâse înființarea oficială a mitropoliei Chișinăului. Pentru aceasta au pledat toate congresele următoare, iar „noi astăzi vestim forurile înalte ale Țării că aici există, mai ales acum, toate drepturile de Mitropolie și nu aflăm nici un motiv binecuvântat ca legalizare a dreptății printr-o formă să mai fie amânată”. Sfântul Sinod a stabilit prin *Proiectul de Statut al Bisericii Ortodoxe Române* ca în Basarabia să fie înființată o mitropolie cu sediul la Chișinău, căreia trebuiau să-i fie subordonate cele două episcopii, Hotin și Cetatea Albă-Ismail. Congresul Extraordinar Eparhial era convins că lucrează în numele tuturor protopopilor, preoților, diaconilor, cântăreților și a dreptcredincioșilor creștini din întreaga Basarabie. Acest congres a hotărât ca episcopiile noi ale Hotinului și Cetății Albe-Ismail, care s-au întemeiat numai prin libera voință a arhiepiscopului Chișinăului și a clerului său, și după numeroasele lor cereri adresate autorităților țării, trebuiau să rămână subordonate canoniceste scaunului arhipăstoresc din Chișinău. S-a subliniat că scaunul arhipăstoresc din Chișinău a fost pentru Basarabia ca o mitropolie sub denumirea de „Mitropolia Basarabiei - a Moldovei dintre Prut și Nistru”. Pentru promovarea culturii teologice în țară și în Basarabia s-a decis ca în fiecare eparhie să existe câte un seminar teologic. De aceea, s-a hotărât să se transforme școlile spirituale din Chișinău, Edineț și Ismail în seminarii teologice, iar Seminarul teologic din Chișinău să fie organizat ca Academie teologică, așa cum în repetate rânduri au cerut-o congresele eparhiale și arhipăstorul din Chișinău. Delegații congresului au făcut apel la chiriarhii Basarabiei de a aduce la cunoștința tuturor hotărârile luate la congres și de a cere realizarea lor fără amânare. Cererea a fost semnată de toți cei prezenți la congres „în fața Înalt Prea Sfințiților Vlădici și a Biroului”¹⁰.

În urma raportului comisiei de organizare a bisericii române, care a luat în examinare actul din 8 iulie 1923, acesta exprimând dorința Congresului Extraordinar Eparhial de la Chișinău, ca arhiepiscopia Chișinăului să fie ridicată la treapta de mitropolie, cu denumirea Mitropolia Basarabiei, Sfântul Sinod a decis: „Se constată că cererea poate fi considerată ca și rezolvată prin dispozițiunile favorabile introduse în Proiectul de lege și noul Statut de organizare unitară a Bisericii Ortodoxe Române. Rămâne ca și ceilalți factori hotărâtori să se pronunțe asupra Proiectului de lege și a noului Statut de organizare a Bisericii Românești”¹¹. Statutul de organi-

zare a Bisericii Ortodoxe Române a fost reglementat de legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române din 6 mai 1925¹².

În ședința Sfântului Sinod din 25 iunie 1927, s-a citit referatul comisiei pentru petiții cu privire la cererea adunării eparhiale a arhiepiscopiei Chișinăului, ca arhiepiscopul Gurie să fie ridicat la rangul de mitropolit. Comisia a cerut să se întreprindă demersurile necesare pentru satisfacerea acestei cereri. La propunerea acestei comisii, Sfântul Sinod a hotărât: „I.P.S. Patriarh are autorizația de a trata și stabili momentul și modalitatea ridicării I.P.S. Gurie la treapta de Mitropolit”¹³.

Astfel, prin Decretul regal din aprilie 1928, Gurie Grosu, arhiepiscopul Chișinăului, a fost ridicat la rangul de mitropolit al Basarabiei. Momentul a prilejuit o mare bucurie în toată Basarabia. Redăm, în continuare, integral textul acestui decret regal:

„Înalt Decret Regal: Mihai I-iu

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională

Rege la României

La toți de față și viitori, sănătate:

Asupra raportului Ministrului nostru

Secretar de Stat la Departamentul Cultelor și Artelor sub nr. 18749/a.c.

Am decretat și decretăm:

Art. I. Potrivit art. 2 din Legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, potrivit hotărârii Sfântului Sinod din ședința de la 25 iunie 1927 și potrivit deciziei Înalt Prea Sfințitului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Înalt Prea Sfințitul Gurie Grosu, Arhiepiscopul Chișinăului, se ridică la rangul de Mitropolit al Basarabiei.

Art. II. Ministrul Nostru Secretar de Stat la Departamentul Cultelor și Artelor este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a dispozițiilor prezentului Decret.

Dată la București, la 21 aprilie 1928

În numele Majestății Sale

Regelui Mihai I-iu

Miron Cristea, Patriarhul României; Alex. Lapedatu, Ministrul Cultelor și Artelor; Nicolae, Principe al României; Gh. Buzdugan Nr. 1136”¹⁴.

Gurie Grosu a fost instalat ca mitropolit la Chișinău în ziua de sâmbătă, 28 aprilie 1928, fiind de față mitropolitul Nectarie al Bucovinei, ca reprezentant al Sfântului Sinod, Alex. Lapedatu, ministrul cultelor, episcopii Lucian al Romanului, Iustinian al Cetății Albe și mulți stareți, protopopi și delegați. În catedrala din Chișinău, arhiepiscopul Gurie a fost învestit ca mitropolit, cu mantia și cârja rămasă de la mitropolitul Gavriil Bănulescu. Episcopul Dionisie, vicarul mitropoliei, i-a adresat câteva cuvinte de salut. După ce Gurie s-a închinat la icoane, noul mitropolit stând în ușile împărătești, mitropolitul Nectarie a citit tomosul Sfântului Sinod, dat în numele Patriarhului Miron și semnat de mitropolitul Pimen, ca președinte al Sfântului Sinod. Apoi Alexandru Lapedatu a dat citire Decretului regal de ridicare la această treaptă. Mitropolitul Nectarie a rostit o cuvântare de felicitare. Au luat cuvântul apoi Alexandru Lapedatu, Gala Galaction, decanul Facultății de Teologie din Chișinău. S-a dat o masă în palatul mitropolitan, luând parte 250 de persoane. Serbarea s-a prelungit printr-o nouă adunare a reprezentanților diferitelor așezăminte eparhiale, care i-au adus urări noului mitropolit, în ziua de 3 mai 1928¹⁵.

Cu același prilej, Principele Nicolae al României, în palatul regal, ca reprezentant al Regenței, a rostit următoarele cuvinte, referitoare la activitatea lui Gurie în

perioada regimului țarist: „Această înălțare a Înalț Prea Sfinției Tale la revendicia de Mitropolit să o socotim ca o răsplată Dumnezeiască pentru munca luminării prin Biserică a neamului românesc din Basarabia, într-o vreme când ochii noștri priveau nemângâiați peste Prut, iar nădejtile noastre le credeam numai visuri îndepărtate. Pe atunci noi cei din România liberă citeam cu ochii înlăcrimați că Ieromonahul Gurie Grosu, amenințat mereu de stăpânirea străină, umbra din sat în sat, ca sub aripa Bisericii, să răspândească cuvântul duhovnicesc în limba strămoșească alungată din slujba bisericească, cântând la un loc cu poporul și împărțindu-i cărticica sa, care era întâiul abecedar românesc în Basarabia”¹⁶.

Scriitorul Gala Galaction l-a apreciat pe Gurie Grosu drept un „om duhovnicesc, bogat în răbdare, iubitor de oameni, adevărat urmaș al Sfinților Apostoli”¹⁷.

Referințe bibliografice

1. PLUGARU, Ștefan, Teodor CANDU. *Episcopia Hușilor și Basarabia (1598-1949) (Istoric și documente)*. Iași : Ed. PIM, 2009, p. 168.
2. COLESNIC, Iurie. *Basarabia necunoscută*. Ch. : Ed. Universitas, 1993, vol.I, pp. 295-297.
3. BUZILĂ, Boris. *Din istoria vieții bisericești din Basarabia (1812-1918, 1918-1944)*. București : Ed. Fundației Culturale Române; Ch. : Știința, 1996, pp. 123-126.
4. *Luminătorul*. 1920, iul., pp. 37-38
5. *Luminătorul*. 1923, nr. 21, oct., pp. 3-8.
6. COLESNIC, Iurie, ref. 2, p. 296.
7. *Luminătorul*. 192, mai, pp. 33-38.
8. Arhiepiscopia Chișinăului și Hotinului. In: *Lucrările Congresului Eparhial Extraordinar (13-14 martie 1923)*, Ch., [1923], pp. 1-2.
9. *Lucrările Congresului Eparhial Extraordinar (13-14 martie 1923)*, ref. 8, pp. 3-17.
10. *Patriarhia Română. Adevărul despre Mitropolia Basarabiei*. București : Ed. Inst. Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1993, pp. 14-16.
11. *Patriarhia Română, Adevărul despre Mitropolia Basarabiei*, ref. 10, p.17.
12. HAMANGIU, C. *Codul general al României. Legi unificare, 1922-1926*, vol. XI-XII, pp. 496-502.
13. *Patriarhia Română. Adevărul despre Mitropolia Basarabiei*, ref. 10, pp. 17-18.
14. *Patriarhia Română. Adevărul despre Mitropolia Basarabiei*, ref. 10, p.18.
15. *Biserica Ortodoxă română*. București, 1928, nr. 8, p. 762.

CZU 027.1:027.7(478-2)

COLECȚIA PARTICULARĂ A DLUI ION CĂLIN DIMITRIU INTEGRATĂ ÎN COLECȚIA BIBLIOTECII ȘTIINȚIFICE USARB

PRIVATE COLLECTION OF MR. ION CALIN DUMITRIU INTEGRATED
INTO THE USARB SCIENTIFIC LIBRARY'S COLLECTION

ELENA CRISTIAN

Abstract: *The USARB Scientific Library received a donation of books from the private collection of Mr. Dan Ioan Calin, computer specialist from Bucharest, Romania. The collection includes 396 documents in Romanian, English, French languages. Publications themes are varied, but prevails the works of literature, romanian and universal literature. The donation was provided by his daughter Irina Sheik, who has expressed the wish that these books constitute a fund that bear in mind the name of the father.*

Key words: *donation, private collection, romanian writers, bibliophilic values, collections of book.*

O sursă de îmbogățire a colecției o constituie donațiile din partea personalităților cunoscute ori mai puțin cunoscute la noi din țară și străinătate. De curînd, Biblioteca Științifică USARB a beneficiat de o donație de carte din colecția particulară a Dlui Dimitriu Ioan Călin, specialist în calculatoare din București, România. Donația a fost oferită de fica Irina Dimintiu, care a manifestat dorința ca această colecție să constituie un fond ce ar purta numele tatălui său, atașînd actul de donație cu 10 anexe referitoare la cărțile donate. În cadrul Bibliotecii, în sala de împrumut nr. 1 Documente științifice/beletristică a fost deschisă în acces liber, **Colecția Ioan Călin Dimitriu**.

Aceste carti se doneaza Bibliotecii Stiintifice a Universitatii de Stat "Alecru Russo" din Balti, Republica Moldova.

Cartile care au apartinut tatalui meu, Dimitriu Ioan Calin, decedat in August 2013, se doneaza conform dorintei sale in preajma decesului.

Dorinta mea este ca aceste carti sa constituie un fond care sa poarte numele tatalui meu.

Irina Dimitriu

Bucuresti

02.05.2014

Anexe:

10 pagini referitoare la 385 de carti

Ioan Călin s-a orientat către un domeniu foarte nou în anii '60: cel al calculatoarelor, și a dat dovadă de multă pasiune lucrînd ca operator și programator întii la IBM-uri uriașe de sistem mainframe, apoi la PC-uri.

Toată viața a avut o adevărată pasiune pentru citit, pasiunea Dlui fiind cărțile despre istoria patriei și istoria universală. Deopotrivă iubea și literatura beletristică. Dovadă acestei pasiuni o constituie o vastă bibliotecă pe care a alcatuit-o de-a lungul mai multor decenii, și pe care întotdeauna a dorit s-o dăruiască celor care au cea mai mare nevoie de ea: tinerilor dornici să citească.

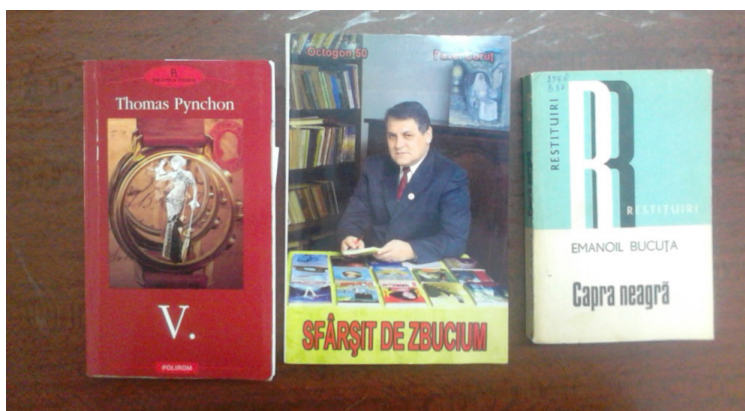
De aceea, la încetarea din viața a domnului Dimitriu Ioan Călin, fica lui a donat o parte din colecția de cărți a tatălui ei Universității din Bălți.

Cărțile din această colecție au o valoare deosebită pentru Bibliotecă, în primul rînd, prin conținut, titluri variate, apărute la edituri prestigioase în colecții cunoscute, conțin autograful, ștampila ori ex-librisul donatorului etc. Cel mai important este faptul, că prin aceste cărți cunoaștem mai bine preocupările, preferințele și gusturile de lectură ale donatorilor. Colecția include 396 de documente în limbile română, engleză și franceză. Ea cuprinde documente din diverse domenii precum: drept, artă, istorie, științe sociale, matematică, medicină, lingvistică, limbă, dar predomină literatura română și universală. Conform genului de documente colecția se prezintă în felul următor: documente didactice – 3 %, beletristică – 81 %, științifice – 16 %.

Pe foaia de titlu a fiecărui volum este scris – Ioan Călin Dimitriu, 03.08.2013. Din punct de vedere cronologic, documentele colecției acoperă un interval de cca 75 de ani, începînd cu sec. 20 și încheindu-se cu cărți editate în anul 2013.

Datorită acestei donații Colecția Bibliotecii s-a îmbogățit cu 115 titluri noi, unele din ele frecvent întrebate de utilizatori, precum:

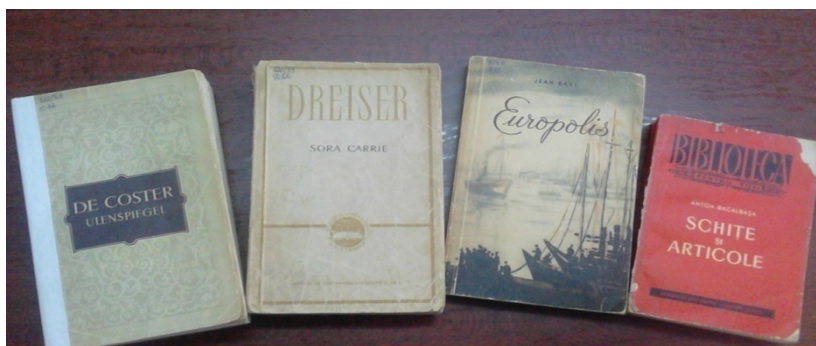
- Bucuța, Emanoil. Capra neagră. –Cluj-Napoca : Dacia, 1977. - 359 p.;
- Coruț, Pavel. Sfârșit de zbucium. –București : Ed. Coruț Pavel , 2003. -256 p..
- Pynchon, Thomas. V.. - Iași : Polirom, 2006. - 657 p.;

Fondul de carte dăruit întrunește cărți care astăzi deja pot fi trecute la valori bibliofile:

- Bacalbașa, Anton. Schițe și articole. -București : Ed. pentru lit. și artă , 1957. - 431 p.;
- Bart, Jean. Europolis. -București : Ed. de Stat pentru lit. și artă , 1956. - 303 p. : il.
- Coster, Charle. Legenda și întâmplările vitejești, vesele și glorioase ale lui Ulenspiegel și Lamme Goedzak în ținuturile Flandrei și aiurea. -București : Ed. de Stat pentru lit. și artă , 1955. - 571 p.;
- Dreiser, Theodore. Sora Carrie. -București : Ed. de Stat pentru lit. și artă , 1957. - 516 p.; și altele.

Printre cele mai reprezentative documente din această colecție se numără literatura română și universală. **În colecție găsim documente valoroase ale scriitorilor români:**

- Agârbiceanu, Ion. Arhanghelii. -București: Ed. de Stat pentru lit. și artă, 1956 (Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii”). - 551 p.;
- Boghian, Nicolae. Tropotele tăcerii. -București : Ed. Militară, 1983 (Combinatul poligrafic „Casa Scînteii”). - 158 p.;
- Filimon, Nicolae. Ciocoi vechi și noi sau ce naște din pisică șoarici mănîncă. -București : Minerva , 1972 (Combinatul poligrafic „Casa Scînteii”). - 293 p.;
- Muller, Herta. Animalul inimii. - Ed. a 2-a. -Iași : Polirom , 2006 (Tip. Print multicolor). - 119 p.;
- Mușatescu, Tudor. Teatru. – București : Ed. Lit. Și artă, 1958. – 447 p.
- Ojog-Brașoveanu, Rodica. Coșmar. -București : Ed. Nemira, 2002. - 221 p.;
- Slavici, Ioan. Budulea taichii. - București : Ed. Minerva , 1978 (Combinatul poligrafic „Casa Scînteii”). - 263 p., etc.

În această colecție găsim și operele marilor scriitori ai literaturii universale:

- Ayme, Marcel. Un chip frumos. -București :Ed. Univers , 1982 (Într. Poligrafică „13 Dec. 1918”). - 239 p.;
- Balzac, Honore de. Opere. –București : Ed. de Stat pentru lit. și artă. Vol. 1, 1955. – 631 p.; Vol. 2, 1956. - 533 p.;
- Baring, Maurice. Daphne Adeane. - București : Ed. Eminescu, 1975 (Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii”). - 287 p.;
- Bojer, Johan. Fascinația minciunii; Foamea cea mare: Romane. -București : Ed. pentru lit. , 1969 (Combinatul poligrafic „Casa Scînteii”). - 405 p.;
- Camus, David. Cavalerii regatului. -Pitești : Ed. Paralela 45 , 2006. - 480 p.;
- Du Maurier, Daphne. Hanul Jamaica. -București : RAO Intern. Publ. Co , 2007 (Tip. Alfoldi Nyomda Ag). - 314 p.;
- Dumas, Alexandre. Isac Laquedem : Povestea jidovului rătăcitor. - București : Ed. Globus , [1995?] (Tip. Ardealul). - 416 p.;
- Forsyth, Frederick. Alternativa diavolului. -București : RAO , 2000 (Tip. Alfoldi Nyomda Ag). - 507 p.;
- Maupassant, Guy de. Bulgăre de Seu : Nuvele și schițe. -București : Ed. Lit. și artă , 1960 (Combinatul poligrafic „Casa Scînteii”). - 274 p.;
- Ziedan, Youssef. Azazel, îngerul răului. -București : Ed. Trei , 2010 (Tip. Print multicolor). - 402 p. : fot..

Colecția reunește cărți despre istorie, menționăm:

- Faure, Paul. Viața de ficare zi în Creta lui Minos 1500 î.e.n. -București : Ed. Eminescu , 1977 (Combinatul poligrafic ``Casa Scînteii``) . - 527 p.;
- Navarro, Peter. China : Războaiele care vor veni : Unde vor fi duse și pot fi cîștigate. -București: Ed. Niculescu, 2011 (Tip. Fed Print). - 220 p.;
- Weinberger, Caspar. Următorul război mondial. - București : Antet , 1997 (Oradea : Impr. de Vest). - 432 p. : il., h.

Unele dintre cele mai vechi cărți din această colecție:

- Stancu, Zaharia. Oameni cu joben : Roman. -București : Ed. Cultura Românească , [1941?]. - 345 p.;
- Tery, Simone. Poarta Soarelui. -[București?] : Ed. de Stat , 1949 (Tip. ``Universul``) . - 383 p.;

Variat este conținutul colecției, numele autorilor. Vom menționa în continuare doar cîteva din cărțile interesante și importante pentru studii, cercetări, lectură.

Din domenu drept se pot numi:

- Crime, furturi și dispariții neelucidate. -Cluj : Hiparion , 2001.- 207 p. : il.;
- Fick, Paul M. Atac la președinte. -București : Domino , 1995 (Tip. Infopress Odorheiu Secuiesc). - 223 p.;
- Deak, Francisc. Contracte civile și comerciale. -București : Lumina Lex , 1993. - 382 p.
- Lane, Brian. Enciclopedia ucigașilor în serie. -București : RAO Intern. Publ. , 1996 (Berlin : Elsnerdruck). - 507 p.;

Sărbători pentru suflet

Colecția include și documente din domeniul artă, ca: Ion Jalea. Muzeul de Artă Constanța, Secția de Sculptură. - : [S.I. : s.n.] , 1971.- Paginație necunoscută - (Col. Ion Jalea).

Dintre cărțile în limbile străine specificăm:

- English Today : Beginner Level : Coursebook. - București : Litera Intern. - Vol.3 : Începători Nivel 3, 2010. - 93 p. + 1 DVD + 1 CD.
- Muzzy: Curs multilingvistic. -București : Litera Intern., Vol.1, 2011. - 68 p. : il. + 1 DVD. - Nivel 1. Pt.1 : English. Espanol. Francais. Deutsch. Italiano;
- Muzzy interactiv : Jocuri și exerciții interactive. -București : Litera Intern.,

Sărbători pentru suflet

Vol.2, 2011. - 60 p. : il. + 1 CD. - Nivel 1. Pt.1 : English. Espanol. Francais. Deutsch. Italiano;

În cadrul Colecției Ioan Călin Dimitriu, se regăsesc documente din mai multe colecții, care se deosebesc după conținut și grafică, ne referim la colecția: **Biblioteca pentru toți, FICTION Connection, Globus, Meridiane, Senzațional, Columna, „AltFel” compania, Romanul istoric, Săptămăna Financiară, Thriller, Știința afacerii, Ion Jalea, Epica magna, Romanul de dragoste, Romanul secolului XX, Comando, Christie, Biblioteca RAO, și altele.**

Din Colecția **Biblioteca pentru toți** deținem cele mai multe documente, printre care indicăm: Agârbiceanu, Ion. Două iubiri: -București : Ed. Pentru lit., 1968. - 469 p.; Iosif, Ștefan Octavian. Versuri originale și tălmăciri -București : Ed. Pentru lit., 1968. - 372 p.; Bojer, Johan. Fascinația minciunii ; Foamea cea mare. -București : Ed. Pentru lit., 1969. - 405 p.

Colecția, **Romanul de dragoste**, își propune să reînvie tradiția romanului de dragoste, cuprinde romane de dragoste: Odeanu, Anișoara. Anotimpul pierdut. -București : Ed. Eminescu, 1971. - 280 p.; Dutourd, Jean. Primăvara vieții. -București : Ed. Eminescu , 1979. - 213 p.; Galsworthy, John. Dincolo. -București : Ed. Eminescu , 1974. - 293 p., etc.

Colecția, **Romanul secolului XX**. În această colecție au fost și continuă să fie publicate mari romane ale literaturii universale: Conrad, Joseph. Întîmplarea. -București : Ed. Univers, 1975. - 367 p.; Capote, Truman. Alte glasuri, alte incaperi . -București : Ed. Univers , 1977 . - 184 p

Colecția, **Fiction Connection**, este axată pe o zonă literară generoasă, care propune lecturi plăcute, captivante, interesante, reconfortante: Larsson, Stieg. Castelul din nori s-a sfărâmat. -București : Ed. Trei, 2009. – 853 p.; Nesser, Hakan. Punctul lui Borkmann : Un roman polițist cu inspectorul Van Veeteren. -București : Ed. Trei , 2011. - 361p.; Ziedan, Youssef. Azazel, îngerul răului. -București : Ed. Trei , 2010.- 402 p. : fot., etc.

Sărbători pentru suflet

Cărțile din categoria **Comando** sunt romane de acțiune, titluri ale unui gen aparte în cadrul literaturii realiste moderne, în care stilul alert, de acțiune, plin de suspans și pericole, situații limită, experți în operațiuni de război modern și de gherilă, întâlnește cazuri de epică polițistă, mașinațiuni politice, lumi interlope și afaceri necurate, cu momente tensionante și răsturnări bruște de situație - genul *commando*: Dockery, Kevin. Trupele speciale în acțiune. -București : Ed. Nemira , 1994. - 366 p., etc.

Omogenitatea tematică precum și valoarea cărților donate denotă faptul că ele nu au fost achiziționate întâmplător de către posesor, ci s-a mers pe firul permanenței valorilor istorice naționale. Acest lucru reiese din tematica lucrărilor care tratează subiecte despre literatură română, literatura universală, istorie și limbă. Ioan Călin Dimitriu a încercat să strângă orice notiță, orice fapt cât de mărunț referitor la pământul românesc.

Documentele din donație pot fi identificate în catalogul electronic <http://tinread.usb.md:8888/tinread/tinread.jsp>, informații despre colecție au fost plasate pe site-ul Bibliotecii <http://libruniv.usarb.md>; pe rețelele de socializare.

Suntem bucuroși că această colecție, variată după conținut și titluri (multe din ele lipsindu-ne anterior), cărți adunate de o viață întregă cu multă trudă, va fi accesibilă și utilă astăzi și mulți ani înainte cititorilor noștri.

CZU 027.1:027.7(478-2)

BIBLIOTECILE SÎNT ETERNE DATORITĂ PĂMÎNTEILOR CU SUFLET MARE

THE LIBRARY ARE ETERNAL THANKS TO EARTHLY WITH HIGH-SOUL

CAZACU GABRIELA

Abstract: *Mircea Druc, the politician and former Prime Minister of the Republic of Moldova donated through „Regina Elena” Foundation a book batch from the personal library gathered over the years. In the library was established a Mircea Druc’s private collection. The copies of collection are enriched with donor’s ex-libris. The collection includes 285 documents about philosophy, social sciences, politics, economics, language, literature, history. Books and periodical publications are in Romanian, English, French, Latin, Spanish. The library provides access to collections for purposes of study, research, information.*

Key words: *private collection, a book batch, ex-libris, study, research, information.*

Biblioteca este patria cuvintelor care au avut ceva de spus.

Octav Bibere

Ea este portalul spre magistrala informațională oferind utilizatorilor nu doar acces la informație, ci și îndrumare și instruire. Omul învățat își poartă mereu averea cu dînsul așa și biblioteca își păstrează comorile la care avem acces toți să le cercetăm și să le apreciem. Pentru a supraviețui timpurilor reprezentînd iubirea și devotamentul față de cultură, de tradițiile și de comorile transmise înaintașilor biblioteca înfruntă mai multe obstacole iată de ce extinderea și îmbogățirea acestui patrimoniu se dobîndește grație oamenilor cu suflet mare. Oamenilor ce dăruiesc o părticică din averea intelectuală celor ce doresc să deschidă o carte și să o frunzărească.

Domnul Mircea Druc (născut la 25 iulie 1941, satul Pociumbăuți, comuna Zăicani, plasa Rîșcani, județul Bălți) prim-ministrul Republicii Moldova în perioada 1990-1991, a donat Bibliotecii, prin intermediul Fundației „Regina Elena”, un lot de carte din colecția personală și a transmis toată afecțiunea sa pentru studenții care vor deschide paginile „averii” Dumnealui de o viață.

Colecția Mircea Druc cuprinde 285 documente din domeniile filosofie, științe sociale, politică, economie, limbă, literatură, istorie și publicațiile periodice în limbile română, engleză, franceză, latină, spaniolă.

**Stimată Bibliotecă Științifică a Universității de Stat
„Alec Russo” din Bălți,**

Din profunda considerațiune pentru promovarea adevărului istoric printre generațiile perindate de-a lungul timpului prin spațiul universitar bălțean, ex-prim-ministrul Republicii Moldova în perioada 1990 – 1991, Domnul Mircea Druc donează prin intermediul Fundației „Regina Elena” un lot de carte din biblioteca personală adună de-a lungul anilor.

Dreptul la educație reprezintă unul din drepturile fundamentale ale omului și este recunoscut în întreaga lume, ca element cheie, atât al unei dezvoltări durabile a umanității, cât și al progresului economic și social. Un rol deosebit de important îl are și biblioteca, în sensul că ea susține educația cetățenilor, reprezentând o sursă extrem de valoroasă și accesibilă în contextul învățării informale.

Cartea rămâne principalul element component al culturii unei națiuni, valoarea ei fiind dată de relația ei cu cititorii. Memoria, ca oricare alt organ, trebuie să facă zilnic un exercițiu pentru a se dezvolta cititul.

Din aceste considerațiuni, Domnul Mircea Druc transmite toată afecțiunea sa către studenții care vor deschide paginile averii de-o viață.

În speranța că ne vom regăsi într-un stat mai mare, mai unit, mai puternic, vă urăm succes în activitatea pe care o promovați!

Cu respect,

Irina Guțu – președinte Fundația „Regina Elena”

Guțu

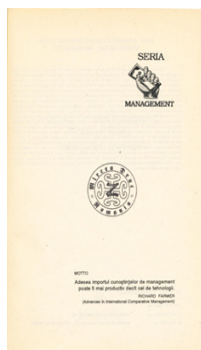

Publicațiile periodice în limba română, engleză, franceză, latină, spaniolă sunt: **Caiete**: Periodic al comisiei pentru politică externă, **Economistul**: Săptămânalul comunității economico-financiare din România, **GeoPolitica**: Revistă de Geografie Politică, Geopolitică și Geostrategie, **Rost**: Revistă de cultură creștină și politică, **Translation**: The Journal of Literary Translation, **Esprit**: Revue internationale, **L.I.B.E.R.A.L.I.A.**: Revue Liberale des Livres et des Ideas, **Revista Instituto de Estudios Economicos**, **România em Revista**, **Hiram**.

Persistă documentele diverse, în mai multe limbi: română, engleză, franceză,

Sărbători pentru suflet

latină, spaniolă: Limba engleză prin exerciții structurale, Le Departement de Suceava, L'uomo e la sua storia : Nuovo corso di stori per la scuola media.

O mare parte de titluri sunt într-un singur exemplar și fiecare lucrare are ex-librisul donatorului.

După anul de ediție printre cele mai vechi lucrări din colecție se află: Gonseth, Ferdinand. **Déterminisme et libre arbitre** (les problemes de la philosophie des sciences). – Neuchatel, Ed. du Griffon, 1947; Bujor, I. I. **Gramatica limbii latine**. – București, Ed. Știința, 1958; Hugo, Victor. **Omul care râde**. – în română de Gellu Naum, București, Ed. Tineretului, 1961 - cartea este numărată printre cele mai caracteristice produse ale romantismului activ, printre cele mai avansate opere ale autorului .

Nu lipsesc nici ediții noi ca: **Sunt român și limba mea-i română** . – Chișinău, Litera, 2014; Bucur, Ovidiu I. **...în iulie la ora 10...** : Roman. - Alba Iulia, Unirea 2011; Bucur, Ovidiu I. **Laia** : Roman. – Alba Iulia, Unirea 2010; Antonescu, Mădălina Virginia. **Metropola secolului XXI din perspectiva creștin-**

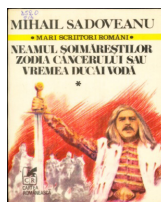
ortodoxă : Despre diferitele sminteli ale metropolei postmoderne. – București, Ed. Top Form, 2010; Pantecan, George. **Provincia medievală Dacia din europa nordică**. – București, Ed. Dacoromână TDC, 2010.

Diversitatea lucrărilor se vede și prin multitudinea domeniilor care persistă: filosofie, științe sociale, politică, economie, limbă, literatură, istorie.

Studiind limba și literatura pământului natal sau a altei țări îți

formezi o cultură comunicațională și literară de bază, de aceea în colecție nu lipsec lucrări din aceste domenii: Preda, Marin. **Risipitorii**. – Timișoara, facla, 1989 – un tabel cronologic și crestomație critică. ; Sadoveanu, Mihail. **Neamul Șoimăreștilor, Zodia Cănelului sau Vremea Ducăi Vodă**.

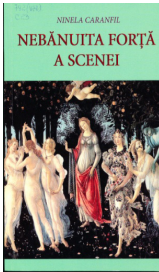
– București, Ed. Cartea românească, 1980 – volumul de față cuprinde unele dintre cele mai cunoscute romane istorice ale lui Mihai Sadoveanu.; Doni, Gheorghe. **Altarul deziluziilor** : Poeme. – Chișinău, Muzeum, 1995 – Gheorghe Doni (născut la 6 februarie 1955, în Brînceni, Orhei) vine cu o culegere de versuri luate din viață pline de deziluzii și speranțe. ; **Pagini din lirica braziliană**. – Rio de Janero, Pressenca, 1989; Păun, Constantin. **Elegie neterminată** : Versuri. – Craiova, Amicul casei, 1993 – prin acest volum de poezii autorul ne afirmă că poezia nu are vîrstă, că toate generațiile au ceva comun.

De o mare folosință va fi și antologia: **Maxime și cugetări din folclorul și literatura Americană**. – Iași, Albatros, 1974 – în care se identifică caracterul poporului american. Maximile cele mai dragi americanilor sunt cele referitoare la

activitatea de zi cu zi a omului, la problemele concrete ridicate de viață.

Studiind alte limbi utilizatorii pot consulta în această colecție mai multe cărți referitoare la gramatica limbii engleze, latine, spaniole: Bantaș, Andrei. **Limba engleză prin exerciții structurale** : Modele verbale. – București, Ed. Științifică și enciclopedică, 1979; Gălățeanu, Georgina. **Exerciții de gramatică engleză** : Timpurile verbale. – București, Albatros, 1979.; Escudero, Gregorio. **Exerciții de gramatică în limba spaniolă**. – București, Ed. Știința, 1967.

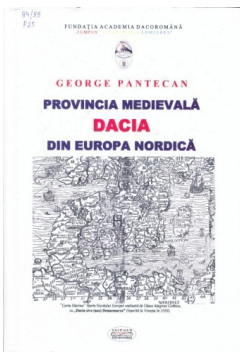
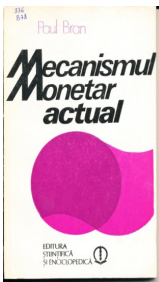
Din domeniul teatru, artă scenică este captivantă lucrarea: Caranfil, Ninela. **Nebănuita forță a scenei**. – Chișinău, Prometeu, 2009. – un volum... în care găsim date importante a mai multor actori de teatru.

Următoarele domenii din colecție :

☛ **filosofie** - Cioran, Emil. **Pe culmile disperării**. – București, Humanitas, 1990 – o culegere plină de reflecții despre lume, viață, eternitate și morală, lumină și întuneric.

☛ **drept** - Negoită, Alexandru. **Drept administrative și știința administrației**. – București, Athenaeum, 1991.

☛ **economie** - Bran, Paul. **Mecanismul monetar actual**. – București, Ed. Științifică și enciclopedică, 1984 – cercetarea științifică întreprinsă în cartea de față sintetizează mutațiile intervenite în conținutul fenomenului monetar intern și internațional. ; Bran, Paul. **Relații financiare și monetare internaționale**. – Ed. Economică, 1995. – este un manual referitor la unul dintre cele mai fascinante, dar și mai periculoase fenomene economice de care depinde evoluția noastră economică și socială, **Fenomenul mondo-financiar și monetar**. ; Nicolescu, Ovidiu. **Noutăți în managementul internațional : Management comparat**. – București,

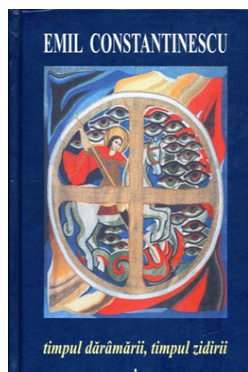

Ed. Tehnică, 1993. ; **Dicționarul de macroeconomie**, București : Ed. All, 1993; Studii și cercetări de economie rurală T.1, Iași : Ed. Terra Noastră, 2003.

☛ **istorie** - Husar, Al. **Ideea europeană, sau Noi și Europa**. – Chișinău, Hyperion, 1993; Pantecan, George. **Provincia medievală Dacia din Europa nordică**. – București, Ed. Dacoromână TDC, 2010 – este un studiu istoric, literar și cartografic care explică numele de “Dacia” pentru Europa de Nord medievală. Studiul urmărește evoluția și utilizarea numelui în Europa Nordică, din antichitate și pînă în secolul al XVI-lea.

Multiple documente din colecție dețin autografele autorilor printre care se regăsesc: **Leo Butnaru** - poet, prozator, istoric literar, eseist și traducător roman, **Gheorghe Calamanciuc** – dramaturg, poet și prozator, **Claudia Partole** - scriitoare, jurnalistă, **Lorina Bălțeanu** - poet, publicist și designer, **Ninela Caranfil** - artistă emerită din Republica Moldova.

Sărbători pentru suflet

*Alina Brice Livinșchi, jureta Druc,
în semn de apreciere pentru
contribuția sa la renașterea
Basarabiei.*

*Cu deosebită plăcere
Alina Constantinescu*

1 decembrie 2010.

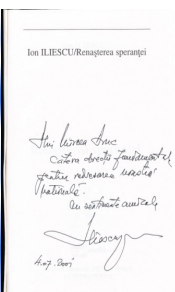

Emil Constantinescu - politician și om de știință român, a fost președinte al României între anii 1996 și 2000; din 1966 este cadru didactic al Facultății de Geologie a Universității din București.

Domnului Prim Ministru Mircea Druc, în semn de apreciere pentru contribuția sa la renașterea Basarabiei.

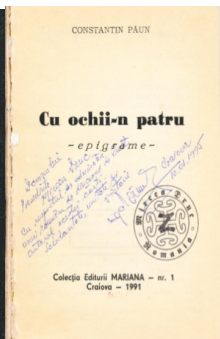
Cu sentimente alese Emil Constantinescu 1 decembrie 2010

Constantinescu, Emil. **Timpul dărâării, timpul zidirii** / Emil Constantinescu ; il.: Camilian Demetrescu . - București . - Universalia . - 2002. - Vol.1-4.

Ion Iliescu - un politician român, care a condus statul român în trei rânduri, ca președinte al CFSN între 22 decembrie 1989-1992, apoi ca președinte ales al României între anii 1992-1996 și 2000-2004. Între 1996-2000 și 2004-2008 a fost senator din partea PSD. Din (2006) este președinte de onoare al PSD.

Iliescu, Ion. **Renașterea speranței** / Ion Iliescu . - București . - Mondo Media . - 2001 208 p. : fot.

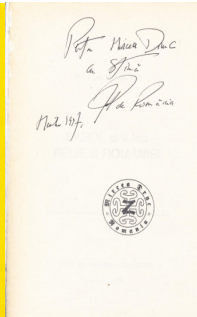
Constantin Păun

Domnului Președinte Mircea Druc. Cu respectul și admirația unui român de dincolo de Prut autorul acestei cărți.

*Solidaritate, unitate și victorie
Craiova 10.01.1995*

Păun, Constantin. **Cu ochii-n patru : epigrame** / Constantin Păun ; îngr.: Laurențiu Paveliu . - Craiova . - Ed. Mariana . - 1991. - 79 p.

Sărbători pentru suflet

Paul-Philippe de Hohenzollern, cunoscut și ca **Prințul Paul al României** - fiul lui Mircea Grigore Carol al României.

Hohenzollern, Paul-Phillipe(prințul). **Carol al II-lea Rege al României / Paul al României** ; în rom.: Ileana Vulpescu . - București . - Ed. Holding reporter . - 1991. - 255 p. + 11 f. fot.

Paul Bran - Profesor, manager, fondator de școală economică, fondatorul Academiei de Studii Economice din Chișinău

Bran, Paul. **Managementul prin valoare** / Paul Bran . - București . - Ed. Universitară . - 2009. - 175 p. : fig., tab.

Mircea Druc este un pământean ce ține la cultură, un iubitor de țară, neam și limbă. Nu în zadar în colecția oferită găsim și lucrările ce-i aparțin: „Sunt român și limba mea-i română”, „Unitate pentru interesele țării!”, „Démocratie et education”.

«Oameni care să analizeze și să conceapă lucrurile retrospectiv și prescriptiv sunt, de fapt, foarte puțini. Oamenii sunt axați pe relația stimul-reație, sunt „behavioriști”, sunt situativi.

Important ar fi dacă tratatul de fraternitate ar prevedea circulația leului românesc și în Republica Moldova. Dacă am avea monedă unică, unirea ar fi ca și făcută. Lucrul acesta ar însemna mai mult decât orice declarație solemnă.

Pe lângă moneda unică, cetățenia română și posibilitatea de a participa la alegerile din România ar reprezenta primii pași concreți spre Unire.

... Ideal ar fi să putem integra complexul agro-industrial al României cu cel din Republica Moldova și să punem la punct industria constructoare de mașini pentru acest complex. O țară, dacă nu se poate hrăni și nu se poate îmbrăca, înseamnă că nu face nimic. Altfel spus, cum zic țărani basarabeni, „fală goală, traistă ușoară”». (Cauza mea rămâne adevărul), interviu cu Mircea Druc, realizat de Irina Negrea în «Cotidianul», nr. 68, 8 aprilie 1992).

Patrichi, Viorel. **Mircea Druc sau Lupta cu ultimul imperiu** / Viorel Patrichi. - București. - Ed. Zamolxe . - 1998. - 532 p. : fot.

Fără cărți, am fi mai triști, mai săraci. Cărțile sînt ca o moștenire transmisă din generație în generație pentru cei ce se vor naște.

DE LA BIBLIOTECA PERSONALĂ – LA BIBLIOTECA DE PATRIMONIU

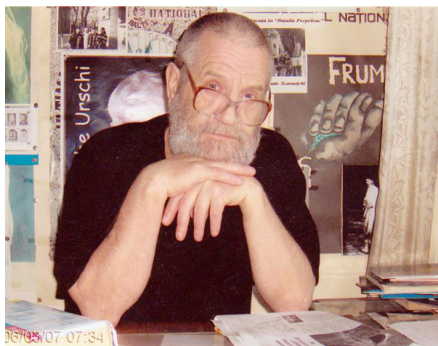
FROM PERSONAL LIBRARY TO HERITAGE LIBRARY

SVETLANA CECAN

„Biblioteca personală este oglinda posesorului”
Ion Stoica

Abstract: *The article is an attempt to familiarize users with the „Pavel Proca” personal collection. The donation comes from the collection of books belonging to the playwright and theatre critic Paul Proca, who has worked at the “Vasile Alecsandri” National Theatre of Balti. The collection includes 467 copies of various fields of science: philosophy, real science and applied arts, literature, history. The collection, in large measure, it is in Romanian language, but also contains books in Russian, Spain, Latin languages. “The Paul Proca” personal collection contributes to enriching the cultural heritage of the institution.*

Key words: *collection, ex-libris, autographed books and dedications, playwright, theatre critic.*

Biblioteca personală ca oglindă a personalității reflectă nu numai destinul său social, ci și căutări și pasiuni care îl întregesc. Ea conturează lumini și umbre, regăsiri pentru propria dezvoltare, pentru propriile recompuneri.

În colecția Bibliotecii Științifice USARB se păstrează „Fondul Pavel Proca”, o donație de carte din biblioteca personală a Dlui Pavel Proca - dramaturg și critic de teatru.

Pavel Proca a fost unul dintre cei mai prolifici teatrologi din Republica Moldova, care a activat la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți. Timp de patru decenii a urmărit tot ce se întâmpla pe scenele și în culisele teatrului moldovenesc, înșirînd cronici, realizînd portrete, facînd recenzii la diverse spectacole montate pe scenele din întreaga republică. Cel mai bine l-a caracterizat Ion Ungureanu, artist al poporului, ex-ministru al Culturii și Cultelor, într-o dedicație pe cartea „Teatrul vieții mele...”, lansată pe 2 septembrie 2011, în cadrul Salonului Internațional de Carte: „Lui Pavel Proca, Celui mai luceferist critic, pe care l-a dat pămîntul Basarabiei. Dar nu mă așteptam să vină acest „luceafăr” al criticii tocmai de la Bălți. Încă un miracol

Sărbători pentru suflet

basarabean. Ce frumos e că te avem: deci, nu e totul pierdut în cultura noastră...!

Pavel Proca s-a născut la 1 aprilie 1947, la Telenești, comuna Ghiliceni. Studiile și le-a făcut la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de filologie, 1965 – 1970. Între anii 1981–1984 și 1986–1989 face stagii de critică teatrală la Moscova. Și-a început activitatea în calitate de șef al trupei la Teatrul Național „V. Alecsandri” din Bălți (1972–1974). Mai apoi devine secretar literar (1975 – 1988), director și director artistic (1989–1994).

A avut numeroase publicații în reviste și ziare (*Masca, Teatracție, Literatura și Arta, Timpul, Jurnal de Chișinău, Flux, Săptămâna, Basarabia, Viața Basarabiei, Semn, Teatru, Moldova*) și cărți: *Aplaudați-mă cu palma pe obraz* (2002); *Portrete cu jobenu-n jos* (2004); *Gândea la lumi ce nu există...* (2006); *Notițe pe notițe* (2007); *Eu sânt cel mai singur și Mă rog să pardonați* (2009); *O mască tremură-n oglindă; Îndepărtate alte vremuri; Spovedania unui histrion* (2010); *Și noi eram o ceată tristă...* (2012).

Creația literară și activitatea culturală și culturologică a lui Pavel Proca au fost apreciate: Criticul anului, Gala Premiilor UNITEM: 2000, 2002, 2004, 2006, 2008; Premiul Salonului Internațional de Carte pentru Copii, ediția a XI-a, 2007, volumul *Notițe pe notițe*; Premiul Salonului Internațional de Carte, ediția a XVIII-a, 2008, volumul *Notițe pe notițe*; Medalia Eugeniu Ureche (2009); Maestru emerit în artă (1991).

La împlinirea vârstei de 65 de ani (1 aprilie 2012) la Casa Actorului din incinta UNITEM a fost lansată cartea: „Și noi eram o ceată tristă...!”

Filologul, publicistul și cronicarul de teatru Pavel Proca a încetat din viață la 06.06.2012. Omul care a scris toată viața despre actori și regizori a fost îmbrățișat de moarte pe scările unui teatru. Ultima cronică Pavel Proca a scris-o despre cartea „Teatrul vieții mele...” de Ion Ungureanu.

Pavel Proca, și după plecarea sa în eternitate, va rămîne o prezență constantă, unanim apreciată și respectată, în viața teatrală. Căci a trudit permanent, mai bine de o jumătate de secol, ca om de cultură, istoric, teoretician și comentator avizat al fenomenului teatral național și universal, s-a consacrat întru totul profesiei îndrăgite. Pavel Proca a fost numit Omul Cetății, împătimitul om de teatru care a

fost și va rămîne un nume înscris cu litere de aur în istoria teatrului basarabean.

Donația include 464 exemplare în 457 titluri de documente. Colecția Bibliotecii Științifice USARB s-a îmbogățit cu 179 de titluri noi.

Fondul, în mare măsură, este în limba română - 306 documente, dar conține și cărți în limba rusă - 156, limba esperanto -1, limba latină -1, publicate la edituri: Albatros, Cartea Moldovenească, Cartea Românească, Meridiane, Minerva, Univers, Искусство, Художественная литература, etc.

Colecția integrează sferile de interese de ordin general – cultural (filosofie, științe reale și aplicate), dar prevalează domeniile de specialitate (artă, beletristică, istorie).

Tematica lucrărilor cuprinde disciplinele specifice teatrului și filmului: actorie, dramaturgie, regie, scenografie, critică.

Majoritatea cărților posedă ex-librisul donatorului: „Biblioteca personală P. Proca”. Cărțile sunt inventariate, presupunem că avea și un catalog pentru evidență, regăsirea rapidă și pentru a nu dubla titlurile. Cel mai mare număr de inventar găsit este nr. 3168 pe cartea - Мольер, Жан Батист. Полное собрание сочинений : В 3 т. Т.3. –М. : Искусство, 1987. –717р. De aici rezultă, că P. Proca era posesorul a peste 3000 de lucrări.

Conform tipurilor de documente clasificăm: științifice – 182; beletristică – 282.

Analizăm clasificarea documentelor după apartenența colecției: „Arcade”, „Biblioteca de artă”, „Biblioteca pentru toți”, „Cele mai frumoase poezii” „Clasicii Literaturii Universale”, „Patrimoniul”, „Rampa”, „Romanul de dragoste”, „Teatru”, „Texte comentate”, «Античная драматургия», «Классики и современники», «Мастера советского театра и кино», etc.

Din seria „Patrimoniul” găsim operele scriitorilor: V. Alecsandri, L. Blaga, G. Călinescu, I. Heliade-Rădulescu, A. Holban, P. Istrati, C. Negruzzi – scriitori clasici români cuprinzînd operele lor fundamentale însoțite de „reper istorico-literare” tablou sinoptic al receptării lor de la apariție pînă în contemporaneitate.

În colecția „Biblioteca de artă”, o colecție impresionantă, aflăm despre arta și civilizația Egiptului Antic pînă la arta abstractă și fundamentele artei moderne. Aceste documente au creat posibilitatea amatorului de artă să-și formeze o fundamentală cultură de specialitate.

„Biblioteca pentru toți”, este prezentă cu 66 de titluri. Sînt cărți de beletristică, opere clasice, intrate în patrimoniul de aur al culturii naționale și universale.

Colecția „Clasicii Literaturii Universale” este reprezentată de operele unor autori recunoscuți pe plan internațional precum sînt: Balzac, Bufon, Flaubert, Fontane, Cervantes, Conrad, Hardy, Hawthorne, Thackeray, etc. Acești scriitori au jucat în istoria literaturii universale rolul de figuri marcante ale epocii în care au trăit prin operele create și care s-au bucurat de o recunoaștere globală de-a lungul vremii.

Literatura greacă din epoca arhaică este reprezentată de poemele *Iliada* și *Odiseia* lui Homer. Din literatura latină găsim lucrările lui Plautus (250-184 î. Hr.)

și comediile lui Terențiu (190-159 î. Hr.). Comediile scrise de Plautus au la bază subiecte grecești adaptate limbii latine, unde dramatismul se îmbină cu satira și umorul.

În colecția «Мастера советского театра и кино» aflăm despre personalitățile marcante din sfera teatrului și personalitățile geniale ale artei cinematografice, cum ar fi: Игорь Горбачев, Ефим Копелян, Евгений Леонов, Юрий Никулин, Иван Переверзев, Софико Чиаурели, Михаил Шуйдин, etc.

Cele mai vechi lucrări din acest fond, care îmbogățesc colecția de carte rară a Bibliotecii sînt:

- Международный язык эспиранто. – М. : ЦК СЭСР, 1930. – 48 p. – (Учебники и словари эспиранто);
- Гоголь, Николай Васильевич. Избранные произведения. – М. : Худож. Лит. 1947. – 522 p. : il.

O lucrare foarte valoroasă din colecția dlui Pavel Proca este - Moliere. Teatru : Tartuffe sau Impostorul ; Mizantropul ; George Dandin sau Soțul Păcălit ; Avarul ; Burghezul gentilon ; Femeile savant / Moliere ; il. De Done Stan. –București : Ed. Univers , 1973. – 597 p. il.

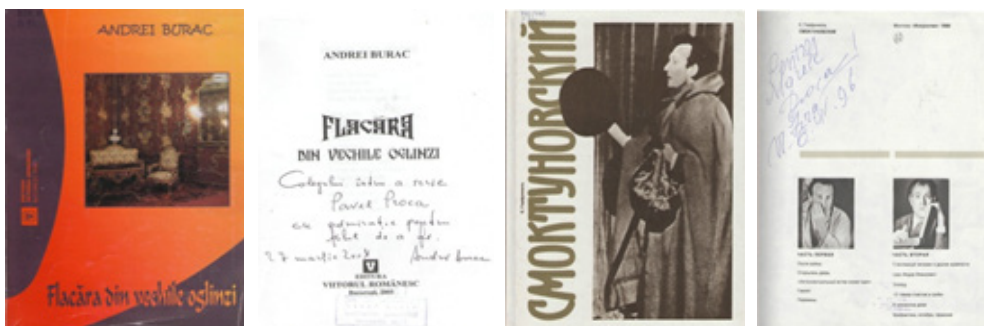
Volumul de față reproduce traducerile românești ale pieselor lui Moliere, publicate în ediția Moliere, OPERE vol. I-IV, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1955, 1956, 1958. Comemorarea prin UNESCO în 1973 a 300 de ani de la moartea lui Moliere a prilejuit ediția festivă „Teatru”. Imprimarea prin procedeul tipar înalt la 2 culori s-a făcut pe hîrtie tipar înalt, grad de alb; iar cele 6 planșe – policromii la tipar plan pe hîrtie cretată. Întregul tiraj de 3360 exemplare este legat în pînză în natur.

Din lista de lucrări donate 7 titluri aparțin posesorului colecției în calitate de autor: Aplaudați-mă cu palma pe obraz; Bobocelul cel urît; Îndepărtate alte timpuri... : Crâmpoie teatrale bălțene; Mă rog să pardonați... : Dialoguri cu antracte; Notițe pe nojițe; Portrete cu jobenu-n jos; Și noi eram o ceată tristă... : Jurnalul unui sufler fără cușcă. Sînt cronici ale evenimentelor teatrale, reflecții și istorii din viața artiștilor, analize teoretice ale actului scenic, confesiuni ale actorilor, pagini memorabile din trecutul vieții artistice. Maestrul Pavel Proca sculptează în cuvinte respectul și dragostea pentru slujitorii scenei, pentru teatru ca fenomen artistic și social.

Deținem și cărți dedicate criticului de teatru Pavel Proca. Andrei Burac - poet, prozator, dramaturg, traducător și publicist din Republica Moldova i-a dăruit cartea sa : Flacăra din vechile oglinzi. –București : Ed. Viitorul românesc, 2005., cu autograful: „Colegului întru a scrie, Pavel Proca, cu admirație pentru felul de a fi. 27 martie 2008” ; Горфункель, Елена Иосифовна. Смоктуновский. –М. : Искусство, 1990. : il., fot., cu dedicația: „Pentru Marele Proca!”.

Documentele din Biblioteca personală a dlui Pavel Proca, care au fost dăruite bibliotecii noastre, contribuie, în primul rînd la îmbogățirea

patrimoniului cultural al instituției noastre. Toate lucrările pot fi consultate în sala de împrumut nr.1 Documente științifice / beletristică (se păstrază într-o colecție distinctă).

Biblioteca se mândrește cu cărțile dramaturgului și criticului de artă Pavel Proca, care constituie obiecte în colecția „Carte cu autograf și dedicații”:

- Proca, Pavel. Aplaudați-mă cu palma pe obraz. – Ch. : F.E.-P. „Tipogr. Centrală”, 2002. – 96 p. : „Sălii de lectură a Universității „Alec Russo” de la autor. 17.1.2005. P. Proca”;
- Proca, Pavel. Portrete cu jobenu-n jos. – Ch. : (S.n.), 2004. – 238 p. : „Sălii de lectură a Universității „Alec Russo” de la autor. 17.1.2005. P. Proca”;
- Proca, Pavel. Și noi eram o ceată tristă... : Jurnalul unui sufler fără cușcă. – Ch. : Bons Offices, 2012. – 376 p. : „Pentru biblioteca Universității „A. Russo”. Autorul, 5.03.2012”.

Referințe bibliografice:

1. PROCA, Pavel. Și noi eram o ceată tristă... : Jurnalul unui sufler fără cușcă. –Ch. : Bons Offices, 2012. – 375 p. ISBN 978 – 9975 – 80 – 543 – 8;
2. ROIBU, Nicolae. De ce ne-ai lăsat, Pavele? In : Timpul, 8 iunie 2012;
3. STOICA, Ion. Informație și Cultură : Sinteze; Reflecții; Atitudini. –București : Ed. Tehnică, 1997. - 227 p. ISBN: 973 – 31 – 1097 - 3.
4. UNGUREANU, Ion. Teatrul vieții mele... în trei acte și fără antracte : În 2 vol. –Ch. :Cartea Moldovei, 2012. – 622 p. ISBN 978 – 9975 – 60 – 236 - 5.

CEA MAI LUMINOASĂ CALE

THE BRIGHTEST WAY

ANA SOFRONI

„Eu sînt Lumina lumii; cel care-Mi urmează Mie nu va umbla în întuneric, și va avea Lumina vieții”.
(Ioan 8, 12-20)

Abstract: *We need to know that every man is accompanied on the way of life with God and the Blessed Virgin and bear in mind that the more beautiful than all are all facts that come to weaken the evil ones, the latter responds with a double, threefold goodness, tenfold and so forth, until you do definitely give back with his wickedness. Goodness always makes us superior to the wicked.*

Key words: *life, God, Blessed Virgin, goodness, wickedness.*

Pornind la un drum lung, oricine își dorește să-i fie calea cît mai luminoasă, fără primejdii și accidente. Dar care oare din drumurile omului poate fi mai lung, dacă nu drumul vieții lui? Totodată acesta e și cel mai important drum dintre toate cîte are a le face omul, fiindcă numai el te poate duce la limanul mîntuirii sufletești. Se mai distinge drumul vieții și prin greutățile ce are a le purta omul cu sine: ele pot deveni, dacă călătorul se va dovedi a fi un bun creștin, cu mult mai ușoare în comparație cu greutățile altor drumuri. Pentru că sînt ușurate de Bunul Dumnezeu și Maica Domnului, care mereu îi însoțesc pe oamenii creștini, îi apără și-i păzesc de cele rele, le îndreaptă calea și le luminează cărările. Iar la lumină și drumul se vede mai bine, apoi și viciile îți fug din cale.

Însă cum să ne învrednicim noi de un drum cu Lumină? Mai întii de toate, trebuie să credem în Lumină. Să credem că ea ne vine din milă dumnezeiască, că împrăstie toată ceața cea sumbră și rece, că darnic ne încălzește întreaga ființă. Să credem că purtătorul Luminii în viața noastră e însuși Mîntuitorul Iisus Hristos. De la Dînsul avem și poruncă evanghelică în ceea ce privește lumina vieții. Iat-o: „*Pînă cînd aveți Lumină, credeți în Lumină, ca să fiți fiii Luminii*”¹. Așadar, dacă vom crede neclintit în puterea Luminii, noi am avea de cîștigat nemaipomenit de mult! Am deveni fii ai Luminii, ceea ce ar însemna că în drumul nostru vom fi înconjurați de lumină pămîntescă, iar ea cu siguranță ne va scăpa de întunericul rătăcirilor. Mai mult ca atît, noi înșine am putea deveni sursă de lumină pentru alții. În învățătura evanghelică ce ne-a lăsat-o, Mîntuitorul în repetate rînduri revine la acest gînd, făcîndu-ne să înțelegem bine esența adevărului despre lumina vieții. De exemplu, citim în continuare în aceeași Evanghelică de la Ioan: „*Eu, Lumină am venit în lume,*

¹ Ioan 12, 19-36.

pentru ca oricine crede în Mine să nu rămână în întuneric². Și iarăși: „Eu sînt calea, adevărul și viața; nimeni nu vine la Tatăl Meu, decît numai prin Mine”³. Cît de limpede e redat aici unul din cele mai mari Adevăruri ale existenței noastre: Mîntuitorul e și Lumină, e și calea, și adevărul, și viața pentru toți acei credincioși! El ne arată calea și totodată ne-o luminează, ne învață cum s-o urmăm și încă ne descoperă și sensul atotcuprinzător al acestor fapte mîntuitoare, și anume că ele duc la viață. Astfel, Domnul toate ni le pune la îndemînă, nouă rămînîndu-ne doar să fim ascultători și iubitori de părinți, să tindem cu dorință nestăvilită spre desăvîrșire duhovnicească. Acestea posedînd, să ne ținem strîns și de sfințele adevăruri ce ne-au fost descoperite prin luminoasele fapte ale Mîntuitorului nostru, fapte, care nu aveau și nici pînă azi nu au asemănare, căci întotdeauna erau săvîrșite cu dreptate, cu dragoste, cu blîndețe și milă față de oameni, numai și numai spre binele lor. Acestea au fost fapte dumnezeiești, proorocite încă în Vechiul Testament, unde citim: „[...] nici fapte nu sînt ca faptele Tale”⁴. Ele au fost faptele înaltelor virtuți, săvîrșite întru învățătura celor credincioși. De aceea lumea din toate timpurile e chemată să le urmeze, pentru a se învrednici de mîntuire și de viața cea veșnică. O aflăm iarăși din cuvintele Mîntuitorului, redade de evanghelistul Matei în următoarea parabolă: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni. Luați jugul Meu asupra voastră și vă învățați de la Mine, că Eu sînt blînd și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre; căci jugul Meu este bun și povara mea este ușoară”⁵. După cum vedem, Iisus Hristos le promite odihnă sufletească celor ce Îl vor urma, le insuflă încredere că săvîrșirea faptelor bune nicidecum nu împovărează pe nimeni, ci, dimpotrivă, îți aduce numai și numai ușurință și te pune în rînd cu acei drepti, de la care păcatele apăsătoare și grele, neputînd suferi prezența Luminii dumnezeiești, fug. Păcatele și nu altceva sînt acelea, care ne îngreunează drumul și cînd Lumina le împrăștie, dispar și poverile din calea noastră. Iată de ce calea Luminii e și calea mîntuirii vrednicilor credincioși.

De ar urma întru totul învățămintelor lăsate de Iisus Hristos, lumea neapărat și-ar afla locul în Împărăția Cerească. Ne sprijinim aici și pe o altă parabolă evanghelică, care ne spune: „[...] dacă păzește cineva cuvîntul Meu, nu va vedea moartea în veci”⁶. Înseamnă că poruncile călăuzitoare ale Mîntuitorului ne luminează calea pînă în lumea cealaltă, care e netrecătoare și este Împărăția Cerurilor. De asemenea desprindem din această parabolă, că dorința Domnului este de a ne grămădi Acasă, la Tatăl cel Ceresc, în curțile Lui cele luminate. S-ar afla oare vreun creștin, care să nu-și dorească așa ceva? Mai mult ca precis, că această întrebare e retorică și deci răspunsul e cunoscut de la sine. Un răspuns special,

² Ioan 12, 36-47.

³ Ioan 14, 1-11.

⁴ Ps. 85, 7.

⁵ Matei 11, 27-30.

⁶ Ioan 8, 42-51.

însă, se cere la o altă întrebare, și anume: cum să îmbinăm dorințele noastre cele bune cu faptele cele frumoase, într-un tot creștinești? Putem afla acest răspuns din porunca ce ne-a lăsat-o Iisus Hristos în următoarea parabolă: „*Eu însă vă spun vouă, ca să nu stați împotriva celui rău; iar celui ce te va lovi peste obrazul cel drept, întoarce-i și pe celălalt; celui care voiește să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa. Iar dacă te va sili cineva să mergi o mie de pași, mergi cu dînsul două mii*”⁷. Deci, mai frumoase decît toate sînt faptele care vin să slăbească pornirile celui rău, prin care i se răspunde acestuia cu bunătate dublă, întreită, înzecită și tot așa mai departe, pînă ce îl faci să dea definitiv înapoi cu răutatea sa. Bunătatea întotdeauna ne face superiori față de cei răi. Cu dînsa în inimă, oricînd îi vom pune la pămînt pe aceștia, fie ei chiar și peste măsură de înfuriați și abătuți din drumul drept din cauza mîniei și a invidiei, din trufie sau din lăcomie și zgîrcenie, sau din lenevie.

Din Sfînta Evanghelie aflăm mai multe exemple de bunătate sufletească, spre care ne îndreaptă atenția Domnul Iisus Hristos, ca noi să le urmăm în viața de toate zilele. Din acest punct de vedere, citim în una din parabolele de la Matei: „[...] celui care cere de la tine, dă-i; și pe cel care voiește să se împrumute de la tine, nu-l îndeapărta. [...] iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă supără și vă prigonesc...”⁸. Așa făcea Iisus Hristos cînd era pe pămînt, tot așa se cuvine să facem și noi în viața noastră pămîntească. Prin asemenea fapte vom da dovadă că ne iubim aproapele și că în fiecare moment de rătăcire sufletească ce i se întîmplă, cînd el și inima și-o are împietrită, noi sîntem gata să-i dăm o mîna de ajutor. Asemenea fapte vor încălzi și vor însenina nu doar sufletul celui pentru care se face binele, ci și sufletul binefăcătorului însuși; toți ar avea de cîștigat în urma lor, toate sufletele ar străluci în lumină. Și vor pași cu mai multă îndrăzneală pe calea luminoasă a mîntuirii, osteneala fiindu-le lor ca o mîngîiere.

Cel pornit la drum sub Lumina lui Hristos trebuie să fie vrednic de mila Domnului. Parabola „*Și cine nu-și va lua Crucea și nu va veni după Mine, nu este vrednic de Mine*”⁹ ne arată, cum anume ne-am învrednici noi de prezența Mîntuitorului în drumul ce-l parcurgem. În primul rînd, de la noi se cere să fim smeriți, se cere să ne împăcăm cu ceea ce ne este rînduit de la Domnul și să nu rîvnim neogoit numai după lucruri ușoare, aparent plăcute, căci ele ne fac orbi la frumusețile credinței. Greutățile și încercările ne călesc sufletește și ne întăresc în frică și dragoste de Dumnezeu. Oricît de apăsătoare ni s-ar părea ele, noi să nu disperăm, ci să ne continuăm lucrarea facerii de bine, să urmăm cu dragoste calea cea luminoasă a lui Hristos. Cu fermitate să dăm dovadă că, precum un copac bine înrădăcinat rezistă la mari furtuni și vijelii, tot așa și credința noastră, cea pornită din adîncul sufletului, nu va putea fi distrusă, și nici măcar slăbită, de atacurile viclene ale diavolului. Avem, din acest punct de vedere, o maximă duhovnicească plină de înțelepciune, care ne prezintă adevărul ca pe ceva de netăgăduit. Să luăm aminte la ea, la

⁷ Matei 5, 33-41.

⁸ Matei 5, 42-48.

⁹ Matei 10, 32-35; 37-38; 19, 27-30.

Sărbători pentru suflet

cuvintele-i simple, dar totodată și foarte luminoase și calde, precum întotdeauna sînt cuvintele Marilor Sfinți: „Pomul bine înrădăcinat în pămînt se dezvoltă și aduce roade. Sufletul puternic înrădăcinat în Dumnezeu prin credință și dragoste – ca prin niște rădăcini duhovnicești – la fel se dezvoltă duhovnicește și aduce roadele virtuților plăcute lui Dumnezeu, mulțumită cărora el trăiește acum și va trăi în lumea viitoare”¹⁰. Așadar, credință pornită din suflet și suflet înrădăcinat în Dumnezeu... Nimic mai binevenit nu poate fi pentru un creștin, decît această ambianță duhovnicească! Cine și-o cultivă cu sîrguință, acela nu lasă să-i intre în suflet ceva urît și rău. Anume prin asemenea fapte firești omul creștin se învrednicește de cea mai mare milă din partea Domnului. Pentru a le săvîrși, omul are nevoie, mai întîi de toate, de ajutorul lui Dumnezeu, are nevoie de putere duhovnicească care vine, ca un miracol, numai de la Dînsul, din învățătura Sa minunată. Încă primii creștini, care au avut fericirea să asculte propovăduirile lui Hristos, au observat și au înțeles puterea deosebită a învățaturii Lui, fapt despre care Sfînta Evanghelie ne mărturisește nu o singură dată, cînd ne face cunoscut cum se îngrămădeau mulțimile ca să asculte ceea ce le vorbea Iisus. Iar ce anume îi atrăgea pe oameni la Fiul lui Dumnezeu, a accentuat în Evanghelia sa Marcu, la care citim: „[...] îi învăța pe ei ca unul ce avea putere, iar nu cum învățau cărturarii”¹¹. Și noi, creștinii din ziua de azi, adîncindu-ne în lectura Sfintelor Scripturi, revenind adesea la Scrierile Părinților duhovnicești, care toate sînt create cu mult har divin și au rădăcinile bine implantate în învățătura creștin-ortodoxă, ajungem a fi în stare să simțim neasemuita putere, cu adevărat de viață dătătoare, a poruncilor și cuvintelor lui Hristos.

Acei vrednici de a păși pe calea cea luminoasă întotdeauna se vor ruga la Dumnezeu să le ajute s-o găsească și s-o urmeze cu sfințenie. Avem aici învățatură de la psalmistul David, de care s-au condus, după cum se vede, toate generațiile de creștini ce s-au perindat în timp. Că simplu de tot spunea proorocul: „Arată-mi calea pe care voi merge, că la Tine am ridicat sufletul meu”¹². Deci, pe calea Luminii se merge cu sufletul îndreptat spre Dumnezeu, rugîndu-te întruna: „Povățuiește-mă, Doamne, pe calea Ta și voi merge întru adevărul Tău”¹³. Fă-ne vrednici, Doamne, de cale luminoasă!

¹⁰ Sfîntul Ioan din Kronstadt. *Viața mea întru Hristos* / Traducere de diac. Dumitru Dura. – Sibiu: Ed. Oastea Domnului, 1995, p. 67.

¹¹ Marcu 1, 16-22.

¹² Ps. 142, 8.

¹³ Ps. 85, 10.

CZU 811.135.1`374

**„DICȚIONARUL LIMBII ROMÂNEȘTI” DE AUGUST SCRIBAN
(Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaisme, neologisme,
provincialisme)**

DICTIONARY OF THE ROMANIAN LANGUAGE OF AUGUST SCRIBAN
(etymologies, meanings, examples, citațiuni, archaisms, neologisms,
provincialisme)

RADU MOȚOC

Abstarct: *A dictionary is not a thing out of reach to anyone. It takes a complex education in that there must be several components such as: knowledge of the Romanian language spoken and its evolution over time and in different regions; knowledge of several dictionaries published up to that date, history, folklore, and linguistics, theoretical notions that imply a great teaching experience. Knowledge of foreign languages such as Latin, classical languages as Greek and French are absolutely required. In our case must be mentioned and a legacy of family, which was noted on three generations of intellectuals, moved by a real and honest patriotism.*

To understand the depth of intellectual resources that were the soul and intellectual resources of the author, we must go through several steps which include: the motivation of this remarkable works, scientific resources at which he appealed, and last, but not least, a description of family genealogy that created a genetic continuity and of an author who was born in Galati.

Key words: *dictionary, complex education, history, folklore, linguistics, theoretical notions, teaching experience.*

Redactarea unui dicționar nu este un lucru la îndemâna oricui. Nu este suficient curajul, ci mai ales o educație complexă în care trebuie să existe mai multe componente precum: cunoașterea limbii române vorbite și evoluția ei în timp și în regiuni diferite, cunoașterea mai multor dicționare apărute până la data respectivă, istoria românilor, folclorul și noțiuni teoretice de lingvistică care presupun o experiență didactică de excepție. Cunoașterea unor limbi străine precum: latina, greaca clasică și cea vorbită, slava, franceza etc. sunt absolut obligatorii. În cazul nostru trebuie menționată și o moștenirea din familie, care s-a remarcat pe trei generații de intelectuali pătrunși de un patriotism real și sincer.

Ca să înțelegem în profunzime care au fost resursele intelectuale și sufletești ale autorului, trebuie să parcurgem mai multe etape care presupun: motivația acestei remarcabile lucrări, resursele științifice la care a apelat și nu în ultimul rând o descriere genealogică a familiei care a creat o continuitate genetică și științifică a unui autor care s-a născut la **Galati**.

Familia Scriban

- **Neofit Scriban** (1803-1884) s-a născut la Burdujeni dintr-o familie originară din Transilvania. A făcut studii la *Academia Mihăileană* din Iași și la *Colegiul Sf. Sava* din București, unde a învățat mai multe limbi străine precum: franceza, italiana, greaca și latina veche, ajungând unul din cei mai erudiți prelați ai bisericii române din perioada respectivă. Se călugărește în 1822 și este hirotonit preot în 1833, ajungând predicator la Mitropolia din Iași începând cu anul 1836. Tipărește în 1838 prima lui carte: *Catihis al bisericii ortodoxe* cu litere latine pentru prima dată în Moldova.

Exilat ca urmare a unor acuzații nefondate la mănăstirea Neamț, deschide aici o școală națională pentru călugări în 1843. Revenit la Iași, este numit director al școlii Trei Ierarhi în 1846, iar în anul 1848 a fost numit profesor la Seminarul din Iași, unde predă până în 1862 Istoria universală și a României, limba greacă, retorica și filosofia. Devine arhimandrit în 1857 și prezidează comitetul unionist care se desfășura în casa lui din Iași, ajungând deputat al clerului în divanul ad-hoc, alături de fratele său, Filaret. Este membru în consiliul superior de instrucțiuni și locțiitor de episcop la Argeș în 1862¹. În anul 1872, se retrage în orașul său natal Burdujeni, unde a decedat în anul 1884, lăsînd prin testament casa și bani pentru înființarea unui spital, care în anul 1904, după cum rezultă din dicționarul redactat în acel an de C. Diaconovici: „era de mai mult timp funcțional”².

- **Filaret Scriban** (1811-1873), fratele lui Neofit, s-a născut tot la Burdujeni. Studiază la școala de la Trei Ierarhi și la *Academia Mihăileană*, pe care a absolvit-o în 1830. Devine profesor de franceză, română, aritmetică și istorie la *Academia Mihăileană*, după care urmează studii teologice la Kiev, pe care le termină în anul 1842. Întors în țară, a fost numit profesor la seminarul Veniamin din Iași, unde a predat mai mult de 18 ani. Devine arhimandrit și egumen al mănăstirii Socola, unde elaborează regulamente și cărți didactice. Ca înfocat partizan al unirii și membru în comitetul unionist și divanul ad-hoc, alături de fratele lui, Neofit, luptă împotriva sinodului pe care domnitorul Cuza voia să-l constituie contra canoanelor, numind episcopi prin decret. Cunoscător al limbilor franceze, ruse, latine, greaca veche și cea modernă, germane și ebraice, a redactat foarte multe lucrări din care multe nu au ajuns să fie tipărite. Din cele 16 lucrări cunoscute menționăm următoarele care au fost tipărite:

¹ Gh. Adamescu, *Dicționarul istoric și geografic universal*, Ed. „Cartea românească”, București, pag. 1864.

² Dr. C. Diaconovich, *Enciclopedia Română*, tomul III, Editura și tiparul lui W.Krafft, Sibiu, 1904, pag. 917. Din cele 24 lucrări semnalate menționăm următoarele:

- Istoria universală și a patriei, pe scurt – 1852
- Dublu paralel între bisericile ortodoxe și confesiunile apusene – 1852.
- Unirea și neunirea principatelor române. Iași – 1856.
- Foloasele unirii. Iași – 1856.
- Metodă de a învăța limba elenică, 2 tomuri – 1861.
- Cuvânt funebru răposatului Scarlat Rosseti, București, 1872.
- Călătorie la pământul sfânt, București, 1875.

Istoria sfântă a Vechiului Testament – 1846
Memorii pentru organizarea Bisericii române
Istoria Bisericii române, publicată parțial³

- **Romulus Scriban** (24 august 1838, Burdujeni – 29 octombrie 1912, Iași), publicist și autor de versuri, este nepot de frate cu Neofit și Filaret Scriban. Fost elev al seminarului din Socola și absolvent al *Academiei Mihăilene* din Iași, urmează studiile universitare de teologie și drept la Torino, unde obține doctoratul în anul 1864, cu o disertație în drept civil. Este ales secretar al Societății Internaționale Neolatine din Torino. Revenit în țară la începutul anului 1865, va ocupa funcția de prim-procuror la Galați, de unde demisionează în anul 1872 pentru profesia de profesor de istorie și economie politică la *Școala Comercială* din Galați, practicând în paralel și avocatura. Dintre lucrările publicate menționăm următoarele:

„Istoria economiei politice, a comerțului și a navigației în România! – 1885.

„Istoria comerțului” – 1893.

„Reflexiuni politice asupra Episcopii necanonice românești din 1865”, publicat în *Românul* din 3, 4 și 20 martie 1866.

„O noapte pe ruinele Sucevei” – 1860.

Sub influența prestigiului de care se bucura Gh. Asachi la Iași, Romulus Scriban debutează ca elev cu versuri pe care le publică în *Ateneul român* din Iași în anul 1860. A scris articole unde abordează chestiuni politice, juridice, economice, culturale, pe care le publică în *Steaua Dunării* și *Românul*.

Împreună cu Demetriu N. Preda, întemeiază bisăptămânalul politic, comercial, literar și religios *Dacia română* (oct. 1866 - feb. 1867). În perioada anilor 1868 – 1869, scoate la Galați revista *Dacia literară* cu scopul mărturisit: „Literatura este sufletul și paladiul unei națiuni; ea poate salva un popor, făcând să nu se stingă flacăra spiritului național”⁴.

Dar să vedem ce mărturisește însuși August Scriban despre tatăl său, care i-a fost un excelent exemplu în viața profesională:

„Știind latina și greaca veche, vorbind curent italiana, franceza și greaca nouă, știind puțin și germana și ruseasca, simțea o mare plăcere să scormonească prin dicționare și să descopere etimologii... Îmbătat de gloria imperiului roman, se uita cu milă la statele moderne și le numea *prefecturi*. Era, cum se vede, imperialist roman și nu visa decât restabilirea vechii Dacii *de la Tisa până la Nistru*, ceea ce s-a întâmplat la șase ani numai de la moartea lui în 1912. Dar pe lângă învățătura pe care am putut-o lua de la tatăl meu, ceea ce m-a făcut să încep acest dicționar a fost moștenirea sufletească pe care mi-a transmis-o el: iubirea fanatică de limba românească, înclinarea, spre studiul limbilor străine și voința irezistibilă de a da patriei o lucrare pe care eu o cred folositoare”⁵.

Faptul că acest distins profesor avea să ofere celor doi fiu precum:

³ *Ibidem*, pag. 918.

⁴ Romulus Scriban – *crispedia.ro*

⁵ August Scriban, *Dicționarul Limbii Românești*, Ediția I, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, Iași, 1939, pag. 14.

August și Iuliu (Cezar) este semnificativ și demonstrează profunzimea unei credințe față de neamul românesc derivat din lumea latină.

Această admirație și recunoștință meritată, mărturisită în *Precuvântarea* dicționarului față de tatăl său, explică în mare măsură ținuta științifică și o anumită atitudine curat patriotică practică nu numai în elaborarea acestui dicționar, dar și în activitatea de dascăl la Iași.

Fig. 1 Iuliu Scriban cu lăntșorul de Ceas

- **Iuliu Scriban** (1878-1949) fiul lui Romulus Scriban și nepot al arhierilor Neofit și Filaret, este fratele mai mic al lui August Scriban. Urmează studiile teologice la Seminarul din Galați (1890-1893), Seminarul *Veniamin* din Iași (1893-1898) și Facultatea de Teologie din București (1898-1902), unde susține licența în 1903 și doctoratul în 1920. Devine monah la Mănăstirea Neamț (1904), hirotonit ieromonah și numit superior al capelei ortodoxe române din Baden-Baden (1904-1909), ctitoria domnitorului Mihail Sturdza din perioada anilor 1863-1866. În timpul cât a slujit la această capelă, a urmat cursuri la Facultatea de Teologie catolică și protestantă din Strasbourg și de Filosofie din Heidelberg. Revenit în Țară, este numit director al Seminarului *Central* din București (1909-1919). Ca profesor de Religie predă cursuri de specialitate la școlile militare de infanterie și artilerie din București (1910-1916), dar și la noua Facultate de Teologie din Chișinău (1928-1941), cu o continuitate la Facultatea de Teologie din București (1941-1943). Este remarcabilă activitatea ecumenică și inter-ortodoxă de peste hotare promovată consecvent de Iuliu Scriban⁶.

⁶ Participă la diferite întruniri peste hotare precum:

- Conferința inter-ortodoxă în problema calendarului – Istanbul, 1923.
- Conferința mondială a creștinismului practic – Stockholm, 1925.
- Congresul internațional al Alianței mondiale pentru înfrățirea popoarelor prin Biserică – Praga, 1928.
- Conferințe regionale ale Alianței: Sinaia - 1924; Cambridge – 1931; București – 1933.
- Congresul profesorilor de teologie ortodoxă de la Atena – 1936 etc.

Considerat un om de înaltă cultură, un mare predicator și misionar al Bisericii Ortodoxe Române, a militat pentru apărarea și cunoașterea învățăturii creștine, repunerea predicii la locul cuvenit, apropierea de Biserica anglicană și a dovedit un autentic ecumenism cu valențe actuale⁷.

În aula *Ateneului Român*, unde de regulă se ascultau concertele cu George Enescu sau interpretări pianistice cu Cella Delavrancea, în data de 4 aprilie 1913, publicul din elita intelectuală, aristocrație, dar și studenți și târgoveți cu o brumă de cultură au ascultat conferința Arhimandritului Iuliu Scriban vorbind despre: *Rolul bisericii în viața noastră românească*. Un bun prilej pentru elevatul conferențiar de a arăta păcatele acestui neam unde Biserica intervine spunând: „lubiți-vă unii pe alții. Viața e iubire; și de nu vă veți iubi, nu veți trăi”.

În 15 august 1941, pentru a reface viața creștină din Transnistria, se înființează o *Misiune Ortodoxă* cu sediul la Odesa, care cerea românilor să se „trezească la viață prin deșteptarea conștiinței obștești”. În fruntea acestei Misiuni a fost numit arhimandritul Iuliu Scriban, iar vicar, arhimandritul Antim Nica, viitor Episcop la *Dunărea de Jos*⁸.

La moartea lui Iuliu Scriban, în 4 ianuarie 1949, părintele Gala Galaction avea să mărturisească: „Pana lui, condeii lui, acoperea cu torente nesecate toată presa noastră bisericească și o parte din presa civilă. Iuliu Scriban era cel mai mare ziarist al Bisericii Românești, cel mai bine informat teolog, cel mai mare cunoscător al lumii bisericești și teologice și de peste hotare, din toate țările și din toate limbile: franceză, germană, italiană, engleză, neogreacă, rusă, bulgară...”⁹.

August Scriban (n. 12 noiembrie 1872, Galați - d. 2 august 1950). Născut la Galați unde tatăl său era profesor la *Școala comercială*, urmează cursurile la *Liceul Vasile Alecsandri* din Galați. Face studiile universitare și de specializare la Berlin și Halle, unde în anul 1902 și-a luat doctoratul în Litere. În anul 1903, îl găsim profesor la Buzău, unde locuia, cum avea să mărturisească, pe strada Salvării nr. 7.

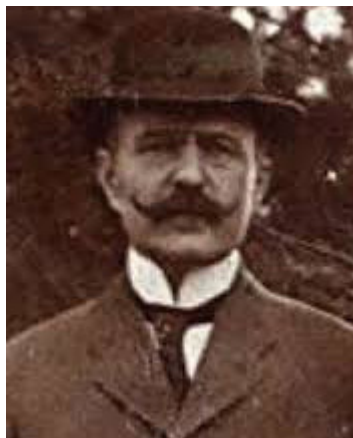

Fig. 2 August Scriban

⁷ Iulia Scriban a publicat mai multe lucrări printre care menționăm:

- Lupta contra scrierilor imorale, București, 1913
- Evenimente actuale din Biserica catolică, Sibiu, 1911.
- Literatura pioasă în limba românească, teză de doctorat – 1923-1926.
- Lecții de morală creștină, București, 1915
- Originea Duminicii ca zi de sărbătoare în Biserica creștină, București, 1921
- Cartea cărților: Sfânta Scriptură sau Biblia, București, 1937 etc.

⁸ În Basarabia, sub regim sovietic în perioada 1940-1941, au fost distruse 13 biserici, 27 au fost transformate în cluburi, 48 preoți au fost omorâți sau deportați. În Transnistria, situația bisericilor era mult mai gravă, după un sfert de veac de prigoană și propagandă ateistă, era un singur preot și acela la Odesa. Bisericile dintre Nistru și Bug au fost dărâmate sau transformate în cluburi sau magazine.

⁹ Curajosul arhimandrit Scriban din București, b'LOGOS

Profesor de limba latină la *Liceul Negruzzi* (internat) și la *Liceul Militar* din Iași¹⁰.

Cu un așa arbore genealogic nu este de mirare faptul că August Scriban abordează de unul singur o lucrare dificilă, care nu este la îndemâna oricui: **Dicționarul limbii române**, care va apare cu mari dificultăți pe care le va mărturisi autorul tot în *Precuvântare*.

Ce l-a determinat pe August Scriban să redacteze un *Dicționar al limbii române*?

Preocupări erau din studenție (1893) când selecta cuvinte din cărțile citite. Dar avea la îndemână în biblioteca familiei dicționarele lui „Lazăr Șăineanu, Damé, Tiktin, Cihac, Hasdeu, Lambrior, Gaster, Filipidi, Nădejde, Weigand, Densușeanu, Candrea, Pușcaru, Pascu, Bogrea, Larousse”¹¹, așa cum avea să consemneze în *Precuvântare*¹².

Până în 1939, când a fost publicat dicționarul lui August Scriban, autorul avea drept model celebrul dicționar al lui Lazăr Șăineanu (prima ediție 1896), care periodic îl îmbunătățea și scotea o nouă ediție (1906, 1914, 1922, 1925, 1929). Utilizând acest dicționar a constatat „un mare număr de greșeli (după cum și alții vor găsi la mine!). Totuși, așa cum este, niciun cărturar nu se poate lipsi de dicționarul lui, pe care mulți l-au ridiculizat, dar niciunul nu s-a apucat să facă altul

¹⁰ August Scriban a publicat: *Gramatica limbii române pentru folosința tuturor*, Institutul de Arte Grafice „Viața Românească”, București, 1925.

¹¹ August Scriban, *op. cit.*, pag. 15.

¹² Dicționarele pe care le pomenește August Scriban și altele pe care le-a omis sunt următoarele:

- Gh. Asachi, *Lexicon de conversație*, Institutul Albina, Iași, 1842.
- Pah. Teodor Stamati, *Dicționaraș românesc de cuvinte tehnice și altele greu de înțeles*, Tipografia Buciumului Român, Iași, 1851
- Nifon Bălășescu, *Dicționarul româno-francez*, Tipografia Mitropolitului Nifon, București, 1859
- Raoul de Pontbriant, *Dicționar româno-francez*, București, 1862
- G. M. Antonescu, *Dicționar rumân. Mic repertor de cunoștințe generali...*, Imprimeria Națională, București, 1862.
- A. T. Laurian și I. C. Massim, *Dicționarul limbei romane*, Noua Typographia a Laboratorilor Romani, București; Tomul I - 1871; Tomul II - 1876; Glossariu - 1871
- B. P. Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae - Dicționarul limbei istorice și poporane a Românilor*, Tom. I - 1886; Tom. II - 1887; Tom. III - 1893, Stabilimentul Grafic I. V. Socecu, București.
- Ion Costinescu, *Vocabular româno-francez*, București, 1870.
- Frédéric Damé, *Nouveau dictionnaire roumain-français*, Vol. I - IV, Imprimerie de l'Etat, București, 1893-1895.
- Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbii române*, Ediția I - 1896; Ediția II - 1906; Ediția III - 1914; Ediția IV - 1922; Ediția V - 1925; Ediția VI - 1929, Ed. *Samitca și Scrisul Românesc*, Craiova.
- C. Diaconovich, *Enciclopedia română*, Tomul I-1898; tomul II - 1900; tomul III - 1904, Editura și tiparul lui W. Krafft, Sibiu
- Sextil Pușcariu, *Dicționarul limbii române*, Tomul I - 1913-1940; tomul II - 1934-1948, Tipografia Ziarului *Universul*, București. În anul 1948 dicționarul Academiei Române, comandat și finanțat de Regele Carol I începând cu anul 1884, a ajuns după 64 de ani la cuvântul **lojniță**, unde a rămas și acum în anul 2014.
- I. A. Candrea și Ov. Densușianu, *Dicționarul etimologic al limbii române. Elementele latine*, Ed. Socec, București, 1907-1914.
- Frédéric Damé, *Nouveau dictionnaire roumain-français... comprenant le lexique roumain-français et français-roumain de la terminologie paysanne*, Librăria Socec & Cie, București, 1900.
- I. Aurel Candrea și Gh. Adamescu, *Dicționarul enciclopedic ilustrat: Partea I - Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi de I. Aurel Candrea; Partea II - Dicționarul istoric și geografic universal de Gh. Adamescu*, Editura Cartea Românească, 1926-1931.

mai bun". Cu multă eleganță și respect a scris despre munca neobosită a filologului Lazăr Șăineanu, fost student al lui B. P. Hasdeu.

Merită a fi citată și mărturisirea de credință cu care s-a obligat la o muncă științifică enciclopedică, dificil de descris și definit, în care modestia capătă valențe patriotice: „Dintre Români, eu îs singurul care, fără subvențiuni, ci îndemnat numai de un adânc cult al patriei, am terminat un dicționar de acest fel! Primească-l Patria ca un omagiu al imensei iubiri pe care i-o păstrez!”

Modul în care a lucrat acest dicționar este mărturisit cu lux de amănunte și redă atmosfera acelor timpuri, dar și perseverența cu care a tratat deslușirea fiecărui cuvânt:

„Ce-am găsit la alții și mi-a plăcut mie am luat și am turnat aproape neschimbat în dicționarul meu. Astfel, ca un omagiu pentru cultura franceză, am tradus din Larousse cuvânt cu cuvânt definițiunile științifice și altele, ceia ce l-a făcut pe un ignorant invidios să susțină că-l *plagiez pe Larousse* ! *O, sancta simplicitas*! Tot așa am *plagiat* din Șăineanu, din Damé, din Tiktin, din Candrea, din dicționarul Academiei! De ce să fi schimbat zadarnic ceia ce am găsit bun?”

„Am insistat foarte mult asupra etimologiilor, pe care le consider indispensabile pentru stabilirea înțeleșurilor. Deși căutarea lor mi-a luat foarte mult timp, totuși nu m-am putut astâmpăra decât atunci când orice urmă li se pierde în desișurile codrilor, zăvoaielor și stufăriilor. De multe ori, după ani întregi de urmărire zădarnică, m-am înturnat la o urmă părăsită de alții sau de mine și, armat cu alte observațiuni și descoperiri (de exemplu, cu dicționarul lui Berneker¹³), am continuat urmărirea până la găsirea originii cuvântului. Ce plăcere atunci!”¹⁴.

„Am întrebuițat ortografia fonetică scriind cuvântul așa cum se pronunță, nu falsificând limba!”

„Dicționarul trebuie să dea și accentul, cum face Tiktin, Academia, Candrea și Densușianu. Dar Tiktin nu este pentru marele public, ci pentru erudiți, iar Academia de asemenea. Șăineanu, la care aleargă marele public, nu dă accentul. Eu, ca să redau adevărata pronunțare dau și accentul”¹⁵.

Care era scopul urmărit de August Scriban, când a redactat acest dicționar ?

La această întrebare autorul mărturisește într-un capitol din *Precuvântare* cu explicații interesante, dar care scot în evidență o credință nemărginită în moștenirea latină ca o sevă sănătoasă pe care românii trebuie să o cultive și să o prețuiască:

„Scopul meu este să dau Românului o carte care să-l facă mai cult și să-i dezvolte conștiința națională, iar numeroșilor străini care au nevoie și vor să învețe

¹³ **Erich Berneker** (1874-1937) lingvist german cu o teză de doctorat despre limba veche germană. A elaborat un dicționar etimologic slav în contextul familiei limbilor indo-europene, nefinalizat (*A-Mor*; 1908-1913)

¹⁴ August Scriban, *op., cit.*, pag. 15.

¹⁵ August Scriban, *op., cit.*, pag. 16.

românește să le dau o carte care să le arate adevărata limbă românească și să nu-i descurajeze prin felul anarhic și greșit în care este scris.

Dorința mea este ca acest dicționar să pătrundă până în ultimul sat românesc, adică de la Tisa până dincolo de Nistru, până la Bug sau chiar până aproape de Nipru (căci și pe acolo-s Români!), până în Serbia, până în Bulgaria și în toată peninsula Balcanică, până în Istria și chiar până la Românii din America. Doresc ca *românimea nemuritoare* să aibă această carte ca o oglindă în care să se uite și să rămână uimită când va vedea ce frumoasă este și ca o *evanghelie* pe care, cu ochii lăcrămați de bucurie, i-o trimite un modest apostol și un înverșunat străjer al limbii românești! Pentru această nemărginită plăcere mi-am sacrificat o mare parte din tinerețe (sacrificiu care pentru mine a fost un deliciu) și aștept cu încredere freamătul de mulțămire pe care mi-l vor trimete munții, codrii, râurile și mormintele acelora care au luptat pentru înrădăcinarea graiului românesc! Încrăzător și nepăsător de ridiculizare ca și Don Quijote, cred că voi contribui prin opera mea să fac ca românimea să ridice cu mândrie capul și să vorbească ostentativ românește acolo unde alte limbi împiedicau expansiunea limbii românești. Vreau să contribui a face ca Românul să-și iubească limba mai mult de cât viața și ca nici un lucru lumesc (bani ori glorie deșartă) să nu-l facă să-și uite limba ori să permită copiilor să se înstrăineze de limba românească, fică a limbii latine, care a fost cea mai frumoasă și mai impunătoare limbă din câte a făcut Dumnezeu pe pământ! Urmașii Romei, aduși de Traian în Dacia și puși ca strajă a Romei, trebuie să-și dea seama de marele rol pe care-l au de îndeplinit! Vechile năvăliri ale barbarilor și actualele tendințe ale urmașilor lor arată lămurit că Românii trebuie să se consolideze puternic în hotarele vechii Dacii. Această consolidare nu se poate face de cât prin *muncă și ordine*. **Școala românească** să fie o cetate! Fiecare Român să știe cine este! Să știe că face parte din marele neam al Romanilor și că nu se poate arăta demn de acest nume decât prin *muncă temeinică, ordine, disciplină, economie și seriozitate!*¹⁶

Această impresionantă mărturisire de credință a fost scrisă de August Scriban în august 1928, indicând și locul unde a fost redactată, punând astfel o pecete pe un hrisov nemuritor: Stradela Manolescu, nr. 4, Iași.

Care au fost etapele istorice care au influențat formarea limbii române ?

Cum era firesc, August Scriban avea să amintească sistematic toate popoarele migratoare mai mici sau mai mari, care au influențat formarea limbii române, dintre care multe au dispărut. Este o trecere în revistă presărată cu date istorice remarcabile care scot în evidență erudiția autorului.

Influențele barbare ale sciților, sarmaților și galilor sunt exemplificate cu unele cuvinte rămase de la aceste popoare precum: Don, Nipru, Nistru, Prut (de la sciți).

Perioada romană și post-romană este tratată cu detalii istorice interesante. Venirea goților, hunilor, gepizilor, avarilor, slavilor și a bulgarilor este etapizată și descrisă cu multe elemente esențiale din această perioadă istorică. O ultimă etapă

¹⁶ August Scriban, *op., cit.*, pag. 18.

o constituie venirea ungarilor, pecenegilor, mongolilor, tătarilor și în final a turcilor. Aceștia sunt în general barbarii care s-au vânturat prin Dacia și au dispărut plecând („Apa trece, pietrele rămân”), ori, așa cum avea să consemneze August Scriban citându-l pe Mihai Eminescu, „s-au făcut toți o apă și-un pământ”¹⁷.

Cum s-a format limba română?

Trebuie să ținem cont de faptul că acest dicționar era finalizat în anul 1913, când studiile privind formarea limbii române erau relativ limitate și acum după 100 ani apar teorii care bulversează întreaga concepție crezută ca fiind definitivă.

În viziunea lui August Scriban, limba română este: „urmașa limbii latine adusă de Romani în Dacia și modificată sub influența mediului, a timpului și a incluziunilor suferite din partea altor limbi”¹⁸.

În prezent, lingviștii nu reușesc să ofere o explicație credibilă a faptului că limba română este vorbită de secole și în regiunile care nu au fost niciodată cucerite de romani. Din întregul teritoriu al Daciei, numai 1/5 a fost cucerită de romani. Dar și faptul că o administrare romană de numai 165 de ani a făcut posibilă dispariția limbii vorbite de traco-daci și în aceste condiții limba latină să se impună atât de repede și să se generalizeze pe întregul teritoriul al Daciei ne determină să reevaluăm această teorie.

Ultima teorie care susține că limba latină are la bază o limbă vorbită în Tracia este vehiculată chiar din interiorul Vaticanului. Plăcuțele de la Tărtăria sunt o mărturie care necesită o cercetare temeinică și multidisciplinară.

Un studiu recent efectuat de dr. Mihai Vinereanu susține faptul că un procent de 58 % reprezintă fondul pre-latin sau traco-dac al limbii române. Concluzia acestui cercetător este că: „Limba traco-dacică este adevărata predecesoare a limbii române și nu latina cum se crede îndeobște”¹⁹.

O nuanță interesantă o abordează August Scriban atunci când afirmă: „Dialectul Macedo - Românilor este mai arhaic din cauză că este mai vechi, iar cel al Daco - Românilor este mai evoluat pentru motivul că este mai nou cu câteva sute de ani”.

Referindu-se la elementul autohton, autorul dicționarului afirmă: „Un popor care adoptă altă limbă, păstrează ceva din vechea pronunțare. Astfel, noi avem o pronunțare deosebită de a italienilor și a francezilor, ba chiar de a fraților noștri Macedoneni. Dacă observi bine, constăți că Moldovenii, mai ales cei din nord, vorbesc cu gura mai strânsă și seamănă la pronunțare cu Rutenii, căci, fără îndoială Moldovenii au asimilat un mare număr de Ruteni, și de acolo s-a născut gluma:

Tata Rus, mama Rusoaică,
Numai Ivan Moldovan!

Când te uiți la casa de bârne a muntenilor și la îmbrăcămintea lor, este

¹⁷ *Ibidem*, pag. 28

¹⁸ *Ibidem*, pag. 29.

¹⁹ Dr. Mihai Vinereanu, *Dicționar etimologic al limbii române*, Tipografia CNI Coresi S.A., București, 2009

imposibil să nu recunoști tablourile de pe Columna lui Traian²⁰.

Influența elementului latin în viziunea lui August Scriban este mărturisită astfel: „Temelia limbii noastre este constituită de elemente latine pe care s-au depus și elemente străine. Dar care strat al limbii latine a devenit limba românească? Nu stratul dialectic (latina populară), nici stratul limbii literare, ci stratul limbii comune, al limbii cotidiene, al negustorilor, armatei, funcționarilor și colonilor²¹.”

Dialectele limbii române în viziunea lui August Scriban

Argumentele aduse de autorul dicționarului atunci când se referă la originea dialectelor are o anumită logică care se bazează pe evenimentele istorice. Pentru a exemplifica originea acestor dialecte la alte popoare, precum Franța, el vine cu argumentul decisiv al distanței dintre Franța și Canada, unde se vorbește un dialect. „Tot așa limba română din peninsula Balcanică și din Dacia, fiind despărțită de slavi, au apărut tendințele dialectale, care au crescut cu timpul. Potopul slav a înecat-o și nu au mai rămas decât Macedo-românii²².”

August Scriban nominalizează trei dialecte: „Cel din Dacia (actuala Românie), cel din Macedonia și cel din peninsula Istria. Cel mai important este cel din Dacia (daco-românesc), vorbit de 15.000.000 de Români și de vre-o 4-5 milioane de străini din hotarele actualei României și de peste hotare, unde se mai află încă și mai mulți Români, și anume: peste 500.000 dincolo de Nistru, vre-o 80.000 în Bulgaria, vre-o 250.000 în vechea Serbie și mai multe zeci de mii în Banatul rămas Iugoslaviei și în Ungaria”.

Referindu-se la dialectul macedo-român, autorul face următoarea precizare: „Este vorbit de mai multe sute de mii de Români răspândiți prin Grecia, Albania, Iugoslavia și Bulgaria”.

Dialectul istro-român este vorbit de: „Câteva mii de Români așezați în câteva sate de la poalele muntelui numit *Maggiore* de pe coasta Mării Adriatice. Aceste dialecte se aseamănă foarte mult între ele²³.”

Scrierea și pronunțarea corectă în viziunea lui August Scriban

Autorul dicționarului trece în revistă toate vocalele și consoanele pe care le studiază sub cele două aspecte: cum se scriu și cum se pronunță. În același timp, face referiri și la alte limbi europene tocmai pentru a delimita specificul limbii române, stabilind chiar anumite reguli privind modalitatea de scriere și pronunțare.

Referindu-se la numele proprii, susține cu tărie că trebuie să se supună acestor reguli precum se supun numele comune. Interesantă este exemplificarea utilizată în acest caz: „Așadar nu Christescu, Stephănescu, Theodorescu, Kretzulescu, Lahovary, Știrbey, Berindey, Cottescu, Poppescu, ci Cristescu, Ștefănescu, Teodorescu, Crețulescu, Lahovari, Știrbei, Berindei, Cotescu, Popescu.

²⁰ August Scriban, *op. cit.*, pag. 30

²¹ *Ibidem*, pag. 32.

²² *Ibidem*, pag. 45.

²³ *Ibidem*, pag. 44.

Noblețea nici nu crește cu **y** și cu alte zorzoane, nici nu scade fără ele!”²⁴.

Prin ce se detașează dicționarul lui August Scriban de alte dicționare?

Dacă analizăm comparativ acest dicționar cu cel redactat de Lazăr Șăineanu ediția V-a revizuită în anul 1925 (putem spune contemporană) și cu DEX-ul Academiei Române ediția a II-a din 1998, putem constata anumite abordări practicate de August Scriban, altele decât cele etimologice, ortografia fonetică etc. Am selectat un număr de 13 cuvinte pentru a le analiza comparativ, după cum au fost explicate în cele trei dicționare:

Boier. A. Scriban explică acest cuvânt printr-un adevărat studiu care se întinde pe o pagină. După ce trece în revistă variantele din slavonă, turcă, rusă și maghiară, definește sensul acestui cuvânt: nobil, mare moșier, mare dregător. Figurativ este explicat prin: „Om generos, om de omenie: *boierul tot boier!*” Cu timpul boierii s-au împărțit în mai multe categorii: boieri de divan diferențiați în trei clase:

Boieri mari (ban, logofăt, spătar, postelnic, paharnic și vistiernic etc.)

Boieri care ocupau aceleași dregătorii, dar de al doilea rang: al doilea spătar, paharnic, vistier, stolnic, comis, medelnicer, clucer, sluger, jitnicer, pitar, șătrar, armaș, etc.

Boieri de clasa a treia, care erau al treilea postelnic, spătar, paharnic, vistier etc.

Sunt nominalizați și *boiernașii*; *curtenii* în Moldova și *roșii* în Țara Românească; *călărașii* și *darabanii*; *răzeșii* sau *moșnenii*, care formau legătura dintre poporul de rând și boierime. Boieria era ereditară, independentă de dregătorii, fiind un privilegiu de naștere.

Atunci când autorul se referă la meritele acestei categorii de populație, boierii, se distinge foarte clar o atitudine de recunoaștere a meritelor celor care au condus destinele acestui popor: „Dacă avem astăzi o patrie, o avem numai și numai fiindcă boierii cei vechi au știut, prin patriotismul lor, să ne-o păstreze (P. P. Carp-1868). Dacă avem o țară astăzi, o datorăm, fără îndoială, în mare parte, în foarte mare parte, vitejiei, înțelepciunii, tactului politic și mândriei boierilor de odinioară (N. Iorga, Univ. 8/21 feb. 1916). Tot boierii sunt aceia care au zidit biserici, mănăstiri, spitale și școli și au scris cronicile”²⁵.

Se poate observa dorința autorului de a consemna sursele utilizate precum: Academia Română, C. C. Giurescu, N. Iorga sau P. P. Carp.

Lazăr Șăineanu definește denumirea de boier lapidar: „Odinioară nobil. Nominalizează categoriile de boieri și încheie prin următoarea observație: „În trecut, titlatură reverențioasă, azi, ironică”²⁶.

Dicționarul explicativ al limbii române (DEX-ul) editat de Academia Română

²⁴ *Ibidem*, pag. 56.

²⁵ *Ibidem*, pag. 184

²⁶ Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal*, Ed. V-a, Ed. „Scrisul Românesc”, 1925, pag. 70.

este și mai concis când este vorba de boieri: „Mare stăpân de pământ; persoană din aristocrația feudală, nobil. Titlu de politețe adresat persoanelor înstărite, celor cu funcții administrative”²⁷.

Francmasonerie. Este descrisă de autor cu detalii care caracterizează această societate: „O societate secretă, răspândită în toată lumea și ai cărei membri se recunosc după anumite semne. Francmasonii se consideră frați între ei și trebuie să se ajute oriunde, independent de națiunea ori clasa socială din care ar fi unul ori altul... La început, în sec. al VIII-lea, era o societate de arhitecți, de la care azi nu se mai păstrează decât instrumentele de construit, luate ca simbol. Secțiunile societății lor se numesc loji: *loja masonică din Galați*”²⁸. De remarcat este și faptul că autorul indică: „Pentru mai multe amănunte, vezi cartea *La Franc-maconnerie, Secte juive née du Talmud*, scrisă de I. Bertrand, Paris, 1908, librăria Bloud, rue Madame, 4”. Exemplul de lojă este ales orașul în care s-a născut autorul, Galați.

Lazăr Șăineanu explică foarte concis și credem insuficient acest cuvânt: „Asociațiune filantropică ai căror membri se recunosc după anumite semne și care promit a păzi inviolabil secretul ordinului”²⁹.

Dex-ul Academiei este la fel de sărac în explicația acestei societăți care merita o înțelegere mai complexă: „Asocierea secretă răspândită în diverse țări, ai cărei membri, organizați în loji, sunt adepții principiului fraternității și se recunosc între ei prin semne și embleme”³⁰.

- **Evreu.** După ce trece în revistă mai multe caracteristici ale evreilor, autorul dicționarului prezintă o statistică a evreilor în Europa și America, fără să indice de data aceasta sursa: „În 1911 erau în Europa 8.853.599 evrei, dintre care în Rusia 5.215.805, în Germania 600.862, în fosta Austro-Ungarie 2.076.388, în Franța 100.000, în Italia 35.617, în Spania 2.500, în România veche 266.653 (în realitate trebuie să fi fost aproape 500.000), în Turcia europeană 106.978, în Portugalia 1.200, în Suedia 32.012, în Serbia 5.729, în Bulgaria 37.653, în Elveția 12.366, în Grecia 8.350, în Danemarca 3.176, în Norvegia 641, în Belgia 15.000, în Anglia 237.860. Restul, până la vre-o 14.000.000 trăiesc în America și-n celelalte continente”³¹.

În dicționarul lui Lazăr Șăineanu găsim o interesantă explicație pentru cuvântul jidov: „Jidan; jidovul rătăcitor, personaj din legendele medievale numit și *Ahasverus*, condamnat a rătăci până la sfârșitul lumii, fiindcă insultase pe Iisus purtându-și crucea în spinare”³².

- **Jubileu.** A. Scriban definește acest termen cu date istorice interesante: „Sunet de corn, prin care se anunța jubileul. La vechii evrei, o solemnitate celebrată

²⁷ Academia Română, *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, Ed. Univers enciclopedic, București, 1998.

²⁸ August Scriban, *op., cit.*, pag. 525.

²⁹ Lazăr Șăineanu, *op., cit.*, pag. 257.

³⁰ Academia Română, *op., cit.*, pag. 397.

³¹ August Scriban, *op., cit.*, pag. 714.

³² Lazăr Șăineanu, *op., cit.*, pag. 346.

la câte 50 ani, când se iertau datoriile și se eliberau sclavii. La catolici, indulgență deplină, solemnă și generală acordată de papi la început (din anul 1300) la câte 100 ani, apoi la câte 50 ani, iar azi la câte 25 ani. Sărbătoare aniversară solemnă nu numai la împlinirea a 50 ani, precum Jubileul de 40 ani de domnie a regelui Carol I al României în anul 1906³³.

Lazăr Șăineanu se apropie cu definiția dată de autorul dicționarului, plasând-o în actualitate la final: „Sărbătoare în vechime la evrei, odată la 50 ani, când se iertau datoriile și se eliberau sclavii; la catolici, al 25-lea an când Papa dă credincioșilor indulgență plenară, festivitate cu ocaziunea împlinirii a 50 ani de căsătorie”³⁴.

Dicționarul Academiei devine excesiv de concis prin explicația oferită: „Sărbătorire a împlinirii unui număr de ani (de obicei cincizeci) de la producerea unui eveniment important”³⁵.

- **Patrie.** Dacă cele trei dicționare de data asta sunt în totalitate de acord cu definiția dată: „Țara în care te-ai născut”; A. Scriban mai adaugă un detaliu important pentru el: „Orașul, localitatea în care te-ai născut: *Galații sunt patria mea*”³⁶.

- **Snob.** Cuvântul provine din engleză pe care autorul îl explică astfel: „Se zice că la universitatea din Cambridge, după numele studenților nenobili, se scria *sine nobilitate*, din latină *fără boierie*, prescurtat *snob*, și de aici înțelesul actual. Acela care admiră fără să priceapă și se preface că pricepe”³⁷.

- **Submarin.** O interesantă incursiune pe jumătate de pagină a istoriei submarinelor începând cu anul 1580, când englezul Bourne a încercat să construiască un submarin și terminând cu Gouber, care imagina în 1885 un submarin de 5 metri cu o elice antrenată de un motor electric cu pile³⁸.

- Un cuvânt care nu se regăsește în cele două dicționare, dar pe care A. Scriban îl consemnează în dicționarul lui cu mențiunea de rar, este **sufletar** cu sensul de: „Holtei, burlac, adică: *acela care n-are decât grija sufletului lui*”³⁹.

- **Tabac.** Dacă cele trei dicționare definesc acest cuvânt unitar precum: „Praf de tutun, pe care unii (mai ales bătrânii) obișnuiesc a-l trage pe nas”; A. Scriban face o trimitere la o carte pentru o informare mai complexă. Lucrarea citată este *Monographie du tabac* de Ch. Fermond, Paris, Imprimerie Centrale de Napoléon Chaix, rue Bergère 20, 1857, pag. 17⁴⁰. O adevărată istorie este menționată la explicația cuvântului **tutun**.

- **Tipografie.** Este un bun prilej pentru autor să facă o incursiune în istoria

³³ *Ibidem*, pag. 717.

³⁴ Lazăr Șăineanu, *op., cit.*, pag. 347.

³⁵ Academia Română, *op., cit.*, pag. 549.

³⁶ August Scriban, *op., cit.*, pag. 943.

³⁷ *Ibidem*, pag. 1216.

³⁸ *Ibidem*, pag. 1258.

³⁹ *Ibidem*, pag. 1262.

⁴⁰ *Ibidem*, pag. 1292.

tipografiei, începând cu xilografia întrebuițată de chinezi, încă din sec. al VI-lea. Sunt menționați mai mulți tipografi începând cu Gutenberg (1437), Fraust (1450), Petru Schöffer, Ulrich Gering, Martin Krantz, Mihail Friburger (1469).

În secolul al XVI-lea, tipografiile lui Aldo Manuzio din Veneția, a lui Giunti din Florența, a lui Froben din Basel erau celebre. În România, vechile tipografii fură înființate de Matei Basarab în 1632 și de Vasile Lupu în 1640⁴¹.

- **Tratat.** Este remarcabilă modalitatea cum tratează autorul acest cuvânt prin exemplificare a nu mai puțin de 20 de tratate care vizează istoria Țărilor Române, începând cu tratatul semnat de Mircea cel Bătrân cu turcii în anul 1411, prin care se consemnează autonomia și faptul că turcii nu aveau voie să se stabilească în țară, în schimbul unui peșcheș de 3.000 galbeni turcești⁴².

- **Tricolor.** Dicționarul *Academiei Române* tratează prea detașat și greu de acceptat acest cuvânt: „1. Care are trei culori, în trei culori; tricromati; 2. Drapel cu trei culori; 3. Echipa reprezentativă românească din diverse ramuri sportive” din care nu rezultă culorile drapelului național⁴³.

Lazăr Șăineanu este mai aproape de adevăr printr-o definiție comprimată dar mult mai exactă: „De trei culori. Culorile naționale române: roșu, galben și albastru”⁴⁴.

⁴¹ *Ibidem*, pag. 1320.

⁴² *Ibidem*, pag. 1334. Tratatul semnalat de autor sunt următoarele:

- Tratatul lui Bogdan cu Selim I din anul 1511, cu acelea condiții ca precedentul, dar peșcheșul a crescut la 4.000 galbeni turcești, 20 șoimi și 40 iepe de prăsilă.
- Tratatul de la Carlovița din 1699 între Austria și Turcia, în care Austria capătă toată Ungaria, Slovacia și Ardealul.
- Tratatul de la Prut din 1711 prin care Turcia lua mai multe teritorii Rusiei
- Tratatul de la Passarowitz din 1718 între Austria și Turcia prin care turcii cedau Austriei Banatul, Oltenia și o parte din Serbia.
- Tratatul de la Belgrad din 1739 prin care Austria ne restituia Oltenia.
- Tratatul de la Kiuciuk Kainargi din 1774 prin care Moldova pierdea Bucovina în favoarea Austriei
- Tratatul de la Șiștov din 1791 între Austria și Turcia
- Tratatul de la Iași din 1792, prin care Nistrul devine hotar între Rusia și Turcia.
- Tratatul de la București, din 1812, prin care Rusia obține de la Turcia Basarabia.
- Tratatul de la Adrianopol din 1829, prin care Țările Române ajungeau iar în dependența Rusiei.
- Tratatul de la Paris din 1856 între Rusia, Anglia, Franța, Turcia și Sardinia, prin care României i se restituie trei județe din sudul Basarabiei, iar Rusia renunță la *protectoratul* ei asupra Țărilor Române, care rămân numai sub suzeranitatea Turciei.
- Tratatul de la Berlin din 1878 între Rusia și Turcia, prin care Turcia recunoaște independența României, iar Rusia ia fără voia României cele trei județe din Basarabia și îi dă în schimb Dobrogea cu un hotar deschis pentru un atac din partea Bulgariei.
- Tratatul de la București din 1913, între România, Bulgaria, Serbia, Grecia și Muntenegru, prin care România își îndreaptă hotarul spre Bulgaria împingându-l dincolo de linia Turtucaia - Balcic, iar Bulgaria se retrage în mare parte din teritoriile cucerite de la Turci, care teritorii revin Serbiei și Greciei.
- Tratatul de la Versailles din 28 iunie 1919, între statele aliate și Germania.
- Tratatul de la Saint-Germain din 10 sept. 1919, între statele aliate și Austria.
- Tratatul de la Neuilly-sur-Seine din 27 nov. 1919, între statele aliate și Bulgaria.
- Tratatul de la Trianon din 4 iunie 1920, între statele aliate și Ungaria.
- Tratatul de la Sèvres din 10 august 1920, între statele aliate și Turcia.
- Tratatul de la Lausanne din 24 iulie 1923, între statele aliate și Turcia

⁴³ Academia Română, *op., cit.*, pag. 1112.

⁴⁴ Lazăr Șăineanu, *op., cit.*, pag. 661.

A. Scriban explică acest cuvânt cu multă atenție: „Steag tricolor: tricolorul românesc. Se credea că tricolorul românesc a rezultat din contopirea steagurilor Țării Românești (roșu și galben) cu al Moldovei (roșu și albastru). În realitate, el a fost admis la 1834, sub Alexandru Ghica, ca steag al armatei române conform aprobării Turciei (Generalul Radu Rosetti, în ședința *Academiei* din 29 decembrie 1929). La 1 septembrie 1862, Cuza distribuie tuturor regimentelor unificate tricolorul albastru, galben și roșu, pe care scria *Honor et Patria*. Se remarcă și de data aceasta consemnarea sursei menționată de autor⁴⁵.

- **Țigan.** Este un alt cuvânt explicat de autor, apelând la istorie. După ce trece în revistă diferite denumiri practicate în mai multe țări europene, autorul apelează la actele cele mai vechi unde apar sub numele de *Ațigani*, cea ce arată că numele ne-a venit prin Macedonia. Este considerat de autor: „Un neam de indieni vagabonzi răspândiți astăzi în lume”. Figurativ este cunoscut ca om ordinar, nerușinat, trivial, pofticios, hoț și zgârcit. Ei au emigrat în sec. VI-X ca paria în Persia (de unde au luat muzica lor), în Asia Mică și în Egipt unde au stat mult timp și de unde le-a rămas numele de faraoni. Din Egipt și Asia Mică au emigrat în peninsula balcanică, de unde au și luat multe cuvinte grecești, mai ales din numere. Apoi s-au împrăștiat prin toată Europa, nordul Africii și vestul Asiei. Uni au fost aduși de tătari. În Țările Române au intrat pe la 1387 sub Vladislav Basarab și au ajuns robi fiind menționați într-un document de la 1387 ca robi ai mănăstirii Tismana. Ei se împărțeau în lăieși (adică vagabonzi), zlătari, rudari, ferari, căldărari, potcovari, lăcătuși, spoitori, lingurari, ciurari, ursari, netoți, lăutari ș.a., iar femeile chivuțe. În Țara Românească țiganii statului au fost emancipați de Alexandru Ghica la 1837, iar în Moldova de Mihail Sturdza la 1844. Cei particulari au fost emancipați la 1855 în Moldova și sub Cuza în Țara Românească.

Numărul lor este de 7.500.000, dintre care 600.000 în Europa, și anume: 40.000 în Franța, 4.000 în Anglia, 20.000 în Spania, 20.000 în Bohemia, 200.000 în România veche și 316.000 în Turcia și Ungaria în anul 1914”.

Sunt caracterizați de autor ca: „leneși la munca temeinică, pofticioși, bețivi, fumători, hoți, risipitori, fricoși, feroci când sunt în largul lor (vechii noștri călăi și hingheri), murdari la trup și la vorbă. Au pornire spre muzică și de acea mulți sunt lăutari. Orchestrele țigănești sunt renumite în toată lumea”⁴⁶.

Pentru o mai bună documentare, autorul recomandă două surse: *Les Tsiganes*, de Pop Șerboianu, Paris, 1930 și cartea lui M. Kogălniceanu, editată la Berlin în 1837.

Dacă ne referim la dicționarul lui Lazăr Șăineanu constatăm o teamă de a explica acest termen. El se rezumă la următoarea frază: „Țigan, cel ce face parte din neamul țiganilor”⁴⁷.

Dicționarul Academiei nu este nici el mai explicit: „Persoană ce face parte

⁴⁵ August Scriban, *op., cit.*, pag. 1346.

⁴⁶ August Scriban, *op., cit.*, pag. 1365

⁴⁷ Lazăr Șăineanu, *op., cit.*, pag. 646.

dintr-o populație originară din India și răspândită în mai toate țările Europei, trăind în unele părți încă în stare seminomadă. Epitet dat unei persoane cu apucături rele⁴⁸.

- **Zahăr.** Este un alt cuvânt care l-a determinat pe autor să pună în valoare capacitatea acestuia de documentare, explicându-l printr-o istorie puțin cunoscută.

Pentru început apelează la un proverb: „*Cine n-a gustat amaru, nu știe ce e zaharu*. Patria zahărului de trestie este India. Prima știre autentică despre zahăr a fost adusă în Europa la anul 327 înainte de Hristos de doi generali ai lui Alexandru cel Mare, care povesteau că în India se face miere fără de albine. Această „miere” era sucul din trestie de zahăr. Acest suc s-a întrebuințat mult timp în stare lichidă, ca și mierea, numai în secolele III-IV după Hristos s-a inventat și răspândit metoda fabricării zahărului consistent. Cultivarea trestiei de zahăr și fabricarea zahărului s-a răspândit mai întâi în China și insulele Sonde. În secolul al V-lea după Hristos, zahărul se introduce și în Persia, de unde a trecut în Arabia (mai ales după cuceririle arabului Omar, între 634-644). Apoi cultura trestiei de zahăr s-a răspândit în țările cucerite de arabi, în Cipru, Sicilia, Spania. Rafinarea zahărului se perfecționează mai ales în Egipt, al cărui sistem s-a menținut până pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea. În urma cruciadelor din secolul al XI-lea, zahărul s-a introdus tot mai mult în Europa. Venețienii și Genovezii înființară în Siria și Palestina plantații de trestie și „fabrici de zahăr”. Italienii îl duseră apoi în Germania și Austria. În secolul al XIX-lea, în timpul blocului continental, a început să se facă zahăr din sfeclă, care azi e principala plantă din care se scoate zahăr⁴⁹.

Lazăr Șăineanu și Academia Română se rezumă a explica acest cuvânt printr-o descriere sumară: „Substanță albă, friabilă, dulce la gust, ce se scoate din trestie și sfeclă de zahăr⁵⁰”.

Din exemplele citate putem trage o concluzie referitoare la modul de elaborare a dicționarului în care autorul a dorit să introducă, pe lângă explicațiile seci ale cuvintelor, și o informare istorică, care conferă o nuanță enciclopedică lucrării. Prin acest caracter enciclopedic se detașează de celelalte dicționare, sugerându-ne și motivația autorului de a elabora un dicționar cu forțe proprii.

Eforturile autorului de a publica dicționarul.

Așa cum avea să mărturisească autorul în *Precuvântare*, elaborarea dicționarului a durat „vreo douăzeci de ani și anume: în zece ani (cât asediul Troii!) am terminat dicționarul (28 decembrie stil nou 1913), apoi l-am reluat de la început și l-am revizuit până la cuvântul *prost*, la care ajunsesem în noaptea declarării mobilizării noastre (15/28 august 1916). Atunci, cu gradul de căpitan, am plecat la regimentul meu (al 5-lea de călărași), cu care, pe valea Buzăului, am intrat în Transilvania, iar după demobilizarea mea (1 aprilie 1918), am năpădit din nou pe

⁴⁸ Academia Română, *op., cit.*, pag. 1126.

⁴⁹ August Scriban, *op., cit.*, pag. 1426.

⁵⁰ Lazăr Șăineanu, *op., cit.*, pag. 700.

dicționar terminând revizuirea și scormolind cu deliciu originile cuvintelor rămase nedescoperite, ceea ce am continuat a face până în ultimul timp.

În noiembrie 1913, apropiindu-mă de sfârșitul dicționarului (nerevizuit), am anunțat lui Iacob Negruzzi că-l pun la dispoziția Academiei dacă vrea să-l publice. Deși i-am scris o scrisoare personală, el a pus un funcționar al Academiei să-mi răspundă oficial (Nr. 2310 din 3 decembrie 1913) că Academia nu are bani și că *cel mai natural lucru ar fi să mă adresez Ministerului Instrucțiunii*⁵¹.

Aici trebuie să facem o precizare actualizată care confirmă faptul că în prezent Academia Română nu răspunde la scrisorile oficiale adresate, precum solicitarea noastră de a primi o copie după acel document semnalat mai sus. Mai mult, nici intervențiile Bibliotecii Naționale a României nu au avut mai mult succes, după mai multe insistențe.

Autorul dicționarului a continuat efortul de a găsi o soluție pentru a edita această lucrare remarcabilă, fiind profund dezamăgit de răspunsul Academiei Române.

August Scriban avea să mărturisească în continuare: „N-am mai insistat și m-am adresat Ministerului Instrucțiunii în mai 1914. Ministerul, prin Casa Școalelor, a numit ca recenzor pe Ion Nădejde, care a primit însărcinarea cu adresa nr. 25146-F din 7 iunie 1914 și a răspuns la 17 mai 1915 încheind cu *lucrarea mea e de foarte mare valoare și că tipărirea ei n-ar trebui să întârzie prea mult*.

După ce mai trecu un an, Casa Școalelor, cu adresa nr. 18556-F din 18 iunie 1916, îmi răspunde scurt și cuprinzător că *nu poate întreprinde publicarea deoarece nu dispune de fonduri!* Semnat pentru Administrator: Indescifrabil. Șeful serviciului: G. Stănescu.

Astfel au trecut peste doi ani pe când hârtia și tiparul nu ar fi costat decât vreo 20-30 de mii de lei. Dar oricât ar fi costat, statul trebuia să scoată banii necesari, căci era pentru cultura națională, era o armă de luptă!⁵¹

August Scriban avea să mărturisească ambiția lui de a vedea dicționarul publicat refuzând oferte tentante de a colabora la un alt dicționar, sub patronajul Academiei Române.

„După ce Filipidi⁵² refuzase a mai lucra la dicționar, iar Ovidiu Densușianu refuzase și el, Academia se adresase lui Sextil Pușcariu. Dar mai era loc și pentru alții la asemenea lucrare gigantică. În ianuarie 1904, Tocilescu, venind să ție o conferință la Buzău, unde mă aflam eu atunci, profesorii liceului i-au oferit, la cercul didactic, un ospăț care s-a prelungit până la 4 dimineața, când el a plecat la București. Eu, care atunci trecusem de litera B, i-am adus manuscrisul și i l-am arătat. Surprins de această descoperire, Tocilescu, care tocmai cauta lucrători pentru dicționarul Academiei, îmi propuse să lucrez la dicționar. Totuși am refuzat zâmbind propunerea lui Tocilescu cu aceste vorbe: *După cum nu există intelectual*

⁵¹ August Scriban, *op., cit.*, pag. 14.

⁵² Autorul fiind consecvent cu teoria lui de a scrie numele personalităților fără „zorzoane” menționează numele acad. Alexandru Philippide (1859-1933) așa cum se aude: Filipidi.

român care să nu-și aibă Larousse-ul lui pe masă, tot așa vreau să nu existe intelectual român care să nu-și aibă Scribanul lui pe masă! De aceea, întâi să termin dicționarul meu, apoi vom vedea! Toți profesorii au rămas uimiți de indiferența cu care am refuzat asemenea onoare și mă îndemnau să primesc. Dar eu am rămas neclintit. Nimic nu m-ar fi putut abate din drumul meu drept, la capătul căruia vedeam scăpărând fulgerul victoriei”⁵³.

Publicarea Dicționarului Limbii Române

După toate intervențiile făcute în zadar, autorul continua să lucreze „ciopliind-o și retușând-o” ca pe o sculptură de mare valoare cu conștiința că va apare în final. În anul 1930 A. Scriban face noi intervenții la oficialități, fiind în pragul pensionării, pentru publicarea dicționarului de unde primește același răspuns, lipsa banilor. Surpriza vine din partea Bisericii Catolice din Iași, care aflând de acest valoros dicționar, decide să ofere un ajutor de 500.000 lei⁵⁴. Pentru a înțelege mai bine conjunctura în care Biserica Catolică se implică într-un asemenea program, credem necesar să intrăm puțin în intimitatea culturală propagată de conducerea Episcopiei Catolice de la Iași.

Arhiepiscopul Alex. Th. Cisar a păstorit Dieceza de Iași în perioada anilor 1920-1924, după care a condus Arhidieceza de București, dar a rămas atașat sufletește de Iași, fiind „un mare iubitor de cultură și un animator al presei catolice. Prin numeroase mijloace, inclusiv materiale, arhiepiscopul a sprijinit publicațiile și multe lucrări ce au fost tipărite la Iași în perioada interbelică”⁵⁵.

Monseniorul A. Gabor, rămas la Iași, avea să-i scrie în 3 august 1927 arhiepiscopului Cisar, fiind la curent cu un proiect cultural al ministrului C. Anghelescu privind înființarea a 3.000 biblioteci populare sătești, de necesitatea distribuirii unor lucrări tipărite la Editura „Presa Bună” din Iași la aceste biblioteci⁵⁶. Cu toate că lucrarea lui A. Scriban era cunoscută de personalități ale epocii, precum ministrul liberal V. Iamandi și Constantin Teodorovici, viceguvernatorul Băncii Naționale, nicio tipografie din Iași nu se arată interesată de tipărirea cărții. În aceste condiții A. Scriban apelează la tipografia Institutului „Presa Bună”, care s-a oferit să tipărească gratuit lucrarea. Mai mult, la 29 ianuarie 1936, autorul dicționarului îl roagă pe arhiepiscopul Cisar să intervină în problema hârtiei ce-i fusese refuzată de *Oficiul de Hârtie* din București⁵⁷. Arhiepiscopul a răspuns favorabil acestui apel „find

⁵³ *Ibidem*, pag. 15

⁵⁴ *Lumina Creștină*, Organ al Apostolatului Rugăciunii, iulie-august 1940, Institutul Grafic „Presa Bună” Iași, pag. 113. Aduc pe această cale mulțumiri Preasfinției Sale Petru Gherghel, Episcop Romano-Catolic de Iași și Prea Cucernicului părinte prof. dr. Dănuț Doboș pentru amabila și generoasa reacție de a-mi pune la dispoziție documente privind istoria apariției acestui dicționar dar și importante informații referitoare la istoria editurii „Presa Bună” din Iași.

⁵⁵ Dănuț Doboș, *Repere culturale. Din istoria Institutului „Presa Bună” din Iași*, Revista „Buletin istoric” nr. 7 din 2006, editată de Episcopia Catolică din Iași, pag. 5.

⁵⁶ *Ibidem*, pag. 6.

⁵⁷ *Ibidem*, pag. 10

extrem de interesat ca *Presa Bună* să aibă onoarea de a tipări una dintre lucrările de referință ale literaturii române”

Această decizie de a publica acest dicționar avea la bază o analiză deosebit de riguroasă și profundă pe care arhiepiscopul Alex. Th. Cisar o făcuse, fiind impresionat de lucrare, pe care a catalogat-o: „drept o muncă uriașă pentru propășirea culturii românești”.

Dar să vedem care au fost argumentele publicării dicționarului, mărturisite la 30 septembrie 1940 unui ziarist de la agenția de presă „Meridian Press”:

„1. Lucrarea domnului profesor dr. August Scriban este munca unei vieți și frământarea trudnică, dar și rodnică a unui ideal; este o contribuție necesară și prețioasă ce a sporit puținele noastre dicționare cu o lucrare amănunțită de gen special. Autorul și-a atins scopul, și-a realizat idealul.

2. Lucrarea aceasta este binevenită din multe puncte de vedere: este foarte bogată prin numărul cuvintelor culese; este un studiu filologic intens; conține o comoară de expresiuni și citate; explică simplu și nimerit înțelesul și ușurează mult citirea cronicarilor și a autorilor mai vechi prin belșugul cuvintelor și variantelor ce nu se găsesc aiurea.

3. Părțile istorice și științifice sunt tratate cu deosebită atențiune și am aflat deseori lucruri interesante și originale în meșteșugită descriere, astfel că pot spune fără teamă că lucrarea în cauză este mult superioară cărții binecunoscute *Petit Larousse illustré*, cu toate că nu are încă o parte specială istorico-geografică, nici nu prezintă gravuri explicative.

4. De mare folos este intonația sau accentuarea pretutindeni indicată, precum și explicația tuturor expresiunilor figurate. Mulțimea acestor expresiuni figurate la diferitele cuvinte este ceva foarte instructiv și autorul merită toată lauda și admirația; îl felicit și-i mulțumesc”⁵⁸.

Efortul financiar pentru publicarea acestui dicționar, care necesita la nivelul anului 1940 o sumă de aproximativ un milion de lei, a fost susținut astfel:

500.000 lei oferiți de Biserica Catolică din Iași

200.000 lei de la arhimandritul Iuliu Scriban, fratele mai mic al autorului

100.000 lei susținuți de Banca Națională a României prin viceguvernatorul C. Teodorescu

70.000 lei de la Ministerul Educației prin ministrul P. Andrei

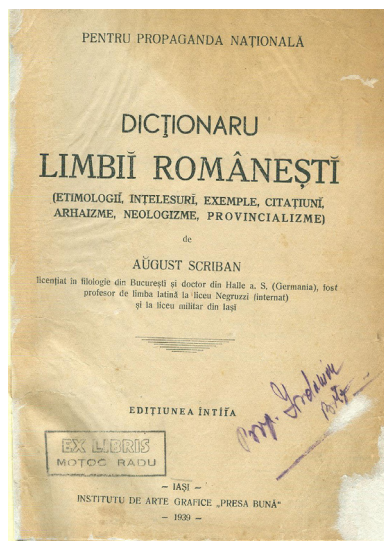

Fig. 3. Prima filă a Dicționarului Limbii Române

⁵⁸ *Ibidem*, pag. 11-12.

Și alte persoane sunt nominalizate, dar fără indicarea sumelor donate⁵⁹.

Tipărirea dicționarului s-a finalizat pe 20 iunie 1940, cu 8 zile înainte de a pierde Basarabia. A fost cu siguranță o mare șansă, pentru că după această dată era puțin probabil să mai apară. Numărul exemplarelor tipografiate credem că a fost de 1.250-1.500, la un preț de 800 lei volumul. Primele 100 exemplare au fost numerotate și semnate de autor. Exemplarul studiat de noi are numărul 50 și a aparținut prof. I. Botez din Iași.

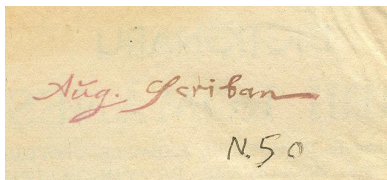

Fig. 4. Autograful lui August Scriban și nr. exemplarului

Se poate observa din prima pagină faptul că dicționarul este destinat: **„Pentru Propaganda națională”**

A doua filă are drept moto:

ÎNCHINAT ROMÂNIMII NEMURITOARE.

Tot pe a doua pagină apare un text patriotic versificat pe care autorul îl intitulează:

STRAJA NISTRULUI.

„Sunt Român venit din Roma cu oștirea lui Traian
Ca să fiu pe totdeauna strajă Nistrului roman
Și s-arăt acelui care va-ncerca să năvălească
De la care râu începe stăpânirea românească.
Ca să știe că-ntre Nistru, Tisa, Dunăre și mare
Se întinde România cu ale ei străvechi hotare,
Peste care niciodată nu va trece vreun dușman
Fără ca să țină minte ce-i Românul lui Traian !
Între aceste patru ape munca mea desfășura-voi,
Lumii, care mă privește, grâu și aur arăta-voi
Și ca bradul de la munte în bătaia vijeliei
Neclintit voi sta de pază la hotarul României.
Pentru ca Traian din ceruri, când spre Dacia privi-va,
Să tresalte și să zică: **ROMAE VIRTUS REDIVIVA !**
Iar Italia, ca mamă, să rămână-n admirare
Că păstrăm și astăzi încă ale Daciei hotare!
August Scriban ”

Următoarea pagină găzduiește **Harta României Mari** cu indicarea tuturor provinciilor. Ultima pagină din dicționar, fiind a 1448 filă, este consacrată de autor recunoștinței celor care au contribuit financiar sau moral la apariția acestui dicționar:

Mulțămire

„După o așteptare de un sfert de secol cu dicționarul gata de tipar, am reușit în sfârșit să-l văd tipărit! Aceasta s-a putut face numai cu ajutorul onoratei Biserici

⁵⁹ Lumina Creștină, op., cit., pag. 112.

catolice din Iași (prin P. S. episcop Mihai Robu și monseniorul Dumitru Romilă), a fratelui meu Iulian (arhimandrit și profesor universitar), a Băncii Naționale a României (prin domnul viceguvernator C. Teodorescu), a Ministerului Educației Naționale (prin domnul ministru P. Andrei), a rezidenței Prutului (prin domnul prof. univ. Traian Ionașcu), a Primăriei Iașilor (prin domnul general Constantin Ionescu), a domnului medic și prof. univ. Ion Tănăsescu și a altor prieteni.

Plin de bucurie că mi-am văzut visul cu ochii, mulțumesc tuturor ajutătorilor, mai ales onoratei Biserici catolice !

Mulțumesc și domnului Iuliu Mai (conducătorul tehnic al tipografiei bisericii catolice), care a avut mare rol în tipărire, la care au muncit următorii lucrători: Aureliu Vasiliu, D. C. Mazilu, Friedrich Sander, Lazăr Gheorghiu, Const. Georgescu, Gheorghe Apostol, Gheorghe Livință, Petru Hristidi, Const. Andreiescu, Iosif Ienei și Petru Savin.

Onoare bisericii catolice c-a contribuit la întărirea patriei noastre!"
August Scriban.

Editura catolică „Presa Bună” din Iași

În Dieceza de Iași s-a pus de mult timp problema editării unei prese în slujba credincioșilor catolici și nu numai. În perioada 1903-1911, apare la Iași *Calendarul catolic*, care prefața apariția viitorului Almanah „Presa Bună” din perioada anilor 1913-1916 și 1919-1948. În 1916, este publicat proiectul de statut al Societății Catolice *Presa Bună*. După opt ani, în 1924, se deschide Biblioteca *Presa Bună*, care devine Institutul *Presa Bună* în 1926, având funcția de editură.

Scopul acestui institut rezultă din actul constitutiv dat de către episcopul Mihai Robu în data de 27 februarie 1928: „Institutul *Presa Bună* are drept scop editarea și răspândirea scrierilor bune cu conținut atât religios cât și profan”.

Odată cu deschiderea, în anul 1924, a Bibliotecii *Presa Bună*, se tipăresc peste 100 cărți precum *Viețile sfinților*, dar și articole doctrinare istorice, cronici despre evenimentele bisericesti, articole despre misionari, recenzii de cărți etc. Alegerea cărților ce urmau să fie publicate era de multe ori a unor persoane din afara editurii. Dintre cărțile editate la această importantă editură putem menționa următoarele: *Catolicii din Moldova*; *Universul culturii populare* (I. H. Ciubotaru); *Vizitarea generală a Bisericilor Catolice de rit roman din Provincia Moldova, 1646-1648* de Marco Bandini etc.

Activitatea editurii cunoaște perioade bune, când sunt tipărite într-un tiraj mare reviste și cărți religioase și laice, dar stagnează în perioada de război și după instalarea regimului comunist, când editura își încetează activitatea⁶⁰.

Ce s-a întâmplat cu acest dicționar după publicare?

Putem să presupunem că acest dicționar a fost achiziționat în mare parte de Ministerul Educației și distribuit bibliotecilor școlare și universitare. Alte exemplare

⁶⁰ Pr. Cornel Cadar, *Interviu publicat în Lumea Catolică* din 24 mai 2007, pag. 2-6.

au fost achiziționate de bibliotecile publice din județe și, în fine, o mică parte a ajuns la persoane particulare, dat fiind tirajul redus și vremurile tulburi care au urmat.

În prezent putem constata faptul că acest dicționar important a dispărut din bibliotecile universitare, școlare și județene. Raritatea lui ne îndeamnă să găsim o explicație plauzibilă. Faptul că acest dicționar afișează încă de la prima pagină un slogan patriotic: „Pentru propagandă Națională” și este: „Închinat Românimii nemuritoare”, dar și poezia în care apare cuvântul *Nistru* și un îndemn de a nu ceda nici un petic de pământ, ne sugerează faptul că a deranjat guvernarea comunistă instalată după 1948. Evident, trebuie să asociem și harta *României Mari* din dicționar la acest complex de motive care în la perioada anilor 1944-1964 era total interzisă. Sunt cunoscute epurările efectuate în bibliotecile publice, când au fost selectate acele cărți care deranjau politica comunistă. În cele mai bune cazuri, atunci când era vorba de un scriitor agreat de conducerea comunistă precum M. Sadoveanu, I. Creangă și M. Eminescu, se rupea porțiunea din copertă unde apărea *Editura Fundației Regale pentru Literatură și Artă*. Sunt cunoscute și devastările făcute la conacele boierești, unde toate cărțile erau azvârlite în curte. Sunt, de asemenea, mărturiile ale unor persoane care au asistat la selectarea cărților din biblioteca *Liceului Comercial* din Galați și care, după aceea, au fost arse în curtea liceului.

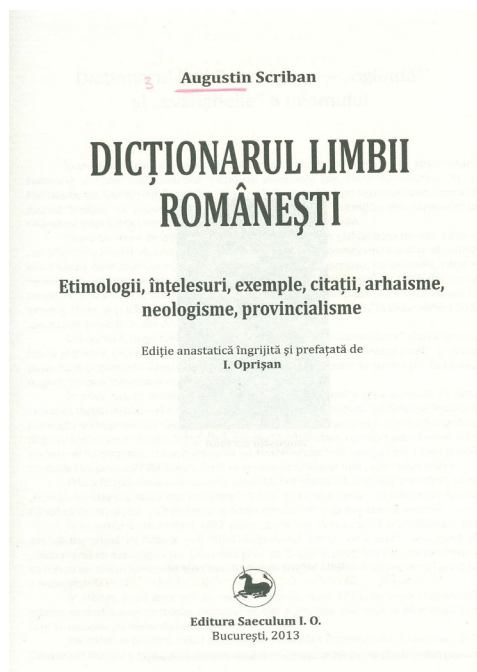

Fig. 5 Dicționarul Limbii Române, ediție anastatică – 2013

O surpriză plăcută este reeditarea acestui dicționar la Editura *Saeculum* I. O. din București în anul 2013. Este o ediție anastatică îngrijită și prefațată de I. Opreșan. Faptul că exemplarul pus la dispoziție de Biblioteca Academiei Române a fost un exemplar care a aparținut autorului, ne duce cu gândul la faptul că acel exemplar a scăpat de distrugere pentru simplul fapt că a fost depozitat pe un raft în care erau păstrate exemplarele donate de autor.

Gestul de a reedita acest dicționar merită toate felicitările și în special celui care conduce această editură: domnul I. Opreșan.

Totuși trebuie să facem trei observații:

Afirmația exprimată în prefață de către I. Opreșan precum că August Scriban cunoștea mai multe limbi precum: „latina și greaca veche, vorbind curent italiana, franceza și greaca nouă,

știind puțin rusa și germana (deși studiasse în Germania 5 semestre la Berlin și 3 la Halle), August Scriban înaintează repede cu redactarea” este o greșeală.

Autorul acestei afirmație nu a sesizat faptul că aceste limbi străine era cunoscute de tatăl lui August, Romulus Sciban, afirmație semnalată de autorul dicționarului în prima pagină din *Precuvântare*. Nu rezultă din nici un document câte limbi știa August, dar cu siguranță era o personalitate cultivată care, evident, cunoștea mai multe limbi străine.

I. Oprișan, în *Notă asupra ediției*, când se referă la soarta acestui dicționar afirmă: „Succesul de vânzare la apariție, tirajul mic, **distragerea** în anii comunismului a exemplarelor... a făcut ca *Dicționarul* să dispară aproape total, chiar din biblioteci...” În primul rând cred că editorul a dorit să spună **distrugerea** în anii comunismului și nu distragerea... Afirmația că tirajul a fost mic, nu este susținut de o cifră concretă, este o presupunere gratuită, care poate fi adevărată dacă este însoțită de un studiu bine documentat.

Ce este mai grav este faptul că editorul I. Oprișan schimbă numele autorului acestui dicționar din *August* în **Augustin** și îl pozează chiar pe copertă și în alte cinci cazuri.

Cu toate aceste greșeli, trebuie să recunoaștem meritul incontestabil al editorului, chiar patriotic în sensul cel mai curat, de a reedita anastatic o lucrare de excepție atât de necesară studierii limbii române.

60

de ani

EUGENIA PASCAL

Mult stimată Doamnă, în această zi, la împlinirea anilor, Vă aducem cele mai sincere felicitări, urări de viață lungă și respectuoase sentimente cu prilejul celei de-a 60 - a aniversări.

Fire sociabilă, binevoitoare, amabilă, responsabilă, rațională - toate aceste calități Vă predispun la o activitate și colaborare eficientă în Biblioteca Științifică USARB.

Doamna Eugenia Pascal a început cariera de bibliotecar în anul 2003, integrându-se cu ușurință în viața colectivului, în realizarea sarcinilor și atribuțiilor de bibliotecar în Oficiul de legare și recondiționare a documentelor, serviciul Organizarea și Conservarea Colectărilor. Munca Dumneaei se constituie din activități de conservare a colecțiilor Bibliotecii: legarea publicațiilor, copertarea documentelor, recondiționarea lor. Agenda zilnică include, de asemenea, confecționarea copertelor rigide și flexibile pentru cărți, broșuri, registre, ziare, reviste, pentru planuri, rapoarte ș.a., lucrări de renovare și restaurare a documentelor depășite fizic, evidența proceselor realizate în regim tradițional și electronic.

Cu multă responsabilitate îndeplinește procesele specifice de reabilitare a documentelor de bibliotecă: taie, coase, sfredelează, lipește, creează noi coperti. Confecționează mape jubiliare, cutii pentru păstrarea cărților rare, leagă cărțile editate de bibliotecari, planurile și rapoartele Bibliotecii.

Viața multor cărți și reviste a fost prelungită și pusă în slujba cititorilor datorită mîinilor dibace și iscusite ale Doamnei Eugenia Pascal. Colecțiile bibliotecare nu ar avea aspectul elegant și ordonat, dacă colegele din Oficiul de legare și recondiționare a documentelor, ar fi lipsite de simțul datoriei, de cultivarea căruia se îngrijește Doamna Eugenia Pascal. Întotdeauna învață și asimilează noul, coordonează activitatea Oficiului realizînd sarcinile și atingînd obiectivele propuse. La locul său de muncă dovedește mereu profesionalism, pregătire teoretică și practică.

Realizările profesionale sînt doar o parte din împlinirile complexe de care a beneficiat pe parcursul acestor 60 de ani. Împreună cu soțul iubitor a crescut și educat un fiu, este o unică gîngușă care își adoră nepoșii și se mîndrește cu ei.

Mult stimată Doamna Eugenia Pascal, la ceas aniversar Vă dorim multă, multă sănătate, optimism, ani plini de bucurii părintești și încă multe succese în activitatea profesională.

Fie ca această zi să Vă aducă doar zîmbete și griji plăcute pe care să le împărtșiți cu mult drag și dărușie familiei, rudelor și prietenilor Dvs.

*La mulți ani cu sănătate,
prosperitate
și cutezanță!*

29 iulie 2014
Colegii

Elena SCURTU

Un portret inedit în galeria distinșilor bibliotecari

În galeria distinșilor bibliotecari, care pășesc spre vârsta de 70 de ani, este astăzi Doamna **Elena SCURTU** - bibliotecar-bibliograf, specialist în biblioteconomie și științele informării, grad de calificare superior.

Născută în s. Țaul, Dondușeni, la 2 septembrie 1944, studiile superioare le obține în anul 1966, absolvind Facultatea de Filologie la Institutul Pedagogic de Stat „Alecu Russo” din Bălți. Un an mai târziu începe activitatea profesională în calitate de bibliograf la Biblioteca acestuia, la doar numai jumătate de deceniu de directorat al Doamnei Faina Tlehuți. Împreună au lucrat 34 de ani așezând Biblioteca pe fundamentele organizării științifice, desfășurând o vastă activitate de informare și cercetare, de studiere a intereselor de lectură ale studenților, inițiind orele de cultură a informației, fiind prima bibliotecară - cadru didactic în grupele de instruire la zi și la frecvența redusă. Ore de cunoștințe bibliotecar-bibliografice, reviste bibliografice informative și tematice, liste bibliografice, consultații și referințe de tot felul, câte oare au fost?

Pasiunea și exemplara responsabilitate pentru profesia aleasă o îndeamnă pe tînăra bibliotecară să plece la Moscova, la una dintre cele mai importante și recunoscute Facultăți de Biblioteconomie și Bibliografie ale Institutului de Cultură din fosta u.r.s.s. Obține diploma de specialist în domeniul biblioteconomiei (1976) fiind deja în calitate de șef al Secției Științifico-bibliografice, funcție pe care a deținut-o timp de 44 de ani (1970-2014), devansînd-o în acest sens chiar și pe Doamna Directoare Faina Tlehuți (1962 – 2001).

Afîndu-se la timona celui mai prestigios și valoros serviciu al Bibliotecii, manifestînd vocație, talent, profesionalism, prestație managerială și o deosebită vitalitate fizică și intelectuală, Doamna Elena SCURTU a aplicat cu dăruire și fidelitate cunoștințele teoretice și experiența profesională în cercetarea bibliografică, elaborarea bibliografiilor și biobibliografiilor, informarea publică și individuală (tradițională și electronică) a utilizatorilor, servirea diferențiată a conducerii, diseminarea selectivă a informației, extinderea bazei de date analitice, crearea fișierelor de autoritate Cadre didactice. Bibliotecari. Continuă să organizeze și să prezinte cu succes expoziții informative și tematice pentru studenți, cadre didactice, bibliotecari (inclusiv pe site-ul Bibliotecii). A fost coordonator al cursului „Bazele Culturii informației” (1975 – 2003), a fost și este asistent universitar, a participat la elaborarea și editarea manualului Bazele Culturii informației în calitate de redactor și autor, lucrare premiată în anul 2007 de Asociația Bibliotecarilor din R. Moldova.

Succesele obținute pe plan profesional sînt adunate în cele peste 120 de lucrări de autor și coautor: un manual, un dicționar, 20 de bibliografii și biobibliografii, comunicări și articole în culgeri și reviste de specialitate. Sînt deosebit de valoroase implicațiile doamnei Elena SCURTU în valorificarea tezaurului științific universitar, contribuțiile științifice ale profesorilor și bibliotecarilor prin crearea bazei de date *Universitaria*, editarea și monitorizarea lucrărilor bibliografice ale Bibliotecii, 80 titluri.

Membru al Consiliului Administrativ și Grupurilor Specializate în BȘ USARB, participă cu multă competență și capacitate manageriale în activitatea decizională a Bibliotecii.

Elena Scurtu este una din intelectualele notabile din comunitatea academică. Recunoașterea activității profesionale sînt cele peste 16 diplome și premii din partea ABRM, Rectoratului USARB și Administrației Bibliotecii pentru înalt profesionalism, consecvență și calitate în activitatea bibliotecară, promovarea imaginii Bibliotecii și a Bibliotecarului prin elaborarea publicațiilor științifice și bibliografice.

În anul 2003 i s-a decernat Premiul Mare Profesional *Cel mai bun bibliotecar al anului* în topul celor 10 merituoși bibliotecari din Republica Moldova. Este deținătoare a Premiului Mare, I, II, III, Premiului Special în Concursul Național „Cele mai reușite lucrări din domeniul Biblioteconomiei și științele informării” din anii 2005-2013.

Le-a reușit cu brio pe toate: să construiască o casă (inclusiv și a Cărții), să sădească afită cunoștințe în generații de studenți și să se îngrijească de moștenitorii săifăca Tania, nepoței Sandu și Vlăduț.

Momentul aniversar pe care doamna Elena Scurtu îl marchează în 2 septembrie ne oferă plăcutul prilej de a o felicita pentru toate realizările și performanțele deosebite de pînă acum, dorindu-i ani mulți și împliniri cît mai frumoase alături de cei dragi, tinerete netrecătoare și noi succese pe altarul Familiei, al Cărții, al Bibliotecii.

LA MULȚI ANI!

*Cu mult respect în numele colegilor Elena HARCONȚA,
directoarea Bibliotecii Științifice USARB*

ELENA CRISTIAN - UN SLUJITOR PASIONAT AL CĂRȚII ȘI AL BIBLIOTECII

Născută în s. Grihova, raionul Drochia, la 12 noiembrie 1964. În anul 1986 absolvă Facultatea Pedagogică și Psihologică la Institutul Pedagogic de Stat „Alexu Russo” din Bălți. În anul 1988 s-a angajat la Biblioteca Științifică USARB, renunțând Catedră de Cărți din Nord, unde s-a renunțat chiar din primele zile prin desebeltele sale calități organizatorice, responsabilitate, simținită, inițiativă, scribis, acuratețe, respect și disponibilitate.

Activează eficient în funcția de bibliotecar principal, șef oficiu Literatură Didactică și Metodică (2000-2003), șef serviciu Împrumut la domiciliu (2003 - 2008). Implementează și găndește noi strategii de servicii a utilizatorilor, de susținere info-documentară a procesului educațional în USARB. În calitate de coordonator al Programului *Novi Utilizator*, monitorizează acțiunile de orientare a utilizatorilor în spațiile Bibliotecii, promovează activități în cadrul parteneriatului „Biblioteca-Facultatea-Catedra-Cadru-didactic-Student / elev-Colegiu”.

În anul 2008 datorită abilităților manageriale și experienței acumulate, Elena Cristian este promovată în funcția de șef serviciu *Organizarea și Conservarea Colecțiilor* – subdiviziunea cu cele mai mari și multiple responsabilități. De șase ani se dedică cu mult har și profesionalism organizării, gestionării, conservării, valorificării, difuzării și asigurării securității unui depozit imens și valoros de cca 600 mii documente.

În anul 2010 Comisia de Atestare Republicană apreciază înalt competențele profesionale și competitivitatea, conferindu-i gradul de calificare superior.

Dna Elena Cristian este o persoană ambițioasă, coerentă în acțiuni, insistentă, muncitoare și modestă. Cu o deosebită dragoste și pasiune promovează colecțiile speciale: *Carte rară, Cărți cu autograf, Fondul de carte „Ion Nicorici”,* colecțiile particulare „Mircea Druc”, „Jean Călin Dimitriu”, „Dr. Leonid Gheorghian” și „Pavel Proca” în diverse studii, articole și comunicări la reuniunile profesionale. Este creator al Catalogului *Carte cu autograf și dedicații*, o publicație valoroasă ce include informații (descriere bibliografică, coperta scanată, autograful original al donatorului) despre 611 documente din colecția Bibliotecii, dăruite de personalități din țară și strălucite, scriitori, cadre didactice. Această lucrare a fost apreciată cu Premiul Special pentru Design în cadrul Concursului *Cele mai reușite lucrări din domeniul bibliotecarilor și științelor informației* lansat de Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova.

Activitatea științifică înseamnă peste 65 de lucrări publicate în cărți și reviste de specialitate: *Buletinul ARRM, Coșbunșor Bibliologic, Bibliouniversităților din RM, www.studieshare.net*, inclusiv monografii, dicționare, cataloage, colcoevi. Studii și articolele pe care le-a publicat relevă cheia arii tematice constante: *tehnici și eliminarea documentelor - procese esențiale în menținerea calității colecției; Depozitul obligatoriu Universitar, despre barcodarea documentelor bibliotecare, cărțile rare și cărțile subacvatoare la patrimoniul Bibliotecii etc.*

Sunt importante contribuțiile Elenei Cristian în elaborarea documentelor de reglementare și instrucțiunilor tehnologice însoțite de hărțile - mape: *Biblioteca Științifică - cadre de reglementare, Norme de timp pentru procesare și activități infobibliotecare, Distribuția documentelor noi în colecția Bibliotecii, Eliminarea documentelor din colecții, Depozitul Obligatoriu Universitar, Verificarea colecțiilor școlare, Cărea buletinului de carte în Bibliotecă* – toate fiind redactate cu multă grijă și meticulozitate.

Desfășoară o amplă activitate managerială în grupurile și comisiile de profil fiind coordonator al Grupului de *control al colecțiilor Bibliotecii*, membru al grupurilor de profil *Anali intern, Evaluarea personalului, Retrospectare și barcodare, Realizarea Antor/Editori în programul TDML8.*

Doamna Elena Cristian și-a atins împlinirea profesională, este apreciată pentru hărnicie și activism, receptivitate la nou și modernitate. În anul 2010 i s-a decernat Premiul Mare Profesional *Cel mai bun bibliotecar al anului* în topul celor 10 merituosi bibliotecari din Republica Moldova. Este deținătoare (inclusiv în colaborare) a Premiul Mare, I, II, III în Concursul Național *Cele mai reușite lucrări din domeniul bibliotecarilor și științelor informației* în anii 2010-2012, Diploma Ministerului Culturii și Turismului al RM pentru activitate realizată, *contribuție substanțială în dezvoltarea și promovarea bibliotecii* (2008), Diploma ARRM pentru *performanțe profesionale și contribuție remarcabilă în susținerea activității ARRM* (2006-2007, 2014); Diploma USARB pentru *înalt profesionalism, pasiune, perseverență, consecvență și calitate în activitatea bibliotecară* (2003-2004, 2005), Diploma Bibliotecii Științifice USARB pentru *profesionalism, receptivitate la nou, abnegație și consecvență, simț de răspundere, perseverență, disciplină și fidelitate* (2010, 2013).

În această zi, de 12 noiembrie 2014, când rotunjiți 5 decenți pe care li aveți în preajmă, Vi adresăm cele mai sincere felicitări și vin cu un mesaj de recunoștință, precjare și cele mai frumoase gânduri. Vi dorim multă sănătate, bucurii de la copii și nepoți, recunoștința cititorilor, dragoste din partea celor pe care li iubiți. Să Vi se împlinească dorințele, aspirațiile și lucrurile bune ce le-ați pus în gând, cariera profesională să se urce în sus spre fîrleșul lumii bibliotecare și a tinerelor generații la formarea căreia contribuți în cea mai mare măsură.

LA MULȚI ANI!

Cu mult respect, în numele tuturor bibliotecarilor universitari,
Elena HARCUNIȚA, directoarea Bibliotecii Științifice USARB

CZU 016:94(498)(092)Brâncoveanu C.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU, DOMN ȘI SFÂNT MARTIR ROMÂN

HOLY VOIVODE MARTYR CONSTANTINE BRÂNCOVEANU

ALIONA PURICI

Abstract: To mark 300 years since the eternity of Constantin Brâncoveanu the librarians of Socio-humanistic and Economic Sciences Reading room developed and displayed on the web page of Scientific Library the thematic exhibition, "Constantin Brâncoveanu, Prince of Wallachia (1688-1714), a man of culture and the arts". In the article are reflected the principal moments from his life and his activity, as well as pictures, photos and documents from the USARB library collections.

Key words: Constantin Brâncoveanu, online exhibition, the library's collection, pictures, photos, documents.

„Domnia aceasta, eu nu o pohtesc, ca să-mi înmulțesc grijile și nevoile... în vremi ca acestea turburate, încongiurați de oști de vrășmași”.
C. Brâncoveanu

Constantin Brâncoveanu – Domnul Țării Românești (1688-1714), om politic, diplomat, om de cultură, însemnat ctitor de așezăminte și de școli, de epocă și de stil în conducerea țării, martir al neamului românesc, canonizat de biserică, merită a fi considerat drept „Apusul de soare” al domnilor Basarabi.

Expoziția este structurată în câteva compartimente unde sînt prezentate documente importante despre viața și activitatea domnitorului, precum și opinii ale istoricilor cu privire la personalitatea sa în epocă însoțită de imagini și fotografii din colecția bibliotecii:

REZACHEVICI, Constantin. *Constantin Brâncoveanu : Zărnești 1690*. București : Ed. Militară, 1989. 263 p.; COLUMBEANU, S., Valentin, R.. *Constantin Brâncoveanu și epoca sa*. București : Știința, 1967. - 96 p. : il - (Orizonturi); ȘERBAN, Constantin. *Constantin Brâncoveanu*. București : Ed. Tineretului , 1969. - 205 p. : il - (Oameni de seamă); CANTEMIR, Dimitrie. *Scurtă povestire despre stărpirea familiilor lui Brâncoveanu și a Cantacuzinilor*.

București : Ed. Minerva , 1995. - 118 p. – (Ediții critice).- ISBN 973-21-0370-1.; GABOR, Gabriela. *Lumea Brâncovenească : Eseu în istoria civilizației românești*. București : Ars

Prezentare bibliografică

Docendi , 2002 (Tipogr. Ed. "Ars Docendi"). - 225 p.- ISBN 973-558-011-X.

Datorită calităților diplomatice C. Brâncoveanu a reușit ca în lunga sa domnie de 26 de ani să mențină țara în stare de pace purtînd doar o singură bătălie la Zărnești, în august 1690, toate acestea evenimente le putem urmări documentele: CÂNDEA, Virgil. *Pagini din trecutul diplomației românești*. București : Ed. Politică, 1966. - 285 p.; GHEORGHE, G. *Călători ruși în Moldova și Muntenia*. București : Monitorul Ofic. și Imprimeriile Statului, Imprimeria Naț. , 1947.- 463 p. : fot.; CERNOVODEANU, Paul I. *În vâltoarea primejdiilor : Politica externă și diplomația promovatoare de Constantin Brâncoveanu (1688-1714)*. București : Ed. Silex, 1997. - 170 p.- ISBN 973-97927-5-8.

Compartimentul expoziției *Stilul brâncovenesc sau arta brâncovenească* cuprinde imagini ce caracterizează istoriografia română din Țara Românească în timpul domniei sale. Această epocă a influențat în mod hotărîtor evoluțiile de mai târziu, termenul se folosește prin extensie pentru a descrie operele de artă din vremea primilor Mavrocordați, pînă la 1730.

Istoriile de artă caracterizează uneori acest stil prin analogie cu renașterea apuseană, datorită structurilor sale clare, raționaliste, dar exuberanța lui decorativă permite și folosirea termenului de Baroc brâncovenesc.

Mănăstirea Hurezi reprezintă în acest context principala ctitorie brâncovenească, declarată patrimoniu cultural UNESCO în 1993. Stilul brâncovenesc s-a născut aici unde se afla principala ctitorie de cult a lui Constantin Brâncoveanu și, totodată, cel mai vast ansamblu de arhitectură monastică din Țara Românească (1690-1697): MICLEA, Ion. *Hurezi*. București : Meridiane , 1989. - 42 p.- ISBN 973-33-0030-6; ROȘU, Lucian. *Mănăstirea Hurez* . Ed. a 2-a. - București : Meridiane, 1968. - 40 p. : il. - (Mici îndreptare de monumente istorice); ANANIA, Bartolomeu Valeriu. *Cerurile Oltului : școliile Arhimandritului Bartolomeu la o suită de imagini fotografice*. - Ed. a 2-a. - [S.I.] : PRO,

1998 (Călărași : Tip. Mediaprint). 369 p. : il.- ISBN 973-98276-5-9

Cel mai reprezentativ monument civil construit în stil Brâncovenesc, datînd din anul 1702, este Palatul de la Mogoșoaia. Considerat veritabilă bijuterie arhitecturală ce individualizează și desăvîrșeste stilul brâncovenesc, Palatul Mogoșoaia a fost și rămîne un complex arhitectonic emblematic pentru aristocrația românească a ultimelor trei secole. (POPA, Radu. *Mogoșoaia : Palatul și muzeul de artă brâncovenească*. - Ed.a 2-a. București :

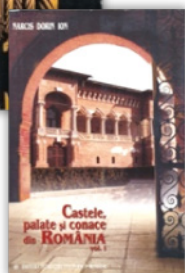

Prezentare bibliografică

Meridiane , 1967. - 86 p. : il.20 f.il. - (Monumentele patriei noastre))

Constantin Brâncoveanu și-a arătat dragostea față de credința ortodoxă și prin construcția de biserici, zidite prin inițiativa domnitorului într-o combinație de stiluri arhitecturale care îmbina tradițiile artistice locale, influențele orientale bizantine și formele occidentale ale Renașterii.

În compartimentul *Ctitorii brâncovenești* sînt expuse documente de: POPESCU, Florentin. *Ctitorii brâncovenești*. București : Ed. Sport-Turism, 1976. - 132 p.; ION, Narcis Dorin. *Castele, palate și conace din România*. București : Ed. Fund. Culturale Române, 2001- (Tip. „Monitorul Ofic.”); BĂRLOIU, Rodica-Tatiana. *Între zidurile Brîncovenilor*. București : Ed. Medicală, 1991. - 346 p.- ISBN 973-39-0168-7; TOBĂNEANU, Arhim Veniamin. *Mănăstirea Brîncoveanu Sîmbăta de Sus*. Sibiu : [S.n.], 1980. - 31 p. : il.; *Mănăstirea Brîncoveni*. Bucuresti : Meridiane, 1968. - 19 p. : il.

În anii domniei lui Brâncoveanu (1688 și 1714), în Țară Românească au funcționat cinci tipografii. La București exista deja o tipografie încă din vremea lui Duca Voievod. Mai tîrziu din inițiativa Mitropolitului Antim Ivireanul și a episcopului Mitrofan al Buzăului au fost înființate și tipografiile din Snagov, Râmnic, Buzău și Târgoviște.

Cărțile nu erau vândute ci împărțite gratuit și aveau ca scop susținerea cultului ortodoxe, iar tipărirea se făcea cu banii lui Vodă Brâncoveanu și al Mitropolitului Antim. În cărțile destinate românilor se foloseau cuvinte înțelese de toți, fără topica străină, cu fraze simple și elegante. Tipăriturile din Epoca brâncoveneană au adus o contribuție însemnată la formarea limbii literare. Din documentele expuse se poate afla atît despre dărnicia lui Brâncoveanu, cît și despre munca neobosită a lui Antim Ivireanul în activitatea tipografică și cărțurărească: ALBALA, Radu. *Antim Ivireanul și vremea lui*. București : Ed. Tineretului , 1962 (Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii”). - 207 p. : il. - (Oameni de seamă).; CERBULEȚ, Teodor. *Antim Ivireanul (1650(?)-1716)*. București : Ed. Cartea românească, [1939?]. - 32 p. - (Cunoștințe folositoare „Din lumea largă” / red.: I. Simionescu ; 91).

Constantin Brâncoveanu în artă, reprezintă cultura, fastul, civilitatea, dovezile capacităților intelectuale și artistice prin inițiative majore în arhitectură, pictură, învățămînt.; BARBU, Violeta. *Miniatura Brîncovenească : Manuscrise il. și ornamente*. București : Meridiane, 2000 (Tip. R. A. „Monitorul ofic.”). - 125 p. : il. - (Manuscris). - ISBN 973-33-0431-X.; *Brîncovenii* :

Prezentare bibliografică

Teatru popular / culeg. de Horia Barbu Opreșan. - București : Ed. Minerva , 1984.- 182 p. - (Meșterul Manole).; *Personalități de patrimoniu : Portr. sculptate din col. Muzeului Municipiului București* / text: Liana Ivan-Ghilia ; fotogr., concepție grafică: Ștefan Csampai. - București : Ed. Muzeului Municipiului București, 2008. - 74 p. : fotogr., portr. - ISBN 978-973-88890-0-2.

Chipul lui Brâncoveanu este reflectat în mai multe opere literare.

De exemplu în balada lui Vasile Alecsandri personajul Constantin Brâncoveanu este *credința în Dumnezeu, dragostea de țară și demnitatea națională*. Aceste aspirații sunt întruchipate de voievodul valah, Constantin Brâncoveanu, menit să dezvolte cultura românească și să simbolizeze destinul tragic al unui popor supus năvălitorilor și asupritorilor, așa cum apare în caracterizare directă, din expozițiunea baladei: „Boier vechi și domn creștin”. Descendența boierească completează portretul personajului. ALECSANDRI, Vasile. *Poezii populare ale românilor*. - Ch. : [S.n.], 1998. - 312 p. - ISBN 9975-74-094-4 ; *Legende populare românești* / Ed. de O.Păun. - București : Albatros, 1983. - 286 p. - (Lyceum) ; *Cronici muntene : In 2 vol.* Bucuresti : Ed. pentru lit. , 1961. - Vol. 1-2. Vol.2 : Radu Greceanu. Anonimul Brincovenesc, 1961. - 531 p. il.

Pentru utilizatori au fost selectate și resurse electronice dedicate personalității lui Constantin Brâncoveanu.

Referințe bibliografice:

1. ALBALA, Radu. *Antim Ivireanul și vremea lui*. București : Ed. Tineretului, 1962 (Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii”). 207 p. : il. (Oameni de seamă)
2. CANTEMIR, Dimitrie. *Scurtă povestire despre stărpirea familiilor lui Brâncoveanu și a Cantacuzinilor*. București : Ed. Minerva, 1995. 118 p. (Ediții critice). ISBN 973-21-0370-1
3. MICLEA, Ion. *Hurezi*. București : Meridiane, 1989. 42 p. ISBN 973-33-0030-6
4. ȘERBAN, Constantin. *Constantin Brâncoveanu*. București : Ed. Tineretului, 1969. 205 p. : il. (Oameni de seamă)
5. <http://anulbrancoveanu.ro/>
6. http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/adevarul-tragedia-familiei-brancoveneanu

CZU 016:37.048

VOCAȚIA PEDAGOGICĂ: DOCUMENTE, PROMOVARE, UTILIZARE

VOCATIONAL PEDAGOGY: DOCUMENTS, PROMOTION, USE OF RESOURCES

Valentina VACARCIUC

Abstract: *Annually at USARB Scientific Library are organised exhibitions to World Teachers ' Day. In October 2014 in Reading room No. 3 Psycho-Pedagogical Sciences, nature, real. Art was opened the exhibition „Guidelines, projects, achievements in the field of art and pedagogical technologies". The article is a selective presentation of documents exposed to World Teachers 'Day.*

Key words: *university library, training of teachers, book exhibition.*

„Oricare specialist care a devenit sau va deveni cadru didactic trebuie să studieze în mod aprofundat teoria instrucției și educației sau cu alte cuvinte să studieze pedagogia”.

Jean Piaget

Concepția modernă de pregătire profesională a studenților presupune nu numai acumularea cunoștințelor și competențelor necesare, ci și a unui nivel de cultură generală, orientat spre formarea viitorului specialist ca o persoană cu un stil de viață activ, capabil să se realizeze în lumea complexă de astăzi.

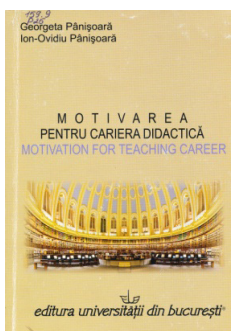
Satisfacerea necesităților de pregătire profesională a studenților este una din cele mai importante misiuni a Bibliotecii Științifice. Pentru punerea în aplicare a acestei misiuni, biblioteca utilizează toate metodele și formele ale activității sale info-documentare.

Anual la Biblioteca Științifică USARB se organizează expozițiile de carte către Ziua profesională a Pedagogilor. În luna octombrie 2014, în sală de lectură Nr. 3 „Științe psihopedagogice, naturii, reale. Artă”, a fost vernisată expoziția **Orientări, proiecte, realizări în domeniul măiestriei și tehnologiilor pedagogice. 5 octombrie - Ziua Pedagogului, scopul căreia a fost promovarea documentelor din domeniul pedagogie. Au fost expuse cele mai recente și solicitate documente.**

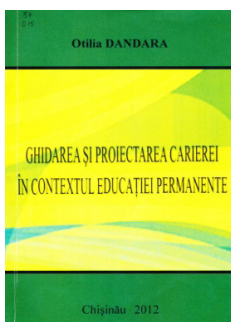
Învățământul centrat pe student este unul dintre principalele repere care direcționează reforma învățământului superior european, cunoscută sub denumirea de Procesul Bologna. Ghidul autoarei Roza Dumbraveanu **Centrarea pe student în contextul procesului Bologna** (Ch. 2014), descrie întregul proces de proiectare curriculară, conține elemente și componente sugestive, sunt descrise componentele pro-

Prezentare bibliografică

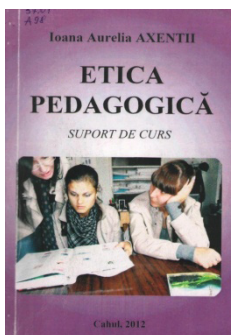

filului calificării și incluse îndrumări pentru formularea competențelor de studii.

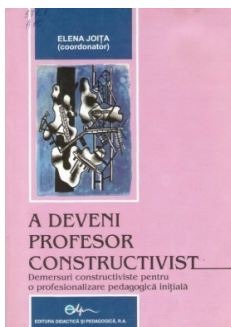
Problema motivării pentru cariera didactică este una de actualitate pentru societatea contemporană. Volumul, **Motivarea pentru cariera didactică** de Ion-Ovidiu Pânișoară și Georgeta Pânișoară (București, 2010), oferă celor interesați, pe lângă noțiunile teoretice privind motivația pentru carieră și tipurile de motivații, un ghid practic cu justificări și argumentații pentru cariera didactică.

În lucrarea **Ghidarea și proiectarea caierei în contextul educației permanente**, (Ch., 2012), autoarea Otilia Dandara încearcă o abordare integralistă a fenomenului proiectării/ghidării carierei. Tendința de a prezenta explicit independența dintre teoria și practica educațională, a impulsionat activitatea de cercetare spre identificarea reperelor conceptuale pentru un nou domeniu al științelor educației – pedagogia carierei, al cărei obiect de studiu este educația pentru carieră și ghidarea/proiectarea carierei, ca parte integrată a acestui conținut educațional.

Calitatea educației este dependentă cel mai mult de prestația pedagogică a cadrelor didactice, de atitudinea lor față de schimbare, de calitatea metodelor și procedeele didactice practicate, de competența pedagogului. Suportul de curs **etică pedagogică** autor Aurelia Axentii (Cahul, 2012), oferă instrumente cognitive și aplicative care să formeze studenților conștiința morală și comportament moral impecabil, autoeducație morală în interrelație cu achiziționarea unor abilități profesionale de promovare a idealurilor, de respectare a normelor etice, iar cunoștințele asimilate să se materializeze în activitatea morală a viitorilor specialiști.

Volumul **A deveni profesor constructivist: Demersuri constructiviste pentru o profesionalizare pedagogică inițială**, coord. Elena Joița (București, 2008), reprezintă un mod de finalizare, prin sinteză și interpretare calitativă, a unor preocupări explicite, pe o temă de mare actualitate pentru educație și învățământ: reformarea calitativă a pregătirii profesorului constructivist. Dacă profesorul va fi format inițial constructivist, atunci și el va proceda în același sens cu viitorii săi elevi.

În societatea contemporană cresc cerințele față de pregătirea profesională a managerilor din toate ramurile, în mare parte formării culturii manageriale la viitorii specialiști în cadrul pregătirii lor profesionale. Monografia **Cultura managerială a profesorului: Teoria și metodologia formării** autorii D.

Prezentare bibliografică

Patrașcu și T. Rotaru, (Ch. 2006), prezintă fundamentele teoretice ale abordării și metodicii formării culturii manageriale a profesorilor manageri.

Un loc aparte este dedicat modelului de formare a competențelor profesionale axat pe tipurile fundamentale de învățare. Lucrarea **Formarea competențelor profesionale la studenți pedagogi în contextul noilor educații**

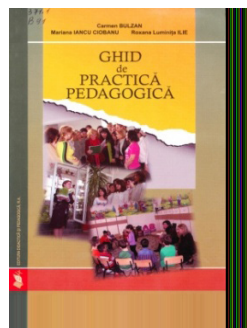
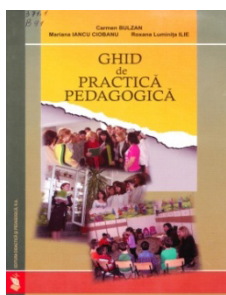
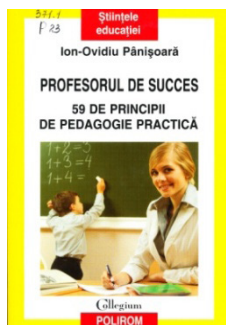
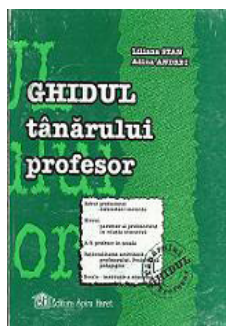
autor Nina Garștea (Ch. 2009), prezintă un studiu monografic la formarea competențelor profesionale la studenți pedagogi. În lucrare este realizat un studiu aprofundat al modelului personalității profesorului din perspectivă istorică și sînt abordate axiologic noile educații în formarea profesională a studenților pedagogi.

Cartea **Ghidul tânărului profesor** de Liliana Stan și Adriana Andrei, (Iași, 1997), este un instrument util pentru cadrele didactice stagiere și insistă asupra formării continue profesionale a tinerilor cadre didactice, Ea este expresia unor experiențe didactice, care ține o bogată informație pedagogică, sugerează posibile răspunsuri, oferă soluții sau invită la reflexie.

O lecție reușită depinde de calitatea relațiilor interpersonale dintre profesori și elevi susține Thomas Gordon, creatorul unei celebre metode pentru „eficientizarea” profesorilor. Plecînd de la cazuri concrete autorii Thomas Gordon, Noel Burch în cartea **Profesorul eficient: Programul Gordon pentru îmbunătățirea relației cu elevii** (București, 2011), oferă instrumentele necesare pentru îmbunătățirea aptitudinilor de comunicare și de aplanare a conflictelor în clasă.

Școala de azi are noi cerințe, relațiile la care trebuie să se adapteze sunt într-o continuare schimbare. Cadru didactic este pus în situații, zi de zi necesitînd cunoașterea tuturor aspectelor ce ar putea influența desfășurarea activității instructiv-educative. Lucrarea autorului Ion-Ovidiu Pânișoară **Profesorul de succes: 59 de principii de pedagogie practică**, (București, 2009), propune o abordare nouă în aria științelor educației și oferă sfaturi ajutînd cadrele didactice să înțeleagă mai bine lumea complexă și contradictorie a școlii.

Pentru a veni în sprijinul celor care doresc să se formeze pentru cariera didactică prezenta lucrare **Ghid de practică pedagogică** de un grup de autori C. Bulzan, M. Iancu Ciobanu și Roxana Luminița Ilie face o incursiune în problematica formării practice a viitorilor profesori pentru toate ciclurile de învățămînt, prin conținuturi și metodologii necesare în

Prezentare bibliografică

formarea teoretică, oferind și exemple practice din domeniul științelor naturii și al științelor sociale.

Tema vocației pedagogice este reflectată și în publicațiile periodice din domeniul Pedagogie și Psihologie din sala de lectură.: **Didactica Pro...** : Bul. de teorie și practică educațională, **Învățătorul modern** : rev. șt.-metodică, **Revista de pedagogie**, **Revista Învățământului preșcolar**, **Univers Pedagogic**, **Высшее образование сегодня** : ежемес. журн., **Директор школы** : научн.-метод. журн. для рук. учеб. заведений, **Мир образования - образование в мире** : науч.-метод. журн., **Народное образование** : Российский общественно-пед. журн., **Педагогика** : науч.-теорет. журн., **Педагогическое образование и наука** : науч.-метод. журн., **Управление школой** : Метод. журн. для школьной администрации., etc.

Tranziția instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova la organizarea procesului de învățământ, pe baza Modelului Bologna proclamă sloganul „Învățare de-a lungul vieții” care contribuie și la devenirea biblio-

tecilor mai creative în acest sistem de învățământ.

Un loc aparte revine bibliotecilor universitare, care posedă resurse informaționale ce trebuie să servească schimbărilor inovaționale în tot sistemul de învățământ pentru formarea profesională mai calitativă a studenților.

Referințe bibliografice:

1. DUMBRAVEANU, Roza. *Centrarea pe student în contextul procesului Bologna*. Ch., 2014. 112 p. ISBN 978-9975-9727-6-5.
2. HARCONIȚA, Elena. Implicarea bibliotecarilor în acțiune de evaluare a activității bibliotecii – garanția managementului calității totale. In: „*Calitatea formării specialiștilor în învățământul superior: strategii, forme, metode*”: Materiale conf. șt. intern. a profesorilor consacrate aniversării a 60-a de la fundarea Univ. de Stat „Alecu Russo”, 5-7 oct. Bălți, 2005, pp. 167-174.

AUTORII / AUTHORS

BACIU GHEORGHE - savant, medic, membru al Academiei Balcanice de Medicină Legală, e-mail: baciucml@gmail.com

CAZACU GABRIELA - bibliotecar Serviciul Organizarea și Conservarea colecțiilor, e-mail: gabitasmd@mail.ru

CECAN SVETLANA - bibliotecar Serviciul Organizarea și Conservarea colecțiilor, e-mail: svetlana.cecان@gmail.com

CIOBANU SILVIA - șef Centrul Marketing. Activitatea editorială, e-mail: sciobanu64@gmail.com)

CRISTIAN ELENA - șef serviciul Organizarea și Conservarea Colecțiilor, e-mail: elena.cristian12@gmail.com

HARCONIȚA ELENA - Directoarea Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Președinte al filialei BIN a ABRM Bălți, e-mail: elena.harconita@mail.ru

КОТЫЛЕВСКАЯ ТАТЬЯНА - conferențiar universitar, doctor, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

МОȚOC RADU – inginer, secretarul Asociației Pro Basaradia și Bucovina, Filiala Galați, România, e-mail: motoc.radu@yahoo.com

AUTORII / AUTHORS

PURICI ALIONA - bibliotecar, Serviciul Comunicarea Colecțiilor, Sala de lectură nr. 1, e-mail: usb753bsu@mail.ru

SECRIERU VASILE - preot

SOFRONI ANA - doctor, conferențiar universitar, e-mail: ana_sofroni@mail.ru

STRATAN ELENA - șef serviciul Cercetare. Asistența de specialitate, e-mail: elena.stratan1@gmail.com

VACARCIUC VALENTINA - bibliotecar, Serviciul Comunicarea Colecțiilor, Sala de lectură nr. 3, e-mail: valentina.vacarciuc62@gmail.com

